

Gaeltacht Session 1

FH: Cad chuige nach bhfuil tusa páirteach sa rud seo...just for the craic?

FA: Whatever, the middle-man...woman.

Mé féin ag caint – fiseán ag dul. FA ag cur ceiste.

FA: An dtosóidh mé, just?

FH: Fan bomaite go léimid seo ar dtús. An bhfuil muid ag freagairt le chéile, just ag caint lena chéile nó...

FA: Bhuel, beidh muid like, cad é do bharúil fá whatever, y'know, but sure...

Mé féin ag caint, gáire.

FC: An gcaithfidh muid toiseacht nó an bhfuil...?

Gáire.

FA ag cur ceiste.

FC: Bhuel ní hé really, paróiste Rann na Feirste, Rann na Feirste mar paróiste s'againn féin.

FH: Yeah, Rann na Feirste againn féin.

FA: Really? I mean, níl muid, níl baint ar bith againn really le Anagaire....

FC: Loch an Iúir, cá háit eile... Mullach Dubh...

FD: Naomh Muire...

FA: Naomh Muire...

FH: Naomh Muire an t-aon...agus muintir Mullach Dubh.

FA: Yeah Naomh Muire paróiste, cos like even aois s'againne, níl a fhios ag... níl aithne againn really ar dhaoine...

FD: Muintir Anagaire [gáire]. Níl a fhios againn aon nduine thuas in Anagaire.

FC: Tá níos mó aithne againn ar mhuintir Gaoth Dobhair ná a bhfuil...

FD: ...in Anagaire....

FA: Bíom ag an Aifreann agus bíom like....

FH: Cé leis tusa?

FA: Cé t-ainm atá ortsa? [gaire]. But, no, téann go Gaoth Dobhair fá choinne Phobalscoil...tá... sin an chuige a bhfuil aithne

FH/3 Yeah.

FD: Sin an chuige, yeah, cos téann siad sin uilig go...

FH: Go Clochán Liath

FC: Cloch Chionnaola nó Fál Carrach.

FH: Scoltaacha Béarla.

FA: But, em tá aithne ag [ainm duine] ar a lán daoine in Anagaire....

FH: Sin tríd an peil...

FC: Naomh Muire.

FA: Naomh Muire, sin an t-aon rud...

FC: Tá, bíonn [ainm duine] i gcónaí ag caint le daoine fosta

FH: Agus tá an ballet ansin fosta nach bhfuil..

FC: Yeah an ballet thíos i Naomh Muire fosta...

FA: I know bíomse ag gabháil “cé sin?” agus bíonn [ainm duine] like, “tá a fhios agat nion...”.

FC: Bíonn tú like, an bhfuil a fhios agat... “an bhfuil deirfiúr acu” and then they say “nah” and it’s just like right... níl a fhios agam...

FA: Agus cad é fán contae?

FH: Yeah, an-bródúil as an contae.

FC: Bíomse iontach bródúil ar scor ar bith.

FD: Braitheann sé....

FA: Braitheann sé cé chomh maith is atá siad ag football...

FA: Peil...

Gáire.

FH: Bhuel, bhí siad maith anuraidh. Bhí mise thall i Nua Eabhrac anuraidh ag coimhead na cluichí agus bhí mé an-bródúil astu, agus ansin lig siad síos muid.

FC: Agus sin an lá is measa nuair a bhí mé féin i mo shuí ó bhí naoi a chlog ann istigh sa....

FH: Teach leanna, yeah...

FC: Phub.

FA: Ó bhí naoi a chlog ann?

FC: See, tá a fhios agat an dóigh a bíonn....

FH: am... Naoi a chlog ar maidin, ar an Domhnach.

FA: Agus cad é a shíleann tusa... cad é an... cad chuige nach mbeifeá bródúil...an bhfuil rud nó gné ar bith...

FD: Na bealtaí.

Gáire.

FH: Na bealtaí. An comhairle contae.

FC: ...thar barr...

FA: An comhairle contae, tá siad...

FD: Tá pothole in [dothuigthe] inniu.

Gáire.

FH: Ar an carr nó...[dothuigthe] mar atá sé.

FA: Cad chuige a bhfuil sin a [ainm duine, gan séimhiú]. Dhá rud mór, shílfeá go raibh rud... But, em, yeah, tá sé cineál...

FC: Tá na bealtaí but I think it's still an áit is deise...is achan rud.

FA: Is maith liom an dóigh fosta atá Dún nan Gall cineál like grrrr....

FC: I gcónaí troid...

FH:...le chéile.

FA: Achan rud, like a ghníonn an rialtas, achan referendum – No! is fán go bhfeice sibh...

FH: “Ní íoc na cánacha...” Yeah. Sin an dóigh.

FC: Sure, an bhfaca tú na bealtaí móra – “Stad Cánacha!”

FA: “Stad Cánach”, “Stád Cánach”.

FH: I know bhí an litriú sin go holc.

FA: Sin just fada ar...

FC: Fada ar... [gáire].

FA: But yeah tá siad maith ag cineál stickin' it to the man.

FC: Fosta, dá mbeadh tusa amuigh áit ar bith agus má tá duine Dún nan Gall ann agus má tá tú istigh in troid bheadh tú ag bualadh...even mura bhfuil a fhios acu tú, but is as Dún nan Gall...

FH: That's it...

FA: Sin é. Ar aghaidh chuig an chéad cheist eile.

FA ag cur ceist, mé féin ag cur ceiste.

FH: Bhuel....

[gáire].

FC: Thosaigh tú muid anois.

FA: Níl againn ach uair. Right, tosóidh muid le Rann na Feirste céad uair. Na rudaí is maith leat fá Rann na Feirste...

FH: An coláiste. Is maith liomsa an coláiste in Rann na Feirste. Na scoláirí ach an bhliain...

FA: Yeah.

FC: Níl mise... tá mise ag scríobh mo mhiontráchtas ar an coláiste so...

FA: So, níl tusa ag iarraidh labhairt fán choláiste...

FC: Tá go leor déanta agam ar an choláiste...

FA: Aye, bhuel, tá sé deas sa tSamhradh nuair atá ach an duine anseo...

FC: Yeah bhí sin istigh i mo mhiontráchtas an dóigh like a bíonn Rann na Feirste marbh go dtí an tSamhradh agus ansin...

FD: Ní bhíonn a dhath ag gabháil...

FC: Ní bhíonn a fhios agat...

FH: Siopa boc Paul James but roimhe sin just inniu like.

FC: I know bhí mise ag gabháil ....sin é....nach bhfuil siopa ar bith ann.

FA: Ní le Paul James sin níos mó is le Hughie é. Cheannaigh Hughie is Tony é.

FH: Hughie, Tony Rogers?

FA: Aye, tamall mór fada ó shin.

FH: Agus an bhfuil siad ag gabháil a dhéanamh a dhath ar bith leis.

FA: No, bíonn sé á úsáid fá choinne gardening agus daoine á úsáid fá choinne bádaí.... is rudaí.

FH: Ah...

FC: So thosaigh garage beag...

FA: Bíonn rudaí ag gabháil fríd an bhliain, like san Áislann, but just bíonn daoine like awww – cad é atá ag gabháil? Nuair a bhíonn rud inteacht ag gabháil tá Coronation Street air, no, níl muid ag gabháil amach. Faigh SkyPlus! But yeah, tá sé maith nuair atá rudaí ag gabháil sa tSamhradh...

FD: Agus leis an y’know...

FC: But fosta, coinníonn muintir Rann na Feirste i gcónaí le chéile, I think is sin rud maith like.

FA: Yeah, bíonn cineál bród acu fá rud inteacht.

FH: Agus fiú an “baintí” agus an linn snámha.

FA: Yeah poll an tsnámh yeah.

FC: Sin an rud a dúirt Granny le deireanas, dúirt sí dá bhainfeadh sí lotto chóireodh sí suas an...

FH: Achan rud a bhí...le deireanas I was like “wow”.

FC: Bhí mise ag cuartú do pictiúr den linn snámh, níl a fhios agam le cá fhad fá choinne mo mhiontráchtas agus ansin lá deireanach mé like “right níl mé ag gabháil a fháil” agus ansin thig pictiúr sin...

FA: Ah, bhí sé galánta...

FH/FC/FD Yeah.

FH: Yeah tá garbh anois.

FD: Yeah tá sé iontach garbh...

FA: But rinne [ainm duine] agus iad cuid mhór... tá an cement ag titim isteach...

FD: Tá dainséarach...

FA: But, tá sé doiligh daoine a fháil le chéile, cineál, fá choinne... tá daoine i bhfách le rudaí tá mé ag déanamh anseo, but níl siad sásta really gníomh a dhéanamh...

FH: But, but... nach bhfuil rudaí ann, tá árachas nó rud inteacht, ní thig leat é a dhéanamh gan sin...

FA: Yeah, suppose... Tá mé ag déanamh...

FH: An bhfuil an dréimire go fóill ansin?

FC: No I think gur thit an dréimire ann.

FA: Níl a fhios agam.

FC: Tá deacrachtaí ag gabháil a bheith ar an dréimire sin na a bhfuil tú ag iarraidh like...

FA: Yeah, cineál thit sin as a chéile. Cad é eile atá ann? Bhuel, is maith liom cineál an dóigh a bhfuil an trá againn agus stuff...

FH/FC/FD: Yeah.

FA: ...agus an leac sin.

FH: Thíos fá na sleachta dubha fosta...

FC: Tá cosúil le saol beag féin againn i Rann na Feirste though...

FA/FH/FD: Yeah.

FD: Ní thuigeann aon nduine eile é...

[gáire].

FD: Ní thuigeann muintir Gaoth Dobhair é.

FC: Nah, nuair a thagann siad isteach anseo bíonn siad like...

FH: “Cad é a dhéanann sibh” agus sin é.

FC: Actually, like, tá rudaí le déanamh...

FA: Nuair a thig daoine anseo tchí siad an Áislann bíonn siad like “whao”. But tá... Like, tá dream ansin as, bean as Anagaire a bhí leo, muintir as na Sé Chontae agus bhí siad just ag gabháil “Cad chuige a bhfuil rud mar seo in áit comh beag seo?” Agus tá stádas láidir againn...

FC: Tá sé mór but just... ní fheiceann, go mbíonn daoine isteach ann feiceann siad a taobh seo dó ní fheiceann siad amuigh thall...

FD: Yeah.

FA: But síleann siad go bhfuil cineál niche beag againn féin...

FC: Tá niche beag againn féin though...

FA: Cos, mar a dúirt tú, ní théann muid go hAnagaire agus ní théann muid really go Gaoth Dobhair ach amháin don scoil.

FH: Yeah nó le gabháil amach san oíche...

FA So, bíonn cineál... [gáire]

FH/FD. Seaview.

FA: ...rud beag saothíúil. So, cad é fá Gaoth Dobhair? Cad é a thaitníonn leat fá...

FH: An t-aon rud fá Gaoth Dobhair ná club oíche.

FD: Cairde.

FH: Agus cairde s'agam.

FD: Yeah. Ólachán

FH: 'is scoil.

FA: Sure nuair atá tú ag ól níl a fhios agat go bhfuil tú i nGaoth Dobhair.

FD: Deoch saor.

FC: I know.

FA: Deoch soar agus sin é really.

FH: Ach bhí an scoil maith i nGaoth Dobhair...

FA: Aye, bhí, bhí...

FD: an-mhaith.

FC: But even sa scoil bhí rud beag againn féin muintir Rann na Feirste [gáire]... it was just like "we're on the outside".

FH: Agus tá trá Gaoth Dobhair deas fosta.

FA: Bhuel, tá Carrickfinn níos...

FH: Tá, níos deise, tá...

FA Agus an t-aon rud atá acu ansin really ná Bád Eddie. Mean, sin an áit in ann turasóirí a...

FD: Cad é Bád Eddie?

FA: Sin an bád mór sna pictiúirí...

FC: An bád mór...

FD: Oh, an sin an t-ainm atá air?

FH: Yeah ‘chuiige Eddie an t-ainm atá air?

FA: Oh, sin an fear ar leis é, once upon a time.

FC: Let’s not go into this, guys.

FA: ....bheadh sé marbh anois.

FH: Beidh sé.

FA: Agus cad é nach maith leat fá Gaoth Dobhair. [gáire].

FH: An troid... I gcónaí ag troid agus na carranna...

FC: I gcónaí daoine ansin atá fuath agat air, or fuath acu ortsa agus.... Ansin bíonn tú amuigh oícheanna agus tiocfaidh siad suas chugat agus you’re just like “tá mé amuigh fá choinne oíche maith lig dom...”

FA: I know.

FC: “Imigh leat”.

FD: Nuair a bhíonn tú isteach sa siopa ag labhairt Gaeilge, labhrann siad Béarla leat.

FA/2/3: Ahhh.

FC: Agus tá a fhios agat go bhfuil Gaeilge acu.

FD: just tugann siad freagra ort i mBéarla.

FA: Yeah, tá sé iontach saothúil rudaí mar sin.

FH: Not cool enough.

FA: Fosta, tá sé cuid mhór, beidh siad cineál like, tá tusa ag déanamh rud ineacht too... “Gabh mo leithscéal”. Y’know, rudaí mar sin. But tá muidne istigh leofa sin anois faoi ceantar pleanáil teanga agus tá muidne istigh le Gaoth Dobhair, agus Anagaire is Loch an Iúir.

FH: Le chéile

FA: Muidne like. Tá Anagaire, Loch an Iúir is Rann na Feirste istigh le Gaoth Dobhair.

FC: Oh really?

FA: Cad é do bharúil de sin? An cuimhnigh agaibh an t-am sin a bhí muid in Catagóir A, Catagóir B, cuir muidne isteach B...

FH: An bhfuil muid ann aríst?

FA: Sin thart anois, leis an, cos, tá rud úr ann agus tá muid istigh... Caithfidh muidne plean teanga a dhéanamh, muidne agus Gaoth Dobhair...

FH: Like, cén dóigh é a spreagadh?

FA: [gáire] No, tá sé uilig le déanamh. So tá muidne istigh le Anagaire, is Gaoth Dobhair is Loch an Iúir mar ceantar pleanáil teanga mór amháin.

FC: Oh right.

FA: An bhfuil tusa ag déanamh go, cad é... cad é... go bhfuil leibhéil éagsúil ann dé chainteoirí ná...

FC: Oh, tá definitely.

FH: No, like, sílim go bhfuil sin ceart go leor, cos like, tá Gaoth Dobhair maith, tá Gaoth Dobhair maith ag Gaeilge fosta.

FC: Tá Gaoth Dobhair maith ach ansin tiocfaidh siad agus bhéarfaidh siad Anagaire isteach is Loch an Iúir...

FH: Oh aye Anagaire is Loch an Iúir.

FC: Thug sé sin síos muidne cuid mhór an t-am sin a bhí an Category A, B, C.

FA: Yeah...

FH: Yeah...

FA: Bhí muid buailte le Anagaire.

FC: Bhí muid buailte le Anagaire agus bhí mise a rá sin istigh sa rang le deireanas bhí achan duine ag gabháil, “no bhuel, cha dtig leat just an locht chur a Anagiare”. Cad chuige? Síleann daoine cad é a shíl muid.

FA: Agus cad é do bharúil, tá a fhios agat ag caint le daoine agus bíonn siad like “cár b as tú?” Agus deir tú “oh, Rann na Feirste” nó deir tú Dún na nGall” agus bíonn siad ag gabháil “ohhhh” agus ansin deir siad “Oh bhuel em, tá a fhios agam Gaoth Dobhair”.

FH: Bhuel deir siad i gcónaí go bhfuil Rann na Feirste taobh Gaoth Dobhair...

FA/3/4: Yeah.

FH: Deir siad sin i gcónaí má tá, agus tusa i Béal Feirste.

FA: But cad chuige do bharúil a bhfuil a fhios acu fá Gaoth Dobhair?

FC: Áit níos mó?

FA: But, like, I mean, an oiread stiúif ann as Rann na Feirste, na scríbhneoirí like, agus like, ní raibh scríbhneoir ar bith in Gaoth Dobhair, fear amháin acu, bhuel, cén t-ainm atá air?

FC: Aye, t-ainm atá air?

FH: Fiú Enya agus Clannad, an bhfuil sé sin Gaoth Dobhair?

FA/3/4: Yeah.

FD: But, just, tá a fhios ag achan nduine Gaoth Dobhair.

FC: Bhuel, football team Gaoth Dobhair fosta.

FH: Yeah, na aisteoirí Gaoth Dobhair....

FA: Níl... níl sin maith....

FD: [dothuigthe].

FH: Tá clú agus cáil orthu.

FC: Tá clú agus cáil orthu.

FA: Tá mé ag déanamh gur peil an rud is mó...

FC: Peil – I think an peil atá ann cos cuid mhór daoine a thugann thar ar scor ar bith bíonn siad istigh sa pheil...like..

FH: Tá an GAA an áit...

FC: Yeah.

FH: But níl daoine Naomh Muire. Cé a bhí ag caint liom le deireana', "Oh bhuel, cé or an bhfuil, cad é mar atá foireann peile Rann na Feirste ag fáil ar aghaidh?" And I was like "No, no, níl foireann peile againn - Naomh Muire. And they're like, cé hiad sin....?"

FC: See, like, níl Naomh Muire ach ag toiseacht ag gabháil mar is ceart anois...

FH: Thíos An Mhullach Dubh.

FC: Gaoth Dobhair ansin, bhain siad na mílte, bhuel not mílte but céadta rudaí. Tá Gaoth Dobhair or Naomh Muire ag toiseacht...

FA: Níor thosaigh Naomh Muire go dtí na hochtóidí...

FH: Bhain siad, agh, I dunno, haven't a clue [gáire].

FC: ....bhain siad a dhath ar bith!

FA: Em, ar aghaidh chuig an chéad cheann eile. Eh, ar mhaith libh a bheith i bhur gcónaí áit ar bith eile?

FH: Níor mhaith. Is glas na cnoic i bhfad uainn. [gáire].

FA: Bhuel, sin é.

FC: Sin a deirimse i gcónaí le mum, tá mé ag iarraidh mo páistí a thógáil anseo...

FD: Tá mise an dóigh céanna...

FC: She's like "Get out agus bog ar shiúl".

FD: Níor mhaith liomsa...

FH: An craic a bhí againne nuair a bhí muid óg bhí sé...

FD: But, theacht chun a' bhaile.

FC: I think is seo áit brilliant le daoine óg a thógáil...

FD: Yeah.

FC: Níl a dhath ar bith dainséarach thart... ach amháin an loch, ach tá a fhios ag achan nduine sin.

FD: The what?

FH: Loch Bríde.

FA: Agus cad é fá like, tá a fhios agat an dóigh a dúirt tusa agus tá a fhios agat go raibh tú a maíomh like, but ansin a theacht ar ais nuair atá siad níos sine. Like, tá brú linne imeacht, an bhfuil?

FD: Oh yeah, fá choinne obair.

FH: Tá yeah, tá achan nduine san Astráil anois. Bhí scaifte istigh ón Gearmáin againn inné, ag iarraidh orainn gabháil go dtí an Gearmáin le teagasc. I was like "oooooh". Níl a dhath ar bith anseo daoibh cad chuige nach rachadh muid?

FA: I know, díreach. But, like, níl a dhath really anseo.

FC: No.

FA: ‘is fiú dá mbeadh obair anseo, tá mise ag obair anseo, mothaímse, like, go bhfuil sé iontach doiligh like, cos níl aon nduine m’aois anseo. Agus, tá muidne just i measc daoine níos sine, agus níl sin really nádúrtha níl mé ag déanamh...

FC: Fá choinne aois s’againne, cos, éiríonn sean iontach gasta nuair atá daoine le bloody páistí achan lá. So anois tá mé ag amharc ar rudaí, cineál, iontach like...

FH: Tá achan duine óg thart anseo, tá muid uilig like, aois s’agamsa, ar an coláiste agus beidh muid ag [dothuigthe] agus ag imeacht like. [Ainmneacha daoine].

FC: Níl a dhath ar bith thart...

FA: Agus an bhfuil sibhse ag imeacht nuair atá na cúrsaí críochnaithe? Tá.

FH: Yeah.

FC: Tá mise críochnaithe anois ach tá mé ag iarraidh cúrsa a dhéanamh i mBéal Feirste ar tús – an ILBF. But níl ann ach áit... ocht áit.

FA: Agus an bhfuil tusa ag gabháil imeacht?

FH: Tá... agam nó b’fhéidir just an Astráil nó Ceanada nó áit éigin. Tá, definitely ag imeacht liom.

FA: Agus an bhfuil suim agatsa imeacht?

FD: Bhuel dá dtiocfadh liom oibriú áit ar bith eile, ní thig liom oibriú áit ar bith as an tír seo.

FA: Sin an rud...

FD: Bhal...

FA: Ba mhaith liomsa like... áit inteacht...

FH: An bhfuil tú ag iarraidh imeacht?

FA: Bhuel, níl mé ag iarraidh an tír a fhágáil nó, but tá mé ag iarraidh a bheith...

FH: Fiú fá choinne bliain?

FA: Tamall beag.

FD: Caithfidh tú i gcónaí theacht chun a' bhaile.

FA: Tá mé ag iarraidh, nuair atá mé, nuair, nuair atá mé ag taisteal tá mé ag iarraidh airgead a bheith agam is...

FD: Yeah, bheinnse an dóigh céanna. Ba mhaith liom imeacht taisteal ach níor mhaith liom oibriú...

FH: Fiú fá choinne bliain nó like dhá bhliain like...

FA: Sin gairid go leor nuair a smaoitíonn tú...

FH: Yeah. Tá sé like.

FD: Tá.

FC: But sure bhí muidne thall i Nua Eabhrac fríd an tSamraidh is...

FD: Shílfeá go raibh tú thall...

FC: Má amharcann.. ní raibh aon airgead agam fríd an rud uilig ar scor ar bith...

FH: Achan lá [ainm duine] “An bhfuil tú ag gabháil go dtí an banc an bhfuil tú ag gabháil go dtí an banc?” [gáire].

FC: [dothuigthe].

FA: Agus eh, like, an raibh cumha baile oraibh?

FH: Bhí, ag an deireadh...

FC: Ag an deireadh is...

FH [dothuigthe].

FC: No is cuimhin liom an job a bhí agam achan uile lá bhí mise... bhí ceithre job agamsa agus ní bhfuair mé díolta ach fá choinne ceann amháin acu.

[Gáire].

FA: Oh my god!

FC: Mise ag caoineadh achan lá – “Mum chaill mé an job sin”.

FA: Em, cad é eile anois? [FA ag cur ceiste].

FC: Cuidíonn is ní chuidíonn.

FH: Ní chuireann siad isteach nó amach ar an ceantar.

FD: Aye, muintir na Sé Chontae.

[gáire].

FA: Em, bhuel, bíonn siad...níl siad... ní bhíonn mórán daoine iontu.

FH: But sure, bíonn siad i gcónaí thíos fríd an tSamhradh agus tá a fhios agat, nuair atá na saoire...na saoranna banc, agamsa i Leo's tá sé gcónaí muintir na Sé Chontae a tabhrann an t-airgead uilig i Tábhairne Leo like, fríd an tSamhraidh like.

FD: Yeah but tá cuid mhór acu agus...

FH: Scaifte mhór acu...

FD: Fanann siad sna tithe agus ní théann siad amach is ní chaitheann siad airgead.

Bean1: Yeah sin é, téann siad go Seaview, go díreach go Seaview.

FH: Bhuel sin an dóigh atá muidne ní ólaimse sa teach leanna níos mó ar chor ar bith níl airgead ar bith agam.

FD: 'Sé an dóigh chéanna linne fosta.

FC: Tá ródhaor.

FD: Yeah, so ar dhóigh níl mórán maith ins an teach... Bhuel, tá, ach níl....

FH: Yeah but fiú tógáil na tithe, tá sin ag fáil postanna do daoine áitiúla thart anseo... tógáil tithe is ag cur painnt ar...

FD Níl sin ag tarlú níos mó.

FH: No ní raibh sé le tamall fada anseo.

FA: Agus like, thig leo gabháil síos Gaoth Dobhair go Teach Campbell ar whatever, €30 san oíche...

FH: An Cúirt nó rud ineacht.

FA: Níl sé daor...

FD: No.

FA: Anois níl siad ag tógáil tithe. [FA ag cur ceiste].

FH: Yeah, sílimse go bhfuil.

FC: Bhuel, cuidíonn na coláistí samhraidh.... Rinne Coláiste Bhríde Rann na Feirste like.

FA: Eh?

FC: Gan Coláiste Bhríde ní bheadh mórán sa pharóiste seo...

FD: Ní bheadh a dhath ag muintir na háite, na mná tí...

FH: Naw.

FA: Sin an sean-... airgead s'acu.

FH: Tuarastail s'acu fá choinne bliain.

FA: Agus na bus, bus Feda even.

FC: But tá sé sin le... Tógadh achan nduine ar an bhus.

FA: Thug sé síos go dtí an trá iad... ghníonn siad...

FD: Bheadh muid cailte gan iad.

FH: Agus fiú na tuismitheoirí, tá an t-uafás acu ag ithe amuigh agus na buidéalacha agus yeah.

FA: Fiú Leo's amháin...

FH: Yeah, ar an Domhnach. Fuath agamsa ar an Domhnach [gáire]. An dóigh a bíonn achan nduine like "cá bhfuil mo tuismitheoirí? Help".

FA: Agus em, an bhfuil meas ag na scoláirí ar an cheantar - níl.

FD: Ag caith a gcuid scrap....

FH: Ah well tá siad iontach...

FC: Tá sé...

FD: Tá sé ann le blianta...

FC: Tá sé ann le blianta. Sin rud a da cheart do mhuintir Rann na Feirste a dhéanamh fosta, lá don baile a ghlanadh.

FH: Yeah.

FA Tharlaigh sin am amháin – níor tháinig mórán amach. [gáire]. Even, chuaigh muid a fhad leis an charraig.

FH: Fiú thart anseo, yeah.

FC: Caithfidh, lá amháin a chaitheamh...

FH: Achan nduine yeah.

FC: Agus an loch sin a ghlanadh amach fosta.

FA: Tá glan anois, yeah.

[gáire].

FA: Fuair siad, rinne siad moll trucamais a thógáil...

FC: Oh I would say so.

FA: Tá dhá charr istigh sa loch sin.

FH: Dhá charr?

FA: Dhá charr istigh sa loch sin. [gáire]. Carr amháin, chuaigh sé isteach nuair a bhí sioc ann ar an loch, thiomáin siad carr agus thit sé isteach. Carr eile, tá mé ag déanamh gur [ainm duine], just seancarr a bhí i gceist, chuir sé isteach sa loch le réití a fháil de.

FH: ... sa chlaigeann, yeah.

FC: Sin an dóigh y'have to bheith, achan lá i Rann na Feirste.

FA: So tá mé ag déanamh go bhfuil meas ag na daoine níos sine...

FH: Sílimse go bhfuil...

FC: Tá meas ag na muintir níos sine.

FH: ‘Is fiú an coláiste is daoine a bhí i Rann na Feirste “Oh, Rann na Feirste is breá liomsa an áit sin”. Tá a fhios agat go bhfuil like meas acu air. Fiú ag amharc siar ar na laethanta a bhí siad anseo.

FA: Yeah agus bíonn siad i gcónaí ag iarraidh teacht ar ais.

FH: Yeah bíonn i gcónaí.

FC: Aye sin é, bíonn i gcónaí daoine ag teacht ar ais.

FA: Yeah, scoláirí, cuid acu más múinteoirí iad anois... yeah fá choinne cúpla la or whatever.

Mé féin ag caint, físeán ag dul.

FA: Seo an chéad rud nuair a chuireann tú Gweedore isteach in youtube.

FH: Né hé? Seo... Sin an stock-car track whatever ye call it.

FC: Ah wow!

FH: ‘bhfuil a fhios agat, ní fhaca mé an áit seo riamh, just stock car...

FA: Mhóthaigh mé fá dtaobh dó.

FC: Cá bhfuil sé?

FH: ... sa Screabán no?

FA: Tá mé ag déanamh go bhfuil sé trasna ón áit a bhfuil Martin Boyle’s.

FC: [dothuigthe]

FH: Bhuel caithfidh carr speisialta a bheith agat le “rolling cage” agus achan rud mar sin sílim.

FA: Sin... mídhleathach I’d sa but em...

[gáire].

FA: I'd say, just putting it out there, measaim go bhfuil.... Bhuel sin 2007...

FH: Tá na déagóirí go fóill ansin i 2012.

FA: Is dócha "Red-necks" a gcuirimid féin orthu.

FH: Aye na muineál dearga.

FC: Muineál dearg.

FA: Muineál dearg [gáire].

FH: Na muineáls.

FA: Em, mórán acu sin thart anois.

FC: Ah Gaoth Dobhair.

FC: Tá barraíocht – lán daofa.

FD: Thíos ag an Chemist even.

FA: I know, cad é atá leis sin? Agus fágann siad carranna s'acu agus imíonn siad uilig isteach sa...

FD: Aye, nó bíonn row carranna acu agus fuinneoga uilig thíos acu agus iad ag caint le chéile.

FC: ... fágfaidh siad má tá dhá charr ansin agus imeoidh siad isteach in carr amháin.

FD: Ag saveáil petrol.

FC: [Dothuigthe]

FH: But that's cool like, sin cool [gáire].

FC: [dothuigthe].

FA: Fadhb againn anseo i Rann na Feirste.

FD: Achan oíche hAoine bíonn achán nduine á dhéanamh – zúmáil.

FH: [gáire] Tá carr agatsa, tá carr agatsa, an carr agatsa [ainm duine], níl, right...

FC: But, ní bhíonn a dhath ar bith le fheiceáil ach an oiread like...

FD: But nó bíonn...

FH: Here, lá amháin bhí mo carr [dothuigthe] isteach, bhí an bean, [ainm duine] ó Seán Óg's go dtí Seaview agus bhí muid uilig ar na cannaí agus ag rith linn, an bhfuil a fhios agat an craic againn, agus thit [ainm duine] face first os comhar na carranna right [gáire] agus bhí siad ag flasháil agus ag beepáil.

[gáire].

FC: Níl sin deas though like.

FH: Níl sé.

FA: But cad chuige do bharúil a ndéanann siad sin?

FC: Cos níl a dhath ar bith le déanamh acu.

FH: Rud ar bith le déanamh. Cad é ata le déanamh? Mura bhfuil tú ag dul amach ag ól like, cad é eile, DVD night sa teach, sin é like.

FC: But, ní bhíonn siad á dhéanamh achan oíche Aoine, bíonn siad á déanamh achan uile oíche...

FD: Yeah I know, ghnímse sin i gcónaí, b'fhearr liom sin ná dul amach ag baint. Ní thig liom cé chomh gasta na carranna...

FA: Cad é fá na gardaí? Do bharúil, an bhfuil na gardaí ar chuir na gardaí stop le cuid acu?

FC: But like, oíche Shathairn nuair a bhíonn an Seaview thart bíonn na Gardaí istigh i Seaview nó taobh amuigh de Seaview.

FH: Bhuel ní bhíonn siad really [dothuigthe] just ina shuí like ag coimhead an craic, just an rud sin like.

FA: Sin é.

FD: Níl dochar ar bith leis.

FC: B'fhearr [ainm duine] é a dhéanamh.

FH: Sa Cavalier.

FA: Agus em, tá a fhios agat an dóigh, nuair atá daoine like, nuair atá cineál íomhá acu de Gaoth Dobhair ná an Gaeltacht or whatever, an bhfuil tusa ag déanamh go bhfuil sin ag gabháil leis an íomhá sin?

FH: Níl, nah. Nah ní shílim go bhfuil.

FD: Bhuel an rud sin like, na Rednecks sin just rud...

FH: Tá a fhios agat tú féin...

FD: Muintir Gaoth Dobhair nó muintir Dún na nGall, sin just...

FH: Smaoiníonn tú ar culchie nuair a smaoiníonn tú ar mhuintir an Gaeltacht cineál, like, mhuintir atá cool san am is rudaí mar sin de.

FC: But síleann siad like, even anois bíonn siad ag caint like, "Oh my god, like, an bhfuil fón póca agatsa..."

FA/4: Yeah [gáire].

FC: "No, níl".

FD: Sure thall in Meiriceá bhí col ceathrar s'agamsa "An bhfuil Facebook agat, an bhfuil a fhios agat cad é Facebook" And I was like "Oh my god, yes".

FC: But síleann though siad nach bhfuil a dhath ar bith agat, you're just like "Tá, tá na rudaí seo agam". Níl muid ina chónaí cosúil le... ina chónaí in bothach nó rud éigin.

FA: But síleann na lóistéirí sin fosta.

FC: Oh I know, tagann siad isteach "Oh my god you actually have a TV, you actually know what Sky is".

FA: Síleann siad fosta corrúair go bhfuil muid sna Sé Chontae. Bhí siad like "Oh were there any bombs here in the Troubles". Agus bhí mise cineál ag gabháil...

FC: Bhí mise ag caint le gasúr le deireanas bhí mise a rá “Ah I can’t want to get home blah blah blah”. And he was like, “Is that not a really long drive for you to go down beside Cork?”

FA: Agus ansin tá muintir Chorcaí ag déanamh go bhfuil muid sna Sé Chontae.

FC: I know like. Caithfidh nach bhfuil a fhios ag duine ar bith eile, like, nach foghlaim duine ar bith eile fá Éirinn ná muintir Dhún na nGall. Cos síleann, síleann siad go bhfuil muidne ina chónaí thíos taobh Corcaí.

FA: Google maps sin...

[FA ag cur ceiste].

FH: Cad é? Oh sa todhchaí?

FD: Ah cha n-athraíonn sé an oiread sin.

FC Yeah tá mé ag déanamh go maith anois leis an Áislann ann.

FH: Ní shílím go mbeidh mórán difear ann, just níos lú daoine óige.

FA: Do bharúil an mbeidh níos lú...?

FH: ‘bhfuil [ainm duine] still sa scoil sin, an bhfuil na uimhreacha still alright sa scoil?

FA: Tá, emm, ochtó nó rud inteacht.

FH: Bhí seasca nó rud inteacht nuair linne ar scoil...

FA: Yeah bhí sé i bhfad níos lú. Tá club óige ann anois agus d’éirigh sin but... Tá cineál...

FC: ... go háirithe i Rann na Feirste though, nuair a thosaigh muid...

FA: Cha dtiocfadh leo iad a chur isteach le Anagaire cos thosaigh an tumoideachas i Rann na Feirste, eh, agus níl sé in Anagaire, so cha dtig leat scoil le tumoideachas a mheascadh...

FH: Níl an tumoideachas in Anagaire?

FA: Níl. Níl sé in trí scoil i nDún nan Gall agus beirt i nGort a' Choirce áit inteacht, Machaire Rabhartaigh agus áit inteacht éile. So sin an chuige.

FC: Cha dtiocfadh leat sin a fháil...

FA: No cha dtiocfadh, agus em, cad é mé ag gabháil a rá. But, do bharúil anois, tá a fhios agat an dóigh a bíonn muidne a rá nach bhfuil obair ar bith thart, nó cibé cad é, agus d'fhág cuid mhór, y'know le tamall, an bhfuil sin, cá huair do bharúil a bheidh siad sin a theacht ar ais, nó, an dtiocfaidh siad ar ais?

FC: Tiofadh.

FH: Aye, déarfainnse go dtiocfaidh – tiofadh siad ar ais.

FD: Caithfidh tú teacht ar ais am ineacht. Caithfidh... Caithfidh ach an nduine theacht chun a 'bhaile am ineacht.

FC: Tiofadh siad ar ais like, but cá huair, sin an rud. I'd say nuair atá...

FH: Nuair atá an geilleagar i bhfad níos fear tiofadh ach an nduine ar ais.

FA: But do bharúil, an mbeidh muidne in ann cur leis an gheilleagar atá anseo? Like tá seo againn agus chosnaigh sé €1.5 millún. Seo, bhí an t-ádh orainn sin a fháil nuair a fuair muid é agus níl seo, an áit seo ag gabháil a bheith ann le fiche bliain eile in áit ar bith eile sa bloody tír.

FH: Yeah, déarfainnse gur fiche bliain a bheas ann nuair bheidh a dhath ar bith sa tír seo. Éireoidh níos measa ná níos fearr like.

FA: Fiche bliain eile...

FH: Beidh mise pósta le páistí...

FC: I'd say go bhfuil cuid mhór daoine iarraidh theacht ar ais go Rann na Feirste le páistí s'acu a thógáil so beidh cuid mhór...

FA: Just cad é atá ann nuair a thagann siad ar ais. But beidh le feiceáil is dóiche...

FC: Caithfidh muid just duine atá iontach saibhir a phósadh.

FH: Yeah.

FA: Sin é. Sin a bhfuil ann.

FD: Dochtúir a bhaint.

FA: Chomh furast sin. An bhfuil muid réidh le dul ar aghaidh go dtí an polaitíocht anois?

[FA ag cur ceiste, fiseán ag dul].

FA: Tá mé ag déanamh go bhfuil seo cineál out of date.

FH: Tá sí crua ort.

FA: Sin atá de dhíobháil ort.

FH: Brú.

[FA ag cur ceiste].

FD: Tuigeann, cuid den am.

FA: Cuid den am?

FC: Ní fheicimse an nuacht ná a dhath ar bith so níl a fhios agamsa a dhath ar bith atá ag gabháil ar aghaidh.

FA: But an bhfuil tusa ag déanamh... Bhuel an dóigh, Rialtas i mBaile Átha Cliath, sin mar a fheicimse é. Rialtas i mBaile Átha Cliath, níl siad ag déanamh go n-amharcann siad orainne...

FD: Nah, no...

FC: Ní fheiceann siad a dhath ar bith ach amháin Baile Cliath, cad é eile like...

FD: Sin é, an ceart ar fad agat.

FA: Agus an rud sin a foilsíodh ar na mallaibh, pleanáil, agus fuair Dún na nGall an pleanáil is measa, an contae is measa. Cad é an áit is fearr? South Dublin, like y'know, an áit a bhfuil na bodaigh is...

FD: Sin é.

FA: An áit a bhfuil an rialtas basically ina gcónaí.

FH: Cad é an cheist?

FA: Rialtas Bhaile Átha Cliath...

FC: An síleann siad go bhfuil siad ag amharc ar Dún na nGall?

FH: No. iad féin.

FD: Sin é.

FA: Is cuma leo.

FC Even na TDs abhus anseo I don't think go bhfuil siad sin ag déanamh...

FD: A fhad is a bhfuil a gcuid páighe acu.

FH: No níl no.

FA: But fiú like Pat the Joke...

FC: Sílimse Pat the Cope....

FH: An bhfuil a fhios agat na comharthaí sin “Vóta No”, cad é a bhfuil sin fá dtaobh de?

FA: The Fiscal Treaty.

FH: Yeah cad é sin?

[gáire].

FH: Bhí mise ar an bus abhaile inniu ag smaoitiú “cad é seo?”

FC: Beidh muintir Rann na Feirste uilig istigh...

FD: Sin é ach an nduine i Rann na Feirste – No!

FH: Níl a fhios againn cad é a bhfuil sé fá dtaobh de – No!

FA: Ach, dúirt siad le Lisbon “vote yes” agus bhí sé scare tactics. Muna vótálann sibh i bhfábhar Lisbon, níl postanna ag gabháil a bhith againn.

FC: Why? Níl postanna againn ar scor ar bith. But but sure nuair a vótáil muid fá choinne Lisburn ar tús agus tháinig sé amach “No”, agus ansin, chuir siad an dara vóta ann aríst.

FD: [gáire] Lisburn!

FA: Aye, agus dúirt achan ndune eile sa tír “aye ok”. Ach amháin Dún na nGall. Dún na nGall an t-aon chontae a rinne nó an dara huair.

FC: Ab é?

FA: Yeah. Achan nduine eile sa tír dúirt siad “emm...

FC: Caithfidh go bhfuil Dún na nGall... tá Dún na nGall in éadan an tír uilig...

FD: Tá muid ag iarraidh a bheith linn féin.

FA: But, tá mise ag déanamh go gcaithfidh muid a bheith linn féin.

FH: Just an paróiste seo Rann na Feirste.

FA: Cúpla jackhammer amach ar na bóithre...done!

FC: Bheadh muid i bhfad níos fearr.

FA: Bheadh muid i bhfad níos fearr. So bhuel, tá sé sin an cruinniú a bheas againn i ndiaidh...

FC: I ndiaidh seo – tosóidh muidne é.

FA: Tá mé ag déanamh gur bhuail muid leis seo [ag cur ceiste].

FH: Yeah bhuail muid leis seo cheana féin.

FA: Beidh orainne imeacht big time.

FA: Nuair a bhí an sneacht ann – an bhfaca muid gritter? No. An t-aon gritter a bhí ann chrasháil siad é. Damn ye!

FC: Sure bhí muid féin amuigh ag cur gainimh, ní raibh salann againn, gaineamh a bhí muid a cur.

FA: Gan leithéidí Feda ní bheadh na seandaoine...

FC: Oh b'éigean do Mum... b'éigean do Feda mum a phiocadh suas achan uile lá, í a thabhairt chuig achan teach, bhí cúig client aici an t-am seo, fanacht uirthi taobh amuigh. I dunno, bhí muidne glasáilte istigh sa teach fá choinne like dhá lá.

FA: Níor tháinig a dhath go Rann na Feirste, tá mise ag déanamh, cá háit, amuigh, cinn an bhealaigh?

FC: D'imigh roinnt isteach ansin.

FA: Níl maith ar bith ansin.

FC: .... An cuimhin leat an lá udaí a theacht abhaile ón scoil though?

FC: Yeah.

FH: An raibh tusa ar scoil an am sin?

FC: An raibhse ar scoil an am sin?

FA: No.

FC: Thosaigh sneachta is bhí achan duine ag gabháil “níl sibh ag gabháil”, i ndiaidh rang amháin bhí sneacht achan áit, ní raibh buses ná a dhath ar bith. Bhí siad like “caithfidh sibh siúl chun a’bhaile”, tá mé as Rann na Feirste.

FH: Shiúil muid chuig “Peppers” agus ansin tháinig [ainm duine] fánár gcoinne agus bhí tractors ag tarraingt cars... It was nuts.

FA: Sin millteanach like.

FA ag cur ceiste.

FH: Tá!

FA: Ah sibhse bocht. Nuair a bhí mise i nGaillimh shíl achan nduine go raibh bloody Dún na nGall sna Sé Chontae. nuair atá tú, nuair atá tusa... Oh, go háirid i mBaile Átha Cliath, cuireadh Nordie ormsa níl a fhios agam cá mhéad am. Ar an chéad oíche bhí mé bhí mé amuigh i Coppers dúirt duine éigin, “you can burn in hell ye Nordie, get back to the marches”.

FH: [gáire] Leatsa?

FC: Shíl tusa go raibh an Druma Mór ag toiseacht.

FA: Fuair mise cuid mhór cheek i mBaile Átha Cliath.

FC: But see even back sa choláiste it's like "oh you southerners".

FA: Aye sin é.

FC: Bhuel níl muid really.

FA: Ye Free-Stater.

FH: We're westies!

FC: Níl muid ábalta baint really.

FA: Agus ansin, muintir cúige Mumhan, like, níl clue acu – tá siad like "an bhfuil a dhath thuas ansin". Tá siad just clueless agus tá fuath acu, tá mise ag déanamh, ar mhuintir na Sé Chontae. Muintir na Mumhan, tá, y'know an fharraige...

FH: Níl an scoilt comh mór is a bhí sé idir na Sé Contae agus contaetha eile.

FA: Bhuel tá mé ag déanamh go bhfuil muidne cóngarach dó...

FD: Yeah, leanfaidh muidne é...

FA: Leanfaidh muid i ndiaidh but... Fiú nuair bhí mise ar an choláiste na mhuintir a bhí ina cónaí liom agus cineál, níor thuig siad...y'know, agus shíl siad go raibh Gerry Adams os cionn an DUP agus rudaí mar sin. Bhí a fhios acu go raibh na daoine sé... go raibh siad ann ach ní raibh clú acu... agus ní raibh a fhios acu a dhath a tharlaigh, y'know, cad chuige a raibh daoine...

FH: Sílim muidne abhus anseo i nDún na nGall like, bhí a fhios againn go raibh trioblóid ann, ach ansin nuair a chuaigh tú suas... Is cuimhin liomsa mo chéad bhliain ar an choláiste in Coleraine agus bhí tú like "oh my god". Ba ghnách liomsa gabháil amach agus nuair a chuir daoine ceist orm cá raibh mé as bhí mé like "Doire", "Cad é atá tú a dhéanamh ar an choláiste", "Béarla".

FH: ...cad é a chuireann isteach ormsa, see ag teacht chun an bhaile as Béal Feirste inniu agus, bhí like few Union Jacks, thart fá like ochtar acu ar taobh an bhealaigh mhór, agus like, chuir siad isteach ormsa – ní ceart dó. Cad chuige, cad chuige like,

leis an banríon iontu uilig. Agus chuir sin isteach ormsa go mór like, agus ní cheart dó.

FH: Cuireann siad isteach ort like.

FA: Poll d'áit [gáire]. Sin an áit arb as tusa, yeah? But yeah like, tá mé ag déanamh go bhfuil cuid mhór, tá a fhios agat san Irish Times agus anseo like, tá a fhios agat nuair a bhí Martin McGuinness ag réachtáil don Uachtarán, Áras an Uachtaráin, bhí siad ag like, bhí bean ar Primetime agus bhí sí like “what’s someone like you doing coming down here”?

FC: Why should you be able to run for Irish President when you’re from England or something?

FA: Agus sna páipéir uilig, bhí siad ag déanamh slad ar Martin McGuinness, but, like, y’know, bhí siad ag inse scéal like fá dtaobh den IRA agus cad é a tharlaigh but, y’know, ní raibh an taobh eile ar bith ann. Shílfeá go raibh an IRA just ag gabháil amach just ag bloody...

FC: Ní raibh taobh ar bith eile ann.

FH: Bhí mise ar turas thart ar Bhéal Feirste i Mí Feabhra, bhí gasúr thart as Glasgow, agus chuaigh muid thart agus bhí bean ag caint is “oh, bhomáil an IRA seo, bhomáil an IRA sin is mharaigh siad na mílte daoine” agus ní raibh a dhath ar bith faoin taobh eile. “bhí mise like, wha?” Just ar taobh amháin agus ag inse do like, busload de daoine like, “oh, the IRA, the IRA, the IRA” and I was like, “here, níl sin cothrom like”, níor inis siad dhá scéal.

FA: Yeah, tá dhá thaobh le achan scéal. [FA ag cur ceiste].

FC: Síleann siad nach bhfuil muid like, like, níl a fhios againn a dhath ar bith ar chor ar bith, agus ansin, an chuid is mó den am, tá a fhios againn níos mó ná iad féin. Síleann siad, it’s just nach bhfuil...

FH: Yeah síleann siad...

FH: Bhí muidne ag caint inniu, or sa carr chun an bhaile, bhí cara agam sa carr ag caint fá mhuintir Doire, like tá fuath agamsa ar mhuintir Doire, they just think, like síleann muintir Doire go...

FC: Ahh síleann siad go bhfuil a fhios acu achán rud...achán uile lá, achán lá tá siad istigh le fake eye-lashes agus heels, like, seo an choláiste, cad chuige a bhfuil

FD: Bíonn siad plasteráilte.

FH: Yeah bhí muidne ag caint inniu fá cineál, muintir an cathair fosta, tá siad just...

FD: 'Sea....

FH: Nil, see just Derry, I can't...

FA: An rud atá ann fosta, muintir na cathrach, nuair a deir tú "Is as an Ghaeltacht mé, bíonn siad cineál, like...

FH: Laddy-dah.

FA: Y'know like, y'know, labhairt Gaeilge stuff...

FC: Wow, you're so cool...

FH: haha.

FA: Cineál, crazy, crazy Donegal woman is what I get.

FH: Here, crazy ag gabháil, an bhfaca tú na páipéir?

FA: Cad é?

FH: Sa páipéar fán fear as Loch an Iúir?

FA: No.

FH: Just an fear sin as Loch an Iúir, agus stabáil sé...

FD: [Ainm duine]

FH: Bhí sin ar scoil linne. Tá pictiúr dó sa Donegal... ar internet.

FD: Cad é a bhí sé cosúil leis?

FA: Tá sé iontach iontach suaimhneach.

FH: Tá sé coimhthíoch, yeah.

FA: Ba ghnách linne labhairt leis, cos just like, ní raibh aon nduine ag labhairt leis. Bhí sé garbh fá dtaobh dó.

FD: Bus [ainm duine] mé féin is é féin ag troid lá amháin.

FC: Ohhh tá a fhios agam anois.

FD: Tá a fhios agam cad é a bhfuil sé cosúil leis anois. Thosaigh [ainm duine] ag troid leis oíche amháin istigh in taxi.

FH: Níor thosaigh mé é. Dúirt mé le [ainm duine] cé a bhí ann, agus bhí sé like, ah no [ainm duine], tá fadhbanna aige.

FD: Caithfidh mé admháil, but níl mórán cuimhne agam air.

FH: Bhuel tá pictiúr, tá pictiúr.... Yeah but [dothuigthe] and a punctured lung. Fuair sé amach ar bail fá choinne cúig céad euro.

FC: Oh my God.

FH: Psycho.

FA: See, sin, sin, cad chuige a bhfuil sé amuigh ar chor ar bith.

FH: Chan ar cúig céad euro.

FA: Ní bhfaighfeá Apple Mac leis sin.

FC: Agus an cúig céad euro go farast lé fháil, like.

FA ag cur ceiste.

FC: Tá muid breá cleachtaithe leis.

FA: Caithfidh muid labhairt fá dtaobh den fhíseán sin? An dtugann sibh tacaíocht d'fhoireanna an chontae?

FD: Oh tabhrann cinnte.

FH: Níl siad ag fáil ar aghaidh go maith, an bhfuil?

FA: Baineann siad i gcónaí nuair nach bhfuil tú ag dréim leis.

FD: Nuair a théann tú ní bhaineann siad.

FA: But sin nuair a cheart duit ag gabháil....

FC: ...bhí muidne thall Meiriceá agus tháinig [ainm duine], sin uncail s'againne chuig ceann ar bith de na rudaí, agus ansin, an oíche deireanach...

FH: Bhí sé like, no, fan sa teach....

FA: Ah sin an rud is meas...

FH: Do bharúil an mbeidh siad in Croker i mbliana?

FD: Oh ní bheidh, Íosa Críost.

FA: Ah Jesus...

FC: I dunno, I think thiocfadh...

FA Thiocfadh leo. [ag cur ceiste].

FH: Bíonn an pobal ag teacht le chéile.

FD: Am maith.

FC: Sure, an bhfuil cuimhne agat, cé a bhí ann? [ainm duine], fuair [ainm duine] phone call oíche, fear seo in Baile Átha Cliath. "Em, we have your friend here, he's fallen asleep in McDonald's". Bhí sé thíos i mBaile Átha Cliath leis féin. Thit sé ina chodladh in McDonald's is ní raibh siad ábalta é a mhúscail...

FA: Ah stop...

FC: Ah but sin, sin muintir Dún na nGall...

Gach duine: Muintir Dún na nGall.

FA: Ag titim ina chodladh i McDonald's.

Caint, daoine ag cur ceisteanna.

FC: Well nah, bhí sé maith anuraidh daofa.

FD: Aye just dúirt mé, níl mé ach ag magadh. Just dúirt mé é fá choinne comhrá a dhéanamh.

FA: Agus cad é do bharúil de Kevin Cassidy?

FH An bhfuil Kevin ar ais ar an fhoireann?

FA: Níl.

FH: Níl go fóill, do bharúil go mbeidh sé ar ais?

FA: Tá súil is agam nach mbeidh...

FH: Bhuel tá...

FD: Tá sé... tá ag éirí ró-aosta.

FH: Tá, tá sé ró-aosta.

FH: Ar imir sé i gcluicé Gaoth Dobhair?

FD: Ah, d'imir. Imreann sé do Gaoth Dobhar fosta.

FH: But ....acu sa Gaeltacht? Chonaic mé é ar...sa pháipéar.

FA: But yeah, beidh sé just ag imirt do Gaoth Dobhair.

FC: But I think ní cheart dó dul ar ais ach oiread, tá sé istigh leo, le Gaoth Dobhair like...

FH; But tá sé maith...

FC: Agus tá neart, tá neart acu...amharc ar an Ciarán Mc Fadden sin. Tá sin, eisean, nó Colm Mc Fadden ab ea?

FA: Tá mise ag déanamh go dtearn Jim Mc Guinness job maith.

Gach duine: Yeah.

FA ag cur ceiste.

FC: Because tógadh iad...

FD: Thall, sna Gorbals.

FA: Sin é.

FH: Yeah.

FD: 'Sea.

FH: Tá nasc mhór idir muid féin agus Albain, déarfainn sin an dóigh.

FD: Agus téann [ainm duine] anonn cúpla uair sa tseachtain.

FA: Bhuel tá mise ag déanamh go bhfuil níos mó ná sin....

FC: Ah I think go bhfuil...

FD: B'fhéidir dhá uair sa tseachtain.

FA: Bhuel, bhuel, níl mórán daoine ann ón áit seo anois i nGlasgow nó...

FC: But still tá baint againn...

FH: Tá fiú teaghlaigh anseo agus tá, thiocfadh le achan teaghlach like...

FA: Tá, ar an drochuair.

FH: Mo mháthair féin.

FA: But sin, y'know, an aoisghrúpa sin.

FC: Tá, I think gur stad sé an aoisghrúpa sin like. Cos, like, níl muidne le fheiceáil...

FH: Yeah but tháinig sin fríd, fríd achan glúin, an bhfuil a fhios agat, an dóigh sin?
Fiú, fiú....agus máthair s'againn....

FA: Bhuel, do bharúil, an mbeidh daoine in deich mbliain ag tabhairt tacaíochta do
New Zealand agus...

FH: Well, Aussie Rules.

FD: Bhuel, bhí i gcónaí daoine ag imeacht go Meiriceá agus go Austrailia.

FH: Chuig na Caisleáin Óir.

FD: Bheir siad sin tacaíocht do muintir na hÉireann, na boic a tógadh thall.

FA: Is dóiche Celtic foireann Caitliceach fosta.

FH: Here beidh an SPL leadránach anois anyway gan Rangers. Ní bheidh craic ar bith ag na Ceiltigh níos mó. It'll be boring.

FA: Sin cosúil le Star Wars gan Darth Vader.

FH: Bhuel beidh siad ar ais.

FC: Beidh siad.

FA: Beidh, beidh siad ar ais but...

FC: Tá tacaíocht ag Rangers fosta.

FA: Bhain siad a cupa cionn is gur, go bhfuil, y'know Rangers, nach bhfuil pighin ar bith acu. Ní hé baint atá ann.

FA ag cur ceiste.

FH: Bhuel, Rugby.

Ben 4: Tabhrann siad.

FH: Cricket. Tá foireann Éireann crick... Ní fhaca mé riamh foireann Éireannach cricket ach...

FA Chonaic mise cricket am amháin, thuas in Trinity. Ah stad.

FH: But, nach iad sin cluichí na Breataine.

FA: Bhuel, chuaigh Sasain, y'know, achan áit, so, chonaic siad cluichí áiteacha eile agus dúirt siad, ah, seo rud a thoisigh muidne. Níl a fhios agamsa cad é, go díreach is spóirt de chuid na Breataine, cos ghoid siad achan so is dóiche gur ghoid siad na spóirt.

FC: Bhuel bíonn daoine...

FH: Bhuel is maith liomsa Man Utd.

FD: Tabhrann achan nduine tacaíocht do foirne thall i Sasain, agus ansin tá Sasain ag tabhairt "oh blah blah blah"... Ní thuigim é.

FC: But, an cuid is mó de na himreoirí atá acu sa Premiership ar scor ar bith, níl siad, ní Sasanaigh iad.

FD: Tá a fhios agam, but foireann de chuid na Sasain atá ann.

FA: Yeah it's like Manchester is na... Tá sé cosúil le monopoly mór... Tá cuid mhór airgid ag an boc seo in bloody Saudi Arabia ar leis banc Man City or whatever agus bíonn seisean dishin' out the cash achan áit agus tig na muintir seo le chéile. So I dunno, ní hé really, ní é, daoine is.... I suppose, cuireann sé thart an an am dúinn...

FD: But níl tú ag déanamh...

FA: Bhuel cuireann sé fearg ormsa nuair atá an nuacht air agus an chéad rud a deir siad ná Oh Man Utd....", y'know, the headlines.

FH: Yeah spóirt atá ann in áit...

FA: Agus, even an raidió, deir siad sin ar an chéad rud.

FH: Cad é a sileann sibh do mhuintir na hÉireann agus muintir na Sé Chontae ag imirt le chéile le foireann rugbaí in Éirinn.

FC: Sure an bhfaca sibh na death threats a bhí an fear sin ag fáil. Bhí sé ag imirt do na Sé Chontae agus ansin chuaigh sé go hÉirinn anois agus fuair sé death threats and all that.

FD: ...na Sé Chontae agus tá sé ag imirt d'Éirinn anois.

FH: But, níl, tá an foireann amháin acu.

FD: Níl sa sacar.

FH: Tá mise ag caint fán Rugbaí. Níl sa sacar an bhfuil? Dhá foireann difriúil.

FC: agus an fear seo a bhí ag fáil death threats bhí sé ó foireann na sé chontae.

FH: Mhothaigh mé sin ar an nuacht.

FA: Tá me ag déanamh gur ceart duit... dóibh a bheith le chéile.

FH: Cad é a shíleann sibh den dhá amhrán náisiúnta?

FA: Ah no...

FH: Shoulder to shoulder, Ireland's call.

FD: Ah, no, ná even labhair liom fá dtaobh de seo... Cuireann sé fearg orm.
Cuireann sé cuid mhór fearg orm.

FH: Kinda defeats the point.

FC: But tá amhrán againn – tá amhrán náisiúnta againn.

FH But ní hé sin ceann na Sé Chontae.

FD: Now you're talking...

FA: Nah, tá mé ag déanamh, em...

FC: Bhí go leor cheana féin fá dtaobh dá sin.

FA ag cur ceiste.

FA: Níl, ní ólaim féin chor ar bith.

FC: Aye, but like...

FH: Ólann siad.

FC Ólaimid, but....

FD: But sin just uair sa tseachtain...

FA: Yeah ólaim trí buidéal vodka but just lá amháin...

FH: But fiú don dochtúir tchíonn tú “cá mhéad unit a ólann tú sa lá”, or sa like, tseachtain, agus achan am like, níl tú ag gabháil rá, oh gloine fíona sin mé, agus thairis sin is alcoholic tú. Amaideach.

FD: But an rud atá ann just, go ....amuigh san oíche, ní ólann tú...

FC: But ólann...

FA But tá achan duine thart ort ólta agus ansin...

FC: Bíonn tú a' dhéanamh catch up like...

FH: Bíonn achan nduine ag brú isteach ort agus caithfidh tú ól... nó bíonn tú ag troid.

FA: Nuair nach bhfuil tú ólta istigh in club bíonn tú iontach feargach... bíonn tú like, oh achan nduine bloody assholes... Nuair atá tú ólta ní thugann tú fá deara é... But, níl a dhath ar bith eile really le déanamh.

FC: Sin é, níl a dhath ar bith, like mórán, le déanamh anseo ins an deireadh seachtaine, ach, a gabháil amach a dh'ól.

FA: But, I mean, barraíocht. Tá mise ag déanamh, b'fhéidir, go n-ólann daoine níos mó even le cúig bliana anuas.

FH: Yeah like, tá siad ag fáil an dole níl siad ag obair agus tá siad a gabháil, oh like, tá saol s'agam leadránach...like, níl an locht orthu sin like. Beidh tú ag gabháil amach an claigeann thíos sa teach i gcónaí gan a dhath ar bith.

FC: Fosta, tá daoine ag ól sa teach anois so níl siad ag fáil, measures mar is ceart, tá siad just...

FA: Agus, y'know, tá cineál desperation ann fosta, bíonn siad "caithfidh mé an fhíon seo a ól sula dtéim amach sa dóigh nach gcaithfidh mé airgead fosta...

FH: Yeah. Sin i gcónaí a bios agam'sa nuair a théim amach. Sin olc.

FA: Bíonn tú like, oh má chríochnaím seo,

FH: Beidh deoch amháin agam agus sin mé...

FA: ...beidh sin i do chlaigeann, sin an méid...but ansin téann tú go dtí an club agus bíonn tú...

FC: Shots! shots!

FH: Caitheann tú ceathracha euro ar an dóibh sin like...

FC: Ní thig leatsa gabháil amach agus gan airgead a chaitheamh...

FD: Oh níl, thiocfadh ól sa teach san oíche agus deoch amháin a bheith agat amuigh but still... má tá tú amach le caoga euro...

FC: ...bhí mise ag.... agus shíl me go raibh airgead agam agus i mo chuntas – Five cent!

FD: Bheinnse an dóigh céanna.

FH: Bhuel bhí bainis [ainm duine – gan ginideach] ann le deireanach ansin agus bhí muidne Tígh Leo's ag an coisir ina dhiaidh, agus bhí mhuintir as Tipperary istigh agus, muintir óga lie, agus chaith mise an oíche ar fad ag tabhairt Jager bombs daofa, like, no joke, déarfainn like go bhfuil dhá mhíle euro jager bombs di. Gasúr amháin right, bhí na pócaí mar seo like “here, here here” sin duit, agus lán airgead, agus dúirt sé “tá mé ag iarraidh méid jager bombs air sin”. So rinne mise cuntas, “here, sin ceathracha euro, an bhfuil a fhios agat sin”, he was like “aye, aye aye”, thug mise, níl a fhios agam seacht jager bombs dó right, “ahh domh cúigear eile”, thug sé amach an credit card, chaith sé seasca euro ar jager bomb ar round amháin. I was like, sin just round amháin. Seasca euro, fear amháin ar jager bombs. I was like, you crazy fool.

FA: Ah mental. But, an bhfaca sibh Dodge?

FH: Ah náire... Ah God bhí sin olc.

FA/3/4: Bhí.

FC: Bhí sé go holc. Bhí tú ag coimhead air? Agus bhí tú just like “oh my god”.

FD: I know bhí sé maith.

FA: Bhí sé maith.

FC: Ab é sin an dóigh an bhfuil muidne? Bhí sé maith like... Sin a bhí muid á rá – than God nach raibh mé amuigh

FD: Ah ní raibh mise ann an oíche sin.

FA: Bhí tusa istigh ann but ní raibh mise istigh ann.

FC: Ah yeah, but thank God nach raibh cos thosaigh muidne...

FH: Thiocfadh leo scannán a dhéanamh fán Dodge agus é a bheith maith agus é a chur an dodge chun cinn, an bhfuil a fhios agat an dóigh sin but see nuair a rinne siad

sin, an clár a rinne siad, bhí sé olc like, achan nduine ar na cannaí, daoine óga uilig a bhí ann, bhí sé just...

FA: But sin an rud atá ann, naíonra atá ann... Nuair a théann muidne síos bímse ag déanamh gur seanbhean at ionam. Cad é an aois atá tusa?

FH: Fiche.

FA: Fiche. Mise fiche 's a dó agus achan nduine eile bloody cúig bliana déag.

FH Caithfidh ceist fá ceadúnas tiomána... pógaint a dhéanamh. Show me your I.D.

FC: Chuaigh mise, [ainmneacha] síos go Dodge agus b'éigean dúinn fágáil.

FH: Aye ní raibh muid ag gabháil an oíche seo, deoch amháin tigh Leo's, ach síos fá choinne damhsa, shiúil muid isteach an doras, i ndiaidh fiche bomaite I was like, "ah I'm outa here". The bounce "ag gabháil chun an bhaile a ghirseacha?" I was like "yeah, crèche, oíche mhaith". Bhí mise ar buile. Íoc muid isteach...

FA: Tá sé náireach...

FC: Agus, an rud atá ann, tá na muintir óga uilig thíos staighre, agus na muintir i bhfad níos sine, do mháthair is d'athair thuas na staighre, so níl aon áit ar bit dúinne le gabháil like.

FH: Yeah, na staighre – halfway house.

FA: So, cén aois a bhí sibhse nuair a thosaigh sibh ag gabháil amach?

FD: Cúig déag.

FH: Yeah bhí mise sé déag.

FA: Sé déag.

FH: Bhínn....

FA: I know but, cad é eile a bhí muid a dhéanamh?

FC: Níor ól mise go dtí go raibh me ocht déag.

FD: Caithfidh iadsan fháil amach fosta.

FH: Caithfidh siad.

FA: But then, níor ól mise mórán ná thosaigh mé...

FH/FC/FD: No, nah

FA: Bhí fiche euro agam, go dteachaigh sé deich isteach i Seaview, cúig in tacsáí chun an bhaile, is cuma liom.

FC: Níor ól mise g dtí go raibh mé ocht déag like.

FD: Nah mise i gcónaí ar na cannaí.

FC: Bhí sí seo i gcónaí ar na cannaí agus [ainm duine] ag amharc i ndiaidh í.

FH: Bhí lá amháin ann agus bhí muid teach [ainm duine] agus bhí mise i gcónaí like “ah blah blah blah” ag foscail na fuinneoga i gcónaí, bhí muid seomra [ainm duine] le spray ag rith thart...

FC: Bhí sí ólta go fóill...

FH: ...bhí mouse...Mouse a bhí ann [gáire] ah jesus Christ.

FA ag cur ceiste.

FC: Bhuel fá choinne Rann na Feirste, like Seosamh agus Séamas, bhuel I think anyway, Seosamh agus Séamas Ó Grianna...

FH: John Ghráinne.

FA/3/4: John Ghráinne.

FC: John Gráinne was, sin mo mhiontráchtas. Achan rud a scríobh mé “ag mar a dúirt John Ghráinne, agus mar a dúirt John Ghráinne”.

FA: Padaí Tharlaí Phadaí – sé leabhar déag scríofa aige, agus tá sé ag obair ar leabhar eile.

FH: Seo fear i nGaoth Dobhair ...

FD: Sin coicís ó shin?

FC: Chuir mise glaoch ortu sin, agus caithfidh gur shíl siad gur mise, tusa a bhí ionam agus... bhí sé “oh [ainm] cad é mar atá tú”, bhí mise “is maith leat mise, níor labhair mé leatsa ariamh”.

FA: ...cos phoneáil sé mise agus dúirt sé “Cén [ainm]”.

FH: Agus ansin, chuir sé an méid rudaí chugam sa post.

FA: Ah no tá sé iontach...

FD: Rinne mise mo research project air sin...

FC: Bhí sé ag iarraidh a bheith as Rann na Feirste.

FA/2/3/4: Gáire.

FC: Tá meas mór ag na seandaoine ar an cardinal... ar an chardinal Ó Fiaich.

FA: Yeah cost á meas mór acu ar an Eaglais Chaitliceach...

FH: An Eaglais Caitliceach...

FA: Yeah suppose, I suppose gur ceann de patrúin de, a... Coláiste Bríde é.

FC: Patrún Rann na Feirste.

FA: But Lorcán Ó Muirí, like, rinne sé sin cuid mhór fosta.

FH: Agus Seán Mac Maoláin.

FC: Sean Mac Maoláin agus eisean a thug an choláiste go Rann na Feirste.

FA: Tá pictiúr de sin againne, an carr agus Mac Maoláin agus and that... Ó Muirí.

FC: Ah ní bhfuair mé sin ar chor ar bith...

FA: Bhuel sin, I'd say sin laochra s'againne cionn is na leabharthaí a scríobh sé, tá siad class, but fosta, tá an ainm sin ag Rann na Feirste mar gheall orthusan agus mar gheall ar Chlann 'ac Grianna agus an choláiste... agus cibé an obair rinne siadsan tá mórán...

FC: Like iadsan a thosaigh ag scríbhneoirí Rann na Feirste.

FH: Iadsan a chuir an síol yeah...

FA: ...go bhfuil daoine eile ann nach bhfuil a fhios agam fá dtaobh de, like Johnny Sheimísín agus iadsan agus daoine ag insint scéalta, do mháthair mhórsa is

Gaeltacht Session 2

Mé féin ag caint.

FA: Ok. Ag cur ceiste. Físeán ag dul.

MC: Tá definitely, because...

[gáire].

MC: Tá, 'cause. Like, eh, cad é an freagra a thug mé? Tá, because, bhí daoine anseo fá choinne Gaeilge a fhoghlaim agus éiríonn...

FA: Bhal, cad é an contae nó cad é an paróiste. Is dóiche paróiste Anagaire atá muidne istigh ann.

MC: Bhuel tá mise i mo chónaí in Anagaire, ach bhí mé i mo chónaí abhus i Rann na Feirste, agus just, chuaigh...

FA: So, is maith leat é cionn is go mbíonn daoine ag teacht fá choinne Gaeilge a fhoghlaim agus go bhfuil cineál clú ar an áit mar gheall air? Cad é do bharúil féin, tá tusa i bparóiste eile [ainm duine].

MB: Arú, bheinn bródúil as rudaí cosúil le spórt agus rudaí mar sin, fríd an pharóiste, Gaeilge fosta, agus, bródúil as na daoine. Thiocfadh leat a rá, go dtarraingíonn siad le chéile le cuid mhór rudaí éagsúil a chur, a chur i gcóir. Bhfuil a fhios agat, dá mbeadh imeachtaí ná a dhath ar bith mar sin ag dul ar aghaidh ag teacht le chéile...

FA: Cineál, tá pobal láidir ann, ab ea?

Fear 2: Tá agus carthanacht iontach ann fosta...

MF: Bhuel, aontaímse le [ainm duine], go háirithe anseo i Rann na Feirste, pobal iontach, iontach beag, agus cuireann sé bród orm go bhfuil siad in ann rudaí a chur ar siúl, drámaí, ceoil, rudaí mar sin. Fá choinne áit iontach beag, tá sé, y'know, gan dabht, ar cheann de na áiteanna is fearr riamh.

FA: Yeah...

ME: Tá mé an-bhródúil as mo chontae agus mo cheantar féin, is áit, tá timpeallacht galánta thart agus tá an Ghaeilge fós beo láidir ann, agus mar a dúirt na lads fosta tá pobal an-láidir agus tiocfaidh gach duine le chéile chun rudaí a eagrú agus ...chun cuidiú...

FA: Agus cad é na rudaí a thaitníonn libh fán áit é féin? Like, cad é na rudaí is fearr leatsa as thart. Like, nuair atá tusa áiteacha eile, cuir an áit seo i gcomparáid le áiteacha eile, cad é na rudaí atá anseo, a thaitníonn leatsa, b'fhéidir nach bhfuil in áiteacha eile? Nuair atá tú ar shiúl, bíonn cumha baile ort, cad chuige? Cad é chonaíonn tú?

MC: Cronaímse, b'fhéidir, go dtig leat gabháil amach agus thig leat, like, cibé áit a dtéann tú, thig leat labhairt le daoine agus beidh... beidh fios agat ar achan nduine, agus tá achan nduine mór le chéile... Agus, jut, tá achan nduine, tá sé cineál...nuair atá dúil... like, tá achan nduine.

FA: Thig libh a bheith ag labhairt le chéile fosta, y'know. But yeah, tuigim atá tú a rá like...

Fear 2: Tá ceangal iontach idir na daoine like, agus tá...yeah.

FA: Cad é fá rudaí, macasamhail, like an dúlra agus rudaí mar sin. Like, an gcronaíonn sibh trá...?

Fear 2: Oh tá mise ag déanamh go bhfuil an áit seo absolutely galánta tá muid... tá muid ina cónaí ann. Like tá na, tá...

MF: Tá na tránna deas....

ME: Dea-suaimhneach, agus trup ar bith...

FA: So, b'fhearr leat a bheith anseo ná... Ar mhaith libh a bheith ag cónaí áit ar bith eile?

Fear 2: San Astráil, b'fhéidir.

FA: Bhal, cad chuige?

Fear 2: Ah go díreach, níl mórán, tá a fhios agat sa Geimhreadh go háirithe, bíonn sé iontach suaimhneach agus cionn is go bhfuil cuid mhór daoine ar shiúl ar imirce anois...

FA: Ní bhíonn mórán ag gabháil...

Fear 2: Ní bhíonn a dhath ag gabháil, i ndáiríre like,

MF: Nuair tá tú óg bíonn tú i gcónaí ag iarraidh gabháil ar shiúl go dtí cathair éigin, nó b'fhéidir thar lear fosta, ach, ag an am chéanna, tiocfaidh tú abhaile.

Fear 2: Ah tiocfaidh tú chun an bhaile in am inteacht.

FA: Yeah. Cad é do bharúil féin a [ainm duine], an mbeidh thusa ag iarraidh cónaí in áit ar bith eile, tá tusa i do chónaí i nGaoth Dobhair, an mbeifeá ag iarraidh cónaí i Rann na Feirste?

ME: Oh, cha dtiocfadh liom, cha dtiocfadh liom...

FA: Oh bhal bhí [ainm duine] a rá...

MC: Tá tusa ag dul amach le [ainm duine] ab ea?

ME: Tá.

MC: Sin an fáth nach maith leat Rann na Feirste...

ME: Cad chuige, an bhfuil sí ag bogadh go Gaoth Dobhair, an bhfuil?

FA Cha dtiocfadh liom a rá cad é a dúirt sí san agallamh aréir.

ME: Tá sin príobháideach an bhfuil?

FA ag cur ceiste.

MC Ní dóigh liom thart ar an ceantar seo but b'fhéidir amuigh faoi Fál Carrach is Dún Fionnachaidh... tá barraíocht ann.

Fear 2: Bhal fiú, tá, tá cuid mhór tithe Samhraidh i Rann na Feirste féin, tá a fhios agat amach an bealach ansin, bhal, Loch na nDeorán...

FA: Agus do bharúil an gcuidíonn siad leis an cheantar ar chor ar bith, nó ab ea just sa tSamhradh a beidh siad ag cuidiú linn?

Fear 2: Sin é go díreach. Nó, tá a fhios agat, deireadh seachtaine fada is rudaí mar sin bíonn daoine ag knockáil thart...

ME: Má bhíonn féiltí móra ná a dhath mar sin ann, bíonn cuid mhór daoine... Cuidíonn sé leis an... an bhfuil a fhios agat, leis na siopaí is tithe leanna is rudaí níos... tuilleadh airgead a dhéanamh.

MC Ní fheicim cad é cén dóigh a cuirfeadh sé isteach... Bhal b'fhéidir ar an áilleacht san áit, ach níl mórán i Loch na nDeorán ar scor ar bith

FA ag cur ceiste.

MC: Cuidíonn siad go measartha mór...ó thaobh airgead de...

Fear 2: Ó thaobh airgead, choinnigh sin Rann na Feirste ag gabháil ar feadh blianta blianta fada...

MC: Agus is iomaí teaghlach a thógadh ar an t-airgead sin a tugann siad isteach don cheantar.

Fear 2: Níl mé ag déan... níl an meas céanna ag na scoláirí ar an cheantar is a bhí, blianta ó shin, ach sin na daltaí níos óige ar scor ar bith.

ME: Seo [ainm duine] anois, tá sé iontach mall.

FA: Suigh síos, an cheist a bhí muid a phlé ansin.... Cad é do bharúil féin [ainm duine].

MF: Bhal, cuidíonn na Coláistí Samhraidh go hiontach mór because, cuireann siad clú agus cáil ar Rann na Feirste fosta.

FA: Agus fosta, is dóiche, bhí an caife, bhí do mháthair ag reáchtáil an caife ansin.

Fear 2: Aye sin buntáiste mhór fosta, like, even, na postanna a cuireann sin ar fáil do daoine eile agus do mo mháthair fosta.

FA: Agus ní bhíonn siopa ar bith in Rann na Feirste ach amháin nuair atá na lóistéirí anseo.

Fear 2: Sin fíor.

FA: Agus, do bharúil, an bhfuil meas ag na scoláirí níos sine ar an cheantar?

B'fhéidir na muintir a...

Fear 2: Nuair atá tú óg fosta ní bhíonn an oiread ciall agat...

MA: An bhfuil seo beo anois?

FA: Ar Raidió na Gaeltachta.

MA: Níl mé ag gabháil a rá a dhath...mé ag caint shit. Right, alright.

FA: So an bhfuil a dhath agat'sa a [ainm duine]. Cad e do bharúil? An gcuidíonn na Coláistí Samhraidh leis an cheantar seo? Cad é an dóigh a shíleann tusa a gcuidíonn siad leis an cheantar?

MC: Bhal, cinnte go gcuidíonn. Ní bheadh muidne ina shuí anseo inniu ach ab ea na Coláistí Samhraidh. Sin an chuige, sin an chuige a bhfuil an Ghaeilge ar an bhaile seo, mar gheall ar scoláirí Gaeilge. Agus b'iad sin a choinnigh Gaeilge beo ar an bhaile ag tabhairt daoine le Gaeilge go Rann na Feirste agus sin an fáth a bhfuil a leithéidse ar an bhaile ó cheann ceann na tíre. Is cuma cén áit sa tír a théann tú, buaileann tú le duine inteacht raibh, nó a bhí i Rann na Feirste, so... Is cinnte go raibh, go bhfuil tábhacht fós le Coláiste Bhríde.

FA: Cad é atá i ndán don cheantar? Cad é an todhchaí atá ag an cheantar? Cad é a bheas sa cheantar amach anseo? Cad é bhur mbarúil?

Fear 2: Sin ceist iontach doiligh.

FA: I deich bliain eile, cad é an cineál athruithe a bhfuil tusa, sibhse ag déanamh a bheas sa cheantar?

ME: Tá sé doiligh...

FA: Doiligh a rá...

MA: Inis an fhírinne...

FA: Cad chuige a bhfuil sé doiligh?

Fear 2: Mar gheall, b'fhéidir go n-imeoidh achan nduine. An t-aos óg ar scor ar bith. Agus, b'fhéidir go gcailltear...go gcaillfear glúin iomlán mar gheall ar...

MA: Inniu mar shampla, bhí tusa ag quartú gasúraí óg le labhairt inniu, agus arís, cad é an aois, idir ocht mbliana déag agus fiche ceathair, cá mhéad duine a fuair tú sa bhaile?

Fear 2: Cúlú eacnamaíochta.

FA: I know. Bhí sé doiligh...

MA: Tá achan nduine ar shiúl anois mar gheall ar an cúlú eacnamaíochta, agus sin an rud a tharlófas, tá rudaí ag éirí níos measa in áit a bheith ag iarraidh níos fearr...so, tá inniu just mar sampla.

FA: An bhfuil tú ag déanamh...

MF: In deich bliana sílim go dtiocfaidh feabhas agus b'fhéidir go mbeidh daoine ag teacht abhaile ag an pointe sin mar a bhog siad ó Sasain agus ó Albain abhaile nuair a tháinig feabhas ar rudaí sa... bhí an airgead le déanamh.

FA: Agus cad é fán teanga? Cad é do bharúil? An mbeidh Rann na Feirste ina Gaeltacht láidir at all?

MF: Oh beidh, cinnte. Bhí an t-ádh orainn an áit seo a fháil tógáilte. Em, nuair a fuair muid, de réir a chéile, áit mar seo, seans, áit ar dóigh é, tá a fhios agat, len t-aos óg uilig a theacht le cheile agus drámaí is ceol a chur ar siúl agus an Ghaeilge a choinneáil beo.

MA: Agus tá mise ag rá go mbeidh Rann na Feirste, go mbeidh tionchar mór ag Rann na Feirste ar fás an Ghaeilge, má, má tharlaíonn sé. Agus, má tá an Ghaeilge le bheith níos láidre beidh tionchr mór ag Rann na Feirste agus ag an choláiste.

Bean 2: So an bhfuil tú ag déanamh, go mb'fhéidir go mbeidh sé mar shampla ceantracha eile ní rud inteacht mar sin?

MA: Tá.

FA ag cur ceiste.

FA: Tá a fhios agat nuair a théann tú Gaoth Dobhair, agus, bhal, seo sampla, agus bíonn y'know, daoine, síleann siad, "ah yeah Gaoth Dobhair", smaointíonn siad ar Altan nó smaointíonn siad ar Clannad agus na rudaí sin uilig, ach nuair a théann tú go Gaoth Dobhair ansin, tá cuid mhór just, carranna ag dul suas is anuas an bealach agus tá níos mó den chultúr sin ann ná b'fhéidir, cultúr ceoil, agus cad é fán, i Rann na Feirste? Do bharúil an bhfuil an chultúr go láidir nó an bhfuil muidne ag mairstean ar ainm? Y'know, an bhfuil sibhse ag déanamh go bhfuil an pobal gníomhach agus go bhfuil siad sásta seasamh agus troid ar son rudaí agus...?

Fear 2: Tá mise ag déanamh go bhfuil siad i bhfad níos mó gníomhaí anois ná mar a bhí siad, cúpla bliain ó shin.

MA: B'fhéidir, le cúig bliain tháinig borradh mór ar an chultúr ar an bhaile seo, mar gheall ar an chlub óige...

Fear 2: Mar gheall ar na páistí agus tháinig na... tháinig na tuismitheoirí isteach air ansin.

MA: Tá achan nduine ag bogadh, roimhe sin ní raibh achan nduine ag bogadh sa treo amháin, agus anois tá achan nduine ag bogadh sa treo amháin mar gheall ar an chlub óige agus daoine áirithe cosúil le uncail Sheán Beag ansin atá ag déanamh obair mhór ar son an cheoil sa bhaile. Agus em, tchíonn tú [dothuigthe] coicís ó shin san Áislann agus tháinig scaifte de mhuintir óg uilig le chéile. Bhí siad ábalta amhrán a cheol, an fhidil a sheinm. Ní raibh duine ar bith ar an bhaile seo in ann an fhidil a sheinm le fiche bliain, go dtí... sin an chéad duine ariamh a chonaic mise ná a chonaic duine ar bith ag seinm an fhidil ar an bhaile seo. So tá sé le feiceáil go bhfuil borradh...

Fear 2: Feabhas iontach.

MA: Yeah feabhas iontach.

FA: Agus cad é do bharúil féin a [ainm duine].

ME: Fá Rann na Feirste ná Gaoth Dobhair?

FA: Fán bheirt?

ME: Tá athrú mó tagtha, an bhfuil a fhios agat, le cúpla bliain anuas, fiú amháin an Crann Óg ansin i nGaoth Dobhair. Tá cuid mhór, em, cuid mhór Craobh Uladh agus craobh na hÉireann bainte acu ins na Fleadh Ceoil agus rudaí mar sin de. Agus eh, just i dtaca le páistí tá feabhas mhillteanach ag teacht ar a chuid Gaeilge. Níl an saibhreas ann níos mó ach tá feabhas ag teacht.

Fear 2: Bhí sé i gcónaí, b'fhéidir i nGaoth Dobhair, cineál de caoga/caoga...

MA: Tá níos mó suim acu sa teanga anois...

FA: Aye sin é. But is dóiche fosta, níl n oiread sin airgid ann le bheith ag ceannact carr agus níl mise ag déanamh go bhfuil sin, go, b'fhéidir go bhfuil sin, nach bhfuil an oiread ann níos mó.

MA: Tá daoine ag pilleadh ar an dúchas an rud a bhí [ainm duine] ag gabháil a rá ansin, mar gheall ar chúrsaí airgead agus níos mó bróid orthu anois as an teanga nuair a tchí siad na rudaí atá ag tarlú ar tír.

Fear 2: Agus feiceann tú anois daoine, b'fhéidir nach bhfuil post acu, ag pilleadh chun an Choláiste agus ag déanamh céimeanna i nGaeilge. Sa cheantar seo go háirithe, tá achan nduine ar an choláiste in Anagaire like...

FA: Sin é, sin cineál ag gabháil ar ais chuig rud nach dtig, nach dtig leis a bheith acu sa... [dothuigthe].

FA ag cur ceiste.

MC: Ní thuigeann...

Fear 2: [Gáire] ná tosaigh!

FA: No like do bharúil, tá a fhios agat an Rialtas i mBaile Átha Cliath, do bharúil, ab é Rialtas Bhaile Átha Cliath atá ann nó ab é rialtas na tíre atá ann?

MF: Rialtas Baile Átha Cliath...

ME: Agus cathracha móra b'fhéidir...

MA: Tá scoilt... abhus i nDáil Éireann nó abhus i mBaile Átha Cliath, tá léarscáil difriúil acu sin den tír ná mar atá againne....

MF: [gáire] tá muidne sna Sé Chontae.

FA: tá muidne sna Sé Chontae.

MA: Tá muidne, eh, tá muidne amuigh linn féin. But ní amháin sa Sé Chontae, ar a laghad sa Sé Chontae tá, rialtas acu atá gníomhach agus atá ag déanamh rudaí daofa, ó thaobh na Gaeilge de. I bhfad níos mó ná mar atá bhal... Líofa agus rudaí mar sin.

FA: Tá bhal, tá said gníomhach.

MA: Tá siad gníomhach. Tá siad ag déanamh obair ar son...

MF: Tá siad ag déanamh, agus, an bealach...[dothuigthe].

ME: Tá muidne ag fanacht le phl... plean fiche bliain le cad é...?

MF: [gáire] le fiche bliain.

FA: agus ansin scrapáileann siad é.

ME: Agus nuair a tháinig ceann amach ansin agus... cha dtig leat a rá gur plean a bhí ann.

MA: Chuir siad rud le chéile ansin...chuir siad... tá cúig bliain ó shin, agus chuir siad an baile is Gaelaí in Éirinn isteach gCategory B. Ní raibh clue... sin daoine a bhfuil, a bhfuil thuas in oifig...

MF: Nach raibh riamh i nDún na nGall...

MA: Just TD duine in oifig i mBaile Átha Cliath le peann agus páipéar ag fáil airgead ar a shon...

[gáire].

FA: Daoine as...i nGaillimh a rinne sin. Chuir mise ceist ar fear amháin acu “an raibh tú riamh. Like an bhfuil a fhios agat’sa cad é Rann na Feirste...?” “Oh, bhí mé ann, am amháin”. Am amháin? Bhí mise in bloody Portugal am amháin....

[gáire].

MA: Sin an rud a tharlaigh, daoine a fuair postanna in oifigí agus ní raibh clue acu cad é a bhí siad a scríobh fá dtaobh de... ara, cuireann sin fearg orm.

FA: Agus cad é fá... fán rud sin a foilsíodh ar na mallaibh... an pleanáil... an contae is measa ó thaobh pleanála de – Dún na nGall, agus an ceann is fearr, ná South Dublin. Sin an áit a bhfuil, basically, muintir an rialtais ina chónaí. Cad é bhur mbarúil de sin like? Fiú sin, agus achan referendum a bios ag gabháil, vótálann Dún nan Gall in éadan. Cad chuige do bharúil, sin?

MF: Beidh siad ag amharc i ndiaidh a cuid féin.

MC: Cinnte go mbeidh no vote láidir i nDún na nGall...

FA: Beidh...

MC: sa chéad referendum seo ag deireadh na mí...

FA: But níl iontas ar bith an bhfuil...

MF: Níl...

FA: Cos, ní ghníonn siad a dhath dúinne...

Fear 2: Ní fiú na rudaí maith, ó thaobh airgead de, ní bhfuair muid tada i gcomparáid le áiteanna eile.

FA: Agus, right. Tá scoilt sa tír seo, muintir na... Cad é fá muintir na tuaithe vs. muintir na cathrach. O bharúil an bhfuil scoilt ansin? Cad é a shíleann muintir na cathrach daoibhse, macasamhail, nuair a chuaigh sibhse chun na coláiste i nGaillimh is i mBaile Áth Cliath agus rudaí mar sin, an mbíonn sibh...

ME: Chuir siad ceist orainn an raibh Sterling againn?

[gáire].

MA: Chuir bean ceist ormsa maidin inniu, bhí sí abhus as Gaillimh agus chuir sí ceist orm “Are you from Britain?” Sin an rud a dúirt sí liom, mar gheall ar gur shíl sí gur sa Tuaisceart a bhí...

Fear 2: Tharlaigh sin domhsa i nGaillimh uair amháin fosta, bean as Corcaigh...

FA: Ah, Corcaigh....

Fear 2: Tá siad just, tá siad ar planet eile. Dúirt...dúirt sí “Ah Northern Ireland”. No well it’s, tá sé, tá sé sa Tuaisceart, níl sé...Ah.

FA: Em, sin an just, I know, tá siad cat. An mbeidh oraibh imeacht as an áit seo ar lorg oibre? Dá n-imeodh sibh, an dtiocfadh sibh ar aist?

MC: Is dóiche go mbeidh, ormsa ar scor ar bith. Níl mórán... an oiread seo anois, fiú daoibh ag iarraidh teagasc nó i dtaobh [dothuigthe]. Sílim, na cathracha, nó thar lear, beidh orainn uilig a gabháil, b’fhéidir.

FA: Cá háit, do bharúil, a rachfá thar lear?

MC: Bhal see, tá mise, rinne mise céim sa Gaeilge is ansin Máistreacht, is ansin rinne mé cumarsáid leis an Gaeilge so tá mise ag brath ar an Gaeilge, so, beidh mise ag fanacht sa tír seo. agus beidh orm, b’fhéidir, tá borradh mór i mBéal Feirste, so b’fhéidir sin an áit a bheidh mise ag gabháil, is níl sé i bhfad ar shiúl so beidh mé ag teacht abhaile.

FA: Cad é do bharúil féin?

MA: Em, cinnte. Braitheann sé ar an post nó an suim atá agat ann. Má tá, cosúil le [ainm duine] ansin, tá mo shaol caite agamsa ag déanamh staidéar ar an Ghaeilge agus tá suim mhór agam i gcúrsaí Gaelach, agus cúrsaí Gaeilge, so, ní fiú domsa imeacht anonn ‘na Spáinne a fhoghlaim... ag cuartú post le Gaeilge. Caithfidh mé fanacht.

FA Like, is mó rudaí atá ann i Meiriceá.

MA: Yeah, tá, tá cinnte.

MC: Agus Ceanada...

ME: Ceanada...

FA: But, agus sibh ag déanamh go bpillfeadh sibh ar ais arís.

Fear 2 Tá seans i bhfad níos fearr agat post a bheith... eh, sa Tuaisceart. Ná, ná tá...

MC: Má tá siad ag fáil [dothuigthe] ó thaobh airgead.

Fear 2: Tut tut.

FA: Tá a fhios agam cad é atá tú a mhaíomh ansin a Sheáin.

Fear 2: An páirt seo den tír...

FA: Sna Sé Chontae is sna Sé Chontae is Fiche. Cad é do bharúil féin a [ainm duine]. An bhfuil tusa ag déanamh go mbeidh ort imeacht fá choinne obair a fháil, nó, an bhfuil tú cineál ag déanamh...

MF: Bhuel tá mise ag obair mar... bhuel tá mé cáilithe anois mar ceamaradóir is mar eagarthóir. Tá, buntáiste le Gaeilge a bheith agat má tá tú eagarthóir mar tá cuid mhór daoine ag cur fá choinne, tá buntáiste ag gabháil don Gaeilge, mar go bhfuil leithéid TG4 ag cur fá choinne eagarthóirí bhfuil líofa sa Ghaeilge. Ach, ag an am chéanna, níl cuid mhór postanna ag gabháil cibé.

FA: Agus cá bhfuil tusa ag obair an bhfuil sé sna Sé Chontae is Ficead ná sna Sé Chontae?

MF: Bhal bhí mé thuas, tá mé still ag lorg post ach bhí mé thuas san Sé Chontae in Newry ansin ag obair ar feadh seachtain agus is é Gaeilge, clár Gaelach a bhí ann do TG4, ach em...

MA: Bhal, tá an Gaeilge i gcónaí ina bhuntáiste cibé áit a théann tú sa tír. Má tá Gaeilge agat beidh tú ag seasamh amach os cionn daoine eile ná mura... gan phioc an Gaeilge. Tá sé ina bhuntáiste.

MF: Bhal, yeah.

FA: Right, an chéad cheann eile, saol. An dtugann sibh tacaíocht d'fhoireann an contae? Cad chuige a bhfuil sé tábhachtach, an maith libh Jim Mc Guinness?

ME: Tá sé seo ag cuartú tactics, an bhfuil?

[gáire].

[Dothuigthe]

FA: em, bhal, an dtugann sibh tacaíocht don fhoireann?

Gach duine: Tabharim/ sea/ cinnte.

FA: Cad chuige, cad chuige a bhfuil sé tábhachtach?

MC: Tá achan nduine bródúil as a chontae féin, agus an foireann agus achan rud a thagann as, an peil ina measc. Agus bíonn achan nduine - dothuigthe –

FA: agus bíonn cineál buzz ann.

MA Bhal chonaic tú, chonaic tú anuraidh nuair a bhí Tír Chonaill ag gabháil go maith, bhí an tír, tá an tír ar a cuid glúine san am atá i láthair agus bhí, bhí achan nduine ag gabháil thart agus ní raibh siad sásta nó ní raibh craic ar bith nó spioráid ar bith sa cheantar, ach anuraidh i rith an tSamhraidh nuair a bhí Tír Chonaill ag gabháil go maith bhí leath an chontae ag gabháil go Baile Átha Cliath agus ní raibh iomrá ar bith air.

FA: Samhlaigh cad é a tharlófas dá mbainfeadh muid i mbliana, ní bheadh, bheadh achan nduine ar shiúl ar feadh deich mbliana.

ME: Seisiún ar feadh míosa.

Fear 2: ...a rinne sé an oíche sin.

MA: Má tá... so tá duine ar bith sásta, tá a fhios acu, d'fhoireann atá a baint...

ME: Thógann sé do chroí go minic, an bhfuil a fhios agat?

MA: Cothaíonn sé spiorad san áit is sa chontae.

FA: Agus cad é fá Jim Mc Guinness?

Gáire.

MF: Fear breá.

MA: Ní shíleann muintir Gaoth Dobhair gur fear breá atá ann but...

MB: Ba mhaith liom mo thacaíocht a thabhairt dó, an bhfuil a fhios agat, tá sé ag déanamh a dhíchill, ach, ní dhearna sé an cinneadh ceart le Cassidy a ligint saor ón em, ón foireann.

FA: Cad chuige?

Gáire.

ME: Bhal cad chuige ar ligeadh saor é? Cionn is gur scríobh sé giota in leabhar?

MA: He copied it!

FA: But an bhfuil tusa ag déanamh gur sin an t-aon rud a rinne Kevin Cassidy? Tá aithne agatsa ar na Cassidys.

MB: Tá aithne mhaith agam air...

FA: An bhfuil tusa ag déanamh gur scríobh... ní fear pinn é. An bhfuil tú ag déanamh, an dtearn sé an rud ceart nó ar fhéad...

MB: Bhal dúradh gur ligeadh Cassidy saor cionn is an rud a scríobh sé sa leabhar, gur thug sé ar shiúl leideanna a bhí ag Contae Dhún na nGall i dtaca le traenáil is rudaí mar sin. Ach má léann tú an leabhar, níor thug. Duine ar bith a bíonn ina sheasamh ar an taobhlíne, má éistean tú le, fiú amháin, na boic a bíonn ag déanamh tráchtas ar an chluiche, in aon chluiche, bhí a fhios acu an cineál traenáil a bhí acu, seo an cluiche in éadan Cill Dara anuraidh. Bhí a fhios acu an cineál traenáil a bhí acu agus go raibh siad ag cur isteach, b'fhéidir, trí uair a chloig or rudaí mar sin de, sin an rud a scríobh Cassidy sa leabhar agus...

MA: Sílim go bhfuil sin debatable.

MF: Sure bhí Brolly ábalta sin a ráit...

ME: Sin an rud a dúirt Brolly like...

MA: But cad é fán...? D'inis sé cuid mhór rudaí daofa nár cheart a insint....

ME: D'inis, d'inis Brolly [dothuigthe] ar RTÉ lá amháin so...

MA: D'inis fán phone hi, gur baineadh na guthanna póca uilig daofa agus....

ME: Sure tarlaíonn sin in achán....

MA: Sin rudaí príobháideach nár cheart dó a bheith...

ME: Níl sé príobháideach, tarlaíonn sin in gach seomra feistis...

MA: No, an rud a tharlaigh, bhí beirt acu contráilte. Labhair Cassidy amach nuair nár ceart dó labhairt amach ach rinne Jim McGuinness amadán do Cassidy ag dul go dtí na meáin ag inse don tír mhór fán rud a bhí déanta aige...dá...dá ndéanfadh sé ar

chúl, doras druidte, é a shocrú agus Cassidy a bheith ar ais ag traenáil i mbliana ní bheadh a fhios ag aon nduine cad é a bhí ad dul ar aghaidh... d'fhéadfá a bheith...

ME: Thig leat sin a dhéanamh do leithéidí Tom, nó cad é an t-ainm atá air, John Terry agus iad sin, ach níl Cassidy, níl sé....

MA: Níl Cassidy ag fáil díolta ar shon a bheith ag imirt peil, tá seisean ag déanamh ar mhaith don chontae is don a áit dhúchais féin.

MF: Ní raibh sé, níor scríobh sé sin nó cibé rud a rinne é le dochar a dhéanamh don fhoireann, an bhfuil a fhios agat?

MA: Just, bhí an bheirt acu contráilte. D'fhéadfá Cassidy...má bhí sé ag iarraidh sin a scríobh bhí cead aige é a scríobh ach d'fhéadfá Jim McGuinness labhairt leo agus gan beag a dhéanamh dó ná tharraingt fríd na páipéir agus na meáin cumarsáide...

FA: Cad é fá sacar, an maith libh sacar?

MC Cad é fá dtaobh dó?

FA: Sacar... agus cad chuige a bhfuil daoine thart anseo comh gaibhte le Celtic, is dócha? Cad chuige do bharúil a bhfuil ceangal láidir idir...

MF: Tá Celtic cosúil le Tír Chonaill anois, ag titim as a chéile....

ME: Tá sé cosúil le daoine a d'imigh thar lear a blianta fada ó shin, Celtic an foireann a bhí acu. Celtic a... Ghní siad ionadaíocht do mhuintir na hÉireann agus sin an fáth is mó ar lean siad Celtic agus leanann muidne Celtic anois...

MF: ...Tuismitheoirí agus...

MA Bhí i gcónaí ceangal idir taobh seo tíre is Albain so sin an chuige a lean sé ar aghaidh fríd na blianta.

FA: Sin mar gheall ar an imirce ach do bharúil an chéad ghlúin eile anois, an mbeidh an rud céanna ann?

ME: Fiú amháin glúin s'againn níl an suim céanna ann...

MA: Níl an suim céanna ann...

ME: Ah níl ar chor ar bith... Like mo chuid cairde féin bheadh níos mó béim acu ar, b'fhéidir, Man United ná ceann acu sin...

MA: Rud amháin a chuireann fearg ormsa ní maith, ní maith liomsa an dóigh a deireann daoine “If you don't follow Celtic...” gur just na – Síleann siad gur Éireannaigh atá iontu cionn is go bhfuil daoine...

[Gáire].

MA: An rud a chuireann fearg ormsa...

ME: Bhí mé ag fanacht leis sin...

FA: Agus em... Ar cheart d'Éireannaigh tacaíocht do spórt de chuid na Breataine... Can't follow Celtic, sin spórt de chuid na Breataine technically... but, Cad é fán chuid eile?

MA: Is é.

MF: Is é.

Fear 2 Bhal ní thig leat a rá níl cead agat tacaíocht a thabhairt dó ach...

FA: But ar cheart, do bharúil?

ME: Sin an rud a tharla blianta fada ó shin, d'athraigh cultúr s'againn ach thioctadh, thioctadh leis an glúin seo anois an cultúr a athrú ar ais go dtí an saol traidisiúnta agus níos mó béim a chur ar an CLG nó...

MF: Ach má tá dúil agatsa i sacar tá sé doiligh foireann soccer na hÉireann a leanúint.

MA: Tá saol an stair... Tá saol an stair thart lena bheith ag imirt sacair 's ag troid agus ag scaoileadh daoine – tá an rud sin críochnaithe anois so ní shílímse go bhfuil... Ta a rogha féin ag achan nduine anois so ní thig le duine ar bith a inse do duine ar bith eile cad é a cheart daoibh suim a bheith acu ann.

MF: Deireadh an lá spórt atá ann so...

Fear 2: Pé rud atá tú...

MA: Le blianta, le ceithre bliana tharraing Páirc an Chrócaigh neart airgead ar na Sasanaigh ar spórt na Sasain so ní cheart daoibh an t-airgead sin a choinneáil [dothuigthe].

FA: So cibé cad é – whatever floats your boat basically.

MF: Ní thig leat a bheith... [dothuigthe]

FA: Right, an cheist deireanach anois. Cé hiad laochra na tíre seo beo nó marbh is cad chuige?

Fear 2: Tú féin.

[gáire].

MA: Laochra Gaelach ná...?

FA: Nah laochra na tíre seo. Cibé cad é – laochra spóirt, laochra polaitíochta eh, laochra whatever.

MA: Beo nó marbh?

FA: Beo nó marbh.

MF: Bhal, Clann ‘ic Grianna.

FA: Cad chuige, do bharúil?

MF: Bhal mar gheall ar an scríbhneoireacht i nGaeilge. Eh, an méid leabharthaí, eh, thosaigh siad...

FA: Chaomhnaigh siad an rud, fosta.

Fear 2: Fuair siad aitheantas do Gaeilge Tír Chonaill.

FA: Aon nduine eile marbh?

MF: Cuid mhór daoine marbh.

FA: Cad é fá daoine beo? Tá sé níos doiligh a fháil laochra beo...

MF: Sa lá atá inniu ann.

FA: Sa lá atá inniu ann. Cad é bhur mbarúil?

ME: Rónán Mac Aodha Bhuí?

FA: Yeah, tá sé ag déanamh cuid mhór.

MA: Bhal just, duine ar bith a dhéanas... tá suimeanna difriúil ag daoine áirithe. B'fhéidir go bhfuil daoine ann a bhfuil suim acu i soccer a bhfuil dúil acu i Roy Keane ná daoine a bhfuil suim acu i bpeil Gaelach agus, b'fhéidir, Kevin Cassidy nó rudaí difriúla agus suimeanna difriúil. Ach, ó thaobh na Gaeilge dó, marbh, déarfainnse, cosúil le [ainm duine], ní dhíreoinn, ní dhíreoinn ar Chlann 'ac Grianna....

[gáire].

ME: Daoine cosúil le [ainm duine], aye.

MA: Marbh ná...

FA: Just, amharcann sé olc ar maidin but sin é.

MA: Cos bhí níos mó ná Clann 'ic Grianna ar an bhaile seo agus bíonn i gcónaí dearmad air sin...

Fear 2: Bhí tá an ceart agat...

MA: [dothuigthe] bhí i bhfad i bhfad níos mó ná sin. An teach sin trasna an bhealaigh a bhí teach Mhíicí Sheáin Néill. Sin an teach ar fhoghlaim daoine a gcuid Gaeilge i, ar an bhaile seo roimhe theacht an choláiste is rudaí, so. Ó thaobh na Gaeilge de, marbh, déarfainnse, seanmuintir Rann na Feirste uilig. Agus, ó thaobh na Gaeilge beo, agus ag déanamh, ag déanamh dul chun cinn don Gaeilge agus ag tabhairt cuidiú don Ghaeilge – Rónán Mac Aodha Bhuí.

FA: Yeah [dothuigthe].

Fear 2: John Ghráinne.

FA: John Ghráinne, yeah.

MA: Tá seisean mar pháirt de na seandaoine a rinne obair so...

FA: An bhfuil, an bhfuil laochra ar bith eile...

MF: Laochra na tíre just laochra Rann na Feirste. [gáire].

FA: Cad é do bharúil féin a [ainm duine], an bhfuil aon nduine...?

ME: Thar i nGaoth Dobhair caithfidh a rá gur Rónán is mó atá ag déanamh, an bhfuil a fhios agat, cuir chun cinn...

MF: Agus tá sé ag gabháil fá dtaobh dó sa dóigh cheart.

FA: Cheart, yeah.

MC: Tá ag díriú ar an óige agus tá suim ag cuid mhór den t-aos óg...

MF: Ag gabháil isteach chun na scoile ag foghlaim gramadaí is rudaí mar sin, níl suim ag aon nduine...

FA: Níl...

ME: Rud amháin fá Rónán, tugann sé cluais le éisteach le achan duine agus tá béim aige ar Ghaeilge agus ar foghlaim na Gaeilge fosta. Ach, ghníonnsé é tríd cineál de dóigh difriúil. Ní chuireann sé béim ort suí agus é a fhoghlaim mar sin, just tríd gnáthchomrá agus tá sé...

MA: Trí cheoil is tríd achan rud...

MF: Cos is iomaí a chloiseann tú daoine ag téacsáil isteach ó Baile Átha Cliath ó Choracaigh ó...

FA: Meiriceá.

MF: Gach cearn den tír is an domhan fosta. Agus an dóigh a cuireann sé béim ar gach canúint fosta, bíonn an, an...

Bean 3: An saineolaí.

MF: Yeah na saineolaí as Ciarraí, as Conamara, as...

FA: Agus cad é fá like, laochra, an bhfuil laochra eile ann nach mbaineann les an teanga thart. Like, laochra spóirt ná a dhath mar sin. Ní chaithfidh sé a bheith go díreach leis an teanga féin, ceol nó...

MA: [dothuigthe] i nGaoth Dobhair. Bhí daoine i nGaoth Dobhair ó thaobh na Gaeilge dó agus an cheoil cosúil le Proinsias Ó Maonaigh nó Francie Mooney a scríobh cuid mhór amhráin agus a choinnigh an cheol beo sa cheantar seo uilig. Tá sé... tá a níos anois Mairéad ag déanamh obair mhór. Tá cuid mhór daoine is dóiche ó thaobh na ce- ó thaobh an cheoil de fosta.

Gaeltacht session 3

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Tá mé iontach bródúil as Tír Chonaill. Em, má amharcann... na rudaí is mó atá mé iontach bródúil as, ná, an cultúr, agus eh, an fhilíocht agus an ceol atá in Tír Chonaill.

FE: Eh, peil anois ag an bhomaite. Thiocfadh leat a bheith bródúil as Tír Chonaill ag baint peil agus ag gabháil ar aghaidh go maith. Anois, tá siad sa deireadh anois so, creidim go mbeidh sé maith, go mbeidh Sam leofa chun an bhaile, b'fhéidir Tír

Chonaill ar an... Ah creidim go mbeadh yeah, nuair a bhuagh siad in éadan beidh chance maith acu gabháil in éadan Maigh Eo anois.

FB: Yeah, beidh, yeah.

FE: Beidh sé iontach doiligh ticéidí a fháil mura... ór anois ann. Bhí mé ag an ceann in éadan Kerry ansin. Ní bhfuair mé seans gabháil chuig an an ceann deireanach in éadan Corcaí bhí mé amuigh in Árann Mór fá choinne ceolcoirm...so. Ceolcoirm, bhí lear, lear daoine difriúil ann, eh, country music a bhí ann.

Mé féin ag cur ceiste.

FE: Tá, pasálann sé an am... pasálann sé an am.

MG: Eh, caithfidh mé a rá tá mé iontach bródúil as an chontae, go háirithe go bhfuil siad fríd go dtí an cluiche ceannais i mbliana don chéad uair le scór bliain agus taobh amuigh den spórt tá mé iontach, tá mé iontach bródúil a bheith as Tír Chonaill mar, ceantar s'againn féin, Gaoth Dobhair, tá radharcanna galánta agus tá rudaí maith fá choinne daoine... turasóirí agus a leithéid agus tá go leor siopaí amuigh fá Leitir Ceanainn fosta so, tá achan rud thart orainn agus... Caithfidh mé a rá ní athróinn mórán fá dtaobh de Tír Chonaill agus tá mé breá-sásta fanacht. Níl mé ábalta tuigbheáil cén chuige a mbíonn daoine ag imeacht amach as Tír Chonaill mar... cúrsaí oibre an geall but, amháin sin, bheadh sé deas fanacht i dTír Chonaill agus níl, níl mórán pleananna agam imeacht.

FE: Aye, is maith, tá nádúr dheas ann is.... Aye is maith yeah.

FB: Tá radharcanna deasa cosúil le an Earagail agus Gleann Bheatha.

Mé féin ag cur ceiste.

FB: Tá.

FE: Yeah.

MG: Níl mórán le déanamh i ndáiríre... Níl mórán rudaí, y'know. Tá daoine ógá i gcónaí gearán nach bhfuil, níl a dhath le déanamh fríd an lá agus go bhfuil sé doiligh an lá a chur thart agus bíonn orthu imeacht go Leitir Ceanainn is a leithéid, ach, amháin sin, taobh amuigh de sin, tá Gaoth Dobhair galánta mar áit mar tá tú i do

chónaí sa Gaeltacht agus... tá dhá Ghaeltacht in Tír Chonaill, eh, Gaoth Dobhair is na Dúnaibh, agus, ach, y'know, ní thuigeann daoine chomh tábhachtach is atá sé a bheith ina chónaí sa Ghaeltacht, mar, y'know, daoine nach bhfuil meas acu ar an Ghaeilge, ní thuigeann siad é, ach daoine atá meas acu ar an Ghaeilge, anois tá tuighbheáil i bhfad níos fearr acu ar Gaoth Dobhair agus áit galánta ata ann.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Bhal is greannmhar a deireann tú sin. Bhí mé féin i mBaile Átha Cliath cúpla seachtain ó shin agus, eh, nuair a labhair mé, bhí mé istigh in teach tábhairne agus labhair mé bhí mé ag iarraidh deoch, agus dúirt fear liom “an bhfuil tú as an tuaisceart”? Agus dúirt mé féin “tá mé i mo chónaí i nDún na nGall” agus dúirt sé, oh eh, thosaigh sé ag déanamh amach gur Sasanach a bhí ionam. Agus, eh, dúirt mise leisean, bhal, an rud a dúirt mise leis, “tógadh le Gaeilge mise” agus gur hÉireannach mé agus d'iarr mé airsean cúpla focal Gaeilge a rá, a rá ar aist liomsa go bhfeicfidh mé cad é comh hÉireannach is atá sé féin. Agus, bhí deacracht mhór aige, cha raibh sé ábalta.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Bhuel bheadh sé deas ina chónaí sa chathair tá daoine ceart go leor. Tá Éirinn ina iomlán, y'know, tá daoine deas ann in Éirinn, ach eh, I suppose dá mbeinn agam piocadh idir eh, idir eh, ina chónaí amuigh faoin tuath nó sa chathair mothaím go phiocfainn mé faoin tuath. Eh, tá na daoine deas achan áit ach mothaím go bhfuil daoine amuigh faoin chathair níos, níos cineál, dá, y'know [dothuigthe] dá n-abrófá, tá na daoine sa, daoine ina chónaí sa chathair mothaím go bhfuil siad sórt eh...y'know, tá siad garbh yeah. Tá, sílim go bhfuil, bhuel níl, ní iad uilig, ach, ó mo thaithí féin, mothaím go... bhuaile mé le cúpla daoine, lear mór daoine a bhí garbh ach ní thig linne piocadh orthu, tabharfaidh mé chance eile daofa ar a laghad.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Bhal mothaím an t-aon rud atá le déanamh ná, ná ghabháil go dtí na tithe tábhairne y'know, taobh amuigh de sin, taobh amuigh de na club oíche agus na tithe tábhairne níl mórán le déanamh. Mé féin go pearsanta, is é an rud a dhéanaim, achan oíche Aoine agus achan oíche Shathairn. Eh, tá sé just maith fá choinne comhrá agus cineál de [dothuigthe] agus bíonn siad ag obair, bíonn rud, y'know rudaí ar bun acu

lár an tseachtain agus ansin, ag an deireadh seachtaine amach go dtí na tithe tábhairne. But, taobh amuigh de níl mórán le déanamh faraor... níl eh... bhí siad in ainm pictiúrlann an dhéanamh ar an Screabán ansin ach rinneadh ar shiúl leis sin agus tá sé mar leabharlann anois. Agus, y'know, dá mbeadh pictiúrlann i nGaoth Dobhair dhéanfadh sé difear mór don áit agus bheadh sé maith fá choinne daoine óga agus a mhealladh isteach go dtí an áit y'know, agus, [dothuigthe] i Leitir Ceanainn, sin daichead bomaite ar shiúl agus... cad é a thig leat a dhéanamh.

FE Téimid amach sna tithe tábhairne, sa club oíce is... bualadh suas le cairde agus...

FB: Ag amharc ar an teilifís ná ar an idirlíon...

MG: Is greannmhar a abrann tú sin, bhí mé, bhain mé féin dhá... bhain mé féin dhá ticéad go dtí dtí an Late Late Show ar an fiche hochtú lá so... Caithfidh mé ghabháil go sin anois agus... Sea, oh tá mé ag gabháil chuige tá, [dothuigthe] cibé, tá dhá ticéad agam, bheadh sé deas... aisling mór domh, brionglóid mór domh ó bhí mé iontach óg a bheith ar an Late Late Show. Toy Show, yeah, sin an ceann...

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Bíonn.

FE: Aye, bíonn, sea.

MD: Bhal eh, tá fear, Ryan Turbidy, tá, atá ag déanamh The Late Late Show anois agus, bhí sé, bhí sé faoi brú. Bhí daoine á shéanadh nach raibh sé a dhéanamh jab maith ar an Toy Show agus a leithéid, but eh, ach, sílim go bhfuil, sílim go bhfuil sé ag déanamh jab maith. Ó thaobh, ó thaobh na bréagán de, na bréagán just, na bréagán ó Smiths agus Ken Black's a leithéid. Trachtoirí agus a leithéid. Dá mbeadh páistí agat bheadh sé suimiúil ach sin fada...

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Oh, sílim gur rud dearfach atá ann. Sílim go gcuireann sé, cuireann sé daoine isteach ina cheantar, y'know. Tá sé maith ó thaobh cúrsaí turasóireacht agus gan iad, tabhrann sé airgead, tabhrann sé airgead isteach sa cheantar agus y'know, déanann sé an ceantar, bíonn an ceantar, y'know, níos pacáilte, bíonn daoine, bíonn daoine ann ar fud na háite is, yeah, cuireann sé níos mó buzz fán áit.

FE: Tá sé dearfach go maith tá, go bhfuil tithe saoire sa cheantar mar a dúirt [ainm duine] ansin, beireann sé airgead isteach ina ceantar agus beireann sé againn buzz isteach ag an deireadh seachtain agus bíonn cuid mhór daoine thart fán cheantar.

FB: Cuireann sé airgead isteach sa cheantar is bíonn níos mó daoine sa cheantar mar a mbíonn féilte agus rudaí ann.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Ceist mhaith, motháim. Ní chaithfidh tú Béarla a bheith agat le theacht go Gaoth Dobhair, ar ndóighe, y'know, ach, má tá daoine leis an Béarla, gan, y'know agus, gan Gaeilge acu, má dhéanadh sé dochar ar an thaobh sin dó, cinnte. Ach eh, cad é a thig leat a dhéanamh, y'know, bíonn chance agat Gaeilge a fhoghlaim más, y'know, má tá siad ag iarraidh.

FB: Yeah déanann, mar, mar bíonn daoine ag labhairt Béarla sa siopaí ansin toisíonn daoine eile ag labhairt Béarla, déanann siad dearmad den Gaeilge.

FE; Ah, aontaím leis sin go hiomlán now...

MG: Caithfidh muid córas mór a chur suas agus, y'know right, muna bhfuil Gaeilge agat níl cead agat a theacht isteach.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Cad é an chéad páirt den cheist fá dtaobh de?

FE Bhal, daoine nach mbeadh Gaeilge acu? ... nach raibh Gaeilge acu teach a thógáil sa ceantar? ... Mura mbeadh uair amháin dó, b'fhéidir nach mbeadh sé féaráilte. Thiocfadh leofa an Gaeilge a fhoghlaim san am atá amach romhainn agus em... Sílim but, dá mbeadh siad ag labhairt Béarla ar fad, go mbeadh sé sásúil sin a dhéanamh leo, ach, dá bpiocfadh siad suas í an Gaeilge thiocfadh le bheith go maith...

FB: Níl fhios agam...

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Eh, bím féin fá Baile Átha Cliath go leor agus tá daoine muinteartha as ansin. Is áit deas Baile Átha Cliath, y'know, tá an cathair deas, tá sé deas le cineál athrú beag

ó amuigh faoin tuath a fháil agus an cathair a fheiceáilt agus em... y'know, príomhchathair de hÉireann... y'know, tá s deas cuairt a thabhairt ar Baile Átha Cliath. Cha raibh mé riamh in Corcaí riamh anois, caithfidh mé a rá. Cha raibh mé ariamh thíos go bun an tír go fóill, ach tá, tá Gaillimh deas fosta agus tá lear, tá lear mór áiteacha deas ach ní thig leat Gaoth Dobhair a fháil...[dothuigthe].

FE: Bhí mé thíos in Tiobraid Árann cúpla uair, tá uncail agam thíos ansin, agus, tá mo dheirfiúr thíos in Gaillimh ar an choláiste... Bhí mé thíos cúpla uair ó thosaigh sí ach tá sí ar shiúl síos inniu arís fá choinne toiseacht ar tréimhse léinn arís.

FB: Ah, ní bhím. Ní déanaim mórán taisteal... Níl dúil agam in taisteal, is maith liom Dún na nGall.

MG: Níl aon tinteán mar do thinteán féin.

MD: Bhí mé ag taisteal ansin, bhí mé i nGaillimh agus bhí mé in eh, Westport, agus bhí mé in eh, Baile Átha Cliath... Bhal cosúil le lear mór daoine, b'fhearr liom an bhaile. But like, nuair a faigheann tú chance a ghabháil síos go Gaillimh agus áiteanna galánta mar sin, tá deas a ghabháil. Agus bhí muid em, oíche amháin bhí muid Tigh Phluincéid in Leitir Mór agus eh, ansin, ag caint don Gaeilge ansin, bhí, bhí teach lán agus daoine óga, agus Gaeilge uilig a bhí acu, agus thógfadh sé do chroí ag éisteacht leo. Agus bhí páistí beaga a bhí thart agus Gaeilge uilig agus déagóirí agus Gaeilge uilig agus bhal, tá sin ag gabháil síos giota fá Gaoth Dobhair, nach bhfuil.

MG: Cad é seo?

MD: Just an Gaeilge, idir na daoine óga...

MG: Oh tá... tá ar ndóigh... níl daoine ag labhairt, níl daoine óga ag labhairt Gaeilge. Ní amháin i nGaoth Dobhair ach, mothaím sna Gaeltachtaí eile.

MD: Gaeilge uilig a bhíos ansin.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Bhal, mar a dúirt [ainm duine] ansin, ná, síleann daoine nach bhfuil sé cool... bhal, ní miste liomsa. Tá Gaeilge cool anseo.

MG: Cuireann daoine locht ar na scoltacha fosta nach bhfuil sé, y'know, tá sé, níl sé sé easca mar is ceart ar an scoil. Y'know, bíonn siad, scanrann an tuiséal ginideach daoine agus y'know, an gramadach, an taobh gramadúil dó, y'know an modh choinníollach agus a leithéid, y'know but... Sílim gur chóir dó, gur chóir don Gaeilge labhartha a bheith... níos mó béim ar an Gaeilge labhartha ar an scoil agus sin rud atá tábhachtach. Agus eh, sílim, sílim ar ndóighe, y'know, níl a fhios agam cad chuige, y'know tá dearcadh iontach olc ag daoine ar an Ghaeilge. Caithfidh mé a rá níl sé go holc is a bhí sé, agus tá daoine, tá daoine ag labhairt níos mó anois i nGaoth Dobhair. Ach, ar an am chéanna, y'know, bheadh sé deas... right, ba bhreá liomsa Gaeilge a labhairt le achan duine i nGaoth Dobhair, but sure cha dtig leat a dhéanamh.

Mé féin ag cur ceiste.

FE: Oh ní chuireann sé amach nó isteach ormsa Gaeilge a labhairt bhí mé tógtha leis agus... [dothuigthe] an t-aon am a labhraim Béarla ná le duine nach bhfuil Gaeilge ar bith acu, sin é aye.

Mé féin ag cur ceiste.

FB: B'fhéidir nach bhfuil go leor Gaeilge ag cairde s'acu, nó b'fhéidir nach bhfuil ag iarraidh é a labhairt.

MG: Bhal, caithfidh siad chance a thabhairt dó ar a laghad y'know, agus eh, mean, rinne daoine iarracht, rinne Des Bishop iarracht cúpla bliain ó shin, an Ghaeilge, bhí sé in Conamara agus bhí sé anseo ar ndóigh agus bhí sé ag tabhairt cuairte ar na Gaeltachtaí uilig ag iarraidh daoine óga is achan nduine Gaeilge a labhairt. Má tá Meiriceánach ábalta Gaeilge a fhoghlaim, y'know, cad é a abrann sé fá dtaobh dúinne? Agus achan nduine eile, y'know. Bíonn cuairteoir anseo, Séamas atá air, An bhfuil aithne agatsa air a [ainm duine], Séamas na Gaeilge? Bhfuil aithne agatsa air? Fear ar dóigh. Bíonn sé ag ceol sean-nós agus foghlaim Gaeilge. Just, fosclann sé do chuid súile, y'know, muna bhfuil, y'know, just, falsa na boic thart anseo nach labhrann siad an teanga.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Bhal, cad é a cheart duit a déanamh? Bhal, ceist deacair atá ansin, gan dabht. Agus, ta mé ag déanamh gur an rud atá ann go bhfuil barraíocht Béarla thart ar na daoine óga. Like, tá na, tá an mórchuid de na leabharthaí, tá siad i mBéarla, tá an meán, na meáin uilig sa Bhéarla, tá an, tá na scannáin is fearr atá amuigh tá siad i mBéarla, tá achan rud i mBéarla, agus b'fhéidir go bhfuil sin ag déanamh dochar mór dúinn, níl a fhios agam.

FE: Níl a fhios agam cad é a cheart, a cheart duit a dhéanamh ar chor ar bith.

MG: Cha ghlacfadh sé, cha ghlacfadh sé mórán but, caithfidh duine ineacht, dá mbeadh y'know, cineál de campaign nó rud ineacht ar siúl nó...

FB: Chan éistfeadh mórán acu leat ar scor ar bith....

Mé féin ag cur ceiste.

FB: Tá.

MG: Tá. Tá a dóigheanna féin ag achan nduine agus, ar an droch-uair...

MD: Bhal, bhí, bhí feachtas ansin ag Bernard Dunne...

MG: Oh sin fear eile, 'sea.

MD: Bródclub, agus, níl a fhios agam go díreach cad é mar a d'éirigh leis. Tá a fhios agam go raibh anseo sa pharóiste do Seachtain na Gaeilge...

MG: Bhí, bhí sé Tigh Hiúdaí Beag ansin ag an Chabaret Craiceáilte. Agus em, ní raibh me féin, an raibh tusa, ach, sin eh. Ar chuala tú iomrá air seo? Iomráiteach go leor, dornálaí atá ann. Sin fear eile atá ag iarraidh an Gaeilge a spreagadh, agus eh, bhí, bhí feachtas aige cinnte, fá choinne sín-, deich míle síneadh a bhí aige tá mé den bharúil ach, níl sin a dhath really.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Sea, seo an rud aye. Duine óg, mo bharúil, duine a mbeadh sa "public eye", y'know, agus duine a n-amharcfadh daoine suas... y'know, laoch, á dhéanamh cool mar a dúirt tú. Duine atá óg, m'anam, a ghlacfadh é cinnte, yeah.

MD: Bhal, sílimse, gur an Taoiseach, i ndáiríre, i ndáiríre. Eh, tá lear mór fostaíocht ag teacht anois fá choinne daoine leis an Ghaeilge, eh, tá san Eoraip, agus tá em, Údarás na Gaeltachta, tá sin ag gabháil, tá an... Rinneadh, rinneadh... Cailleadh deontas ansin fá choinne an Ghaeilge, níl a fhios agam an bhfuair tusa, an bhfuair?

MG: Cad é seo anois?

MD: Deontas fá choinne ghabháil chun an choláiste, ceann Gaeilge?

MG: Ah no, níor chuala mé iomrá air sin ar chor ar bith anois.

MD: Tá a fhios agat dá mbeadh marc maith i Gaeilge, bhal, thiocfadh leat gabháil isteach air.

MG: Oh right.

MD: Rinne siad dearmad de sin go hiomlán, agus I think mheall sin lear mór daoine le marc maith a fháil sa Ghaeilge.

MG: Fuair sé pointí sa bhreis duit ab é sin an rud a bhí ann, an é?

MD: Nó, dhíol siad ar shon na fiacha a bheadh or sa choláiste, níl a fhios agam fá choinne an bhliain nó fá choinne céim iomlán. Ah, mheall sé lear mór...

Mé féin: Cén coláiste?

MD: Ah coláiste ar bith a bios ag gabháil sa tír seo.

Mé féin: Ar chuala sibh fá dtaobh de seo?

FE: Cad é seo?

MG: Ní chuala no...

MD: Bhal tá a fhios agam go bhfuil [ainm duine] é. Not go bhfuair sé scoláireacht but eh...

MG: Narbh é sin, nárbh é sin... rinne sise gnóthaí maith san Ardteist nárbh é sin an rud a bhí ansin? Sin an rud. Tá mé ag déanamh go piocann siad lear mór daoine as Éirinn a rinne is fearr san Ardteist. B'fhéidir gur sin an rud atá tú ag smaoitiú air, an é?

MD: B'fhéidir gurb é. No, no, ní fhaighim féin deontas nó bhí mé fá choinne chur isteach air but... Bhí [ainm duine] liom go rinne siad, gur dhearn siad, chuir siad ar an mhéar fhada é agus níl siad ag gabháil a [dothuigthe] siar é i mbliana.

MG: Is mór an trua é sin rud eile atá... y'know, níl sin ag déanamh maith ar bith don, don Ghaeilge.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Tá mé féin ag toiseacht ar an choláiste anois i gceann coicíse. Tá mé ag toiseacht i Ollscoil Uladh, Mhig Aodh i nDoire, agus tá mé ag déanamh céim Gaeilge le dráma. So eh, tá súil agam go mbainfidh mé sult as sin agus cuirfidh sé thart an ama dom fríd an bhliain agus beidh mé ag oibriú go crua agus beidh mé ag fanacht ar shiúl ó trioblóid.

MD: Bhal tá mise ag gabháil go Institiúid Teicneolaíochta Leitir Ceanainn, amuigh an bealach mór, béal dorais dúinn le céim gnó agus Gaeilge a dhéanamh. Agus, tá lear mór rudaí ag gabháil an aimsir seo, tá suim mhór agam i bpolaitíocht, sa Gaeilge agus tá feachtas ag teacht aníos anois chugainn go bhfuil muid ag gabháil a dhéanamh rud in Tír Chonaill uilig, feachtas fá choinne, fá choinne awareness ar an ólachán agus drugaí i ndaoine óga agus tá sin sna leabharthaí againn an aimsir seo agus tá muid ag [dothuigthe] taighde isteach ann, agus tá, tá fear as Maigh Eo, but ná, ní bheidh go maith leis i gceann i gceann coicís nó trí seachtain...

MG: Seo an rud.

MD: ... tá an bheirt againn ag obair air sin anois.

Mé féin ag cur ceiste.

FB: Tá mé i ndiaidh an Ardteist a dhéanamh ansin agus tá mé fá choinne cúrsa ineacht a dhéanamh... tá mé fá choinne cúrsa ineacht a dhéanamh anois. Eh, FÁS ansin... yeah in Gaoth Dobhair.

MG: Tá sin ar an Screabán ansin... tá sí sásta.

Mé féin ag cur ceiste.

FB: Yeah, beidh.

FE: Tá mise dífhostaithe ag an bhomaite. Rinne mé cúrsa gruaigeadóireacht ansin anuraidh gus bhí mé ag obair in gruaigeadóir ar feadh tamall ach bhí sin ag iarraidh suaimhneach ansin so, níl mé ag obair ann anois. Agus, tá mé ag smaoitiú, b'fhéidir cúrsa a dhéanamh le teilifís ná raidió – cumarsáid.

Mé féin ag cur ceiste.

FE: Bíonn cuid mhór daoine ag gabháil, tá mo dheirfiúr féin thíos in Gaillimh ag an Acadamh, tá sí ag déanamh an cúrsa céanna, so tá ceann ag gabháil a bheith ann Acadamh i mbliana.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Fadhb mhór atá ann cinnte, eh, ansin le gairid, dhruid, níl a fhios agamsa mórán iomrá air, but, eh, áit fá choinne cúrsaí airgeadais, dhruid sé le gairid ní MABS...

MG: MFG ab ea?

MD: No, [dothuigthe], but, bhí sé bunaithe i nGaoth Dobhair. Bhí sé ar an Donegal Daily cúpla mí ó shin gur dhruid sé síos, tá lear mór áite ag druid síos, áit sin [ainm gnó] trasna ón Seaview, dhruid sin síos.

MG: Oh, right, tuigim.

FE: Bhog sin go dtí na Croisbhealaí, tá mé ag meas.

MD: Cá háit?

FE: Taobh thíos de na bookie ansin ag na Croisbhealaí ansin ar an Fhál Carrach. Tchím féin é anois é.

MD: Oh right, yeah, yeah.

FE: Bhog sé, bhog sé amach as an paróiste.

MD: Tá bogtha, that's right.

FE: Tá cuid mhór siopaí ag druid síos anois.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Tá sé ag tarlú, faoi láthair, tá boic ag imeacht go dtí an Astráil agus go Meiriceá agus go Ceanada. Agus, níl mórán obair ar bith anseo. Níl. Caithfidh siad gabháil chun na áiteanna agus taisteal na áiteanna fá choinne rud ineacht a fháil agus, cothrom na Féinne daofa but is mór an trua nach bhfuil... níl obair ar bith thart anseo ar chor ar bith daofa.

MD: Bhal tá mise fá choinne fanacht sa bhaile [dothuigthe] is a thig liom.

MG: Tá me féin ar an bhád céanna.

MD: Bhal, I think an rud is measa a tharla ariamh ná thosaigh na monarchain ag druid síos sa Screabán. Bhí fostaíocht millteanach ansin am amháin bhí breis agus ag obair ann. Is é an rud is measa. Ar ndóighe bhí, na monarchain a bhí ann bhí siad ábalta na táirgí a bhí acu a dhéanamh níos saoire i tíortha eachtracha so...

Mé féin ag cur ceiste.

Gach duine: Tá/Yeah.

FE: Tá, yeah, an mhórchuid acu atá... tá aithne agama ar cuid mhór acu yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Go dtí an Astráil go háir-, sa cheantar seo is mó Astráil ab ea.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Tá. Ar ndóigh tá sé doiligh fáil isteach go Meiriceá ó thaobh cúrsaí, cúrsaí páipéir is cúrsaí Visa. Rach-, Rachadh cuid mhór anonn fá choinne trí mhí, tá mé ag déanamh go bhfuil cead agat gabháil anonn trí mhí agus triail a bhaint as ach, fanacht thall... an J1 ab ea? Caithfidh tú bean a phósadh thall má tá tú ag iarraidh fanacht thall a [ainm duine], tá mé ag déanamh.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Bhal, ceist deacair atá agat ansin. Fágadh fiachais millteanach acu, agus, le bheith ionraice, níl, níl an dara suí sa bhuaile acu ná, ná achan rud a ghearradh. Ach, an rud atá ann, tá siad ag gearradh sna háiteanna contráilte. Oh, tá.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Bhal, ní, ní bhe-, ní bhaicim le cúrsaí polaitíocht le bheith ionraice mar... bím ag amharc ar teilifís... bím ag amharc ar cúrsaí reatha, y’know, just ag iarraidh fáil, y’know, fanacht sa... Ta a fhios agam cad é atá gabháil ar aghaidh, ach, sílim nach bhfuil pointe a bheith tógtha fá dtaobh dó, le bheith ionraice. Tá an ts-..., like an, faraor, fágadh dochar millteanach don tír seo ó thaobh cúrsaí airgid, agus em, tá siad ag rá go mbeidh biseach ar rudaí i gceann deich mbliain. Tá súil as fhios agam go dtiocfaidh ach, faoi bhomaite níl rudaí go maith ó 2008, ab é? Ó roimh an, the the... sure, cad é a thig leat a dhéanamh.

FE: Bhal, sílim nach bhfuil siad ag gearradh mórán de chuid páighe s’acu féin ná daoine bochta thart fán taobh seo tíre tá siad ag gearradh cuid airgead acu sin. Agus, em, sílim nach cuma leo fá dtaobh dó. Tá, tá daoine iontach tógtha thart fán áit seo fán rialtais.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Ní raibh, ach, nuair a tháinig eh... [ainm duine]...

MG: Oh sea [leasainm an duine sin].

MD: Can’t Pay – Won’t Pay, chuidigh sé sin. Chuidigh sé le, chuidigh sé le na daoine, amach as sin, bhí siad iontach “no, right” leis an rialtas. Agus thaispeáin sé, nuair a tháinig siad le chéile go raibh cumhacht níos mó acu, ah no, chance maith acu, go leor acu a thaispeáint é nach raibh [dothuigthe] achan rud a ghlacaint a deir an rialtas. So, tá meas mór agam air mar gheall air sin. Agus thaispeáin sé rud mar sin do na daoine.

MG: Sílim gur cheart do glór a bheith ag achan duine, y’know, sílim gur cheart d’achan duine labhairt amach má ta fadhbanna acu nó nach bhfuil siad sásta, because, mura labhrann duine ar bith amach ní éisteoidh duine ar bith. Agus, agus tá meas agam ar [ainm duine – neamhshéimhithe] a rinne sin. Mar eh, rinne sé difear mór leis na táillí tí, agus y’know, bhí lear mór daoine nár dhíol an táille tí mar d’éist siad le [ainm duine]. Bhí an ceart acu, y’know sin céad euro nach bhfuil ag daoine. Teaghlacha, y’know atá a strugláil mar atá siad agus níl an t-airgead acu.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Bhal rud maith atá ann ar, ar ndóighe, tá, fá choinne daoine a mhealladh isteach le Gaeilge a fhoghlaim – daoine nach raibh an pribhléid acu Gaeilge mar chéad teanga. Tá a fhios agam go tháinig, y’know, go raibh sé faoi brú conspóideach ansin le cúpla bliain ó thaobh, y’know, eachtraí a tharlaigh le páistí agus le, y’know, stop siad, chuir sin stad le coláistí Samhraidh thart anseo... sin ceart a [ainm duine]?

MD: Yeah yeah, rinne sé dochar.

MG: Rinne sé dochar, ach bhal, ó thaobh... Tá sé maith, tá, tá na coláistí Samhraidh. Smaointe iontach maith atá ann, cinnte. Agus tá lear mór t-airgead [dothuigthe] ná iad a choinneáil ag gabháil.

MD: Tá agus, tabhrann sé airgead go dtí an ceantar fosta... le na, bíonn na daoine óga ag gabháil sin ag gabháil go dtí an siopa agus ag ceannacht rudaí agus... Caithfidh na mná tí, caithfidh siad bia a cheannacht ó na siopaí áitiúil agus... Bhal, an rud is mó agus bhí sé giota beag conspóideach fá dtaobh dó, ná, go bhfuil, go bhfuil, Lidl agus go bhfuil Aldi agus na siopaí mór seo uilig ag tabhairt airgead ar shiúl ón cheantar. Rud atá fios ach... Bhal, caithfidh tú smaointiú fosta go bhfuil achan bean an tí ag iarraidh airgead a dhéanamh amach as, sin an chuige a bhfuil siad istigh ann. Agus eh, ní dhéanann sé a dhath ciall ach é a fháil in áit soar in aith dhá luach a dhíol in áit eile.

FB Yeah tabhrann sé airgead isteach ansin tig tuismitheoirí s’acu go Gaoth Dobhair fá choinne lóistín is achan rud, agus ceannann siad rudaí sna siopaí agus...

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Na páistí or na scoláirí ó...? Oh sílim go bhfuil meas acu, tá meas acu ar an Ghaeilge agus... cad chuige eile a thiocfadh siad anseo.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Em, bhal, ní bhímse fríofa...

MG: Ní bhím féin ach oiread.

MD: Em, tá meas acu ar an cheantar... cuid acu...

MG: Ní chuala mé scéalta ar bith y’know, a deireadh otherwise y’know.

MD: No.

MG Ach, scoláirí ar bith a bhí i Loch an Iúir ná Machaire Rabhartaigh ansin, ní chuala mé scéalta... Chuala mé go raibh meas orthu agus chuala mé scéalta diúltach or deimhneach gabh mo leithscéal, uilig. Agus bhí meas acu agus ba mhaith, y'know, bhí siad ag iarraidh a theacht ar ais.

Mé féin ag caint.

MG: Oh bhuel, dhéanaimid iarracht cibé.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Bhal, tá mé, tá mé ag déanamh go raibh... tá mé ag déanamh go raibh lear mór Caitlicigh ins na Ceiltigh ag am amháin, agus, bhal, b'fhéidir go bhfuil daoine even, muinteartha ar a, ar an fhoireann, níl a fhios agam. Ach, tá a fhios agam go bhfuil meas ar na Ceiltigh, níl a fhios agam cad chuige go díreach, bhí i gcónaí. Agus, [dothuigthe] Éireannaigh a bhí iontu ar tús an naoú céad déag... ocht céad déag ochtó a hocht.

MG: Oh sea cinnte, sé sin a bunaíodh Celtic ná b é?

Mé féin a cur ceiste.

FE: Eh, daoine a chuaigh romham bhí siad ag tabhairt... bhí siad leo fosta, so. Na Ceiltigh agus, m'anam, an chuige is mó, boic a chuaigh romham bhí siad ag supportáil iad so, b'éigean domsa sin a dhéanamh fosta. Ní bheadh siad róshásta.

MG: Eh, caithfidh mé a rá gur, gur Gael atá ionamsa agus leanaimse... bheadh níos mó suim agam i Peil Gaelach ná mar a bheadh i peil sacar, ach, níl a dhath contráilte leis ar ndóigh. But, éiríonn daoine iontach tógtha fá dtaobh dó, cúrsaí mar sin, agus, ar ndóigh níl ann ach peil, y'know, giota craic agus sport agus... Eh, y'know, each to their own mar a déarfá, y'know, tá achan nduine i dteideal y'know, a bheith, ma tá suim ag duine amháin in seo siúd, tá an ceart acu, y'know, sin é.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Oh cinnte. Tá muid ar an oileán chéanna.

MG: Tá.

Mé féin ag caint.

MG Sea. Seo an rud, bhal, tá boic ann agus... oh tá achan ceart acu a bheith ar an foireann má tá siad ag iarraidh... fágaimid, y'know, an cinneadh sin acu féin.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Bhí. Bhal, rinne siad iarracht maith cibé. Tá a fhios agam nár imir siad... mo bharúil nár imir siad an dóigh ba mhaith leo a imirt.

Mé féin ag cur ceiste.

FE: Cha dtug mé mórán amharc orthu nuair a bhí siad sa Euros, ní amharcaim ar mórán teilifís na a dhath mar sin.

FB: No, ní bím ag amharc ar sacar ar chor ar bith.

Mé féin ag caint.

MG: Tá daoine ann agus mothann sé iontach láidir fá dtaobh do cúrsaí mar sin... oh yeah. Tá daoine ann.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Oh, sílim go raibh Dana contráilte ansin, ní raibh an ceart ag Dana sin a dhéanamh, mar a dúirt [ainm duine] tógadh ar oileán amháin muid, agus eh, tá a fhios agam i gcás Martin McGuinness gur Republican mór atá ann agus go mbeadh sé ag iarraidh eh... Bhí sé i gcónaí ag troid ar son saoirse a'againn féin agus a leithéid. Agus eh, bhí achan ceart ag Martin McGuinness a bheith ag imirt do tír s'aige.

FE: Cha lean mé mórán de cuid sin de dheireadh anois, ach... Sílim nach n-aontaím go hiomlán léithe ins an téama sin anois.

Mé féin ag cur ceiste.

FB: Nó, ní hé.

MD: Nó ní aontóinnse le Dana ar chor ar bith ansin, mar a dúirt mé roimhe, tá an [dothuigthe] ar aon oileán amháin, agus eh, bhal, bhí muid in oileán amháin ar pháipéar am amháin, agus beidh aríst tá súil as agam.

Mé féin ag cur ceiste.

MD: Bhal, ní shílím gur just rud amháin a ceart ach níos... because tá muid iontach bríomhar in achan chineál rud... go polaitiúil, tá cúrsaí ceoil ar ndóighe, filíocht agus achan rud mar sin. So tá cúpla rud at least. Sin, sin an dóigh atá rudaí.

MG: Tá iomrá mhór ar Gaoth Dobhair fá choinne lear mór rudaí, mar a dúirt [ainm duine], ceol agus a leithéid, Clannad, tá sin ann, Clannad agus Enya cinnte. Em, ní, ní mhaith liom féin eh, difeáil a bheith mar stereotype de Gaoth Dobhair. Sin, sin eh iomhá false – false image – de Gaoth Dobhair agus sílim go bhfuil níos mó ag baint le Gaoth Dobhair ná sin, ná a leithéid sin. Cinnte ta an Dodge but níl an Dodge ann níos mó but tá an Seaview ann agus níl a dhath contráilte leis sin agus y’know áit dheas atá in Gaoth Dobhair agus, tá Gaoth Dobhair fá dtaobh de radharcanna [dothuigthe – mo bharúil] agus íomhánna, agus sin uilig atá againn really. Agus m’anam, dá mbeifí picture ar bith de Gaoth Dobhair, sin an picture a chuirfeá leis.

MD: Cultúr mór a bíonn ann fosta...

MG: Cultúr mhór, bíonn ceol againn fosta...

MD: Drámaíocht...

Far 2: Is drámaíocht agus tá cinnte.

Mé féin ag cur ceisteanna.

FE: Bhal [dothuigthe] má bhrúnn tú Gaoth Dobhair isteach sa youtube ceangalann sé isteach le achan rud atá Gaoth Dobhair scríte istigh ins na profiles s’acu, achan rud a bhaineann le Gaoth Dobhair má tá Gaoth Dobhair scríte istigh in rud amháin agat má bhíonn tusa ag searcháil fá choinne Gaoth Dobhair tiocfaidh Gaoth Dobhair aníos ann, achan rud a bhaineann leis.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Ar ndóighe tá iomrá mhór ar Gaoth Dobhair fá choinne gasúraí óga agus a gcuid carranna, nach bhfuil [ainm duine]?

MD: Tá.

MG: Tá sin ann fosta. Agus bíonn na modified, na souped-up cars seo uilig bíonn siad ag gabháil agus... ach... Tá ceann ag [ainm duine].... Boy racer [ainm duine].

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Ar ndóighe, bheadh níos mó rudaí le déanamh dá mbeadh sé suas agam féin, mean, mean, dhéanfainn iarracht daoine óga a shásamh agus rudaí a chur ar fail daofa, seirbhísí a chur ar fáil daofa nach bhfuil ann faoi láthair, sílim gur sin an t-aon, sin an t-aon laige atá ar Gaoth Dobhair. But ní athróinn mórán rudaí ar chor ar bith fá dtaobh dó, tá mé sásta go leor agus ní dhéanfainn a dhath ar bith fá dtaobh dó leis sin an athrú.

FE: Dá dtiocfadh liom rud a athrú, b'fhéidir go... bainfinn triail as níos mó fostaíocht a thabhairt isteach sa cheantar. Ach tá fadhb airgeadais ann ag an bhomaite agus creidim gur sin an t-aon rud a d'athróinn fán áit seo. Choinneoinn daoine istigh sa cheantar gan iad a bheith ag imeacht go tíortha eile.

FB B'fhéidir pictiúrlann a thógáil. Pictiúrlann Gaeilge, b'fhéidir.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Tá siad ag déanamh obair ar an amharclann anois ar an díon...

MD: Tá, fuair siad deontas mhór.

Mé féin ag cur ceiste.

MG: Ah rachadh.

MD: Ah rachadh – rachadh lear mór daoine...

MG: Tá suim mór in drámaíocht sa ceantar seo cinnte. Tá na Aisteoirí go fóill ag gabháil cinnte.

MD: Agus shílfeá, shílfeá nach bhfuil mórán éilimh ar a leithéid but, nuair a bhí amharclann Gaoth Dobhair ag gabháil is nuair atá sé ag toiseacht arís, achan am a bheifeá ann, bheadh, bheadh, bheadh sé lán. Bheadh sé lán.

MG: Sure bhí an an áit lán.

FE: Bhí mé féin ag cúpla dráma Gaeilge ansin de chuid Aisteoirí Gaoth Dobhair amuigh in Leitir Ceanainn, in amharclann Leitir Ceanainn agus bhí an áit lán. In an áit a bhfuil na drámaí ag gabháil a bheith acu anois go mbeidh amharclann Gaoth Dobhair críochnaithe go mbeidh [dothuigthe].

MG: Beidh sé tamallt eile ar an bhealach mhór...

FE: Tá fadhb airgeadais acu ag an bhomaite...

MG: Tá siad ag iarraidh cruinniú a dhéanamh fá choinne cathaoireacha, y'know daoine, tríocha euro ar son cathaoir, sin fá choinne cuidiú les na costaisí uilig...

MD: Bíonn d'ainm air nó rud mar sin.

FE: Cheannaigh cúpla gnó áitiúil, cheannaigh cúpla gnó áitiúil agus daoine atá tréan airgead acu cheannaigh siadsan cúpla cathaoir... No, cosúil le TDs agus polaiteoirí...

MG: Ah bheadh sé deas cineál, don áit a fheiceáilt back ar aist mar a bhí sé am amháin, agus drámaí ag gabháil achan oíche, bheadh sé deas anois, caithfidh mé a rá

Gaeltacht Session 4

Mé féin ag cur ceiste.

Gach duine: Go maith.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Bhí, yeah.

FI: Ní raibh.

FF: Yeah, sin an rud a bhí mé ag gabháil a ráit.

FG: Awww.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Ní raibh.

Mé féin: Cén fáth.

FI: Ní bhfuair mé ticéad ar bith.

FG: Bhí sé iontach deacair ticéidí a fháil.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Em, bhí mé croíbriste ach tá lear mór daoine eile a bhfuil níos mó suim acu agus téann siad ag achan cluiche. Lig mé daofa.

FF: Bhí sí ag coimhead air though.

FI: Chuaigh mise go dtí an teach leanna thíos ansin le é a fheiceáil. Bhí an craic maith.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Bhí, breá-sásta.

FF: Oh lá iontach a bhí ann.

[gáire].

FG: Bhí an craic ar dóigh ann.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Le glas agus buí.

Mé féin ag cur ceiste.

FF Ach, tá muid bródúil.

FG: Tá muid iontach... bhal tá mise iontach bródúil anyway.

FI: Mise iontach bródúil fosta.

FG: Agus, bhal, na rudaí atá muid bródúil as...

FF: Tá sé deas go bhfuil, i dtús báire Gaeilge go fóill á labhairt in...

FG: Gaoth Dobhair.

FF:... Gaoth Dobhair, Cloich Chionnaola agus na Rosan.

Mé féin ag cur ceiste.

[gáire].

FI: Sin doiligh anois... Sílim go bhfuil cuid de na paróistí agus na bailte i dTír Chonaill go bhfuil siad – tá lear mór turasóirí iontu, agus má théann tú fríofa fríd an

Geimhreadh, cuir i gcás, Dún Fionnachaidh nó mr sin, má théann tú fríd, fríd an Gheimhreadh, ní bhíonn solas le feiceáil agus lear mór, na céadta céadta tithe gan solas ná duine ar bith le feiceáil

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Tá maith don ceantar fosta go bhfuil turasóirí ann, tá, y’know, airgead a dhéanamh do na, na comhlachtaí agus na hóstáin agus na siopaí, ach, mar a dúirt “bean a haon” [gáire], y’know, níl sé deas é a fheiceáil ins an Gheimhreadh mar... corruair like, tógann siad tithe iontach móra agus b’fhéidir go bhfuil sé ag cur isteach ar, b’fhéidir, radharcanna, nó faigheann siad pleanáil in áiteanna, ansin, ní bhíonn siad ann agus cuireann sé isteach ar cuid de na radharcanna.

FG: Yea tá cuid áiteacha a fuair pleanáil agus tá daoine just ag cur ceist “Cad é an dóigh a fuair siad pleanáil”. Cos má chuir duine ar bith eile, b’fhéidir as an áit féin, ní gheobhadh siad pleanáil ar chor ar bith. Yeah, agus rudaí mar sin. Bhal, tá sé deas a fheiceáil turasóirí a theacht isteach but corruair nuair atá teach, tá tithe ansin agus níl duine ar bith iontu, cineál de, níl sé deas a fheiceáil.

FI: Níl an... cad é an focal Gaeilge “Ghost town”, sin fríd an Geimhreadh.

FF: Go háirithe Dún Fionnachaidh. Go háirithe... cuireann siad concrete jungle air.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Tá.

FI: Má thiomáin tú fríd fríd an Gheimhreadh, tá na céadta céadta tithe agus ní fheicfeá, just estates móra le feiceáil, agus ní fheicfeá solas ach thart fá trí nó ceithre tí... teach.

FG: Ach fiú sa tSamhradh tháinig like, titim mór de na daoine a tháinig go Gaoth Dobhair. Blianta ó shin bhí i gcónaí turasóirí ann, but like, thit an uimhir sin, like go raibh... mór le blianta anuas. Bhí mise ag obair istigh i dteach ósta agus chonaic mé go raibh titim go mór sin, agus bhí cineál de ionadh orm. Nuair a chuaigh mé isteach bhí an áit pacáilte achan deireadh seachtain, agus anois, bheadh an t-ádh leat má bhí post agat ansin don Domhnach agus go bhfuil sé cineál de, brónach sin a fheiceáil is achan rud.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Nach dhruideann An Cúirt fá choinne tamallt fosta, like, druideann sé síos idir Mí Eanáir agus b'fhéidir dhá mhí nó rud ineacht mar ní bhíonn daoine thart so druideann siad go...

FI: Sin Óstán Gaoth Dobhair fosta.

FG: Agus Óstán Gaoth Dobhair.

FF: Agus Óstán Gaoth Dobhair – druideann siad nuair nach bhfuil na turasóirí thart.

Mé féin ag cur ceiste.

FF/2/3: Yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Rachadh. Tá sé galánta like, ceann de na háiteacha is deise riamh. Like, ní fheicfidh tú sin go dtí a fhágann tú, ní tuigeann tú cé comh tábhachtach is atá an áit atá tú ina chónaí agus ansin nuair a fhágann tú bíonn tú “ah cad chuige a bhfuil mé ag gabháil go Baile Átha Cliath”. Like, tá sé go hiomlán difriúil. Like [dothuigthe], níl suaimhneas ar bith agat chor ar bith agus rudaí mar sin. Ansin, nuair a bhíonn tú ar an bhaile tá suaimhneach agus cineál de, tá aithne agat ar achan nduine, sin an rud a [dothuigthe] agamsa, tá aithne agat ar achan nduine síos an bealach mór agus like, an gossip is achan rud, níl sin agat i mBaile Átha Cliath.

FI: But sin an taobh eile de fosta, níl, cuid eile den tír, déanann siad dearmad ar Tír Conaill agus taobh sin den tír níl mórán postanna ann agus, cineál...

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Sílim, go háirithe Sligeach, Liatrom agus Dún na nGall, go bhfuil like, tá, go bhfuil siad iontach, ní dhearnadh go hiomlán dearmad orainn like, tá Gaillimh ag titim go mór anois fosta mar níl, níl an rialtas sásta cineál d'airgead a chur isteach ann. Tá a fhios agam nach bhfuil an t-airgead acu ach ní raibh siad sásta an t-airgead a chur isteach nuair a bhí an t-airgead acu, yeah, so, tá laghdú mór taghtha ar achan rud ar an taobh iarthar.

FF: Sure nach raibh siad le bealach mór úr a thógáil as, ón M1 suas go Doire anois a bhí sé. But, ansin, chuir siad stop leis mar dúirt siad “oh ní bheidh duine ar bith ag fáil bhuntáiste as seo seachas muintir Dún na nGall”. So, inné, chuir siad stop leis. Like, as, as an Poblacht muidne fosta, ach dúirt siad, “oh, sibhse na t-aon daoine a bheas ag fáil buntáiste as”, so, chuir siad deireadh leis, but déanann siad na bealtaí móra maithe taobh síos go Corcaigh, tá bealach úr, tá bealach úr an bealach sin agus [dothuigthe] a thiomáineann na seanbóithre céanna i gcónaí.

FI: Bhal fiú like, an rialtas like ó thaobh feachtais agus like, cineál na toghcháin is achan rud, i gcónaí bíonn Dún nan Gall ag rá “No” le achan rud cos níl an béim comh... thuas ansin, níl clue acu cad é atá ar siúil like, ach amháin na rudaí atá ar an teilifís, chuir cúpla flyers isteach but níl duine ar bith amuigh ag caint linn – cúpla duine Sinn Féin like, bíonn siadsan amuigh go láidir soiléir, but, na páirtithe eile, is beag a fheiceann tú iad áit ar bith.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Bhal, má tháinig siad suas le labhairt linne fá dtaobh dó b’fhéidir go mbeadh dearcadh difriúil againn, ach, níl duine ar bith really ag teacht suas chugainn agus iarraidh muid a vótáil. Cineál, uilig a feicfimid ar an teilifís, ar an raidió, sin uilig. Cloisimid é, feicimid é, ach níl duine ar bith ag iarraidh muidne a vótáil like.

FI: Tá cuid mhór le déanamh fosta le leanúnach Sinn Féin, I think, i dTír Conaill fosta because, tá a fhios agam nach raibh sa reifreann deireanach, ach bíonn cuid mhór, téann siad an bealach eile leis an rialtas, agus tá leanúnach iontach láidir ag Sinn Féin in Tír Conaill.

Mé féin g cur ceiste.

FG: Tá siad ag iarraidh níos láidre. Like, tá daoine eile sa tír iomlán ag feiceáil, tá siad, y’know, tá polasaithe maith acu caithfidh siad seans a thabhairt daofa.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Oh, bhal, tá mise ag obair abhus anseo anois agus, cionn is go bhfuil mé ag obair i nGaelscoil, síleann lear de na tuismitheoirí “oh, is Gaeilgeoir thú, tá tú le Sinn Féin”. Ach, ní sin le rá go bhfuil duine ineacht le páirtí éagsúil, agus thíos an tír bíonn siad like “oh, níl Sinn Féin deas, níl siad maith”. Cuireann siad síos iad. Like,

ní éisteann siad le aon rud atá le rá acu do y'know, ar aon polasaí na a dhath ar bith. Agus deir siad “no, níl siad ag leanstan foréigean”. Agus, just, tá siad iontach caolaigheach, do y'know an rud sin, agus eh, ní osclaíonn siad suas an intinn. Y'know, ní éisteann siad “b'fhéidir go bhfuil polasaí maith acu air seo nó air sin”, just deir siad “Sinn Féin, sin...” deir siad “an IRA”.

FI: Tchímse i gcónaí nuair atá mé ag obair tá fear agus bíonn sé i gcónaí ag iarraidh caint ar cúrsaí polaitíocht agus achan uair atá vótá ná referendum ar bith ann, deir sé “muna bhfuil a fhios agamsa cad é le vótáil, deirim i gcónaí, cad é atá Sinn Féin ag moladh, agus déanaimse, déanaimse an mhalairt ar Sinn Féin”. Agus, sílimse gur sin droch-... Sin drochdóigh y'know, le amharc air. B'fhéidir... But fiú féin, b'fhéidir, even, fiú má tá Sinn Féin ag aontú leis an rialtas, chan i gcónaí go bhfuil siad ag gabháil in éadan an rialtas, d'ya know, bíonn policies féin acu agus chan just ag gabháil in éadan an rialtas atá siad i gcónaí.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Tá drochíomhá acu ón taobh seo tír, just roinnt daoine like, ní achan duine cineál ag gabháil... Fiú, má éisteann tú leo, b'fhéidir go bhfuil polasaí áirithe acu agus an ceart acu is achan rud, ach tá daoine eile agus just an rud a dúirt Bean a haon [gáire].

FF: Sílimse fosta go bhfuil níos mó tacaíocht do [dothuigthe] i dTír Chonaill mar gheall, tá muidne comh cóngarach leis an teorainn, agus, tá a fhios againn stair na tíre níos fearr ó thaobh na trioblóidí dó agus rudaí mar sin.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Agus ní dóigh liom go dtuigeann daoine abhus anseo, tá aithne agamsa ar daoine agus tá siad comh “cad é atá ann an rud atá...cad chuige a bhfuil an teorainn ann... cad é an difear idir... cad é an dá páirtí atá ann na Caitlicigh agus na Protastúnaigh...cad chuige a bhfuil siad ag troid”. Níl a fhios acu a dhath ar bith fán stair ó thaobh na trioblóidí dó agus rudaí mar sin, agus tá a fhios acu b'fhéidir rud ineacht y'know fán foréigean a bhí ar siúil agus just cuireann siad an páirtí sin leis sin. Agus deir siad “oh bhal, tá sin bainte leis an foréigean sin”, ach níl a fhios acu a dhath ar bith fá dtaobh dó, tá iad ag tabhairt, eh, d'ya know, tá siad ag rá rud ineacht

faoi rud ineacht nach bhfuil a fhios acu a dhath ar bith fá dtaobh dó. Agus tá a fhios ag muintir Tír Conaill fá dtaobh dó sin mar bhí muid comh cóngarach dó.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Bíonn siad ag déanamh go bhfuil muid cineál de...

FI/3: Culchies.

FG: Nach bhfuil clue againn agus, agus it's like a feirm... farm is achan rud atá muid fá dtaobh dó. Like, níl feirm ag leath na daoine i nDún na nGall ná i nGaillimh. But eh, yeah sin é, culchies. Like even daoine i mBaile Átha Cliath, chuala mé, lead, lead agus bhí sé as Maigh Eo nó rud inteacht agus ansin ní raibh sé ann lá amháin agus dúirt sé "oh yeah, y'know that country boy". I was like "what?" Bhí muid just cineál... [dothuigthe] cos bhí cineál blas difriúil aige ó like, D4 Baile Átha Cliath but bhí mé cineál....

FI: Em, ní sílim go bhfuil, daoine, go bhfuil siad anuas orthu, go síleann siad go bhfuil siad difriúil. Tá, tá daoine i gcónaí a ráit liomsa "oh tá accent galánta agat, is maith liom an dóigh a labhrann tú, tá sé comh galánta", I don't think really go mbíonn siad crua orainn.

FF: Bhal bíonn moladh acu dúinn fosta, mar a dúirt [ainm duine], brón orm, Bean a hAon, like, bíonn siad i gcónaí a rá "oh tá, tá accent galánta agat" agus go leor daoibh bhí siad i dTír Chonaill ar laethanta saoire agus deir siad "oh tá sé galánta thuas ansin ba mhaith liom a beith ann níos minice like". Agus, eh, cúpla duine ansin, b'fhéidir nach raibh siad ariamh ann "oh ba mhaith liom gabháil ansin chuala mé go bhfuil sé iontach deas" so, tá sin ann fosta. Braitheann sé ar an duine.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Níl.

FF: Níl mórán le déanamh ann ach, ag an am chéanna, bhí mise i mBaile Átha Cliath ar an choláiste agus muna raibh airgead agat ní raibh a dhath ar bith le déanamh ach oiread.

FI: Tá lear mór le déanamh taobh amuigh i dTír Conaill, sin an fadhb atá ann, ní bhíonn an aimsir againn. Tá na sléibhte agus an farraige agus tá lear mór áiteanna le

gabháil a siúil, áiteanna deasa, but, ní bhíonn an aimsir againn. Áit breá atá ann le [dothuigthe] but...

FG: But fás aníos bhí i gcónaí rud inteacht le déanamh fán cuibhreann ná amuigh thuas... thíos ar an trá. Bhí i gcónaí rud ineacht, fiú ag gabháil fríd muc is achan rud, bhí i gcónaí craic againn achan uair. Like bíonn [dothuigthe] againn é but...

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Yeah, ní raibh like...

FG: B'fhéidir nach raibh mórán ann agus déarfainn féin "ah tá mé bored" but, sure, bhí achan nduine bored.

FI: Bíonn daoine ag tabhairt amach fá rud inteacht.

FF: Sure, cad é a dhéanann tú má tá tú i do chónaí in cathair, cad é a dhéanann tú nuair a thagann tú abhaile ón scoil? Ag coimhead teilifís agus... i dTír Chonaill tá teilifís againn thuas d'ya know.

FI: Mothaíonn tú i gcónaí daoine ag tabhairt amach fán fadhb céanna atá ag daoine óga.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Sin é – doiligh iad a shásamh.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Cruthaíonn siad postanna do daoine like, le teagasc Gaeilge ins na Coláistí Samhraidh so....

FI: Tá lear lear mór turasóireacht a bhaineann leis fosta, tig na tuismitheoirí isteach is achan rud...

FF: Fanann siad in óstán, bíonn siad ag ithe amuigh...

FI: Bhí an triúr againn uilig ag obair in óstán in Gaoth Dobhair.... Agus déarfainn gur an cuid is mó de na, de na custaiméirí a fríd an tSamhradh ná tuismitheoirí.

FF: Teaghlaigh Gaeilge.

Me féin ag cur ceiste.

FF: Machaire Rabhartaigh ná Bun an Inbhir.

FI: Agus bhí cúpla duine as Anagaire agus as Loch an Iúir. Gaeilgeoirí uilig cos tá lear mór Gaeilge san óstán... tá lear mór Gaeilge san óstán so na Gaeilgeoirí uilig, thiocfadh siad ansin...

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Ah níl mórán Gaeilge ann i ...

[Gáire].

FG: in aice le Rann na Feirste.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Ah rud maith atá ann. Like, cruthaíonn siad postanna is achan rud agus like, cineál de slua san áit agus feiceann tú daoine ag gabháil thart so rud maith atá ann. But tá postanna uilig atá ag cur leis sin fosta so...

FF: But fosta tá siad ag cur an Gaeilge chun cinn, agus daoine nach bhfuil Gaeilge acu tá sé ag cuidiú leosan leis an Gaeilge. Tá an Gaeilge ag éirí níos láidre mar gheall air fosta.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Ar an cúrsa ná ar an áit?

FG: Eh, níl mórán taithí agamsa leofa. I think...

FF: ...faigheann siad busanna achan áit anois, fada ó shin nuair a bhí mise beag ba ghnách leo siúil achan áit agus bheadh siad amuigh [dothuigthe] an bhealaigh mhóir...

FG: Ní raibh ciall ar bith acu.

FF: Ní raibh ciall... trí bliana déag agus ní raibh ciall acu, but, ní nach raibh meas acu.

FG: But I think an aois atá siad...

FF: An aois atá siad yeah.

FI: Ba ghnách liomsa a bheith ag déanamh “Bean an tí” do máthair mo boyfriend ag an am agus bhí mé faoi bhrú all... Ach oíche amháin agus bhí na gasúraí ag bualadh ar na fuinneoga agus na girseacha ag iarraidh léimtí amach an fuinneog agus trí a chlog ar maidin i lár na hoíche agus bhí orm na girseacha a bhrú síos an bealach mór agus... oh faoi bhrú but... Eh, I think is sin daoine an aois sin agus giota craic...

FF: Yeah, cumha baile...

FI: Agus sé déag girseacha sa seomra amháin agus iad trí déag, ceathair déag bliain d’aois agus cúpla gasúr as an teach béal dorais.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Tá.

FI: Tá.

FG: But déarfainn féin, ní tuigeann siad ach oiread cé comh cineál de...

FI: Ní hé gur drochpáistí atá iontu just... tá siad just... páistí.

FG: ...just páistí.

Mé féin ag caint.

FI: Bhal bheinnse ag tabhairt amach daofa but bheinnse ag gáire ansin ar ais san oíche.

FG: Cos bíonn giota craic agus sin an rud is mó, like, i gcónaí casann tú ar daoine a chuaigh go dtí an Gaeltacht, “ah an craic a bhí agam anseo, ah...” Agus sin rud maith atá ag teacht amach as agus tá cúpla focal agus ag deireadh na trí seachtain ansin....

FF: Agus is maith leo teacht ar ais agus ansin, fiú, na daoine níos sine, b’fhéidir go bhfuil páistí acu “oh, caithfidh sibh gabháil chuig an Ghaeltacht, tá sé iontach maith, agus tagann siad ar ais lena cuid teaghlaigh fosta, cé... b’fhéidir nach bhfuil siad ar cúrsa ag an am, so, faigheann siad em...

FI: Spreagann sé suim fosta sa teanga....

FF: Yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Tusa ag bangáil ar na fuinneoga!

FI: [gáire] seo an áit a bhí mise.

FF: Ab é sin daoine agus balaclavas orthu?

Mé féin ag caint.

FG: Bhí...seo na boic a bhí faoi, ah, cad é an focal Gaeilge atá air seo, eh, I dunno, faoin ghirseach agus an lead sin, no? Yeah.

Mé féin ag caint.

FF: Ah ní raibh ann ach píosra craic, bhí siad amach, rinne siad rud mór as a dhath ar bith, d'ya know. Bhí sin [dothuigthe].

Mé féin ag caint.

FG: It was like, bhí girseach is gasúr agus apparently dúirt sise, oh, "gan cead" like, ahhh...

Mé féin ag caint.

FG: Yeah dúirt sí gur [dothuigthe] i gcúpla áit but like...

FI: B'éigean di bus a fáil ar ais as an choláiste i Loch an Iúir go dtí teach s'aici i Loch an Iúir.

FG: Achan oíche ansin nach...

FF:... bhí achan nduine ar an bhus agus...

FI: ...go deachaigh sí chun an bhaile.

FG: Yeah, ní cuirfinn abhaile í.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Tá rudaí comh difriúil anois though. Tá cónaí ag like...

FF: Tá mé ag déanamh go mbeidh athruithe ag teacht air sin though, mar like, bíonn Garda vetting ann fá choinne achan rud anois, fiú ag obair istigh i club óige bíonn sé i gceist. So, ó thaobh an choláiste dó, duine atá ag réachtáil an coláiste, ba chóir go mbeadh sin istigh acu, go mbeadh Garda vetting déanta ar daoine atá ag obair ann, mar...

FI: Tá anois, nach bhfuil...

Mé féin ag caint.

FF: B'fhéidir nach raibh fada ó shin but tá mé... caithfidh sé go bhfuil anois, cinnte.

FI: Cha raibh ormsa Garda vetting ar bith a dhéanamh...

FF: Ah, bhí tusa ag déanamh “bean an tí”... oh tá tú ag caint ar na mná tí is achan rud mar sin?

FI: Tá a fhios agam nuair a bhí mise ag déanamh “bean an tí”, bhí mise, mise ag gabháil amach le mac fear an tí ag an am, agus dúirt sé liom go raibh like, cailín le fanacht sa teach cionn is gur cailíní a bhí ann...

Mé féin ag cur ceiste.

FI: No, bhí mise ag amharc i ndiaidh na cailíní but bhí mac s'aici is [dothuigthe] sa teach cibé so dúirt mé “nach dtig leisean é a dhéanamh” agus dúirt sí “oh no no, caithfidh cailín a bheith ann cionn is gur cailíní atá sa teach”.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Tá, lear mór. Ah, cha dtiocfadh leat cuntas, tá daoine...

FG: Like tá an cuma ann anois go bhfuil duine ineacht ag gabháil achan seachtain le cúpla seachtain anuas.

Mé féin ag cur ceiste:

FG: Yeah, thar a bheith.

FF: Like, tá leath Gaoth Dobhair thall ansin.

FI: Bhí mé ag caint le bean atá i ndiaidh theacht ar ais. Dúirt sí go raibh sí ag gabháil isteach go dtí na tithe leanna ansin agus go raibh sé cosúil le gabháil isteach go dtí na tithe leanna sa bhaile. bhí eagla uirthi bualadh suas le daoine but shiúil sí isteach agus bhí achan duine ansin.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Ní fhaca mise [dothuigthe] ar an choláiste, tá daoine still ar an choláiste... but tá aithne agama ar daoine níos sine ar shiúl...

FF: Cha dtioc-... tá sé ró-dhoiligh le uimhreacha a chur air...

FI: B'fhéidir idir grúpa, cosúil le mé féin ag FG [gáire], tá muid iontach cairdiúil le chéile agus tá grúpa beag cairde againne agus tá...

FF: Bean amháin i Ceanada...

FI: Bean amháin san Astráil...

FF: San Astráil. Sin amach as grúpa de cúigear againn, b'fhéidir. Beirt as cúigear sin, ar shiúl...

FI: Agus ansin as... amach as grúpa níos leithne tá lear mór ar shiúl go Dubai agus...

FF: Abu Dhabi.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Ah, is breá liom an taisteal.

FI: Yeah, definitely because like...

FF: Téim sa tSamhradh mar gheall ar an post atá agam, níl mé ag obair sa tSamhradh, tagaim ar ais mar, tá an t-ádh liom go bhfuil post agam anseo.

FG: Tá dúil agam sa taisteal fosta so rachainn ach, I'd say i gcónaí tiocfainn ar ais anseo [dothuigthe] inteacht.

FI: Bheinn an dóigh chéanna, rachainn ag taisteal. Bhí mise i mo chónaí sa Fhrainc ar feadh bliain, agus bhí mé ar an, an bhfuil a fhios agat, Erasmus, agus bhí

daoine...bhí mé ag bualadh le daoine as achan tír. Daoine as Meicsiceo, ansin bhí daoine as Meiriceá, daoine as Ceanada, as an tSín, Japan. I think ag deireadh an lá, i gcónaí na hÉireannaigh uilig, mar bhí muid níos cosúil le... níl duine ar bith cosúil leo, agus, thiocfainn i gcónaí chun an bhaile. Ní bhíonn an craic céanna agat...

FF: No, ní bhíonn.

FG: Ní bhíonn.

FF: Bíonn tú ag déanamh like joke agus ní thuigeann siad é agus bíonn tú like “ah, déan dearmad dó”.

FI: Yeah.

FF: Bíonn ag magadh ar rud inteacht ach ní thuigeann, ní thuigeann siad...

FI Yeah sin é, glacann siad rudaí iontach dáiríre... Tá siad iontach dáiríre fá lear mór rudaí agus...

Mé féin ag cur ceiste.

FF: [dothuigthe] achan am. Bhal, bhí mise i Meiriceá Theas ansin i rithe an tSamhraidh, so, chonaic mise... eh, like, déanta agam giota beag, so ba mhaith liom gabháil ar ais agus níos mó a fheiceáil, ach ba mhaith liom an Astráil a fheiceáil agus Nua Shéalainn, mar ní fhaca mé é [dothuigthe]. An pleán a bhí agamsa ar dtús ná nuair a chríochnaigh mé an coláiste bhí mé, rachaidh mé ag obair fá choinne dhá bhliain agus glacfaidh mé career break agus rachaidh mé anonn go dtí an Astráil, ach tá mé ag obair anois le ceithre bliain agus char ghlac mé career break ar bith, y’know.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Yeah sin é, so, y’know, athraíonn rudaí so... But ba mhaith liom thall ansin agus é a fheiceáil but ní dóigh liom go mbeidh mé ag déanamh bliain thall ansin a bhí i gceist agam a dhéanamh, b’fhéidir just, ceithre mhí b’fhéidir, like dhá mhí sos a thógáil ón obair agus ceithre mhí, like, dhá mhí sa tSamhradh agus dhá mhí eile sa bhreis a dhéanamh.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Yeah, bhí mé sa Fhrainc but tá cúpla taisteal déanta agamsa fosta. Bhí mé in, bhí mé in Asia ansin dhá bhliain ó shin agus bhí mé in Meicsiceo anuraidh le giota beag taisteal. I think go rachainn go Meiriceá Theas, but cosúil le [ainm duine] déarfainn cúpla mí, ní rachainn ar shiúl fá choinne tamall mór fada, bliain nó dhá bhliain.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Ní rachainn ar shiúl ag obair, rachainn ar shiúl ag taisteal.

FF: Yeah, airgead a shábháil ar dtús agus ansin.

FG: Bhal bhí mé féin i Meiriceá agus bhí mé, just ar cineál laethanta saoire sa Fhrainc agus rud but, I dunno, like, tá sé, tá sé deas na tíortha sin a fheiceáil. Deir ar dóigh atá ann but, eh, braitheann sé fosta ó thaobh airgead, post agus... like, má bhí tú istigh i Meiriceá nó áit ar bith, Sasana, agus bhí post breá agat agus bhí tú ábalta tú féin a choinneáil ag gabháil... ní bheadh fadhb ar bith agam.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Ní thig leat cónaí mar sin ach fá choinne mí...

FG: Mí agus yeah...

FI: Éiríonn tú tinn den craic sin agus...

FF: Tinn de mála – ag cónaí amach as mála...

FG: Yeah ag cónaí amach as mála...

FF: Tá tú just ag iarraidh...

FI: Ag iarraidh prátaí agus bainne...

FF: Bainne. Cúig seachtain a bhí mé ansin sa tSamhradh. Thriail mé bainne in Argentina agus bhí mé like “no”. Sa bhaile, Donegal Creameries – oh. Bhí mé just cosúil le bheith ar neamh.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Bhal, thiocfadh leat labhairt le lear gasúraí as an áit as beidh siad like “rally, rally, rally” right, now, níl suim dá laghad agamsa i rally ná a dhath mar sin...

FG: Tá!

FI: Cé nach bhfuil tú ag iarraidh admháil, tá rally boy racers, sin páirt mór...

FF: Tá iontach mór in Dún na nGall.

FI: Ní fheiceann tú é áit ar bith eile, an oiread acu.

FF: No, even daoine a thaganns ar cuairt, bíonn siad like, deir siad “oh bhí mé thuas fá Gaoth Dobhair [dothuigthe] ná áiteanna sin, boy racers, boy racers ach áit, carranna souped up ag gabháil thart, lámh amach an fhuinneog acu... ag an siopa ag caint fríd fuinneoga le chéile in áit gabháil chuig teach duine ineacht, y’know.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Yeah.

FF: Yeah, sin é, yeah.

FI: Ach, sin an páirt is deise den cultúr, ach sin páirt dó.

FF: Cé nach bhfuil suim againne ann, is páirt den chultúr é. Bhal is maith liomsa an ceol agus... tá suim mór sa ceol agus sa ceol traidisiúnta...

FG Yeah, tá an páirt sin maith.

FF: ... agus eh, téim chuig an “Fleadh” agus dhéanaim [dothuigthe] orthu agus an ceol, so, ó thaobh foireann Gaeilge ansin, bíim féin – tá tusa sa buíon ceol fosta...

FG: Yeah.

FF: [dothuigthe] banna ceol Gaoth Dobhair. So tá suim mór againn sa...

FI: Yeah an Crann Óg...

FF: Yeah an Crannóg, agus eh... So, tá suim mór agamsa sa cheol agus an taobh sin de. Cé nach... b’fhéidir nach mbeinn ag éisteacht le Clannad is le Altan i gcónaí, d’ya know, má chuireann duine ar bith ceist orm fá Gaoth Dobhair, sin an chéad rud a thiocfadh le mo theanga, oh, Altan, nó Mairéad Mooney, d’ya know...

FI: Enya... claim to fame. [gáire].

FG: Yeah. I dunno, meascán de rud ann, bíonn craic like... Tchíonn daoine...
Tháinig cairde de mo chuid aníos go Gaoth Dobhair uair amháin bhí siad like “an bhfuil sibh craiceáilte like, níl a fhios agaibh cá huair le stopadh, cineál just, coinníonn sibh ag gabháil don oíche like”. Agus like, tá part mór, like, bíonn tú i gcónaí suas fá choinne an craic, like, sin páirt den cultúr. Tá dúil againn in an oíche a chur thart ag caint agus an craic agus na pubanna agus... níl mórán eile le déanamh, like, i rith na hoíche, na hoícheanta ansin. Cad é eile, tá peil mór ann fosta, bhal, bhí peil iontach mór ann, spórt, agus like, tá suim ag achan nduine ann go háirithe nuair atá Gaoth Dobhair ag gabháil go maith is achan rud, bíonn i gcónaí slua mór amach acu, amach ag amharc orthu is achan rud.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: No, tá sé mór just níl siad chomh maith is a bhí muid....

FF: Bhí drochshéasúr againn....

[gáire]

FF: ... beidh muid ar ais. Ah, no like, nuair a bhí an Comórtas Peile na Gaeltachta ar siúil i nGaoth Dobhair i mbliana, sure bhí achan nduine sa bhaile fána choinne agus bhí deireadh seachtaine den scoth againn...

FG: Craic ar dóigh.

FI: Yeah, buzz.

FF: ...anois bhí an aimsir linn fosta agus bhí sé iontach iontach maith agus is breá linn, peil, like peil Gaelach, is rud mór é i nGaoth Dobhair.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Naomh Muire agus Gaoth Dobhair.

FG: Yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: No, tá go fóill.

FF: Nó, tá, tá, agus tá triúr as Gaoth Dobhair ar an fhoireann so... sin rud bródúil eile, d'ya know. ...

FG: Yeah, like...

FF: Go bhfuil triúr as ár n-áit féin ar an fhoireann.

FI: Yeah agus an buzz a bhí thart fá Gaoth Dobhair like, fosta. Like, na, bhí siad cineál péinteáil achan rud...

FF: Na tithe, caranna agus asal...

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Sin, like, muidne uilig ina chónaí thíos anseo i mBaile Átha Cliath agus Cill Dara agus tchí tú d'fhoireann féin... sin do dúchas like. Bhal is as Dún na nGall mise, tá mé i mo chónaí anseo tá mé bródúil a bheith as Dún nan Gall agus, bíonn achan nduine... bhí achan nduine ag déanamh ábhar magaidh de Dún nan Gall roimhe seo... Bhí agus...

FG: ... ag tabhairt amach fá dtaobh dúinn.

FF: Bhí sé magadh mór.... Like, tá contae eile nár bhain ariamh é, like, bhí an bua againne i nócha a dó, an dóigh a labhrann siad, shílfeá nár bhain muid ariamh é. Y'know, so, nuair a tháinig muid amach i mbliana agus bhain muid, bhí achan duine sásta dúinn mar "fair play daoibh". Agus thug siad an fair dues dúinn ansin cineál de.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Yeah I think, tá.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Oh yeah.

FF: Is maith liom Jim.... Tá rud agamsa le Jim ó thaobh Caoimhín Ó Casaide de.

FG: Oh yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

FI: Oh, tá muid. I think go bhfuil béim mór ar an pheil in paróistí beaga agus sin cineál de... Na gasúraí óga uilig sa scoil bíonn siad ag iarraidh a bheith ar an foireann peile agus tagann siad aníos leis sin, agus ansin, nuair atá siad ar an foireann peile bíonn na tuismitheoirí agus go leor den teaghlach agus na cairde s'acu ag tacaíocht. Agus ansin, ó thaobh foireann Dún na nGall, cineál de, níl mórán againn i dTír Chonaill. Bímid anseo i Baile Átha Cliath bíonn siad like “ah, cad é maith a tháinig amach as Tír Chonaill, cad é atá agaibse?” Tá, achan nduine ag caint ar Tír Chonaill ansin agus...

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Yeah, cinnte gur thug sé cúis áthais dúinn gan dabht like. Sure, ní raibh mise ach cúpla bliain d'aois nuair a bhain siad go deireanach, so, níl cuimhne agama ar an cineál buzz agus [dothuigthe]. Nuair a tháinig sé chugainn, ní fheicfeá áit ar bith, sa contae eile, like, ní raibh sé cosúil leis, ní fheicfeá áit ar bith leis, oh yeah, thug sé....

FF: Cuir i gcás Cill Cainnigh, baineann siad é san iománaíocht achan bhliain agus tá cúpla páistí sa scoil agus b'fhéidir tá tuismitheoirí s'acu as Cill Cainnigh agus bhí, d'ya know, bhí mise ag déanamh réidh agus bhí póstaeirí déanta agam do Dún na nGall sa scoil agus bhí mé ag insint do na páistí go léir faoi Dún na nGall agus bhí go leor de na tuismitheoirí like “oh, súil agam go mbainfidh sibh” agus, d'ya know, bhí an cluiche ceannais iománaíocht ag teacht aníos agus bhí mé like “oh, is as Cill Cainnigh...” agus bhí siad like “ah, yeah, sure baineann mud achan bhliain, ní miste”. Agus bhí mise, ah d'ya know, “tá sibh cleachtaithe leis”. Ach, ní dóigh liom go n-éireoidh Dún na nGall mar sin a choíche, mar, is breá leo a bheith ag ceiliúradh.

FI: Tá sé iontach bródúil fosta, cos, cuir i gcás Baile Átha Cliath, an oiread daoine atá, cad é an daonra atá ag Baile Átha Cliath, tá million daoine ann. Sa bhaile níl mórán daoine óga thart, agus, na daoine óga a bhí ann, tá siad ag imeacht anois, so tá a fhios agam daoine anseo a téann abhaile achan deireadh seachtain le gabháil ag traenáil. [dothuigthe] traenáil ar bith, ní raibh siad ag ól ná, ní raibh foireann Gaoth Dobhair ag ól ó Mí Marta ann go dtí... cuireadh amach iad, in, d'ya know, mí Deireadh Fómhair.

FF: Sin just do club s'acu.

FI: Sin commitment mór, d'ya know, agus tá sé iontach tábhachtach.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Yeah.

FI: Yeah sin é.

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Bean a trí muinteartha.

Mé féin: Cad é?

FG: Bean a trí muinteartha.

FF: Tá sé posta ar mo chol ceathair. Ach, tá aithne... bhi sé ar scoil le mo dheartháir, so bhí aithne agama ar Kevin le blianta anuas. Is duine deas é, thosaigh sé an pheil agus, d'ya know, bheadh sé iontach, y'know, hotheaded, agus tá a fhios agam, b'fhéidir don pháirc, rudaí eile a tharlaigh ar an pháirc ag an tús, i gcónaí bhí sé iontach hot headed, a d'fhoghlaim sé cuid mhór like, ón imirt is achan rud, agus just leis an taithí a bhí aige, like, is imreoir den scoth a bhí ann, like, ag an tús, nuair a thosaigh sé ag imirt [dothuigthe] nó rud ineacht bheadh sé ar shiúl, ar mire ar an pháirc, b'fhéidir ag iarraidh d'ya know, troid a thoiseacht, agus anuraidh tharla rud ineacht agus bheadh sé... deas, suaimhneach, d'ya know, thug sé...

FI: Bhí sé aibí chomh maith, bhí sé giota beag níos sine, fosta.

FG: Yeah, aibí, yeah.

FF: Yeah sin é, sin é. Agus like, thug sé rudaí le chéile agus bhí sé like, "coinneoidh mé seo le chéile, ní chaillfidh muid an cloigeann", d'ya know, agus fiú like... Is imreoir den scoth a bhí ann, gan dabht. Agus fiú, is imreoir den scoth é agus ní bheadh muidne sa leathcheannais anuraidh ach ab é é. Agus an pointe sin a fuair sé in éadan Cill Dara ins na bomaití deireanach, d'ya know, ní bheadh muid fiú sa leathcheannais anuraidh. Sure, d'éirigh sé as in éadan... nuair a bhí siad ag imirt as Crossmaglen agus d'iarr Jim air theacht ar ais agus tháinig sé ar ais... agus ansin sa leabhar, léigh mé píosaí den leabhar. Tá a fhios agam b'fhéidir, i gcomhar le Jim, is duine iontach... d'ya know, tá sé an-dáiríre, caithfidh tú é a dhéanamh ar dhóigh Jim, agus má bhriseann tusa sin, sin é b'fhéidir. Dúirt sé rudaí, now, ins na rudaí a léigh mise, níor shíl mé gur scaoileadh aon rún mór, d'ya know, ach, obviously is

duine Jim agus dúirt sé “oh, bhal dúirt tú rud ineacht faoin traenáil agus ní chóir duit aon rud a rá” so bhí sé sin a buille ach sílim... Dúirt sé le na lads, bhí an seoladh don leabhar Tigh Mhicí agus níor tháinig duine ar bith as na leads ón foireann go dtí an seoladh, like mates aige, mar dúirt Jim, “má théann sibh, tá sibh den panel”, nó fuair sé, fuair sé amach...

FI: [dothuigthe].

FF: But sure bhí Eamann Mac Aoidh, sílim go raibh siad...

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Is manager iontach é, obviously ach ab é, ní bhfaigheadh, ní bheadh an, ní bheadh Sam i dTír Chonaill, d’ya know.

FI: Aontaím le [ainm duine] fosta gur imreoir den scoth atá ann agus bhí sé iontach aibí sna blianta, le cúpla bliain anuas...

FG: But bhí McGuinness thar fóir like nuair a amharcaimse, like rud inteacht mar sin a dhéanamh...

FI: B’fhéidir go raibh, ach tá a fhios agat tú féin an dóigh atá McGuinness leis... obviously bhí a dóigheanna féin aige nach raibh ag aon nduine eile....

Mé féin ag cur ceiste.

FI: No bhí a dóigh féin, bhí a dóigh féin speisialta ag Jim McGuinness agus obviously níl sé ag duine eile. Y’know, má tá siad ag iarraidh é in Celtic agus má tá siad ag iarraidh é in Liverpool agus áiteacha mar sin, so b’fhéidir gur thug sé... níl mórán, le bheith ionraic, níl a fhios agamsa mórán fá dtaobh dó.

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Cuireadh, nó, flipeáil sé an lid mar a deir siad agus chuaigh McGuinness, chuaigh sé thar fóir ar rud nach raibh chomh mór sin, agus, tá mé ag déanamh, tá sé, tá brón air mar chaill Kevin amach ar All-Ireland Title, d’ya know, agus ...

FI: A bhí ag imirt le na blianta...

FF: ... bhí sé ag imirt agus chuir sé oiread isteach ins an foireann sin agus thug sé...

FI: Agus mhaígh sé gur cosúil sé a bheith níos measa?

FF: Rud eile a tharla tar éis sin actually. Bhí, an bhfuil a fhios agat, mar gheall go bhfuair siad go dtí an cluiche leathceannais, so bhí an foireann go leor ag gabháil go Meiriceá ar y’know, saoire daoibh atá ann, y’know, mar gheall ar an job maith a rinne siad, so bhí Kevin agus a bhean chéile le ghabháil, agus cancel, chuir Jim ceal ar na ticéidí. Ní raibh cead acu ghabháil. Cé go raibh sé ar an foireann sin agus thug sé go dtí an leathceannais iad, cuireadh ceal, so, cén fáth nach bhfuair sé an bonus céanna agus an buíochas sin...

Mé féin ag cur ceiste.

FF: Agus is duine, like, mé féin, like, rinne mise póstaer “Is féidir linn, is féidir le Jim”, so níl mé fá choinne an rud, so, níl mé ag cur, ag déanamh masla ar Jim ach oiread, mar is bainisteoir den scoth é, a dóigheanna féin aige. Ach, tá sé iontach, b’fhéidir just, an tuairim sin aige, just, mo dhóighse, sin é, ní thig le dhath ar bith eile tarlú, so, giota beag ró-?? an t-am sin, ach, sin an dóigh a oibreann sé, so, is pearsantachtaí tá mé ag déanamh.

Mé féin ag cur ceiste.

[gáire].

FF: Is maith an rud nach dtáinig tú ag an deireadh seachtain. Sílim go bhfuil obair againn amárach... Eh, ólann... ólann Éireannaigh cuid mhór, ólann daoine i Sasain lear mór fosta.

FI: Ólann daoine barraíocht ansin.

FF: Sin é. Tá an íomhá againn. Nuair a bhí mise i Meiriceá bhí mise ag déanamh Erasmus thall ansin, agus, dúirt daoine “oh, as Éirinn sibh, seo Jamison daoibh, oh tá seisean ólta”. D’ya, know, tá an íomhá ag Éirinn. Ansin, bíonn daoine ag déanamh go gcaithfidh siad “oh caithfidh me a bheith ag ól, is as Éirinn mé, caithfidh mise a bheith maith ag ól”. Tá an íomhá... like ó thaobh tíortha eile ag amharc orainn, ansin in Éirinn é féin. Is maith le daoine gabháil amach, like, ní théann siad amach fá choinne cúpla deoch.

FI: Tá daoine in Éirinn, tá siad iontach sóisialta fosta, and I think, níos mó na daoine as tír eile. B'fhéidir, nuair a bhí mise sa Fhrainc, dhéanfadh daoine é achan cúpla seachtain, achan cúpla mí, y'know, déanann muidne é achan deireadh seachtain. Agus ólann daoine in tíortha eile, tá mé ag déanamh, b'fhéidir go n-ólann siad gloine fíon ag dinnéar, agus b'fhéidir cúpla gloine fíon ag an deireadh seachtain, ní théann, d'ya know, cad é an Gaeilge atá ar binge-drinking? Ní ólaimse oíche ar bith i rith na seachtain, fiú dinnéar ní ólaim fíon ar bith, ach ansin ag an deireadh seachtain...

Mé féin ag cur ceiste.

FG: Bhal, fiú daoine óga, sílim gur cineál just, déarfadh siad i gcónaí, ah na daoine óga, na daoine óga, like, sin just an rud a deireann siad. Like, b'fhéidir gur éirigh sé giota beag níos measa, ach sílim go bhfuil an fadhb i gcónaí ansin, sea, daoine óga ag ól.

FI: Fiú na daoine óga fosta anois, tá siad níos, tá siad ag éirí aníos i bhfad níos gasta anois. An dóigh a bhí mise nuair a bhí mé ceathair déag cúig déag bhí mé amuigh sa club óige agus bheadh runners orm nó tracksuit bottoms. Tché tú anois iad – thall i Seaview agus na brístí beaga agus na sciortaí, ya know. Sin é, sin an rud a bhí mise ag déanamh nuair a bhí mise ocht déag, agus bhain mé an sult as nuair a bhí mé ocht déag, dá mbeadh sé déanta agus nuair a bhí mé cúig déag cad é a dhéanfainn ansin.

Belfast Session 1

M4: An gcaithfidh mise seo a stiúradh?

Mé féin: Caithfidh.

M4 ag cur ceiste.

Mé féin ag cur ceisteanna.

F5: An ceantar seo nó Béal Feirste go ginearálta?

Mé féin: Béal Feirste go ginearálta agus an ceantar seo go speisialta – iarthar na cathrach.

M4: Cad é a shíleann sibh then? Bhuel, cad é an t-eolas atá againn ar na trioblóidí?

F8: Go ginearálta?

M4: Cén t-eolas atá againn? Bheadh.... An bhfuil cuid mhór eolas againn ar na trioblóidí? An bhfuil a fhios againn gur tharla siad? An bhfuil mioneolas ar bith ar eolas againn, nó, cad é a shíleann sibh féin?

F8: Tá a lán eolas agam ar na trioblóidí like. Em, bhí sé i gcónaí ar eolas agam. Tá aithne agam ar a lán daoine a bhí páirteach sna trioblóidí.

M1: Gabh ar aghaidh [ainm duine]. Stróic leat. Ar ndóigh, just ó na scéalta, agus ón idirlíon, ó na leabharthaí, a fuair muid an t-eolas uilig. Agus...ón clann agus ar scoil. Agus ar ndóighe chuaigh siad i bhfeidhm ar an ceantar seo, go háirithe, iarthar Bhéal Feirste, an áit a rugadh agus a tógadh muid uilig.

F8: Tá nasc pearsanta ag cóir a bheith gach duine faoi..so...

M4: Síleann tú go bhfuil nasc ann...nasc pearsanta.

F8: Aye, because, tá... déarfainn go bhfuil aithne ag cóir a bheith gach duine anseo ar duine a glac páirt sna trioblóidí agus... ball de na clann is gach rud.

M4: An síleann sibh go ndeachaigh siad i bhfeidhm ar an ceantar, go... ar cineál... go diúltach nó go dearfach.

F5: Sílim go bhfuil a lán dearmad déantar ar daoine cheana féin agus go bhfuil sé go fóill páirt iontach tábhachtach sa ceantar seo... go bhfuil, go téann sé i bhfeidhm go fóill ar daoine ar a lán daoine a bhfuil ag...ar scoileanna...agus a lán daoine a bhfuil go fóill sa ceantar seo.

M4: Cad é a shíleann sibh? An síleann sibh, mar a dúirt mé, tusa a rá gur rud diúltach a bhí ann. an síleann sibh go ndeachaigh sé i bhfeidhm orainn go diúltach nó go dearfach? Ar tháinig muid amach as na trioblóidí níos fearr as...nó an bhfuil?

F8: Déarfainn níos fearr as. Em... Because, bhí, sa seanam sin, bhí daoine bheith ag troid, ach tá a fhios againn anois go bhfuil modhanna eile ann, ach, muna raibh an troid sin ann, ní bheadh na modhanna sin ann anois.

M4: An síleann sibh gur tharraing siad droch-chlú ar an ceantar?

F8: Em, b'fhéidir i súile cuid daoine.

F5: Sílim go bhfuil se stairiúil.

F8: Aye.

M4: Sílim féin gur tharraing siad, b'fhéidir gur tharraing siad droch-clú ar an ceantar nuair a bhí daoine eile ag amharc isteach. Bheadh droch-clú ar an ceantar, b'fhéidir i bpobal na Breataine agus..

F8: Aye, mar gheall ar meáin na Breataine but....

M4: Cad é sin?

F8: Mar geall ar meáin na Breataine...

M4: Sin é, mar gheall ar na meáin cumarsáide sílim gur tarraingíodh droch-clú ar an ceantar seo agus gur cuireadh síos ar phobal an ceantar seo mar, b'fhéidir mar, mar ainmhithe nó.. níl a fhios agam, cineál, cineál, ar an cineál dóigh sin, but, ní shílim, b'fhéidir, i mBéal Feirste, ní shílim gur mhothaigh tuismitheoirí s'againne go raibh droch-clú orthu, ní shílim gur mhothaigh siadsan olc nó gur mhothaigh siadsan... B'fhéidir nach smaoinemh ró-... nach mothaíonn...

F8: Déarfainn go raibh comórtas ann idir na ceantracha. Cé hiad na daoine is measa?

M4: Déarfainn é.

M1: Ar ndóigh tá an áit scartha, tá na scoltacha scartha, tá an phobal scartha, fiú cumann spóirt scartha, so, ar ndóighe, tháinig sin aníos mar gheall ar na trioblóidí.

M4: An bhfuil tú ag caint ar an phobal Protastúnach nó ar an phobal Caitliceach?

M1: An bheirt againn, year, tá an dá phobal, tá siad scartha mar gheall ar na trioblóidí agus tá siad go fóill scartha... agus, em, cuir na scoltacha seo i bhfeidhm fosta, scoltacha Caitliceach agus scoilteachta Protastúnach. I mean, tá mé ag

déanamh go bhfuil níos lú ná deich faoin gcéad de na scoltacha... sórt, scoltacha a bhfuil meascán de Phrotastúnaigh agus de Caitlicigh ann agus níl sé ina cuidiú leis, leis, leis an sórt phróiseas ceartúcháin fá láthair.

M4: Sílim go ndéanann daoine dearmad fosta gur Bóthar na Seancille, gur páirt d'iathar Béal Feirste é, just, mar bharr ar tusa a rá.

F8: Yeah.

M4: Bhuel, tá sé ins an dáilcheantar cibé ar bith, nach bhfuil? Cineál...

M1: Sea, yeah...

M4: Sa toghaceantar. Em...

M1: Gerry Adams is you MP.

M4: [gáire] Sin é. Bhuel, chan níos mó. An bhfuil siad thart? Sin cineál ceist chonspóideach, b'fhéidir. An bhfuil na trioblóidí thart?

F8: Em....

M1: Bhuel, go hoifigiúil, tá, ach... tá toradh na trioblóidí... tá muid á mhothú go fóill. Tá... go síc-... tá an síceolaíocht go fóill ann, agus tá meon, sórt, cogadh ann go fóill.

M4: Aontóinn leis sin fosta, mar gheall, mar a dúirt tú, ar na scoileanna agus tá an cathair go fóill scartha, tá ball ag dul fríd lár na cathrach seo, nó fríd cineál, iarthar agus tuaisceart na cathrach seo, seo balla, agus tá daoine scartha go fóill, y'know, ina intinn s'acu.

M1: Meon.

M4: Agus mar a dúirt tú, tá an rian sin fós le feiceáil sna daoine, fiú sna páistí atá ag teacht ar an saol nach raibh beo le linn na trioblóidí. Abair...tuigeann siad cad é a bhí ag dul ar aghaidh, b'fhéidir nach dtuigeann siad, ach, go bhfuil, faigheann tú b'fhéidir páistí agus labhairt faoi "Huns" agus "Prods".

F8: Sílim gur sin cuid den fhadhb, nach bhfuil a fhios acu, nach bhfuil an t-eolas sin acu ach síleann siad go bhfuil sé just i gceart...

M4: Cuid den t-eol-...

F8: Fuath a bheith acu...

M4: Yeah... an t-eolas diúltach a bheith acu agus leanann siad ar aghaidh leis sin.

F8: Aye...

F8: Ní thuigeann siad an rud. Tá daoine... Sílim go bhfuil... Ní féidir linn dearmad a dhéanamh ar na trioblóidí agus níl siad thart go dtí déanaimid, go dtí a amharcaimid ar na daoine atá beo go fóill. Síleann daoine “na trioblóidí, sin deich bliain ó shin, tá sé thart”. Daoine go fóill anseo a bhí mar ball den IRA nó den UDA agus tá sé go fóill slán leis na rudaí sin, like, acu. Bhí siadsan páirteach, agus caithfidh siad a bheith be leis na rudaí sin uilig ar inchinn s’acu.

M4: Tuigim an rud atá tú a rá. B’fhéidir nach bhfuil na trioblóidí ag dul ar aghaidh ach tá daoine fós ag maireachtáil leis na mothúcháin sin agus leis na smaointí sin agus an taithí sin a bhí acu sna trioblóidí agus b’fhéidir nach tháinig athrú orthu mar daoine ach tá athrú tagtha ar an suíomh ina bhfuil muid.

M4 ag cur ceiste, cuirim físeán ag dul.

[Daoine ag gáire]

M4: An bhfuil tú ag caint ar na fadhbanna nó ar an fhadhb sin go ginearálta? Nó an bhfuil tú ag caint ar cineál, rian na dtrioblóidí ar an ceantar agus....

Mé féin ag caint.

M4: Sílim, seo an focal is fearr liom faoi láthair, tá fadhbanna soch-eacnamaíochta ag an ceantar seo, sin... d’úsáid mé sin ins an foirm iarratas na scoil cúpla seachtain ó shin, but anyway... fadhbanna soch-eacnamaíochta ins an scoil, ins an ceantar seo agus agus ins an cathair seo, agus sílim go cineál, go bhfuil sin ina iarmhairt, bíonn tionchar aige sin ar na daoine atá ina cónaí sa ceantar seo. Agus tá fadhbanna, tá na fadhbanna céanna le feiceáil, sa, sa tír eile sin, sa Ríocht Aontaithe, in áiteanna cineál, leis na fadhbanna cineál céanna, soch-eacnamaíochta céanna, áiteanna mar, cosúil le Londáin, agus na fadhbanna ag na daoine ansin fosta, mar gheall nach bhfuil mórán ann dóibh. Níl áiseanna, mórán áiseanna ann dóibh, níl postanna ann dóibh, níl go leor airgid ins an ceantar, níl infheistíocht ar bith ins na ceantaracha,

agus sílim gur sin, go bhfuil sin mar cheann de na fáthanna a bhfuil na rudaí sin ag tarlú. Níl mé á rá, y'know, gur sin an fáth go dtéann achan duine amach, ní théimse féin amach agus ní goidim carranna, ach tá grúpaí ar leith in ceantracha áirithe nuair nach bhfuil dóchas ar bith in ann dóibh agus níl post-, postanna ar bith ann agus sílim...tagann na rudaí sin as sin.

F8: Aontaím leat go pointe ach sílim go ndéanann daoine, go mbaineann daoine as an leithscéil sin...

M4: Déarfainn é.

F5: De réir cosúlachta bhí na rudaí sin ann daichead bliain ó shin, ach ní raibh.... Bhí an eacnamaíocht iontach lag so bhí daoine ag troid sa cogadh agus bhí daoine eile a goideadh carranna, ach anois níl na daoine eile ag troid níos mó, tá na daoine just ag goideadh na carranna, so, mar gheall ar eacnamaíocht a bhfuil an ceantar s'acu féin. Sílim go bhfuil, tá sé iontach furasta do na daoine sin sleamhnú isteach san cineál grúpa sin.

M4: Sílim go bhfuil baint aige leis na trioblóidí leis fosta, mean, tá cineál, amharc ar [ainm duine] agus dúirt siad, "léir- or, thaispeáin sibhse an dóigh le daoine óga an dóigh le carranna a goideadh". Like, níl a fhios agam an bhfuil fírinne ar bith leis an ráiteas sin ach sin an rud a dúirt sé leis na, leis na ball den IRA ins an scannán. But, sílim, mar gheall ar na cogadh nó ar na trioblóidí ag dul ar aghaidh, ní raibh, ní raibh na péas ag teacht isteach agus ní raibh siad ag déanamh, y'know, ní raibh siad anseo le... níor chuidigh siad le muintir an ceantar seo. Chonaic siad go raibh an IRA ag obair ins an ceantar seo agus go raibh tacaíocht acu agus dúirt siad, y'know, cineál, bhí siad ag iarraidh teacht ar an IRA. Ní raibh siad ag iarraidh rud ar bith eile, like fadhbanna ar bith eile nó fadhb sóisialta ar bith eile a bhí sna ceantracha seo a réiteach. Ach anois, i ndiaidh, mar a dúirt mé, i ndiaidh b'fhéidir 1998 nó cibé rud nuair a tháinig stop leis na, leis an cogadh go bunúsach, tá, sílim féin, tá na péas ag déanamh i bhfad níos mó ó thaobh fadhbanna sóisialta de. Sílim féin, b'fhéidir gur comhtharlú atá ann, cineál, tá carranna i bhfad níos fearr ann anois agus tá sé i bhfad níos deacra carranna mar sin a goideadh, b'fhéidir go bhfuil sin mar cuid dó, ach sílim go bhfuil na péas ag déanamh níos mó ó thaobh fadhbanna sin, níl mé ag rá go n-aontaím le achan rud a dhéanann siad go fóill, agus sílim go bhfuil fadhbanna ann

leis na péas ins an ceantar seo, but, dar liom tá siad ag déanamh níos mó le... leis an coiriúlacht carr sin a stopadh.

M1: Bhuel, níl bagairt ar na spraoithiománaí nó “death-drivers” nó cibé cén téarma a ba mhaith leat úsáid, ach bheinn ag abairt na bréaga má dúirt mé nach fadhb ollmhór í an spraoithiomáint, go háirithe in iarthar Bhéal Feirste, ach na laethanta a chuaigh thart, bhí sórt bagairt ann. Like, dá mba rud é go raibh mise ag spraoithiomáint agus fuair na hÓglaigh greim orm – scaoileadh mé, láithreach. Agus níl an bagairt sin ann níos mó, bhuel, tá sé ann ach, ní chluinimid. Ba ghnách, cluinimid ach an seachtain fá “punishment shootin’s” agus “punishment beatin’s”, ach, ní chluinimid ar na rudaí seo chomh minic is a gcluiféa.

M4: An síleann tú, like, mar gheall, má smaoineann tú siar go dtí deich mbliain ó shin nuair a bhí muid trí déag ceathair déag agus go bunúsach, ar na sráideanna, bhí fadhb i bhfad níos mó ann ó thaobh spraoithiomáin agus an rud sin atá muid i ndiaidh a fheiceáil. Ach le, b’fhéidir, cúig nó sé seacht mbliain anuas, tá sé tá athrú tagtha, sílim go bhfuil biseach tagtha ar an fhadhb. Mar a dúirt mé, níl a fhios agam an comhtharlú atá ann nó an bhfuil na daoine sin, ar bhog siad ar aghaidh go dtí rudaí níos measa? An bhfuil siad ag dul thart le...

M1: Drugaí...

M4: Drugaí nó b’fhéidir rudaí níos measa ná carranna a ghoideadh. Níl a fhios agam, ach, y’know, Lóistín na Móna deich mbliain ó shin, bhí sé ar mire ó thaobh, mar gheall ar carranna, ní fhaca mé y’know, carr i Lóistín na Móna a bhí ag dul ar mire le cúpla bliain anuas.

F8: Sna blianta sin fosta ní raibh cumhacht ag duine ar bith, go háirithe sa ceantar, so bhí an IRA ansin roimhe sin, agus ansin, thug siadsan suas an arm, agus ansin, ní raibh muinín ag duine ar bith sn péas, agus ansin, ní raibh duine ar bith ann ansin chun an fadhb a réiteach. So, sílim anois go bhfuil giota beag muinín ann sna péas i dtaca leis sin...go bhfuil sin ag cuidiú leis fosta.

F5: Sílim go bhfuil sé go fóill ag dul ar aghaidh i gceantar cosúil le St. James’ agus Divis, nó an bhfuil sé ag bogadh go dtí na ceantracha sin a bhfuil an eacnamaíocht i bhfad níos measa iontu? An bhfuil sé ag bogadh síos an treo sin?

M4: B'fhéidir é. Tá Divis ar fíáin like, so, ní thig liomsa, ní thig liom rud ar bith a rá fá Divis, bhí sé i gcónaí ar mire agus tá sé ar mire go fóill. B'fhéidir gur eisceacht é....

Mé féin ag cur ceiste.

F5: An grúpa sin? Tá siadsan ar mire.

Me féin ag cur ceiste.

F5: An t-aon grúpa a cluineann tú faoi ná an grúpa sin. Bhuel, sin ó mo thaithí féin. Ach an t-aon grúpa... cluineann tú go bhfuil a lán trioblóid ann i St. James' mar gheall ar an ghrúpa sin. Sin ar na mallaibh an t-aon rud a chuala mise faoin ceantar, ní chuala mé faoi rud ar bith eile cosúile le an rud a bhí ag dul ar aghaidh i Baile Uí Mhurchú.

M4: Níl a fhios agam...níl a fhios agam an bhfuil.. Tá, tá foréigean ann agus bíonn troideanna ann ar na sráideanna, but, ach níl a fhios agam an é mar gheall an, cineál is a rá rud é. Níl a fhios agam an bhfuil rian de na trioblóidí le feiceáil ins an foréigean sin, y'know, just mar gheall go bhfuil daoine óg ad dul thart sna sráideanna, b'fhéidir go bhfuil siad ag ól nó cibé rud, ag glacadh drugaí agus ag troid. Níl mé a rá gur rud maith é ach déarfainn go bhfuil sé ag tarlú in a lán áiteanna eile fosta, ní amháin sa tír seo ach y'know, ar fud, ar fud an domhan bunúsach.

F8: Yeah, sílim anois tá muid ag athrú go dtí sochaí cosúil le tír ar bith eile.

M4: Yeah.

F8: In áit sochaí trioblóideach.

F5: So, tá an difear, an difear idir na aicmí le feiceáil. Sílim go bhfuil an trioblóid uilig ag dul an treo eile.

Cuirim físeán ag dul, cuirim ceist.

M1: Bhuel, ar ndóigh tá muid ag suí i lárionad na Gaeilge i mBéal Feirste fá láthair. Bhuel ar ndóighe tá sí beo agus beidh sí beo agus sílim féin go bhfuil muid an sórt tairgeadh den phróiseas seo. Tá muidne uilig ina suí anseo agus tá céim bainte amach againn, tá céim bainte amach agat sa Ghaeilge, sibhse ag dul don Ghaeilge fosta, tá

mise ag dul don corpoideachas trí mheán na Gaeilge, so tá dul chun cinn déanta agus, tá muid go fóill ag fás.

F8: Bhuel ar an seachtain seo caite chuaigh mud thuas, or thall go dtí Conamara le scaifte daltaí ón scoil seo, agus muid sa Gaeltacht, cuir muintir na háite “na Gaeilgeoirí” orainn because, mar labhair scaifte s’againne Gaeilge agus níor labhair muintir na Gaeltachta Gaeilge ar bith. So, sílim go bhfuil an Gaeilge sa cathair ag dul...ag éirí i bhfad níos fearr.

M4: Sílim fosta mar gheall ar, ar an airgead ar cur ar fáil ó... níl a fhios agama ar chuir Foras na Gaeilge an t-airgead ar fáil nó... tá a fhios agat na Oifigeach Forbartha Teanga atá ann, tá a fhios agat go bhfuil Oifigeach Forbartha... bhuel tá Glór na Móna in Uachtar Chluanaí, tá Glór an Gléanna, Glór an Tuaiscirt, Croí Éanna, em, na grúpaí seo uilig ag teacht chun cinn ar fud na cathrach, ní amháin san iarthar ach ar fud na cathrach agus ag iarraidh an Gaeilge a cur chun cinn sa ceantar, ní amháin do Gaeilgeoirí, ach do Béarlóirí fiú agus do foghlaimeoirí na Gaeilge, ag iarraidh Gaeilge a chur ar fáil, ag iarraidh Gaeilge a chur amach sa ceantar, fiú más rud é, y’know, fiú comharthaí a chur ar dhoirse, tá siad go fóill ag iarraidh an Gaeilge a chur sa ceantar agus an Gaeilge a bheith ann. So, cineál, seachas an Meánscoil, agus seachas na scoileanna, sílim go bhfuil sí láidir, taobh amuigh den cineál earnáil oideachais.

F5: Tá sí le feiceáil gach áit ar Bóthar na bhFál. Is féidir leat siúil síos Bóthar na bhFál agus tá na comharthaí sna siopaí athraithe go dtí Gaeilge is fiú na tacsáí dubh, agus na busanna a bhfuil ar bealach suas agus síos an bóthar tá na comharthaí i nGaeilge fosta, sílim go bhfuil sé rud iontach deas le feiceáil ar an bóthar.

M1: Bhuel, tá tréan oibre go fóill le déanamh, I mean, lasmuigh den seomra ranga, níl mórán, b’fhéidir chan fiú daichead faoin gcéad de na daltaí anseo ní bhíonn siad ag labhairt i nGaeilge, so caithfidh muid sórt béim a chur ar cúrsaí CLG nó fiú clubanna óige. Like, nuair a bhí muidne ag teacht i méadaíocht chuaigh muid go club eachtra... mar sílim anois...

F8: Tá ceann thuas i Tullymore anois

M4: Tá, tá an rud sin... Fóram na nÓg atá ag teacht chun cinn. Bíonn ceann i Lóistín na Móna, club óige uair amháin sa tseachtain do Gaeilgeoirí, actually, tá sé bogtha

go dtí barr Bóthar na Carraige Báine, tá ceann ann thall in An Droichead, sílim, ceann ann sa Tuaisceart, dúirt tusa Tullymore fosta, so, ah, cumann óige trí mheán na Gaeilge, so tá sin ag teacht chun cinn. Fiú an rud a dúirt tú ansin faoin Cumann Lúthchleas Gael, déarfainn go bhfuil cumann s'agaibhse, Cumann Naomh Pól maith ó thaobh na Gaeilge de, agus an Gaeilge a chur chun cinn agus...

M1: Bhuel, ó thaobh Gaeilgeoirí de, déarfainn go bhfuil mórchuid...go bhfuil Gaeilge ag mórchuid de na ball sa chumann. Tá mise ann, tá mé féin ann mar oifigeach chultúrtha i mbliana, so tá mise ag iarraidh eachtraí a chur chun cinn trí mheán na Gaeilge agus cibé cén rud a dtig liom a dean-, a dhéanamh, déanfaidh mé é cinnte. Ach, tá sé deacair, I mean, an tacaíocht agus tá na daoine de dhíobháil ort chun sórt rath a bheith ar na, ar an stuif seo. So, bhuel, tá muid ag dul ó neart go neart cibé.

M4: Chuala mé rud cúpla bliain ó shin, níl a fhios agam cé, ins an cumann s'againne, like, níl a fhios agam cé a bí ag iarraidh é a chur chun cinn, níl a fhios agam ar oibrigh sé, ach ag iarraidh na orduithe, a bheadh ag na bainisteoirí, go mbeadh siad acu nGaeilge. Níl a fhios agam, ag iarraidh a rá le [ainm duine], ag iarraidh a rá le, ní déarfaidh mé ainmneacha ar bith, but...ag iarraidh a rá leis na daoine sin a bheith ar an taobhlíne ag scairteadh rudaí trí mheán na Gaeilge. Níl a fhios agam an n-oibreodh sé, ach is smaoinemh maith é, agus is rudaí beaga cosúil leis sin. Sílim go bhfuil na rudaí sin de dhíth.

M1: Bhuel, tá tábhacht ar leith ag Laochra Loch Lao fosta, fiú an lucht tacaíocht, ach an bhliain bíonn siad...tabhrann siad ardmholadh don fhoireann agus don lucht tacaíocht ar an raidió, ar an TV ach an áit. So, sílim, b'fhéidir club neamhspleách lán-Ghaeilge, sin an dóigh chun tosaigh os seo amach. An dtarlóidh sé? Beidh le feiceáil.

M4 ag cur ceiste.

M4: [ainmneacha daoine] – an grúpa ag gáire.

M1: Bheadh tuairim éagsúil ag daoine éagsúla. Mo thuairim féin ná muintir Bóth-... Bhóthar Seoighe. Bhunaigh siad an chéad scoil lán-Ghaelach i mBéal Feirste agus sórt, d'fhás... D'fhás an Ghaeilge aníos ó Bhunscoil Phobal Feirste, b'fhéidir nach n-aontaíonn tú liom, mar fear Gaelscoil na bhFál, ach, is iadsan laochra na Gaeilge s'agam i mBéal Feirste cibé.

M4: No, aontaím go huile is go hiomlán leat, bunaíodh...sin an áit, sin buncloch na Gaeilge, go bunúsach sa cathair seo, Bóthar Seoighe, ach sílim gur fhás, y'know, d'fhás sé amach ó Bhóthar Seoighe agus tá sí spréite amach anois, agus ar ndóighe tá an Ceathrú Gaeltachta againn. Eh, but aontóinn leat, na daoine sin a bhí, eh, ar a cuidigh Bóthar Seoighe a bhunadh. Na daoine sin, b'fhéidir, a chuaigh rompu fosta, na daoine sin a bhí in... cén t-ainm atá – Árdcoil, sílim, roimh an Cluain Árd, sílim. Bhí Ardscoil ann, na daoine sin, níl aithne agam ar dhuine ar bith ach tá a fhios agam go mbeadh múinteoirí sa scoil seo agus go mbeadh tuismitheoirí s'acu cineál, go mbeadh siadsan san áit sin agus, agus siadsan na daoine a chuidigh leis an Gaeilge a chur chun cinn agus tá páistí agus garpháistí s'acu anois ag teacht chun cinn mar cineál, ceannairí na Gaeilge go bunúsach. Má amharcann tú ar an scoil, ní amháin ar an scoil but taobh amuigh den scoil, cuid mhór de na daoine sin thiocfadh leo a rá leat gur fhoghlaim aithreacha agus máithreacha s'acu Gaeilge s'acu sa Cluain Árd, nó san Ardscoil nó ar Bhóthar Seoighe.

F5: Fiú na tuismitheoirí a cuir páistí s'acu chuig an bunscoil ar dtús, b'fhéidir gur ceart laochra a chur orthu. Bhí muinín acu sna daoine sin a cuir an Gaelscoil nó an bunscoil sin chun tosaigh.

M1: Bhuel, tá an ceart agat, mar léigh mé uair amháin gur chuir lucht, cibé, na Protastúnaigh, nó lucht Sasana... dúirt siad gur cruelty a bhí ann páistí a chur ar scoil lán-Ghaeilge. So, tá an ceart agat, tá, bhí muinín acu sa chóras agus nach méanar daoibh.

M4: No, aontóinn leis sin.

F8: Sílim gur fiú dul siar chuig na trioblóidí arís fosta, agus, istigh sna príosúin is gach rud, sílim gur sin áit tábhachtach ina dtáinig an Gaeilge. Cos, I remember, bhí siadsan a rad, bhí na Sasanaigh a rá like “ní thig leat seo a dhéanamh, ní thig leat sin a dhéanamh”, agus dúirt siadsan, “Actually, foghlaimoidh muidne an Gaeilge, teanga dúchais s'againn. Agus má amharcann tú ar na céad daltaí ar an scoil... an Meánscoil fosta, formhór acu, sin páistí na príosúnaigh agus mar sin a bhí like...giota beag faoi smacht, nó faoi stiúir na Sasanaigh – “nah, níl seo ag tarlú”.

M4: Déarfainn, like, d'úsáid na daoine a bhí sa príosún, d'úsáid na cimí mar uirlis troda go bunúsach, agus uirlis troda mar gheall go raibh cogadh ag dul ar aghaidh.

D'úsáid siad é sa príosún mar gheall go raibh siad ag iarraidh cumarsáid a dhéanamh lena chéile gan fhios do na gardaí, nó do na, do na gardaí go bunúsach, ach tá mud agus tá páistí den ghlúin sin anois ag teacht ar an scoil agus sílim go bhfuil muid ag baint úsáid as an Gaeilge mar uirlis troda eile. Focal mór a thagann, a cluinim i gcónaí é ná, níl a fhios agam an bhfuil a fhios agam é i nGaeilge anois “frith-choilíneachas”, “anti-...” Cad é atá ann? Anti-colonialism. Yeah, so, ag iarraidh a rá, y’know, rinneadh coilíneachas sa tír seo agus scriosadh.... Níl mé ag iarraidh ainm s’aige a rá.... Scriosadh an teanga, scriosadh an culture, nó rinneadh iarracht an teanga agus an cultúr a scriosadh, agus anois, tá muid, go bunúsach, tá muid ag troid ar bhealach eile, b’fhéidir go hintleachtúil, más maith leat cur ar an bhealach sin.

F8: Sílimse gur sin an fáth a bhfuil an fás ag teacht air níos gaiste anseo ná mar atá sna Gaeltachtaí, because ní raibh orthu troid don teanga riamh, ach anseo, bhí orainne troid a chur ar bun don teanga, so tá níos mó meas orainne ar, ná mar atá ag cainteoirí dúchais.

Cuirim físeán ag dul.

M4: An ndtearn tusa na físeáin seo? Ní dhearn. Níl tusa ag seasamh i Naomh Shéamais le do guthán. Sin an [dothuigthe] a cur ar sa Randy Lepreachaun.

M1: Cén t-ainm a bhí r an DJ? [ainm duine]?

M4: [ainm duine] - dhá ceann acu. Ceann cineál níos mó agus ansin ceann tanaí

M1: Achan oíche... achan oíche ar feadh coicís...

M4 ag cur ceiste.

M1: Sacar Caitliceach... a bheirimid air. No, bhuel...

F8: Tá nasc ann idir...

M1: Ar ndóigh, yes. Agus, is breá liomsa na Ceiltigh, bhí “season book” agam ar feadh cúpla séasúr fosta agus, I mean, go háirithe in iarthar Bhéal Feirste sílim go bhfuil sórt, clann na Ceiltigh sórt fite fuaite, em, mean, ag dul ar ais sna blianta, bhí i gcónaí nasc idir agus Éirinn agus Béal Feirste, em, bhuel ar ndóighe is club Éireannach í Celtic atá lonnaithe i nGlasgow. Bunaíodh iad mar go raibh siad ag

iarraidh sórt trócaire a dhéanamh agus a thabhairt agus cuidiú a thabhairt don cine(adh) Éireannach a bhí ina gcónaí in Oirthear – Oirthear Glasgow nach é?

M4: Níl mé rócinnte.

M1: East-end, oirthear, so as sin, sórt d'fhás an nasc. I mean, mise ag teacht i méadaíocht, ní raibh suim dá laghad agam, arís, ní raibh suim dá laghad agam sa pheil ach amháin na Ceiltigh. Péil Gaelach, iomáint, liathróid láimhe i mo theachsa, ach, bhí an sórt, bhí an baint i gcónaí le Celtic. Mean, nuair a téann tú go Celtic Park tá brat na hÉireann ann, tá daoine as Éirinn ag ceol amhrán as Éirinn, agus sórt, mothaíonn tú sa bhaile. Sin a fáth a bheirimse tacaíocht do na Ceiltigh.

F5: Ní féidir leat sin a fháil anseo agus tú ag amharc ar an pheil. Nuair a téann tú chuig Glasgow tá clann ann a bhfuil ag ceolann na amhrán céanna a bhfuil tusa ag iarraidh ceol agus ní féidir leat sin a fháil sa tír féin. Sílim go bhfuil sin an fáth a téann a lán daoine ansin. Is cuimhin liomsa dul nuair a bhí mé níos óige ar feadh na blianta agus mhothaigh tú iontach compordach agus tú i lár na mílte daoine a raibh thart ort.

M4: Aontaím leis an rud atá an dá rud... an bheirt acu á rá. Like, tá, níl foireann peile mór go leor in Éirinn go bunúsach, níl an sraith, níl sraith na hÉireann, thuaidh nó theas, y'know, níl foireann ar bith ansin atá mór go leor. Agus tá na Ceiltigh, ar ndóighe is cumann nó club domhanda iad. B'fhéidir nach bhfuil siad comh maith anois agus mar a bhí, y'know, roimhe seo, ach go fóill is cumann domhanda iad, agus ma a dúirt tú féin, is, is club Éireannach iad fosta a bunaíodh, a bhunaigh Éireannaigh iad, or é, agus fosta mar gheall ar na daoine a d'imir don fhoireann. Bhí nasc ann leis na Ceiltigh agus leis an tír seo ar feadh na mblianta ó, mar a dúirt tú féin, ó nuair a thosaigh sé. Cuid de na himreoirí is fearr dá bhí acu riamh, is Éireannaigh iad.

F8: Pat Mc Court.

M4: Y'know, daoine cosúil le Packie Bonner, Neil Lennon. Fiú daoine eile, tá cúpla DVDanna agam faoi..... agus daoine mar sin a d'imir do na Ceiltigh agus Éireannaigh a bhí iontu fosta.

M1: Bhuel, sílim, em, nuair a deir tú go bheireann tú tacaíocht do na Ceiltigh, you're branded a bigot...

M4: Yeah.

M1: Agus, is fuath liom sin, mean, tá Protastúnaigh i mo rangsa agus caithimse na héadaí Ceiltigh agus tá a fhios agam gur fuath leo iad, ach ní thuigeann siad go bhfuil sórt, go bhfuil muid bainte go bhfuil mud uilig fite fuaite and tá muid uilig ag iarraidh an rud céanna, ach, ní shílim go dtuigeann ....

F8: Faigheann tú sin gach áit.

M1: Sin é agus tá fuath ag United ar City, an t-aon difear atá ann ná tá an reiligiún i gceist ach...

M4: Yeah...

Mé féin ag cur ceiste.

M4: An bhfuil tú ag caint ar na Ceiltigh ansin nó an bhfuil tú ag caint ar Manchain Aontaithe nó...

Mé féin ag caint.

F5: Bhuel, má tá muid an Gaeilge a bheith againn mar teanga, mar príomhtheanga, tugann na Francaigh tacaíocht do spórt ar fud an domhain so cén fáth nach féidir linn, le na Gaeil tacaíocht a thabhairt go dtí sacar. B'fhéidir nach bhfuil suim ar bith acu sna cluichí Gaelach. Ní caithfidh.... Tá sé cineál iontach dian a bheith le "Níl cead agat, is Gael thú níl cead agat amharc ar peil, or amharc ar sacar".

F8: Bheadh muid cosúil le North Korea.

M4: Bíonn an argóint seo agam i gcónaí, mean, is fuath liomsa, ní, chan gur fuath liom é, just, ní thuigim cad chuige cén fáth a bheireann tusa tacaíocht do foireann a bhfuil lonnaithe i Manchain agus bíonn an brat Sasain in airde acu, bíonn brat Sasana ar fud na háite ann. Em, níl baint ar bith ag an chlub leis an áit seo agus ní raibh riamh. Cad chuige?

M4: Ach ag an am céanna thioctadh leat sin, sílim gur, gur suíomh ar leith é seo, nó táimid, mar gheall ar an cogadh, agus mar gheall, b'fhéidir ar na Sasanaigh a bheith

i gcumhacht ins an tír seo, tá rud éigin ar leith ag dul ar aghaidh agus tá daoine ann, b'fhéidir a shíleann níor cóir tacaíocht, you know, go bhfuil muid ag tabhairt tacaíocht do na foirne eachtrannacha ar cor ar bith, ba cóir dúinn a bheith ag imirt CLG amháin, ach cad é faoi, mar a dúirt [ainm duine] ansin, cad é faoi daoine a thagann ón Fhrainc, cad é faoi daoine a thagann ón tSín, a thugann tacaíocht do, do Manchain Aontaithe? An bhfuil, an bhfuil, y'know, an bhfuil sé contráilte tacaíocht a thabhairt dóibh? Tá sé, is, is, mar a dúirt mé féin, is foireann domhanda iad Manchain Aontaithe agus is sin an fáth go bhfuil, go dtugaim, bhuel tugaim tacaíocht dóibh mar gheall gur tugadh sin dom ó cúpla duine sa clann, ach is mar gheall ar an, ar an rath a bhí orthu agus mar gheall ar an, ar an cineál, mar a dúirt mé ceann de na foirne agus na cumainn sa domhan. So, ní shílím gur, níl, tuigim an rud atá tú á rá – níl nasc ar bith agam le duine ar bith i Manchain...

M1: So tá tú sa tóir ar an rath, an bhfuil? Glory hunter?

M4: Bhuel sin an rud a tharla. Níor dhúirt mé nuair a bhí mé fiche is a dó bliain d'aois go raibh mé ag dul tacaíocht a thabhairt dóibh. Nuair a bhí mé óg thug m'uncaíl tacaíocht dóibh agus tháinig sin chugamsa agus sin an fáth. Ach, sílim, mar a dúirt mé, dá mba rud é, arís, cineál dá mba rud é nár tharla na rudaí a tharla sa tír seo le cúpla céad bliain anuas, mar gheall, mar a dúirt mé an leatrom, b'fhéidir a rinneadh ar na cluichí Gaelacha, ní shílím go mbeadh an suíomh céanna ann. Dá mba rud é go raibh Gaeilge sa tír seo agus go raibh cluichí Gaelacha comh, or, bhuel, dá mba rud é go raibh siad níos láidre b'fhéidir, ní shílím go mbeadh daoine a rá an rud céanna.

F5: Dá mba rud é go raibh Manchain Aontaithe i dtír éigin eile agus go raibh brat éigin eile acu, bheadh daoine i gceart leis. Ach sílim go bhfuil sé mar gheall ar na trioblóidí, sin an fáth a bíonn a lán daoine diúltach faoi na foireann a bhfuil lonnaithe i Sasain.

F8: Aye cos tugann a lán daoine tacaíocht do Barcelona mar gheall gur fhoireann Catalan iad agus tchí siad nasc idir muidne féin agus Catalan agus tá sin i gceart.

Mé féin ag caint agus ag cur ceiste.

M4: Cad é a dhéanfainn féin dá mba rud é go raibh mé i mo phríomhoide ar an scoil seo? Thabharfainn post buan dom i dtús báire....

Daoine ag gáire.

M4: Thabharfainn post do [ainm duine – séimhithe] agus d’achan duine eile. Tá seo giota beag conspóideach...eh, an ndéanfainn rud ar bith difriúil. Níl a fhios agam. Sílim gur tháinig, ó thaobh na Gaeilge de, sílim, tá mé i ndiaidh tabhairt amach don ceathrú bliain inniu faoin Gaeilge agus faoin méid Gaeilge atá á labhairt acu. Dúirt mé leo go tuigim nach labhrann siad Gaeilge leo – lena céile – taobh amuigh den seomra ranga, agus nach labhrann siad Gaeilge leo, lena céile sa clós, ach nuair a thagann siad isteach, go háirithe chuig rang Gaeilge caithfidh siad iarracht a dhéanamh Gaeilge a labhairt. Sílim go bhfuil sé dímhúinte amach is amach go bhfuil siad ag teacht isteach anseo agus just ag scairteadh Béarla. Tá mé a rá leo, níl siad fiú ag iarraidh é a chur i gcéill, níl siad fiú a bheith ag coagarnaigh, tá siad just ag scairteadh amach i mBéarla, agus dúirt mé, dúirt mé sin leo. Ní thuigim é. Sílim go bhfuil Jersey Shore agus Nicky Minaj ag glacadh seilbh ar an domhan. I ndáiríre like, ní shílim go bhfuil - b’fhéidir go bhfuil siad ró-óg go fóill – ach ní shílim go bhfuil meas acu agus ní thuigeann siad cultúr, an cultúr atá sa scoil no b’fhéidir a bhí sa scoil agus an cultúr atá muid ag iarraidh cur chun cinn. Tá siad cineál domhanda – globalisation ag tarlú arís. Tá daoine i Meiriceá ag éisteach leis an ceol céanna, daoine i Sasain, in Éirinn, sa Fhrainc ag éisteach leis an ceol céanna. Níl, b’fhéidir féiniúlacht ann ins na tíortha seo níos mó.

F5: Thug mise faoi deara, mar a dúirt [ainm duine] nach bhfuil meas ag na daltaí. Ní thuigeann siad – níor thuig mise agus mé ar an scoil seo cad é an tábhacht a bhí linn. Sílim go bhfuil sin rud a caithfidh muid a cur i bhfeidhm ar na daltaí. Caithfidh muid abair leo go bhfuil an tábhacht atá leis fiú muna bhfuil, fiú muna glacann siad leis caithfidh muid sin a cur in iúl go bhfuil tábhacht éigin leis agus níl muid anseo don craic – go bhfuil fáth ar leith go bhfuil muid uilig anseo agus go bhfuil mud uilig ag troid ar son na teanga.

M4: Sílim fosta just ar bharr ar an rud bhí mé a rá agus an rud a bhfuil tusa á rá níl an béim céanna ar an Gaeilge sa scoil ní shílim seo agus a bhí. B’fhéidir, b’fhéidir go mbeadh iontas ort fá sin. Arís cúpla fáth, b’fhéidir, mar gheall air sin. Tá an scoil, tá sí i bhfad níos mó anois ná mar a bhí. Bhí cúpla céad dalta ann nuair a bhí muid ar...nuair a bhí muid anseo...

Bean2: Bhí sé cosúil le pobal beag agus bhí aithne agat ar achan duine...

M4: Y’know, bhí, bhí, clann a bhí ann. bhíodh aithne agat ar beagnach achan duine a bhí sa scoil.

M1: Ó bhun go barr. I mean, bhí aithne agat ar achan dalta.

M4: Agus anois, sílim go bhfuil sin uilig athraithe. Is rud maith é go bhfuil an scoil ag leathnú amach ar ndóighe ach sílim go gcaill...gur chaill muid an cineál, an, y’know, an clann sin, agus seans go dtiocfadh linn é a fháil ar ais ach níl a fhios agam. Agus, mar a dúirt mé, na daltaí, bhí meas de cineál agat, de cineál éigin agat ar an Gaeilge. Dá mba rud é go raibh tú...labharfá i mBéarla le do cairde, tá a fhios againn sin, ach dá mba rud é gur tháinig [ainm duine] Gaeilge láithreach.

F5: Casóg as....

M4: Y’know, Gaeilge, sin é like. Sin sean-ceann [ainm duine – gan ginideach] “Cad é a deir sé ar do chasóg” – “Is Gael Mise”.

F5: [ainm duine] – glac sé mo casóg, mo chasóg asam. Bhí orm mo casóg a bhaint...

M4: Cén fáth?

F5: Mar deireann sé “Is Gael mise” ar do casóg. Baineann sé díot.

M4: Ach ní shílim, sin an rud a dúirt mise fosta, ní shílim go bhfuil na múinteoirí ag cur an Gaeilge ina luí ar na daltaí...

F5: Ní shílim go bhfuil go leor am acu.

M4: Sin an rud a bhí mé, an chéad rud eile a bhí mé ag dul a rá, tá barraíocht rudaí eile le déanamh acu ó thaobh an teagaisc de. Tá measúnú rialaithe le déanamh, tá obair chúrsa le ceartú, tá...

F5: Daltaí ann a bhfuil riachtanas acu agus...

M4: Sin é tá cuid cuid mhór eile. Páipéarachas agus mar a dúirt tú féin riachtanais breise agus tá ranganna, y’know, bíonn tú ag streachailt leis na ranganna fíu na bunrudaí a clúdach agus tá tú ag iarraidh sin a dhéanamh agus in amanna, déarfainn fosta, déarfainn b’fhéidir go ndtearn mé féin é, agus tá rang agam mar sin agus tá deacrachtaí acu agus in amanna ligim ar shiúl leo nuair atá siad ag labhairt i mBéarla, y’know, deirim, labhair i nGaeilge, y’know, but, tá sé i bhfad níos fusa acu

an Béarla a labhairt. Agus déarfainn ins na hábhair eile, FSO, eolaíocht, ríomhaireacht, más rud é go dtig leat teachtaireacht a chur chun... a chur trasna i mBéarla, déarfainn go bhfuil sé, do na daltaí féin tá sé níos fearr do na daltaí mar gheall go bhfuil siad ag dul é a thuigbheáil agus go bhfuil siad ag dul pas a fháil sa scrúdú.

Mé féin ag cur ceiste.

M1: Em well... Tá taithí agam. Bhí mise ag teagasc i scoil lán-Gaelach, meánscoil lán-Gaelach le déanaí ansin agus scoil beag atá inti agus arís bheadh aithne ag achan dalta ar a chéile agus bhí an chomhnasc ann idir na daltaí agus na múinteoirí agus bhí siad, bhí na daltaí ag labhairt Gaeilge sa clós. Agus, tá sé deacair a thuigbheáil, cad chuige a bhfuil se ag tarlú sa scoil seo gus nach bhfuil sé ag tarlú i gColáiste Feirste, ach, caithfidh tú tuigbheáil, caithfidh tuigbheáil a bheith agat go bhfuil seo... tá muid sa ceantar, b'fhéidir is measa, ó thaobh chúlra eacnamaíochta, b'fhéidir san Eoraip agus go bhfuil rudaí níos tábhachtaí ná na haidiachtaí sealbhacha, y'know, gust tá múinteoirí ann agus bíonn sórt díomá ort labhairt leo, mar b'fhéidir nach bhfuil an cruinneas agat not b'fhéidir nach bhfuil cibé, cibé rud, ach, sílim féin gur an rud is tábhachtaí ná an chumarsáid a choinneáil ag dul, fiú muna bhfuil sí cruinn nó má tá meancóga ann, gan, gan iad a sórt, beag a dhéanamh daoibh. Sort, cuidiú a thabhairt daoibh agus an chumarsáid a choinneáil ag dul agus tá múinteoirí ann a chuireann díomá ar dhaoine an teanga a labhairt, ach, suppose, sin just rud amháin, i mo bharúil féin.

F5: Sílim go bhfuil... tá mise mar cúntóir ranga i rang iontach lag, agus, bíonn siad iontach neirbhíseach Gaeilge a labhairt. Cuireann... tá eagla an domhan orthu meancóg a dhéanamh mar gheall nach bhfuil, b'fhéidir, mar gheall nach bhfuil siad ag labhairt....níl an, an...

M1: Cruinneas acu...

F5: Cruinneas acu. Níl an staid sin acu.

Mé féin ag caint.

M4: Chuirfinn.

F8: Cuirfinn.

F5: Cuirfinn, go cinnte.

M4: Go cinnte.

Mé féin: Cén fáth.

M4: I ndiaidh an eispéiris mhaith a fuair mise ins an Gaelscolaíocht sílim gur no-brainer atá ann. No, sílim go bhfuil a lán buanna ag an Gaelscolaíocht. Sílim go bhfaigheann an Gaelscolaíocht drocham, in amanna, ó daoine b'fhéidir, mar gheall go bhfuil sí comh hóg sin. Fíche bliain, nó tríocha bliain d'aois...

M1: Daichead.

M4: Daichead bliain d'aois.

Daoine ag gáire.

M4: Tá cuid mhór eolas agam.... Ah well, no, gabh mo leithscéal, daichead bliain d'aois. Sílim go bhfaigheann sé drocham, mar gheall go bhfuil sé furast drocham a thabhairt don Gaelscolaíocht. Go háirithe má tá drochthaithí ag daltaí éigin ar scoil. Agus, y'know, tá, tchím seo. Tá droch-haithí ag dalta éigin ar an scoil, ar an scoil seo go bunúsach agus cluinim tuismitheoirí s'acu ag tabhairt amach faoin scoil. Ach bheadh drochthaithí ag an dalta sin i scoil ar bith. Mean, sin an, sin an freagra a tugaim ar dhaoine mar sin. Ah, so go bhunúsach, cuirfinn, agus beidh mé ag cur mo chuid páistí chuig ah, chuig Gaelscoil.

M1: Ní bheadh cead agam'sa ar ais sa bhaile dá mba rud é go cuirfinn ar scoil lán-Bhéarla iad. Ach no, mar a dúirt [ainm duine] ansin, bhí taithí den chéad scoth agus taithí luachmhar agam féin ar scoil, ar an bhunscoil agus ar an mheánscoil agus tá mé ag dul an deis sin a thabhairt do mo pháistí féin. Agus sílim, sílim nach bhfuil sé féaráilte má tá an Gaeilge ag na tuismitheoirí, gan iad a chur ar Ghaelscoil. Mean, cad chuige nach gcuirfeadh? Sin an cheist. Cad chuige nach gcuirfeadh? Chan, an gcuirfeá? Cad chuige nach gcuirfeá?

M4: Sin domhan.

Mé féin ag cur ceiste.

F5: Dá mba is rud é go raibh riachtanas ar leith ag an páiste, like, amach is amach, like go hiomlán, nach raibh siad ábalta an teanga a fhoghlaim sin an t-aon dóigh nach gcuirfinn iad ar...

F8: Aye.

F5: Oibrím le daltaí a bhfuil riachtanas acu agus is féidir leo a dhéanamh ach dá más rud é go raibh riachtanas ar leith ag dalta, ag mo pháiste, ní bheinn sásta iad a cur anseo.

M4: Ach riachtanas atá...

F5: Like go hiomlán nach bhfuil fóirsteanach don scoil.

M4: Déarfainn, níl, bhuel, ní shílím go bhfuil cúis ar bith agam, but tá... cluinim seo, agus arís ní déarfaidh mé ainmneacha ar bith. Deir roinnt daoine...chuala mé duine áirithe seo a rá, ach ní chuala mé í a rá – bhain sí páistí s'aici amach as an Gaelscoil ar gheall go raibh na briathra neamhrialta contráilte ag an páiste.

F8: Tá tú ag magadh....

M4: Glac sí an páiste – páistí – amach as an scoil mar go raibh siad a teacht abhaile ag rá rudaí cosúil le “ní chuaigh”. Agus, cluinim sin sa scoil seo, ach, agus an rud a dúirt sise, is cainteoir dúchais í agus dúirt sí “Ní fhaigheann sé sin uaimse”, agus “teagascfaidh mise Gaeilge di sa teach, níl mise ag dul, níl mise ag cur suas leis sin”.

F8: So, cuir sí iad ar scoil Béarla?

M4: So, tá siad anois ag dul chuig scoil Béarla.

F8: Iontach cliste!

Mé féin ag cur ceiste.

M4: Bunscoil. Agus an fáth gur dhúirt sí sin ná, mar a dúirt mé, mar gheall ar rud éigin, y'know, na briathra neamhrialta. Now, níl a fhios agam, cluinim na rudaí sin ó daltaí s'againne, agus tá mé ag síor-, cineál a rá leo, is “ní dhearna, ní dhearna” chan “ní rinne” agus tá mé ag dul mo gruaig a tharraingt amach. Ach, ag deireadh an lae, tá Gaeilge acu, níl mé a rá go bhfuil Gaeilge foirfe acu, mar a dúirt tusa...

M1: Cad é an rud is tábhachtaí – cruinneas nó cumarsáid?

M4: Sin é. Bhuel, ag brath ar, ar cé air a chuireann tú an ceist. Bheinn ag iarraidh cruinneas agus cumarsáid ar ndóighe.

F8: Bhuel, is fearr Gaeilge briste ná Béarla cliste.

M4: Bhuel, an gcríochnóidh muid ar an nóta sin?

Mé féin a cur ceiste.

M4: DUP.... An Eaglais.

F5: Formhór de na Protastúnaigh sa ceantar seo.

F8: Daoine nach bhfuil taithí acu ar an teanga. Síleann daoine gur teanga Caitliceach é agus sin é, but, ní hé sin an scéal. Like, bhí aithne ag mo dhadaí ar cúpla fear, agus is dílseoirí iad agus glac seisean iad thuas chun na Gaeltachta agus rinne siad cúrsa leo agus d'fhoghlaim siad as, like cé as, cad as a dtáinig an teanga agus cé a chuidigh leis an teanga, agus bhí iontas orthu go raibh Protastúnaigh i gceist le Athbheochan na Teanga.

F5: Daoine bómánta, b'fhéidir....

M1: Blue shirts.

F5: Nach bhfuil stair s'acu ar eolas acu.

M4: Sílim go bhfuil an Eaglais a bhfuil...go bhfuil...b'fhéidir cuid daoine atá bainteach leis an Eaglais in éadan an, an, Gaeloideachas. Tá neart scoileanna faoi láthair ag druidim, mar gheall, arís mar gheall ar cúpla fáth. Ceann de na fáthanna is mó, ná, go bhfuil níos lú daoine sna ceantracha seo. Níl, níl daoine, níl, níl daoine, gabh mo leithscéal...tá níos lú páistí ag daoine anois go bunúsach, níl spás, or, tá barraíocht spás sna scoileanna agus tá scoileanna ag teacht le céile. Fáth amháin eile leis sin ná, go bhfuil an Gaeloideachas ag teacht i réim. Go háirithe, má glacann tú Baile Uí Mhurchú mar shampla. Ah, Scoil Naomh Aodhán, Scoil na mBráithre Críostaí ansin agus scoil, cad é, Bernadette's? Tá siadsan ag teacht le céile, agus ar ndóighe, mar gheall go bhfuil na huimhreacha níos ísle ach, tá Bunscoil an tSléibhe Dhuibh i ndiaidh, y'know, i ndiaidh fás ansin le deich, cúig bliana déag anuas agus tá

sé folláin agus, níl a fhios agam, déarfainn go bhfuil barraíocht uimhreacha acu agus tá sin mar ceann de na fáthanna. So, nuair atá an eaglais i gceannas ar na scoileanna eile déarfainn go bhfuil siad ag amharc ar an Gaeloideachas agus ag rá, y'know, cineál cumhacht atá ann, y'know, níl cumhacht acu. Níl an oiread sin cumhacht ag an eaglais ar na cheantracha seo níos mó, y'know agus a bhí, b'fhéidir caoga bliain ó shin – so sílim go bhfuil cumhacht i gceist.

M1 Bhuel, is em, tá rath...is é an t-aon earnáil atá, an t-aon earnáil atá ag fás agus tá rath agus bláth ag teacht uirthi agus beidh, ach go fóill, tá an rialtas go hiomlán in éadan, b'fhéidir chan na Sinners, ach formhór de na, de na páirtithe eile tá siad in éadan, bhuel chan in éadan, ní bheireann siad tacaíocht ar bith don Ghaeloideachas, so, cad é an sórt seans a bhfuil agat nuair nach bhfuil fíú na MPs nó na TDs nó cibé ag tabhairt tacaíocht poiblí don Ghaeloideachas.

F5: Sílim go bhfuil sin an áit sa ceantar seo a bhfuil an troid go fóill beo, go bhfuil daoine go fóill ag troid don Gaeloideachas....

Mé féin ag caint.

M4 ag cur ceiste.

F8: Bhí.

M1: Bhí agus bím go minic...agus ní Gaeltacht í Bhéal Feirste. ar an drochuair.

F8: Gaeltacht faoi bhláth.

M1: Bhuel, tá roinnt mhaith daoine ann sa chathair a labhrann, a labhranns an teanga agus arís tá fás ag teacht uirthi agus beidh, agus sílim go bhfuil aitheantas, sórt, bhuel, tá aitheantas ar an cheantar. Tá an ceathrún Gaeltachta ann agus... Ach leis an fhírinne a dhéanamh, má shiúlann tusa thíos Bóthar na bhFál....

M4: Isteach ins an Coirceog Beach....

M1: Ná labhair leis na smickers i nGaeilge agus sin é.

M4: Aontaím leat ach sílim, cé nach fíor-Gaeltacht atá ann, Gaeltacht, sin áit a mbíonn cainteoirí dúchais, agus y'know, ní raibh Béarla riamh ann ins an áit sin, go bunúsach, sin an cur síos ar Gaeltacht, ach sílim gur siombail atá ann don

athbheochan teanga a bhí ins an ceantar seo agus ins an cathair. Agus, mar a dúirt mé, cé nach Gaeltacht atá ann, sílim gur ainm mhaith é don rud atá ag tarlú – obair mhaith atá ag dul ar aghaidh sa cathair – agus, mar a dúirt tú féin, ní shílim go, seans go dtiocfadh leat Gaeilge a labhairt le corrdhuine ar Bhóthar na bhFál, ach don mhórcuid, ní labhrann daoine i nGaeilge, ach sílim gur rud maith é go dtugaimid Gaeltacht air...

F8: Tugann sé aitheantas oifigiúil dó like...

M4: Ní aitheantas oifigiúil aige, an bhfuil?

M1: Bhuel neamhoifigiúil like...

F5: Déanann daoine dearmad gur cathair í Bhéal Feirste, níl muid lonnaithe ar bharr an cnoc sin linn féin agus níl gach duine thart orainn. Tá na míle duine i Bhéal Feirste so cén dóigh a féidir linn iad a chur i bosca amháin agus a rá leo like, peil Gaelach a imirt, ní déantar sin sa cathair.

F8: Sin an fáth a mbíonn fás níos mó air, mar tá gach duine spréite amach, más rud é go raibh siad uilig sa ceantar amháin ní bheadh an Gaeilge comh láidir i mo bharúil.

Belfast Session 2

Mé féin ag caint.

F1: Tá coinne agam leis an phictiúrlann.... Fiche i ndiaidh a seacht.

M3: Cad é mar atá [ainm duine] na laethanta seo?

F1: Eh, go maith, ramhar!

M2: Cad é mar atá sé ag gabháil? Cad é a bhí ar bun agat aréir?

F1: Chonaic mé é an céad uair an lá faoi dheireadh agus....

M3: Tá sé cóir a bheith ocht déag!

F9: Cén aois a beadh [ainm duine] s'agat?

F1: Ocht déag.... Seacht déag.

M3: Cad é fá [ainm duine]. Ní fhaca mé [ainm duine] le tamall. Bhal, chonaic mé... bhí mé ag caint le [ainm duine] ag wake Anne.

F1: Ar chuala tú faoin mhamaí s'aici? Bhí sin uafásach.

M3: Bhí, bhí gach duine eile ar laethanta saoire?

F1: Yeah, tharla sé an lá roimh a bhí siad uilig ag gabháil, ní raibh [ainm duine] ag iarraidh gabháil ina dhiaidh sin agus bhí [ainm duine] like, "no, caithfidh tú gabháil".

M3: Colm, an bhfuil sin air?

Mé féin ag freagairt.

M3: Bhí muidne i mbun comhrá príobháideach ansin?

Daoine ag gáire.

F1: Oh ní raibh a fhios agam.

M3: Tá mé i ndiaidh striapach a cur ar deirfiúr s'aici.

F1: I actually just said puberty hit my brother in the face.

Daoine ag gáire.

M2 World-leading research in Celtic studies.

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Yeah.

M2: An céad ceann?

Físeán ag gabháil, mé féin ag cur ceiste.

M3: Bhal ní dheachaigh siad... na trioblóidí, ní dheachaigh siad go mór i bhfeidhm ormsa but, níos mó ar na tuismitheoirí. Ach, ansin y'know, is cuimhin liom fás aníos agus cineál, cineál siúil síos ar na sráideanna agus cineál na saighdiúirí... But just ní, ní cuimhin liom mórán fá na trioblóidí mar ní raibh mé ach b'fhéidir... Bhí sé ciúin go leor ar na sráideanna nuair a bhí mé óg but cineál eh... Déarfainn go ndeachaigh siad níos mó i bhfeidhm ar na tuismitheoirí ná rud ar bith eile.

M2: Braitheann sé ar cén sórt dearcadh atá ag do thuismitheoirí, nó a bhí ag do thuismitheoirí nó tá daoine ann agus bhí siad ar an mheánscoil agus i ndiaidh iad an mheánscoil a fhágáil sílim go ndeachaigh siad isteach i ngrúpaí, cineál de polaitiúil, nó polaitiúil agus grúpaí nach bhfuil ceadaithe b'fhéidir de réir an dlí. But braitheann sé ar, braitheann sé ar do thuismitheoirí agus ar cén sórt dearcadh atá agat ar fhoréigean agus ar rudaí mar sin. Ní, ní caid a tógann tú, nó, cén sórt dóigh a thógadh tú...

M3: Sílim gur comh maith... an áit comh maith like... Iarthar Bhéal Feirste agus b'fhéidir tuaisceart Bhéal Feirste. B'fhéidir nach raibh mórán, nach ndeachaigh sé i bhfeidhm comh mór ar... do dhuine éigin in Iarthar Bhéal Feirste nó Tuaisceart Bhéal Feirste, ná mar a chuaigh sé i bhfeidhm i ndeisceart Bhéal Feirste.

F9: An rud céanna like, bíonn cuid de mo cairde, nuair atá siad ag caint faoi é, tá siad ag caint mar go raibh siad ann nuair a tharla gach rud ach...

M3: Bhí muid ann go spiritiúil... [gáire].

Mé féin ag caint.

M3: No, here, Colm, tá sin duitse nuair ata tú ag éisteacht agus go bhfuil tú leadránach agus cluinfidh tú...

M2: Sin socheolaíocht ansin, caithfidh tú sin a cur isteach.

M3: No, tá mé, tá mé ag magadh.

F1 Like, i mo bharúil... ní raibh, níor labhair mo mhamaí nó mo dhaidí fain a trioblóidí agus ní raibh a fhios agam rud ar bith fúthu nuair a bhí mé ag fás aníos. Nuair, like a éirigh mé níos sine, bhí suim agam féin ann agus bhí mé ag iarraidh fáil amach cad a tharla dom féin. Like, cad a tharla...

Mé féin ag cur ceiste.

F9: Bhal ní raibh... níl sé an chuige.... Ní raibh sé comh fada sin ar shiúl.

F1: Tríocha bliain, no... yeah tríocha bliain.

F9: Yeah, agus bhí sé rud an-mór a tharla agus fuair sé cuid rudaí amach dóibh... like, bhí sé “wing” do na daoine Gaelach.

Mé féin ag cur ceiste?

M3: Fán stailc ocrais? Cén fáth a bhfuil sé...? Sna ceantracha seo, agus b’fhéidir i nDoire agus in Ard Mhacha agus....

M2: Contae Thír Eoghain go háirithe.

M3: Y’know agus tá... tá an cuma ar na stailceoirí agus b’fhéidir daoine a bhí sa streachailt, tá an cuma orthu gur laochanna atá iontu, y’know. Agus mar a dúirt [ainm duine] ní, b’fhéidir cad é, tríocha bliain ó shin, má amharcaimid siar b’fhéidir naoi déag sé déag, tá sin go fóill beo. Agus beidh... bhal déarfainn go mbeidh an Stailc Ocrais naoi déag ochtó a haon, go mbeidh sé beo go ceann tamall eile.

M2: Sílim, dar liom féin go ndeachaigh sé i bhfeidhm níos mó ormsa de thairbhe na Gaeilge ins an Ceis Fhada but, tá a fhios agam go raibh níos mó ná sin i gceist, y’know, cúrsaí polaitíochta agus rudaí mar sin agus do dhuine nach bhfuil sáite y’know, ins an pholaitíocht, tá mise níos tugtha go pearsanta don teanga. Tá a fhios agam go bhfuil baint mór, rímhór aige sin leis an Ceis Fhada, but sílim gur “case example” de streachail do saoirse atá ann agus an dóigh ar úsáid siad an teanga le dul

i ngleic leis sin, go bhfuil sé iontach suimiúil. Tá obair air sin déanta ag daoine [ainm duine] and all. Sílim go bhfuil sé iontach tábhachtach

M3: Thiocfadh leat a rá gan... Seo cineál b'fhéidir, b'fhéidir conspóideach, gan an stailc ocrais nach mbeadh muid anseo inniu ag déanamh an agallaimh seo.

F1: Ag déanamh seo. Ní shílim é.

M3: Thiocfadh leat sin a rá. Caithfidh tú amharc ar rudaí eile cosúil le Bóthar...

Gaeltacht Bhóthar Seoighe ach gan... Bhí an oiread sin suime sa Gaeilge léirithe i ndiaidh an stailc ocrais agus y'know, nuair a bhí... i ndiaidh imtheorannú agus nuair a bhí daoine ag teacht amach as an phríosún agus ag iarraidh an Gaeilge a chur chun cinn, a chur chun tosaigh...

M2: Yeah like, tá mise ag obair ar rud éigin anois agus níor mhaith liom é a lua nó téann sé salach ar an rud atá mé a rá anois, but an rud atá mé a rá, tig sé as an chroí ná sílim gur, go ndearna ollmhór daoine cinneadh pearsanta páistí s'acu a cur chuig Gaelscoileanna agus chun na Meánscoile de thairbhe gur Poblachtánaigh a bhí iontu chan de thairbhe na teanga amháin.

F9: Yeah rinne mo mamaí agus daidí sin.

F1: Rinne mo dhaidí sin.

M2: Sílim gur rud iontach mór é sin.

F1: Gur rud polaitiúil é.

M2: Mar atá [ainm duine] i gcónaí a rá go bhfuil é sin mar cineál de "driving factor" i ndaoine agus iad ag déanamh a gcinneadh féin an bpáistí a cur chun na scoile agus tríd tumoideachas na Gaeilge. Sílim nach bhfuil baint mór aige, y'know, le just an teanga, go bhfuil baint níos mó aige leis an streachailt. Sin an fáth... sin an fáth go bhfuil méadú ag teacht ar na Gaelscoileanna sa Tuaisceart.

Mé féin ag cur ceiste.

F9: Yeah well, like, dúirt mo mamaí liom like, mothaigh sí i gcónaí rinne siad go leor nuair a bhí sé ag gabháil ar aghaidh agus sin cuid mhór... an fáth ar cuir sí mo dheartháir go dtí an meánscoil nuair nach raibh ach ocht páistí ann agus bhí sí amach

ag tógáil airgead agus gach rud don scoil. Deireann mo daidí anois an dóigh a bhfuil an scoileanna ag gabháil má raibh páistí ar bit eile aige ní bheidh siad ag gabháil go dtí an Meánscoil is gach rud.

M3: Dúirt d'athair sin?

F1: Dúirt mo mhamaí sin.

F9: Dúirt siad... Cuir mo...

F1: Níor chuir mo mhamaí mo beirt deirfiúracha is óige go chuig scoil. Chuaigh siad chuig Naomh Dominic.

M2: Tá sé deacair an cinneadh sin a dhéanamh, sílim. Sin an cinneadh atá daoine ag déanamh anois, daoine ar mhaith leo páistí s'acu a cur chuig scoil agus scoil a bhfuil ardcaighdeán teagaisc ina n-iomlán aige or aici nó an bhfuil...

F9: Dúirt mo daidí go bhfuil an meánscoil ag tiontú isteach chuig an rud céanna agus scoil Béarla agus sin an fáth like ní cuirfidh sé páistí ar bith eile ann. Níl a fhios agam tá sé just a rá liom...

F1: Bíonn siad ag amharc ort agus ní... They only care about what way you look now, not about actually what you do. Like, we're more... Bhí siad níos... Worried about what way your blazer was on than if you were speaking Irish or not. Sin an rud a cuir isteach orm.

M2: Agus le méadú na n-uimhreacha ins an scoil, sílim go bhfuil níos mó béime air sin.

F1: Yeah, sin é.

F9: Sílim fosta....

M2: Mar a dúirt ceann de na múinteoirí é féin, obviously níl mé ag gabháil ainm s'aige a lua, "le méadú na n-uimhreacha sa scoil, tig meath ar caighdeán Gaeilge na scoile".

F1: Yeah. Bhí like... nuair a bhí níos lú daoine ann, bhí níos mó daoine like... bhí níos lú daoine ann chun an múinteoir a bhí ag tabhairt aire dóibh.

M2: Tá siad just buartha fá uimhreacha s'acu anois.

M3: Ní aontaím leis sin.

F1: Oibríonn tusa sa scoil.

M3: Sílim go bhfuil an scoil – oibrím sa scoil, so, ach ní aontaím leis sin, go bhfuil Coláiste Feirste buartha faoi uimhreacha amháin.

F9: Sílim go bhfuil siad, agus fosta, an ionad, tá sin ar fheabhas do páistí agus tá sin just do cúpla daltaí. Sílim go bhfuil... nuair a tagann an céad bliain isteach tá gach múinteoir agus gach rud sa scoil faoin céad bliain agus gach duine eile just dean dearmad faoi! Ach right tá cúpla múinteoir a bhí ansin ón toiseacht a bhfuil go maith, but nuair atá an céad bliain ann...

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Scoil bheag.

M3: Ní scoil beag atá ann but más scoil bheag atá ann tá grúpa beag daoine ag caint na Gaeilge caithfidh muid bogadh ar aghaidh leis an am, tá...

M2: Tá muid ag bogadh ar aghaidh ar an dóigh ceart, know what I mean, bogadh ar aghaidh ar an dóigh ceart.

F1: agus caithfidh gach duine... amharc ar [ainm duine] tá dyslexia, agus níl mise like ag [dothuigthe] acu, ach, bhí [aim duine] ag streachailt i gcónaí agus...

F9: Ní bhfuair mé cuidiú ar bith dó, fuair mé cuidiú don Béarla ach ní bhfuair mé rud ar bith don Gaeilge.

Mé féin ag cur ceiste.

M2: Tá mise ag bailiú tuairimí s'agamsa féin ó mhúinteoirí a d'oibir sa mheánscoil agus ó mhúinteoirí at go fóill ag obair sa mheánscoil agus atá tiomanta agus a bhí tiomanta i gcónaí agus clann s'acu as Bhóthar Seoighe agus tá siadsan a rá agus dúirt siad liom go dtáinig meath agus nach maith leo sin ach go gcaithfidh sin a dhéanamh... go gcaithfear sin a dhéanamh má tá siad ag gabhail scoil a bhunú. Caithfidh sé gabhail sa mhéid i dtaca uimhreacha de.

Mé féin ag cur ceiste.

M3: Tá tú ag caint ar lucht Bhóthar Seoighe ansin, an cac seo, ní maith liom seo mar tá tú ag caint faoi dhaoine, y’know. But tá tú ag caint ar lucht Bhóthar Sheoighe nach bhfuil ag cur páistí s’acu go dtí an bunscoil, so...

M2: Tá pointe agat ansin, pointe agat ansin.

M3: Thosaigh, thosaigh an mheánscoil le naonúr agus tá tú ag caint ar Fheargal Mac Ionnrachtaigh agus iad siúd. Ní raibh mórán... bhí...

M2: No tuigim duit....

M3: ...agus tá a fhios agam nach raibh an mheánscoil ann i gcónaí...

M2: An síleann tú go raibh baint aige sin le... de thairbhe go raibh siad i gcónaí ag déanamh tumadh na Gaeilge nó ag gabháil i dtreo tumadh na Gaeilge sa bhaile agus nár shíl siad nár cóir agus nárbh fhiú sin a dhéanamh? Sílim féin go mb’fhéidir go mbeidh tionchar aige sin air.

M3: Bhal tá a fhios agam féin, tá a fhios agam féin nuair a bhí [ainm duine] ag fágáil na bunscoil... Bunscoil Phobal Feirste agus tá siad, b’fhéidir, i rang le cúigear nó le seisear agus ag gabháil go Naomh Labaoise, b’fhéidir ceann de na scoileanna is mó i Eoraip... sa Eoraip. Agus tá sé cineál, tá a fhios agam seo, dúirt an bhean seo liom í féin “Whao...” Cineál, níor mhaith liom a bheith anseo so...

F1: Bhal níl a fhios ag cuid mhór daoine a lán eolais faoin Meánscoil. Bhí mise ag cuidiú amach le lá oscailte amháin agus tháinig bean isteach agus bhí sí ag cur ceist orm “Cén fáth níl A Leibhéal ar fail ag an meánscoil” agus bhí mise like “tá mise ag déanamh iad anois” agus bhí sí a rá go dúirt gach duine léi just go gabháilann siad suas go dtí an GCSE agus sin é.

M3: Sin an rud. Deir daoine sin. Bhí mise a obair sa bheár seachtain ó shin agus see go háirithe, muintir an Bhéarla sa cathair, y’know, nuair a cluineann siad scéal nó drochscéal faoin scoil – it just spreads like wildfire.

F1: Bíonn daoine ag amharc do rudaí mar sin though.

M3: Agus bíonn daoine like... Cuireann daoine locht ar scoileanna Gaeilge. Deir siad “Níl Johnny s’againne maith ag an Bhéarla, tá an locht ar an scoil Gaeilge”. No, níl Johnny maith ag an Bhéarla mar níl Johnny maith ag an fucking Bhéarla. Y’know, níl an locht amháin ar an... sin just...

M2: Tá riachtanais ar leith ann don mheánscoil agus ní tuigeann daoine sin de thairbhe nach bhfuil ach scoil amháin ann. But, má smaoiníonn tú air... Cad é? Abair amach.

F9: Is grá liom troid, just tá muid ag troid faoi é.

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Na daoine like.... Cluineann siad scéalta agus mar a dúirt [ainm duine] ansin, “níl mo gasúr maith ag an...”. Ba mhaith leo an t-oideachas is fearr a thabhairt do na páistí and then shíleann siad nach an meánscoil an áit is fearr leis sin a dhéanamh.

M2: An bhfuil tusa ag caint ar daoine ón taobh s’againne? Cos tá a fhios againn uilig nach bhfuil mórán de ball den “lucht Buí” agus níl siad ag iarraidh an Gaeloideachas.... An lucht bhuí, yeah.

F9: But tá a lán daoine ag...

F1: Cuir sé asam freisin níl Gaeilge ag na tuismitheoirí agus shíleann siadsan freisin nach mbeidh siad ábalta páistí s’acu a cur ar an scoil. Rinne mo mhamaí féin sin agus ansin chuaigh mo mhamaí agus fhoghlaim sí Gaeilge...

M3: Aye níl Gaeilge agaibhse....

M3: See, tá a fhios agam.... No níl mé ag gabháil.... Tá mé ag tarraingt as an ceiste, tá muid, tá muid ag caint ar an ceist seo so...

F9: Mothaíonn cuid mhór daoine go bhfuil an Gaeilge ag fáil bás gus níl pointe ann níos mó so... Shíleann daoine... cén fáth cur páistí ag an scoil nó nuair a tagann siad amach ní beidh aon áit le labhair an Gaeilge nó rud ar bith le déanamh faoi é.

M3: Sílim gur an malairt atá ag tarlú, nach bhfuil... nach síleann daoine go bhfuil an Gaeilge ag fáil bháis – síleann daoine, y’know, go bhfuil an Gaeilge g feabhsú.

F9: Bhal tá a fhios agam féin go bhfuil mar, i gcónaí sa Learpholl tá ollscoil na Learpholl – daoine ag gabháil ag déanamh Gaeilge ansin but....

M3: Yeah chuala me sin. Sin maith.

F9: ... cuid mhór daoine atá ó Béal Feirste atá thall but deir siad uilig, like “cé an pointe, tá sé ag fáil bás” ag tá mé ag gabháil a argóint nach bhfuil.

M2: But see an rud like, rinne mise, cuir mise ceist ar roinnt daoine... ar roinnt daoine a fhreastail ar an mheánscoil like nó, cos bhí orm miontráchtas a dhéanamh ar an ollscoil agus an rud a fuair mé amach ná, nócha faoin gcéad de na daoine sin nach bhfuil ag obair in earnáil na Gaeilge, ní labhrann siad Gaeilge anois. Caithfear a bheith ag obair in earnáil na Gaeilge ag múinteoireacht nó ag déanamh rud éigin ar son na teanga.

F9: Yea, chun an Gaeilge a labhairt.

M2: Níl sin ceart. Ba cóir go mbeadh bun nó infrastructure nó infrastructure sóisialta agus tá a fhios againn nach bhfuil sin ann. Tá clubanna óige ann but ba cóir go mbeadh níos mó ann. ag an pointe seo, sin an rud is tábhachtaí, níl shílím gur an rud is tábhachtaí ná an scoil. Tá sin bunaithe againn. Sílim gur an rud is tábhachtaí ná taobh amuigh de geaftaí na scoil agus níl rud ar bith ann do déag-, do dhéagóirí. Sílim go bhfuil sin, sin an rud atá ag teacht....

M3: An [dothuigthe] mise agus tusa agus b’fhéidir [ainmneacha daoine] bhí muidne ag seasamh ansin agus bhí muid uilig ag caint i mBéarla so nach bhfuil an locht orainn féin com maith leis sin.

F1: Tá.

F9: Tá.

M3: Tá. Tuigim go díreach an rud atá tú a rá, sílim go bhfuil sé an-tábhachtach ar fad go bhfuil rud éigin ann taobh amuigh den scoil go dtig leat an Gaeilge.... Sin an rud is tábhachtaí. Ba mhaith linn daoine a bheith ag labhairt i nGaeilge mar go bhfuil siad ag iarraidh a bheith ag labhairt i nGaeilge.

F9: But sílim fosta go bhfuil daoine ag [dothuigthe] go dtiocfadh leo mar oibrím sa call centre agus tá a fhios agam cuid daoine agus níl Gaeilge acu ach nuair atá a fhios

acu [dothuigthe] nó duine a labhrann teanga eile deireann siad “Go raibh maith agat” just le kind of like “bhal, thig liom labhairt in Gaeilge” but níl Gaeilge acu, sin just tiontú isteach go rud éigin droch sílim.

M3: Drochrud, nuair atá...

F9: Níl siad ach ag rá é mar go bhfuil Protastúnach ann nó duine a labhrann.

M3: Tá sin, tá sin uafásach.

F1: But uaireanta bíonn like cairde i do...

M3: No, tuigim an rud atá tú á rá. Tá an ceart agat – níor cóir go raibh daoine ag úsáid na teanga fá choinne...

M2: But sin go fóill, agus bhí... bhí sin i gcónaí ag gabháil ar aghaidh agus t go fóill. Lucht Shinn Féin agus daoine eile, lucht páirtí polaitíochta s’againn féin tá siad ag úsáid na teanga, y’know. Bhí i gcónaí, tharla sé 1916, tá sé go fóill ag tarlú. Sin conspóideach – sin barúil s’agam féin.

M3: Sin an-conspóideach.

M2: Tá a fhios agam go bhfuil daoine... níl muid ag caint ar Sinn Féin, but, tá daoine ins an pháirtí agus tá siad iomlán tiomanta leis an Gaeilge, but tá daoine ann agus sin, ní sin an rud is mó ar Phaidrín s’acu, tá siad ag iarraidh díreach na vótaí sin a glacadh isteach.

F1: Yeah vótaí na Gaeilgeoirí.

M3: Tá mé dóchasach fán duine nua atá ag teacht isteach. Is as Bóthar Seoighe di agus tá sí, déarfann, tá sí ag caint anois go mbeadh an Gaeilge mar ceann de na rudaí is mó... Bean éigin, rinne mé dearmad ar ainm s’aici ach tá sí ag teacht isteach mar MLA agus tá sí g caint, bhí sí ins an nuachtán an lá faoi dheireadh agus bhí sí ag caint ar Gaeilge mar an rud is tábhachtaí, ceann de na rudaí is tábhachtaí so tá mé dóchasach faoi sin. But ní raibh sé i gcónaí mar sin agus see le Niall Ó Donnghaile and all, see an méid Gaeilge atá a labhairt aigesean agus an méid poiblíochta a tharraing sé, tá sin ar dóigh. Agus bhí mise, sin rud atá de dhíth orainn, y’know, duine atá fiorthiomanta, agus just ag iarraidh y’know an Gaeilge, y’know – talking about it not talking it.

Mé féin a cùr ceiste.

M2: No, is maith... don't get me wrong like. Caithim mo vótaí ar son Sinn Féin cos tá daoine ann agus sílim go bhfuil siad an-tiomanta leis an Gaeilge but sílim gur caithfidh... go gcaithfidh níos mó a dhéanamh...

F9: Yeah tá a fhios agam féin go bhfuil mo Gaeilge uafásach anois mar go raibh mé sa Sasain le bliain... Tá.

F1: Tá Gaeilge s'agamsa uafásach tá cónaí orm in Albain anois agus níl mé in ann labhairt e duine ar bith...

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Is fearr Gaeilge bhriste ná Béarla cliste.

F9: Like, gach áit a téann tú tá Irish centres ann agus gach rud agus tá ceann ann i Learpholl agus chuaigh... bhí muid ann agus ní raibh ach giota beag Gaeilge ann. tá a fhios agam go bhfuil cuid mhór daoine a rugadh sa Sasain ach tá tuismitheoirí Gaelach but is gach rud a deireann siad "Gaeilge seo, Gaeilge sin" níl an teanga ann ná rud ar bith – an bhfuil pointe ann muna bhfuil an teanga ann?

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Protastúnaigh agus Caitlicigh. Déanann siad é cosúil le like rud, I dunno, sectarian.

M3: Bíonn an argóint seo agam i gcónaí le daoine, y'know "Cén fáth a tabhrann tú tacaíocht do na Ceiltigh", deir siad "blah blah blah, is foireann Éireannach í" agus an craic seo. Agus tá daoine a thugann tacaíocht do na Ceiltigh agus creideann siad sin agus tá daoine eile tugann siad tacaíocht mar go dtugann seanathair, daidí y'know, seo uilig. Ach, cá háit ar thosaigh sé uilig? Agus amharcann tú ar an scoilt. Na Rainséirí anseo agus na Ceiltigh anseo so...

M2: Ní thig linn a bheith i gcónaí loighciúil – logical – faoin rud like. Mar amharcaim ar Hibs, tá Hibs níos Gaelaí, deir siad, ná na Ceiltigh. Ach ní thig leat i gcónaí... Ní amharcann daoine air sin.

M3: Agus fiú an tacadóirí páirtaimseartha, b'fhéidir, daoine nach dtugann tacaíocht do na Ceiltigh ach nuair atá siad na Rainséirí, tugann siad tacaíocht do na Ceiltigh.

F9: Yeah tá a fhios agam cúpla de mo cairde...

M3: Agus rinne mé féin sin comh maith.

M2: Yah déanaimse féin sin. Bímse féin ag... má tá cluiche mór ann bímse féin...

M3: But cén fáth?

F1: Seicteach, seicteach.

M2: But an atmaisféar, an t-atmaisféar...

F9: Tá sé cineál an rud céanna mar tá cúpla cairde agam níl focal Gaeilge acu níl clú dá laghad acu faoi stair na hÉireann, ach nuair atá na Ceiltigh ag súgradh, an céad rud "ah fuck the Prods, c'mon Celtic". Agus níl clue acu fá rud ar bith.

Mé féin ag cur ceiste.

F9: Yeah bhí mé féin sásta.

M2: Sin... cad é mar a... tá focal ann sa Bhéarla... pre-disposed?

Mé féin ag caint.

M2: B'fhéidir gur biogóidí muid uilig ar leibhéal éigin.

F1: Yeah aontaím sin.

Mé féin ag cur ceiste.

F9: Sílim go dtí leibhéal... yeah, sílim go bhfuil gach duine áit éigin mar tá gach duine... mé féin tá cairde agam a bhfuil Protastúnach.... Tá cairde agam a bhfuil Protastúnach agus fadhb ar bith, bíonn siad teach s'agam but ag an am céanna, ní téim síos go dtí teach s'acu. Fiú mo mamaí tá mé naoi déag but go fóill bíonn sí cineál "níor mhaith liom tú a dul go dtí an Shankill" ach thig liom déanamh rud ar bith eile agus...

M2: Right dúirt m'athair ní ba luaithe bhí muid ag caint ar cara s'aige agus dúirt sé... bhí muid ag caint ar fear as na seanlaethanta agus dúirt sé "such and such,

lovely fella, Prod too”. Bhí mise ag gáire agus dúirt sé, “no, no, ins na laethanta cóir a bheith achan duine a bhí ina bProd, ba bastards a bhí iontu”. So deireann tú “prod too” ye know le rá go bhfuil....

F9: Déarfadh mise sin .... “Tá Jason ag teacht, tá sé Protastúnach...” but níl a fhios agam just deirim é.

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Cad é an ceist arís?

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Sa tuaisceart? Yeah ar leibhéal éigin tá gach duine ina biogóideach.

M2: Fiú the Alliance party, tá siad seicteach ar leibhéal éigin.

M3: Ní aontaím go hiomlán leat ach tuigim an rud atá tú a rá. Rud nach maith liom ná, cineál, nuair a cuireann daoine an cineál [dothuigthe] agus deireann daoine... agus chuala mé tuismitheoirí s’agam a rá agus déarfainn nach bhfuil tuismitheoirí s’agam seicteach ach chuala mé Da s’agam a rá cineál “aye our ones were at that, or their ones were at that”. Na daoine céanna atá ann.

M2: Tá an scoilt sin ann.

M3: Is cuimhin liom, tá balla mór, an áit a bhfuil eh... in Uachtar Cluanaí ansin, tá balla mór, balla síochána sin ann, agus eh, is cuimhin liom bhí mé ann agus, tá tithe ansin, agus tá tithe ansin ar an taobh eile, b’fhéidir céad meadar, agus níor bhuaíl na daoine seo lena céile riamh. See ar an taobh seo d’Uachtar Cluanaí, tá míle half-backs ann do Gort na Móna agus Naomh Eoin’s, so ní maith liom an “our one, their ones” an cac seo like. But tuigim an rud atá tú a rá, b’fhéidir go bhfuil leibhéal seicteachas...

F1: Cónaímse ar an Bóthar Dubh...

M2: But ar leibhéal subconscious.

M3:...agus bímid uilig ag magadh...

F1: Cónaímse ar an Bóthar Dubh, like, agus ag tús an Bóthar Dubh...

M3: Whoah...Cuireann sise isteach ormsa like...

F1: Agus bhí em, bhí na Protastúnaigh ag cónaí suas ansin agus like, mo saol uilig níor riamh siúil mé síos ansin, ní raibh cead agamsa agus bhí ormsa gabháil an taobh fada agus achan rud.

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Ní thuigim sin.

M3: Tugaimse tacaíocht do Learpholl.

F9: Yeah tugaim tacaíocht do Learpholl.

M2: Ní thugaim tacaíocht d sacar ar bith like but it's just 'cause I think it's shite.

F1: Is fuath liomsa an sacar.

M3: Ní féidir a rá ní Gael duine éigin mar go bhfuil dúil acu sa sacar, silim go bhfuil sin amaideach.

M2: Yeah tá daoine ann a shíleann sin like.

F1: But ní thig leat a rá sin do gach duine sa domhan, an raibh sin an scéal just beidh gach daoine i dtíortha s'acu féin agus ní bheidh duine ar bith ag caint le daoine i dtíoranna eile. Sin just amaideach go hiomlán.

M2: Aye sin an rud like. An rud a cuir isteach orm agus mé ar an mheánscoil go raibh orm Antain a bheith agam mar ainm magus ní maith liom an ainm sin, ach de thairbhe gur níos Gaelaí thú agus ainm Gaelach ort.... Tony Óg is ainm dom, chan Antaine... mar gur baisteadh sin orm.

M3: Tá dúil an mhór agam sa dornálaíocht, spórt eile, ach nach bhfuil cead agam dúil a bheith agam sa dornálaíocht mar nach sport Gaelach é.

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Shíleann siad just gur rud...

F9: Níl clue dá laghad acu, like. An dóigh a raibh siad tógtha b'fhéidir just go bhfuil sé Gaelic seo Gaelic sin – sin é just.

M2: But, ní... is hypocrites atá iontu ansin ‘cause ní thiocfadh leat sin, an chiall a leanúint...

M3: Cá huair a tosaíodh an sacar? Sasain?

F1: No.

M2: Yeah i Sasain.

M3: Ar tosaíodh é i Sasain?

F1: Sacar?

M3: Yeah, ar tosaíodh é i Sasain?

M2: Yeah.

F1: Albain – it’s a Scottish game. Aye, it started in Scotland.

M3: So, Sacar, bíonn sin cineál ceangailte, go háirithe anseo, bíonn sé ceangailte le Sasain, so sin an rud. Bíonn fuath ag daoine do Shasain agus... is cuimhin liom bhí múinteoir a rá uair amháin nuair a bhí muidne ag caint ar b’fhéidir an Champions’ League Final nó ar an FA Cup final, bhí siad a rá “cén fáth a bhfuil sibh ag caint ar an cluiche Sasanach sin?” Tá sé cineál just, wise up a bhí ann.

Mé féin ag cur ceiste.

M2: Is maith liom an ceist seo. ní thiocfadh liom sin a rá nó ní phríomhoide mé but an rud amháin a dhéanfainn ná níos mó béime a cur ar rudaí.... Tá muid just i ndiaidh ar rudaí Gaelacha but tá a fhios agat like níos mó béime a cur ar cineál de ionchur a cur ar na páistí fá cultúr s’acu agus fá.... Níl mórán ama do sin agus tú ar scoil. B’fhéidir rang amháin i rith na bliain, achan seachtain nó cúpla ranga, cúpla rang, ar y’know, cultúr, ar an dóigh go bhfuil sé tábhachtach an Gaeilge a labhairt taobh amuigh den scoil. Níl sin ann, níl mórán ama do sin, ní ligeann don curriculum...

F9: Yeah an t-aon múinteoir a dúirt liom bhí sin a bhí [ainm duine]. Bhí seisean an t-aon múinteoir a dúirt liom...

M2: Yeah ní ligeann curriculum sin gabháil ar aghaidh. Níl am, ní thugann an rialtas mórán ama do that sorta stuff, mar nach n-imríonn sé isteach in curriculum s'acu. But tá sin... sin an rud atá de dhíth ar an mheánscoil go mbeadh níos mó béime air sin an rud a mbíonn...

F9: Bhal tá a fhios agam féin nuair a bhí mé ar scoil bhí mé ábalta gabháil just mar sin idir Gaeilge agus Béarla, má bhí múinteoir ag siúl trasna beidh mé ag gabháil Gaeilge agus ansin díreach ar ais go dtí Béarla nuair a bhí siad ar shiúl so an rud a bhí Tony ag rá, aontaím leis go hiomlán. Caithfidh siad cur níos mó béime air. Sílim féin, [ainm duine] múinteoir ar fheabhas é, ach i gcónaí nuair a bhí tú ag caint as Béarla bhí sé just ag scairt ort agus ag scairteadh ort. Bhí sé cineál just ag cur... “bhal níl mise ag labhairt i nGaeilge mar sin” nuair atá tú like céad bliain agus darna bliain. But má raibh daoine, má raibh siad like encouraging tú le labhairt é, sin b'fhéidir i bhfad níos fearr.

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Níl a fhios agam. I wouldn't like the responsibility. Then like, beidh siad uilig ar do dhroim agus an t-aon rud a bheidh tú a dhéanamh beidh duine éigin ábalta like piocadh amach cad a rinne tú contráilte agus cad a féidir leat déanamh níos fearr. Níl duine ar bith ins an domhan a a bheidh an duine like... perfect.

M2: Iontach conspóideach agus iontach... Dúirt duine [dothuigthe] i gcónaí...

F1: Go háirithe i scoile Gaeilge freisin, like gach duine ar do dhroim.

Me féin ag caint.

M3: Níl, just caithfidh mé, tá sé an-simplí dúinne a bheith a rá seo. Tá mise ag suí anseo le pionta, le pionta sa bheár tá sé simplí domsa a rá “ba cóir dóibh sin, seo, seo is siúd, an dóigh sin”. Ach, príomhoide, y'know...

M2: But tá cead agat do bharúil féin a bheith agat.

M3: Tá a fhios agam, sin i gceart like. Ní seisean an t-aon ceannaire atá ann sa scoil. Tá bosses aige comh maith. Eh, aontaím le rud a bhí Tony a rá faoi, y'know fán cultúr agus rudaí mar sin mar ní raibh mé féin, nuair a bhí me ar scoil, just tá a fhios agam nach raibh, nó b'fhéidir nach raibh, bhal, níl mé ag iarraidh focal a cur ar bhur

mbéal ach déarfainn nach raibh sibh féin spreagtha ag caint na Gaeilge nuair a bhí sibh ar scoil. Ní raibh mé féin, agus an fáth nach raibh mé, mar ní raibh a fhios agam go raibh, y'know ní raibh a fhios agam go raibh...

F1: Rud [dothuigthe] é.

M3:...daoine cineál ag... seo Gaeilge uafásach, ag cur saol s'acu ar an line sort of.

Mé féin ag cur ceiste.

M3: See, bhí mise ag obair i campa Cormaic ansin mar mhúinteoir, coicís ó shin, agus bhí mise i mbun scéalaíocht blah blah bah agus stair na Gaeilge sna Sé Contae. Ó bunaíodh an Saorstát go dtí, b'fhéidir, na laethanta seo, agus ní raibh a fhios... idir páistí rang a sé rang a seacht, agus páistí meánscoile agus ní raibh clue acu go raibh streachailt, go raibh an [dothuigthe] seo ann, y'know. Agus bhí suim acu ann, bhí suim acu ann. agus, bhí siad ag imeacht, ag imeacht ón seomra, bhí siad ag caint ar, y'know, bhí siad ag caint ar lucht Bhóthar Seoighe, bhí siad ag caint ar na cimí, bhí siad ag caint ar Bobby Sands, y'know. "Ba cóir dúinn seo, seo agus siúd a dhéanamh, y'know".

Mé féin ag cur ceiste.

F1: Yeah, ins an scoil. Nuair a rinne muidne stair rinne muid like, stair an Sasain... ba mhaith liomsa like stair na hÉireann a dhéanamh.

M3: See, caithfidh tú...cloí leis an curriculum, sin le déanamh leis... ní, ní... an ndearna tusa stair don Ardleibhéal? No.

F1: No, níl.

M2: Tá an scoil seo coming off the back of a revolution, agus mura bhfuil daoine eolach air sin. Sin an... mar a dúirt tusa níos luaithe sin an spreagadh is mó a bhí ár dtuismitheoirí, déarfainn.

M3: Aontaím le Muireann, like.

F9: But sílim, sílim féin caithfidh tú cuimhne go bhfuil daoine like céad bliain, tá siad aon déag dó dhéag, ní shílim gur [dothuigthe] "ní maith liom Protastúnach agus sin é, tá sin mo stair".

F1: But like má raibh rang ann beidh a fhios acu níos mó.

M3: But tá dóigh ann, tá dóigh ann sa céad bliain, y’know. Níl me ag gabháil seasamh ós do comhar agus a rá “blah, blah blah blah” Tá dóigheanna ann leis sin a....

F9: But sílim go bhfuil sé fíor má amharcann daoine óg suar ar daoine níos sine mar nuair a bhí muid séú bliain seachtú bliain, rinne muid rang dráma leis an céad bliain. Agus see má raibh siad ag caint in Béarla níor dúirt mé rud ar bith leo just caint mé Gaeilge leis... agus i ndiaidh tamall bhí siadsan ag caint in Gaeilge. See just, caithfidh tú fháil na daoine le déanamh rud mar sin just. Can’t be like “labhairt in Gaeilge, labhairt in Gaeilge, labhairt in Gaeilge”, just labhairt leo mar go bhfuil sé rud éigin normálta agus go bhfuil sé [dothuigthe]... like sóisialta.

M3: Aontaím leat ach tá sé an-deacair a dhéanamh nuair atá tú... mar rinne mise an rud seo, is cuimhin liom duine, [ainm duine], múinteoir Béarla a bhí ann. Bhí mise ag caint i mBéarla leis agus bhí sé ag caint ar ais i nGaeilge liom, mise ag rá y’know “cén fáth a bhfuil seisean ag caint i nGaeilge liom”, y’know, tuigim anois cén fáth – bhí sé ag iarraidh mé a spreagadh. See, caithfidh cineál leibhéal cothromaíochta a bheith ann, caithfidh tú cineál, y’know, an brú sin a cur, mura gcuireann tú an brú...

F1: But chan barraíocht brú.

F9: But tá a fhios agam agus gach uair nuair a bhí mise ar scoil...

M3: Yeh tá a fhios agam nuair a bhí muidne ar scoil bhí coinneáil istigh ann mar gheall ar an Bhéarla, níl sin ann anois ar ndóigh...

M2: Nach bhfuil?

M3: Níl. Ach caithfidh tú brú a cur.

F1: B ina ndialann. Fuair tú B má raibh tú ag labhairt Béarla i ndialann. Nuair a bhí mise níos óige bhí mé like “bhal he did that I’m not gonna speak in Irish now”.

M2: But tá tusa ag teacht ó atmaisféar lán-Sasanach, Anglicised. Tá tusa ag teacht, b’fhéidir, an cuid is mó daoine a théann ar an mheánscoil níl Gaeilge sa teach acu agus caithfear cineál de brú de cineál éigin a cur orthu. Níl mé a rá go gcaithfidh tú

cineál de bata a glacadh amach but, mar a dúirt tusa, tá sé deacair gan a bheith tugtha leis.

F9: Tá a fhios agam but rud eile a fuair mise ar scoil agus ó like múinteoirí nuair a bhí mé ag caint Béarla “má maith leat a beith ag caint Béarla gabh go dtí an scoil sin”. Sin cineál cur isteach i mo cloigeann go bhfuil seo just like Gaeilge – “maith go leor, téim go dtí an scoil sin.”

M3: But rinne sin an mhalairt domsa, rinne sin an mhalairt domsa. Shíl mise, y’know, go raibh an ceart ag [ainm duine] know what I mean like... tá an ceart ag [ainm duine] like, cad chuige nach labhraim Gaeilge.

F1: But, nuair atá tú níos sine smaoiníonn tú mar sin but nuair atá tú i do páiste...

M2: Yeah ins an séú bhliain agus ins an seachtú bhliain but fán am sin tá sé ró-mhall ag cuid is mó daoine.

F9: Bhal [dothuigthe] a rá “bhal cuir mo mamaí mé anseo, ní raibh like [dothuigthe] agam”.

M3: Yeah sin an seanleithscéal a thug daoine i mo ranganna. “Cuir mo ma anseo mé. Wha? Ná cuir Maedhbha orm, my name’s Méabh, right”. Agus bhí máthair agus athair ag cur scairt “my child’s name’s such and such”.

F1: Caithfidh tú smaoiniú like, cén fáth a cuir cuid de na múinteoirí na páistí in ar an scoil freisin nuair nach bhfuil suim acu freisin. Cuireann siad na páistí sin ar an scoil for no point, just to be able to say. Agus níl suim acu san Gaeilge freisin.

M2: Is ceist iontach casta é.

M3: Ceist shimplí agus freagra...

F9: But tá a fhios agam cuid de mo cairde dúirt siad liom g bhfuil pointe leis an Gaeilge go dtí go raibh mise ábalta a rá “oh tharla seo siúd is araile” y’know, seo an pointe den Gaeilge. Agus like, mura raibh mise ansin síleann like cuid mhór daoine níl pointe ann, tá sé just teanga a labhrann an meánscoil agus na bunscoileanna agus sin é. Sílim... caithfidh níos mó eolas a bheith amach ansin...

M3: Beidh i gcónaí an argóint sin ann, sin an céad rud a d'fhoghlaim mé agus mé ar an ollscoil like. Tháinig muid isteach ar an céad lá agus dúirt an léachtóir “right, why are youse doing Irish? There’s no point to it”. Dúirt muid “What?” and he goes, well you’re gonna get this for the rest of your life”.

F9: But níl an eolas...

F1: Dúirt sé sin liomsa...

M2: He was like, “No, ba mhaith liom go scríobhfadh sibh liosta”. Ní raibh muid ábalta but see fá dheireadh an teirmeastair bhí muid ábalta. He was like “you’re going to have to answer this question for the rest of your life”. Caithfidh tú, caithfidh tú i gcónaí a bheith ag argóint le daoine but, y’know. Ní thig leat, ní thig le achan duine i gcónaí a bheith ag aontú leat. Just, bí thart ar daoine a aontaíonn leat.

F9: But sílim fosta nil a fhios ag daoine cé a bhfuil an Gaeilge mar dheartháir s’agam cónaí sé sa Gearmáin, lá amháin chonaic duine ag siúil síos an sráid le geansaí Gaeilge air agus dúirt sé “Hello” gus bhí an gasúr actually thar sa mheánscoil agus fuair sé an geansaí ó [ainm duine, gan séimhiú] agus ansin fuair dheartháir s’agam payed ón ollscoil le teach Gaeilge go dtí é.

Belfast Session 3

Mé féin ag cur ceiste.

F2: An gcaithfidh muid iad uilig a léamh?

Mé féin ag freagairt.

F2: Cá hiad laochra na Gaeilge. Sin [ainm duine].

F3: Ainm duine.

Físeán ag dul.

F2: Nach bhfuil dóigh le dhéanamh níos mó?

Mé féin ag freagairt.

F3: High-tech.

F2: Gaoth Dobhair, ah cuireann sé isteach orm.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Bhal, is léir go bhfuil scoilt ann. ní thig le duine ar bith sin a shéanadh. Scoilt mhór ann ag an bhomaite.

Mé féin: Cad é?

F3: Scoilt mhór ann. Is léir go bhfuil sin ann go fóill idir... Go háirithe ag an am seo den bhliain. An Samhradh leis an dara lá déag is rudaí mar sin. Scoilt mhór ann ag an bhomaite. Cad é a shíleann sibhse?

F6: Yeah tá scoilt ann.

F2 Bhí mise ag rud éigin Dé Domhnaigh, eh, i Dungiven faoi lá na Stailceoirí Ocras. Cén t-ainm, Kevin Lynch nó mar sin? I nDungiven agus bhí moll mór daoine ann, like. Bhí sé... ná céadta daoine ann agus bhí sé iontach deas agus bhí like, iarchimí de cuid mo dhaidí is stuif ann. agus, bhí, scríobh mo dhaidí rud éigin mar caithfidh sé do Sinn Féin nó rud éigin, rud éigin a scríobh, agus bhí sé a rá faoi na....

F3: The Loyalists?

Mé féin: Na dílseoirí?

F2: Na dílseoirí. Mar bhí sé ag scríobh faoi, y'know, ba ceart do na Poblachtánaigh uilig dul chuig rudaí mar sin, iad uilig, chan fiú, bhal tá Sinn Féin whatever, ba ceart do na Poblachtánaigh uilig dul ann, ach bhí rud éigin ann faoi na dílseoirí. Like, chuaigh siad trí Dún Phádraig, like, ar an dara lá déag, agus níl dílseoirí ar bith ann i nDún Phádraig agus bhí siad ag march-eáil tríd Dún Phádraig agus níl cuid ar bith ann. Ní sílim, ní sílim go bhfuil in ceart. Sin faoin scoilt like, but, ba ceart daofa, má tá siad ag gabháil a bheith ag máirseáil dean é i ceantar s'acu féin.

F3: Aye, ba cheart go mbeadh meas... Bhí an fadhb céanna againne thuas i... Cónaím féin in Glenavy agus bhí an ceiliúradh mór d'Aontroim i Crumlin agus níl sin ach cúpla míle uaimse agus an rud atá sa [dothuigthe] ná ba ceart go mbeadh meas acu ar, má bhíonn meas againne orthu agus creideamh s'acu is gach rud is na rudaí a tharla dóibh ba ceart go raibh meas acu orainne, agus just, ní raibh meas ar bith ann ansin like. Sin an rud a mhothaím faoin scoilt, níl, níl an meas sin ann, faoin creideamh agus an dóigh a cónaíonn daoine.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Sílim féin, mar, go háirithe, sa ceantar seo go mór, mar, go raibh sé comh pearsanta sin ag daoine anseo.

F6: Yeah bhuel, I mean, bhí mo dhaidí sa phríosún nuair a raibh an stailc ocrais ag gabháil ar aghaidh so, tá sé go fóill iontach beo mar tá na daoine go raibh ann go fóill beo agus...

F2: Bhí mo dhaidí ann fosta agus bhí like, ní raibh aithne fiú, aithne mór aige orthu, ach bhí siad sa b'fhéidir...cillín in aice leo agus bhí sé ag labhairt leo agus ag foghlaim Gaeilge leo and stuff. Ach sílim an fáth go bhfuil sé comh mór go fóill mar an rud a raibh siad á dhéanamh. An raibh a raibh siad ag troid dó. Tá an troid go fóill ann. Chan le saighdiúirí and stuff ach tá sé go fóill ann.

F3 Agus cionn is.... Agus leis an fhírinne a rá ní raibh sé blianta, blianta, blianta fada ó shin. Tá sé go fóill cineál óg ins an stair anseo.

F3: Agus mothaímid uilig, cineál...

F2: Agus go háirithe an dóigh, an dóigh a bhfuil an sort of troid ar son an Gaeilge agus don cultúr Gaelach... Tá sé comh láidir anois go bhfuil sé cineál mar cloch, sin cineál, mar cloch ins an amlíne sin don troid.

Me féin ag cur ceiste.

F6: Bhuel cuir i gceist inniu, inniu em, beidh na tinteanna cnámha uilig ann anocht. Tarraingíonn sin droch-, fíor droch-chlú ar na ceantracha. Y'know, bhuel, bíonn siad ag ól agus, tá sin, níl sin maith ach... Ní tuigeann siad cad chuige a bhfuil siad a dhéanamh é, agus y'know. Na ceantracha uilig a bíonn....

F2: Bíonn meas, bíonn meas againn like. Mar ar an dara lá déag, ar ceann de, ceann s'acu, bhí ainmneacha na stailceoirí ocras acu agus bhí ainmneacha daoine ó na...

F3: Yeah, sín just dímheas yeah... Sin an rud tchím...

Achan duine: Domhnach na Fola.

F3: Aye sin an rud like, tuigim, tuigimid cad chuige a bhfuil siad á dhéanamh, tuigimid go bhfuil siad ag iarraidh, oh is, cineál, mar a dúirt mé, cultúr is gach rud, ach ag an am céanna, tá daoine just ag déanamh é mar gheall, níl, níl siad eolach go leor ar an rud agus silim gur sin an droch-taobh de.

F6: Yeah, cé go bhfuil an taobh maith ann.

F2: Ní shílim féin... ní shílim féin go bhfuil droch-clú ar an áit mar gheall ar an... Y'know, chan is rud maith gur tharla sé, y'know, bhí air tarlú but, tá sé daoine eile, y'know, daoine eile y'know, cuireann siad droch-clú ar an áit mar gheall ar na trioblóidí agus na rudaí a tharla ansin, ach sílim sin daoine nach tuigeann é.

F3: Yeah sin an fhadhb, sin an... sin an fáth, i mo bharúil féin go dtangann an droch-clú seo mar go bhfuil daoine ann nach tuigeann an rud, nach tuigeann an rud go hiomlán agus a just cineál, "let's do this for the craic"...

F2: Agus daoine is cuma leo.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Tá mise bródúil as like mo dhaidí is daoine cosúil leis.

F3: Yeah iontach bródúil, iontach agus ní dhéarfainn, ní athróinn an dearcadh sin ariamh. Agus daoine, fiú, i mo clann féin tá mé iontach bródúil as daoine a bhí i clann s'agamsa agus clann [ainm duine] anseo agus ... duine. [dothuigthe]

F6: But le daoine comh maith tá stigma le dhéanamh de sin nuair a bhí, nuair a bhfuil daoine a rá “yeah, tá muid bródúil” agus cluineann siad daoine ó ceantar eile bíonn siad ag rá “aye, sin just, ar shiúl”, y’know, ag déanamh, is just, tarraingíonn sin...

F2: Bhí siad ag troid do tír s’acu.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: An seo Laochra Loch Lao, yeah?

F2: Cuid gasúraí deasa.

F3: Aye, sílim go n-aithníonn tú cúpla gasúr anseo [ainm duine].

F6: Sin mo dheartháir.

F2: Sin do dhaidí.

F2: Sílim go bhfaca mé seo roimhe, níl mé cinnte.

F3: Caithfidh go bhfaca, sa scoil.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Sílim go bhfuil, go bhfuil muid ag gabháil chun cinn is a rá go bhfuil, mar gheall gur Gaeilgeoirí muid uilig...

Achan duine: Yeah.

F3: Agus mar gheall ar an scoil agus an Gaeloideachas.

F6 Agus na cumann óige Gaelach ag rith anois.

F3: Tá sé... sílim féin go bhfuil sé i gcónaí ag fás.

F2: Yeah mise fosta, deir daoine “an Gaeilge, ach, tá sin marbh” ach...

F6: Bhuel amharc ar an ceantar Gaeilge anois...

F2: No chan fiú sin like. Bhí mise, nuair a bhí mise ar scoil, thosaigh mo bhunscoil agus, níl seo sa ceantar seo, ceantar s'agam. Bhí beirt againn i mo rangsa agus beirt rang, so bhí ceathrar againn ann. sin rang a haon is rang a dó. Agus tá mise ag obair leis an scéim Samhradh, em, sin scéim Samhradh Leath Cathail, sin thar mo ceantar. Agus, sa, i rang náiscoil, rang a haon rang a dó agus díreach ar an scéim bhí rud éigin cosúil le tríocha a trí daltaí ann, agus like, i mo lá bheadh thart fá... seisear.

Mé féin: Seisear?

F2: Agus deir daoine nach bhfuil Gaeilge thart. Thig leat é a fheiceáil.

F3: Sílim féin gur, sílim féin gur sin fianaise níos fearr ná ceantracha cosúil le Béal Feirste, mar is cinnte go bhfuil an Gaeilge beo in Béal Feirste mar ní thig leat [dothuigthe] gan rud éigin a fheiceáil i nGaeilge agus tá ceantracha beaga... mo ceantar féin Glenavy bíonn lá Gaelach ann gach Samhradh. Sílim gur na ceantracha beaga a thaispeánann go mór go bhfuil an Gaeilge go fóill beo mar go bhfuil siad cineál...

F2: Agus osclaíodh náiscoil...

F6: I mo ceantar bhí... Chuaigh muid ar scoil ar Bóthar Seoighe agus cónaímid i [dothuigthe]. Now, bhí muid na, an t-aon clann amháin a ndeachaigh ar scoil Gaelach agus bhí muid aisteach, y'know [dothuigthe] ach anois i mo ceantar tá cóir a bheith... moll mór daoine. I mean, mo mhac, tá seisean ag gabháil ar scoil anois agus na daoine a bhfuil ina rangsa tá thart fá deichniúr daoine... páistí sa rang a bhfuil ina cónaí sa sráid in aice linn agus níl sé aisteach.

F2: Níl.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Yeah.

F6: Sílim.

F2: Ah, níor chuala mé sin.

F6: St. Bernadette's, tá siad ag gabháil isteach le St. Aodhdán's anois, just níl na uimhreacha agus níos mó. Gach dui nag gabháil...

F3:[dothuigthe] ...bíonn an troid seo i gcónaí idir Gaeilge agus Béarla, agus tá daoine ag rá go bhfuil an Gaeilge marbh ach má tá scoil Béarla ag druidim... is, is rud olc é leis é a druidim agus níl mé ag rá gur rud maith is go bhfuil mé sásta leis é a druidim ach, cad é atá ag rá faoin troid seo eatarthu.

F6: Corpus Christi agus Naomh Labhaoise ag caint faoi amalgamation go maith mar gheall ar an meánscoil.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Yeah.

F3: Tá, sometimes.

F2: Níl cead agam labhairt i mBéarla...

F6: Not everyone...

F2: No, níl cead agam. Caithfidh mé text... Bhal mise is mo dhaidí an t-on duine amháin a labhrann Gaeilge sa teach. Bhal, tuigeann mo mhamaí é ach níl sé aici. Ach, níl cead agam labhairt, caithfidh mé text, labhairt leis, guthán... is cuma cén tír a bhfuil muid ann. Gaeilge i gcónaí.

F3: Tá mo mhamaí is mo dhaidí, tá siad scartha agus níl Gaeilge ag mo mhamaí ach, am ar bith atá mise teach mo dhaidí n ag labhair le mo dhaideo nó... Is Gaeilge amháin. Tá sé cineál aisteach labhairt i mBéarla leo.

F6: Sin an dóigh a bhfuil sé teach s'agamsa as well, níl Gaeilge ag mo mhamaí, now thuigeann sí. Tá Gaeilge aici ach cuireann sí [dothuigthe] ach nuair a bhfuil tú ag labhairt fúithi tá a fhios aici....

F2: Deireann mo dhaidí “[ainm duine] cá bhfuil mo spéaclaí” agus deir Mum “they’re on the kitchen table”.

F6: Ach le mo dhaidí is é Gaeilge uilig a labhrann tú, labhrann tú i nGaeilge i gcónaí le mo dhaidí...

F3: Aye, tá sé i gcónaí mar sin.

F6: Ach le mo clann féin labhram Gaeilge le mo páistí agus rachaidh mo páistí chuig scoil Gaelach agus nuair a cuirim mo mhac a luí léann sé, y’know, scéalta Gaelach, ach níl Gaeilge ag a dhaidí, so...

F2: Síleann cuid daoine, like fiú cuid daoine a bhfuil Gaeilge acu like, y’know, go bhfuil sé drochmhúinte go labhrann mo dhaidí i nGaeilge liom i gcónaí but, ní shílim...

F3: No ní shílim féin go bhfuil sé...

F2: Fiú, mar, beidh daoine, cosúil le cuid de mo cairde like, “oh, an bhfuil sibh ag labhairt fúinn. Ag anois mo cairde tá siad ag piocadh up foclaí, tá a fhios acu “ceart go leor”, “slán” cad é an... Sin rud deirim i gcónaí. Deireann mo cairde “ceart go leor”, “ceart go leor”, “ceart go leor”.

F3 Agus is an rud, is an cineál, sílim go bhfuil sé níos tábhachtaí go bhfuil an Gaeilge neamhfhoirmeálta ná foirmeálta, mar má tá sé foirmeálta, then, is cineál rialacha atá ann. Má tá sé neamhfhoirmeálta is cineál, chan greann, ach tá giota craic ann, déanann sé níos pearsanta agus níos fearr ar dhóigh.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: [ainm duine].

F2: Mo dhaidí.

F3: Aye, bhuel, mo clann. I mo bharúil féin, domsa, mo clann féin. But sílim like, daoine cosúil le do dhaidí, níl a fhios agam, duine ar bith ins an sort of clann Gaelach seo i mBéal Feirste, daoine cosúil le do dhaidí agus do dhaidí fiú is daoine mar sin, bíonn meas agam orthu, siadsan sorta laochra fosta, cos they’re the older generation.

F2: [ainm duine].

F6: Na Mac Seáins.

F3: Aye na Mac Seáins.

F2: Daoine just a bhfuil comh...

F3: Tugtha sin dó.

F2: Yeah tugtha, is tá Gaeilge i saol s'acu is is breá leo é. Troid siad do tír s'acu fosta is daoine mar sin. Achan duine cosúil le mo dhaidí, sin an rud a sílim féin.

F3: Yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Bhal, sílim go gcoinneoidh sé ag fás, agus ag éirí níos fearr, bhal, tá súil as agam.

F3/3: Yeah.

F3; Sílim, na daoine is óige cosúil le páistí s'agatsa.

F2: But na tuismitheoirí fosta....

F6: Na tuismitheoirí, yeah.

F2... a cuireann páistí s'acu ar an scoil. Y'know, tá daoine ann a bhfuil ag cur an Gaeilge chun cinn, daoine mar sin.

F3: Yeah, bhuel, na tuismitheoirí go dtí an pointe ar féidir leis na páistí sin, cosúil linn féin, an rogha sin le an Gaeilge a choinneáil ag gabháil, nó an....

F2: Agus muidne fosta mar beidh muid an céad glúin eile den Gaeilge, beidh sé suas dúinne na stuif a bhfuil na daoine romhainne á dhéanamh, agus tá mise ag.... Níl Gaeilge ar bith agam. Níor labhair mé Gaeilge le b'fhéidir, bhuel le mo dhaidí like, níor labhair mé Gaeilge mar seo le tamall fada.

F6: I know, sin an céad uair a raibh mise ag labhairt Gaeilge le thart fá bliain nó mar sin... Ach amháin le mo dhaidí agus má buailim le duine éigin ach chan...

F3: Tá sé doiligh teacht ar áit, bhuel domsa cibé ar bith, mar nach gcónaím i mBéal Feirste agus tá... An áit a cónaímse, tá sé iontach measctha idir Protastúnaigh agus Caitlicigh, Gaeilgeoirí is gach rud ach, sílim go mbeidh i gcónaí, áit ar bith a théann tú go mbeidh daoine ann a bhfuil meas agus a bhfuil ag iarraidh, ah, fios a fháil ar daoine is gach rud.

F2: I mo ceantar féin, is ceantar beag é Dún Phádraig mar is eol duit, ach like, na daoine a labhrann Gaeilge tá siad uilig iontach mór le chéile. Agus bíonn rudaí ann like ag na tithe agus tá rud éigin ann a dhéanann siad darb ainm “Comhluadar” agus tá sin, tuismitheoirí a cuireann páistí s’acu ar an bhunscoil agus bíonn thart fá cúigear [dothuigthe], bíonn like laethanta ag na clann sin uilig agus just buaileann siad le chéile labhrann siad Gaeilge. Ach bhí mise ró-shean sin, níor thosaigh sé go dtí cúpla bliain ó shin. Like in amanna, beidh mise ag súil síos an sráid ag labhair Gaeilge le duine amháin, ag labhairt Gaeilge le duine eile agus like nuair a bhí mise ag obair sa Caife nuair leis Cadogan é, bhí sé foilsithe, in like nuachtlitir an bunscoil, go raibh tú ábalta gabháil go dtí an caife seo agus freastalaí i nGaeilge a bheith ann duit. So bhí daoine ag teacht isteach le y’know, seirbhís s’acu, a fháil tríd mheán na Gaeilge agus bhí sin iontach deas, thaitin sin go mór liom.

F3: Sílim go bhfuil, go háirithe i dtíortha eile....

F2: Ach is cuma le mo bhainisteoir nua, is cuma a tsioc leis faoin Gaeilge.

F3: Sílim go bhfuil sé... go bhfuil tú ar... Bhí mise sa Breatain Beag, bhí mise ag ceol sa Bhreatain Beag anuraidh agus is, bhí sé cineál, cad é “festival”, féile, féile Ceilteach, ach bhí sé, bhal, bhí clann s’agamsa uilig ann, mo dhaidí is mo dhaideo is gach rud agus bhí, cineál “special guests” iad. Ach bhí siad iontach, níos, níos mó tugtha don, an bhfuil a fhios agat [ainm duine], ceol seisean i mBéarla, bhí siad níos mó tugtha mar gheall go raibh mise ag ceol i nGaeilge agus bhí achan duine cineál like, “Gaeilge, sin cineál, whoa, big deal”.

Mé féin ag cur ceiste.

F3 No.

F2: Mura bhfuil Gaeilge acu, ba mhaith liom é a fhoghlaim... no, ba mhaith liom duine le Gaeilge, ach mura bhfuil Gaeilge ann is cum sa tsioc liom cad é a... Beidh siad ag foghlaim é mar ba mhaith liom mo clann...

F3: Mura bhfuil meas acu agus má [dothuigthe] nach bhfuil sé marbh, no, but, mura bhfuil Gaeilge ag an fhear ní dhéanann sé difear mar gheall ar an dóigh a bhfuil rudaí agus an dóigh ar fhás muid uilig le cineál Gaeilge agus Béarla.

F2: Bheinn níos sásta dá mba rud é go raibh Gaeilge acu but...

F3: Yeah b'fhearr liom...

F2: Beidh siad foghlaim Gaeilge...

F6: An fear a bhfuil mise leis níl Gaeilge aige agus tá muid a fháil pósta, tá beirt páistí againn ach, tá sé ag gabháil foghlaim Gaeilge, tá sé le foghlaim Gaeilge fá choinne na páistí mar tá siad le gabháil go scoil Gaeilge.

F2: Dúirt mo mhamaí though go raibh sí ag gabháil Gaeilge a fhoghlaim ach is cuma sa tsioc léi.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Ba mhaith liom sin.

F6: But sin, tá tú, tá tú ag coinneáil an Gaeilge duit féin agus don grúpa Gaeilge féin...

F2: Beidh air é a fhoghlaim mar beidh mo clann...

F3: Ach beidh orthu iarracht a dhéanamh cibé ar bith.

F6: Cad chuige like.... Cad é mar a fásfaidh an Gaeilge mura dhéanann tú sin.

F2: Mar do pháistí.

Físeán ag gabháil, mé féin ag cur ceiste.

F2: Dá bhfeicfeá mo dhaidí – cromáil. Ceann liath agus giota rua. But tá gruaig s'aige donn like.

F3: Thiocfadh leatsa eisean a phósadh agus, thiocfadh leatsa...

F2: An bhfuil Gaeilge aige? Ah yeah, thiocfadh leis an banjo a fhoghlaim... Ba mhaith liom an banjo a fhoghlaim. Dúirt mo dhaidí go gceannóidh sé ceann dom.

F3: Cuimhin liom ag formal s'againne, bhí muid ag ceol sin ar an bealach ar ais ar an bus....

F2: I know, bhí mise i mo chodladh...

F6: Íosa Críost.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Ní, ní ní raibh mé riamh tugtha suas ag tabhairt tacaíocht do na Ceiltigh like.

F3: No.

F6: Sílim go bhfuil sé na daoine, na daoine a chuaigh ar scoileanna Béarla.

F2: Yeah, a tabhrann tacaíocht do na... [ainm duine] – is breá leis an Ceiltigh.

F3: Mar like, i scoil s’againne... But, amharc ar scoil s’againne, cá mhéad gasúr ansin at – aww is Caitliceach tá...

F6: Sílim mar gheall ar....

F2: Is maith leo na Ceiltigh....

F3: Aye but gasúraí a raibh muid ar scoil leo, ní raibh mórán a raibh, bhí níos mó faoi Arseanal agus United agus [dothuigthe] mar sin.

F6: Tá sé uilig le dhéanamh... Sílim tá sé uilig le dhéanamh y’know, le scoileanna Béarla agus tá siad uilig “Celtic, Celtic, Celtic”, ach tá sé....

F2: No but sílim go raibh rud éigin ann b’fhéidir na blianta ó shin a tharla...

F6: No, sílim tugann sé cineál de ownership dó, y’know.

F2: But nuair a bhí mise óg anois, shíl mé, y’know nuair a bhí tú óg ní raibh a fhios agat, shíl mé go raibh na Ceiltigh na Caitlicigh agus bhí Rangers na Protastúnaigh.

F3: Sílim gur sin, gur sin an fáth a tugann an méid daoine tacaíocht dóibh – na Caitlicigh agus na Protastúnaigh.

F2: Níl, níl mórán suim agam i peil. Is fuath liom, see an méid airgead a fhaigheann siad – tá sé uafásach.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: An bhfuil a fhios agat cén fáth go fóill?

F6: Bhal tá sé le dhéanamh le Caitlicigh, na Ceiltigh – Caitlicigh, caithfidh tú, y’know, bheith páirteach le gach rud agus a bheith páirteach le gach rud Gaelach agus fiú, y’know...

Mé féin ag cur ceiste.

F2: No, ní Gael é.

F3: See, níl a fhios agam...

F2 But cén fáth a bhfuil siad ag tabhairt tacaíocht do – cén fáth nach bhfuil siad ag amharc ar peil Gaelach do contaetha s’acu féin nó contaetha eile.

F3: But ní, ní spórt proifisiúnta é seo sport...

F2: An rud faoi peil tá i bhfad níos mó ann a n-amharcann air agus níos airgid a téann iontu. An méid airgead a bhfaigheann na fir sin...

F3: I mo bharúil féin sílim go bhfuil...

F6: Amharcann siad ar teilifís Sasanach agus bíonn sé ar an teilifís agus tá sé páirt den cultúr...

F2: Agus is breá leo é...

F3: Sílim go bhfuil na cluichí Gaelach i bhfad níos...

F2: Agus taitníonn siad na, taitníonn siad na striapaigh and stuff.

F3: Sílim go bhfuil na cluichí Gaelach i bhfad níos fearr ná peil but tuigim cad chuige ar maith le daoine peil. Ach ní shílim, sílim gur Gael é go fóill, sin just suim áirithe atá acu. Tá suim agam’sa sa marcaíocht, ach an ciallaíonn sin nach Gael mise mar is cineál snobby sorta.

F2: But thiocthadh leat.... Tá peil i bhfad níos fearr.

F3: Aye, but sin an rud atá mé á rá but ní shílim nach Gael duine mar gheall...

F2: But tugann siad barraíocht tacaíocht dó! Ag gabháil thar iad a fheiceáil... Ní maith liom peil so ní ceist maith sin dom. Is fuath liom é.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Ní maith liom an peil mar ní maith liom, like, tá sé mar gheall ar na tac-, supporters? ...na tacadóirí like mar cuireann siad an méid airgead isteach iontu, ach an méid airgead a bhfaigheann na fir sin ag rith...

F6: I know.

F2: Tá a fhios agam gur spórt é – an méid airgead a faigh... No, but tá siad a dhéanamh rud éigin! Tá siad ag rith thart – is spórt é. Déanann tú spórt mar is maith leat é, y'know, like, caitheamh aimsire é fosta, ní caithfidh tú an méid sin airgead a fháil dó. Ní maith liom peil agus níl suim agam ann.

F3: No, sílim gur ceist an-mhór.

Mé féin ag cur ceiste.

Gáire.

F2: Bheadh níos mó suim agam in oideachas na daltaí.

F3: Yeah.

F2: Well, no. an rud a sílim féin, tá nís mó suim acu sna daltaí a bhfuil níos óige ná na daltaí níos sine. But muidne na daoine a bhfuil ag gabháil an scoil a fhágadh – a fhágáil – agus rud éigin a dhéanamh linn féin ag an phointe sin. Caithfidh tú i bhfad níos mó a cur ann...

F6: Gaeilge...

F3: Chuirfínn... spreagfáinn na daoine níos sine níos mó.

F6 ... a chur chun cinn.

Bean1: Chan just Gaeilge fosta, na hábhair uilig.

F3: go ginearálta.

F2:... Mar ní... bhí níos mó suim acu sa GCSE-anna fosta, bheadh, ah like, ní thig le rang s'agat a bheith agat mar tá muid ag iarraidh rud a dhéanamh le na daltaí cúigiú bhliain. Bhí scrúdú agam an tseachtain seo chugainn, ach but no the cúigiú bhliain, tá siad ag streachailt. Bhí mise ag streachailt fosta.

F3: Bhí fadhb i scoil s’againne, sílim, ar na mallaibh le, agus níl mé a rá gur rud ole é, sílim gur rud iontach é agus sílim go raibh peileadóirí s’againne, go raibh siad go hiontach sna blianta sin, ach, bhí barraíocht suim ag scoil s’againne ins na peileadóirí agus sílim gur caill siad an suim in gach rud eile a bhí ag dul ar aghaidh sa scoil.

F2: Sin cúpla gasúr, bhí sé ceart go leor, “thig liom rud ar bith ar mhaith liom a dhéanamh, tá mise sa foireann peil”.

F3: Yeah. Caill siad a lán suim... Caill siad... Sílim gur sin just... Agus tá sé maith gur spreag siad agus na rudaí a rinne na gasúraí agus na rudaí a bhain siad bhí sé ar fheabhas, but, ag an am céanna, spreag... caithfidh tú coinneáil ag dul ag spreagadh na daltaí eile tá sa scoil.

F2: Spreagadh an Gaeilge níos mó fosta mar... See, níl a fhios agam though, tá just na daltaí, nuair atá tú níos óige níl mórán suim agat sa Gaeilge, ach, glacann sé aois, le, y’know, tuigbheáil, tá seo comh tábhachtach, agus tá seo agam, agus tá sé sa d-, agus nuair atá tú níos óige tá tú kinda just ag gabháil “ah caithfidh mé labhairt i nGaeilge”. Níl a fhios agat má tá sé....

F3: Tagann ciall le haois.

F2: Sílim go bhfuil sé na daltaí is tagann sé le aois, an suim agus an grá don Gaeilge.

F6: Yeah cúig déag, sé déag tuigeann siad cad é a bhfuil, cad é a bhfuil [dothuigthe] leis an Gaeilge agus cuireann siad, cuireann siad barraíocht iachall ag iarraidh an céad bliain agus an dara bliain a spreagadh leis an Gaeilge agus níl, níl sé ag gabháil a tharlú go dtí go bhfuil go dtí go bhfuil siad sa triú bliain...

F2: But níl a fhios agam má tá rud ar bith a thiocfadh le...ar féidir an príomhoide a dhéanamh leis féin, sílim go bhfuil sé na daltaí....

F3: But then, nuair a fhás an triúr againne then ins an scoil, bhí an Gaeilge iontach tábhachtach dom féin sa scoil agus taobh amuigh... but chan fiú na múinteoirí just ionat féin bhí an Gaeilge iontach tábhachtach agus d’éirigh sí níos tábhachtaí de réir mar a fhás tú.

F2: Níl a fhios agam cad é a thiocfadh leat a dhéanamh mar bheith i do príomhoide le...

F3: Sílim go mbeadh ort... Bheadh orainn bheith ins an cineál suíochán sin mar príomhoide le rá “cad é...” agus amharc ar cad é atá ag gabháil ar aghaidh sa scoil.

F2: Mar sílim, is post deacair é like, y’know.

Mé féin ag cur ceiste.

F2/2/3: Hmm, yeah.

F2: Go háirithe tríd an Gaeilge mar tá níos mó le.... Like, i scoileanna Béarla níl siad buartha faoi “ah, í ag labhairt i mBéarla, Béarla gan a bheith ar dóigh”.

F6: Tá dhá poist acu. Tá poist acu ag spreagadh an Gaelach agus an Gaeilge a chur chun cinn agus an oideachais a chur chun cinn.

F3: Caithfidh siad teacht síos chuig leibhéal....

F6: Yeah caithfidh tú...

F3: Caithfidh siad teacht siad chuig cá mhéad, seacht aois difriúil agus na céadta páistí. Caithfidh siad teacht síos chuig na leibhéalacha difriúil idir gach bliain. So sílim féin gur post iontach deacair é, yeah.

F2: Post deacair é ach just ach, just cuid na Gaeilge.

Mé féin ag cur ceiste.

F6: Glacfaidh siad do casóg uait mar dúirt sé “Is Gael Mise”.

F2: Níor tharla mé é.

F6: Oh tharla sin domsa.

F3: Níor tharla sé dom ach chuala....

F6: ...roimh like, trí céad páistí. “Eh no, níl cead agat sin a caith... níl cead agat do casóg mar níl – ní Gael thú. Gabh chuig Naomh Labhaoise... mar tá tú i do Sasanach”.

F3: Níor tharla sé domsa ach chuala mé go bhfuil sin fíor.

F6: Agus ansin fuair mé coinneáil istigh mar ní raibh mé ag caitheamh casóg.

F2: But bhí rudaí eile, i gcónaí chonaic tú [ainm duine], y'know sa em... ní raibh siad ag suí taobh amuigh den sheomra ranga agus ní, ní raibh aithne mór agam air go dtí like an Séú bliain ach, “ceart go leor a thaisce”. Bhí sé galánta.

F3: Tá aithne agama ar [ainm duine, gan séimhiú] ó raibh mé i mo bhabaí like... blianta, blianta fada. Fear den scoth é.

F2: Is fear iontach deas é, like. Agus bhí sé comh greannmhar, see, mura raibh d'obair bhaile déanta agat i bliain s'againn, just déarfadh sé “an bhfuil tusa ag iarraidh D sa scrúdú?” agus má bhí d'obair bhaile agat “ah tá [ainm duine] A* sa scrúdú”.

F3: Bhí sé i gcónaí cineál, chan páistiúil, ach, but like, wee pet.

F2: [dothuigthe] agus bheadh sé just cosúil le “right, well, imigh leat”. Like, níor scairt sé ort riamh. An dóigh a riabh sé bhí sé maith, sílim. Bheadh sé, b'fhéidir, ina príomhoide maith.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Ar dhóigh, tá.

F2: Tá.

F2: Ar dhóigh tá mé iontach bródúil.

F6: Yeah, ach, bhí páiste agam nuair a raibh mise ar scoil so chuaigh mise, rinne mise athdhéanamh....

F2: Yeah so shuigh muid in aice le céile...

F6: Bhí muid... Bhí siadsan sa séú bliain nuair a bhí mise sa seachtú bliain ach...

F3: Ba cóir di a bheith...

F6: Ba cóir dom a bheith imithe cheana féin.

F3: Ach ar dhóigh, ar dhóigh tá mise iontach bródúil as an scoil. Ach, sílim na rudaí nach bhfuil mé bródúil as...

F2 Tá mise bródúil as an rud a bhfuil siad ag iarraidh a dhéanamh, like, go bhfuil muid a dhéanamh ár oideachas uilig tríd an Gaeilge. Mar like, nuair a bhuaílím le daoine it's like, "oh yeah rinne mé mo GCSE agus achan rud i nGaeilge – sin ar mire". Agus an dóigh is féidir linn a rá like, y'know, is féidir linn é a dhéanamh díreach comh maith libhse agus grádanna níos fearr a fháil fosta.

F3: Sílim na rudaí olca sa scoil, sílim go dtiocfadh leis sin tarlú i ngach scoil, níl an locht ar an Gaeloideachas.

F2: Rud amháin, nach raibh mé sásta faoi ar cor ar bith, y'know, rinne mé eolaíocht, y'know, i nGaeilge mo shaol ar fad, agus, an bhfuil a fhios an dóigh a bhí mé a rá leat ní raibh múinteoir fisic agam, bhí orm fisic a dhéanamh i mBéarla, like, mo scrúdú a dhéanamh i mBéarla... bhí sé comh difriúil fosta.

F6: Aye, see, see leis an stair comh maith, leis an, I mean, see leis an scrúdú stair, caithfidh an scrúdú stair a bheith curtha chuig aistritheoir, aistríodh an scrúdú i mBéarla, agus ansin ceartaíodh é i mBéarla...

F2: Caithfidh tú aistriú é i gceart.

F6: ...gasúr i mo rang, cailleadh leathanach iomlán mar ní raibh sé aistrithe acu.

F2: Sin an rud though, thiocfadh le CEA daoine a fháil le iad a marcáil i nGaeilge, mar bhí múinteoir fisice againn agus bhí Gaeilge aici, [ainm duine], agus bhí sí ar an ollscoil agus bhí sí ag iarraidh post a fháil ag ceartú na scrúduithe i nGaeilge. Ach, níl siad ag iarraidh sin...

F3: But tharla in dom, tharla sin dom sa cúigiú bliain le Foghlaim do Saol agus Obair. Ní cineál, ní ábhar iontach deacair é...

F6: Tá scrúduithe i bhfad níos fearr, i bhfad níos fusa ag na scoileanna Béarla, amach is amach.

F3: But aistríodh iad agus...

F2: Ach, dá mba rud é gur ceartaíodh iad le duine éigin a bhfuil Gaeilge agus an rud sin acu, thig leo na daoine a fháil.

F3: Tá a fhios agat é. Ba cóir do rang s’againn uilig A a fháil, fuair muid C-eanna mar gheall ar an aistriúchán like, mar aistríodh focal, níor aistríodh like...

F2: Tá siad ag iarraidh, y’know, like “key words” agus mura bhfuil an focal agat, ní fhaigheann tú é.

F3: But bhí na “key words” againn i nGaeilge, ach is foclacha completely difriúil a bhí ann agus ní an “key word” amháin seo.... Oh tá rudaí curtha isteach.

F6: Oh yeah, leis an scrúdú stair go háirithe tá said ag scríobh litir ar feadh deich mbliana, faoi seo, agus...

F2: [dothuigthe] le é a ceartú i nGaeilge gan [dothuigthe] mar beidh tú ábalta é a fháil. Bhuel, an cuid is mó de na ábhair.

F6: Leis an scrúdú stair, bhuel an rud a bhí [ainm duine] a dhéanamh, bhí é just ag iarraidh athmharcáil do gach scrúdú, lie, fiú, just díreach, just athmharcáil ar gach scrúdú, roimh fiú even, roimh fiú a amharc siar na scrúduithe, just athmharcáil le déan cinnte go fóill... y’know.

F3: Ach, is na marcanna... Ní shílím, is cuma le CEA, agus, níl a fhios agam cá mhéad uair a caithfidh tú a rá leo – déanann seo difear, déanann seo difear ollmhór do na páistí seo atá ag iarraidh gabháil chun na hollscoile mar na marcanna seo. Nó, fiú más trí mharc atá ann, is áit ollscoile...

F2: Rinne mé máta tá mise ceart go leor le uimhreacha.

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Cinnte.

F3: Gan dabht.

F6: Tá a fhios agat, tá a fhios agat, fiú, fiú leis an dóigh a mbíonn na scrúduithe marcáilte, tá tú a... sacrifice? Ag íobairt d’oideachas ag bealach éigin, y’know, níl an oideachas, no, tá an oideachas thar bharr, but y’know, tá na múinteoirí thar bharr, but tá sé an dóigh a bhfuil CEA...

F2: Thiocfadh linn obair air sin though.

F6: ...but tá a fhios agat go bhfuil tú ag íobair oideachas do pháistí cineál éigin.

F3: Aye but tá a lán rudaí

F2: Ba ceart dúinn agóid a bheith againn in éadan CEA.

F3: Aontaím leat ansin, tá tú a íobairt an oideachas s'acu ach tá a lán rudaí i bhfad níos fearr faoin Gaeloideachas agus sin an fáth a gcuireann daoine a gcuid páistí... sílim, sílim go bhfuil... Fiú an dóigh a labhaim le mo chairde a raibh ar scoil Béarla, just, deireann siad rudaí and then tá mise like, no, bhí mise agus mo mhúinteoir iontach cóngarach. Tá siad like, wha?

F2: I know, tá caidreamh go hiomlán difriúil againn.

F3: Tá an pastoral care, just ins an Gaeloideachas, just, sílim go bhfuil sé thar barr like. Níl focal olc le rá agam.

F2: Dá mba rud é go raibh mise go fóill ag cónaí i Dún Phrádraig agus má tá páistí agam, agus is é Coláiste Feirste an t-aon scoil agus tá sé cúig míle is fiche ar shiúl, beidh siad ag gabháil ann like. Yeah, rinne mise é, agus tá mise ceart go leor. No but sílim gur cuir sé le like...

F3: Spreagadh de cineál.

F6: No, yeah, cuir sé leis agus d'fhás mé anuas y'know, níos gaiste mar go raibh mé liom féin like, ag gabháil ar an bhus... Like, bhí orm bus a fháil go lár na cathrach agus, ní raibh mise i lár na cathrach i mBéal Feirste riamh go dtí go ndeachaigh mé ar scoil, like liom féin. Fiú le mo tuismitheoirí mór, ní dheachaigh mé really go lár na cathrach. Rachainn go dtí like Forrestside, b'fhéidir Castlecourt, y'know, ní raibh mé like thart ar an rud sin. Bhí sé maith dom, y'know what I mean, agus measaim go mbeadh sé maith do duine ar bith.

Mé féin ag cur ceiste.

F6: Bhuel, más mian leo.

F3: Bhuel, d'fhágfainn an...

F2: No, beidh mo ceann ag gabháil. But, tá súil as agam, ón am go bhfuil páiste agam beidh rud éigin...

F3: Beidh rudaí difriúil agus rud éigin eile...

F2: See, tá meánscoil St. Malachy's i Caisleán Uidhlín ag déanamh rud éigin, em, ionad Gaeilge acu, ach ní siad, déanann siad leath d'ábhair s'acu tríd Gaeilge agus leath i mBéarla, but no...

F6: Níl sin...

F3: Sílim go ndéanann sin rudaí níos deacra.

F6: No, dhéanfaidh sin... beidh sin.

F3: Go háirithe...

F2: Measaim féin, tá sé níos fearr ná Gaeilge ar bith.

F3/3: Yeah.

F2: Mar just an cuid is mó de daoine just cuireann siad páistí s'acu ar scoileanna Béarla agus just, seacht mbliain, bhal, naoi mbliain b'fhéidir, know what I mean, mar náiscoil, bunscoil. Just, téigh go dtí scoil Béarla... ní tuigeann siad.

F6: Ollscoil Gaeilge an céad céim eile.

F3: Thig linn é a dhéanamh.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Seo an bean ó Meiriceá, no?

Físeán ag gabháil.

F2: An bhfuil seo anseo? Níl sé faoin Gaeilge, an bhfuil?... An rud céanna, b'fhéidir i Shankill nó bíonn Rangers... Déanaim sin i mo charr féin.

F3: Is dóiche go ndearna duine acu é.

F6: An Pholl Glas.

F2: But nach bhfuil daoine mar sin ann, gach áit?

F6: Daoine ansin ann gach áit. Is cathair é....

F2: Ní fiú amháin...

F3: Is cathair mór é. Sin an fáth a n-aithníonn tú níos mó é mar go bhfuil an méid daoine mar sin ann.

F6: Sin daoine iontach bochta a bhfuil ag cónaí i ceantracha iontach bochta. Y'know, le... Ní cuireann, ní cuireann duine ar bith rud ar bith istigh sna ceantracha sin agus sin just, páirt de cultúr s'acu.

F3: Yeah.

F6: Fásann siad aníos ag amharc air sin agus...

F3: Agus níl rud ar bith, níl go leor ann, b'fhéidir rudaí atá spéis acu ann, níl go leor de sin ann ina ceantar agus...

F2: But níl...

F6: Níl dune ar bith ansin ag tabhairt aire dóthú... níl

F2: No, cuid de daoine like, y'know, tá tuismitheoirí s'acu agus beadh siad y'know, ní bheadh siad sásta faoin...

F3: Ach gheobhaidh tú daoine mar sin áit ar bith, ní caithfidh siad a bheith ag déanamh sin ach gheobhaidh tú daoine a bhfuil ag déanamh rudaí nár cóir dóibh a dhéanamh....Exactly sin an rud atá mé a rá.

F6: Ach, comh maith leis sin, is cathair é a bhfuil díreach i ndiaidh teacht amach as, y'know, na trioblóidí...

F2: Ní sílim go bhfuil sin rud ar bith le dhéanamh le...But níl sin mar gheall ar na trioblóidí like...

F6: Níl sé mar gheall ar na trioblóidí ach tharlaíonn rudaí, tharlaíonn na rudaí in achan cathair...

F2: But bhí like, in am na trioblóidí, bhí daoine níos cóngaraí fosta. Sin rud amháin. Like dúirt mo dhaidí bhí daoine scaoilte chun bás rudaí mar sin, ach like, ní raibh like, féinmharú nó rud ar bith thart ag an am sin. Na ceantracha níos cóngaraí le chéile. Ní raibh rud ar bith mar sin ann.

F6: Sin, sin uilig le dhéanamh le drugaí.

F2: Tá a fhios agam go bhfuil sin rud beag like ach sin rud a raibh cineál maith faoi na trioblóidí fosta. Yeah... dlúth. Agus tá sin de dhíth arís, chan na trioblóidí ach, y'know, daoine just le chéile aríst.

F3: Ach, muna bhfuil siad ag déanamh sin, then, i gceantar ar bith, muna bhfuil, i gceantar áirithe, muna bhfuil siad ag goid carranna, bheadh siad ag glacadh drugaí, ag briseadh isteach i tithe...

F2: Just daoine amuigh ansin agus níl siad deas...

F3: But tá daoine ann...

F2: Tá just scumbags thart...

F3: Yeah but tá mé a rá.

F6: Tá sé uilig le dhéanamh le, y'know, choices? Roghanna... roghanna. Tá rogha ag gach duine, mean, ceantar...

F2: Gasúraí ag iarraidh a beith hard lads....

F6: Bhuel, fear s'agamsa, cónaí sé i Divis, is as Divis é. Agus tá seisean, tá oideachas aige, tá job aige, tá sé, y'know... A dheartháir, tá a dheartháir... bhí a dheartháir i bpríosún, bhí a dheartháir ag déanamh sin cúpla bliain ó shin. Cuir dheartháir eile lámh sa bhás féin dhá bhliain ó shin mar gheall ar drugaí agus... tá sé síos go dtí roghanna like.

F3: Yeah – an duine. Roghanna an duine é féin a bhfaighidh é.

F6: Ach, leis sin a rá, an ceantar ina fás siad aníos ann, bhí dhá rogha agat, y'know, déan sin, nó...

F3: Get out.

F6: Get out, sin é.

F3: Rogha an duine atá ann.

F2: Yeah, sin an rud nach dtuigim, cén fáth a [dothuigthe] sin, mar tá áit ann ní cluineann tú faoi sin... Bhuel, tá scumbags ann like.

Mé féin ag cur ceiste.

F6: Yes.

F3: Sílim mar gheall gur, I dunno, ar dhóigh sílim go mbaineann an méid den áit, tá an áit comh mór sin i gcomparáid le áiteanna eile sa Sé Chontae nó i mBéal Feirste.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Ní shílim é... spraoithiomáint, spraoithiomáint.

F6: Sílim, sílim...

F2: Ní clui... Ní cluinim rud ar bith mar seo but níl mé i mo chónaí anseo....

F3: Oh suppose, ní bhím i mBéal Feirste an méid is a bhí mé ach, ó a bhí mé óg agus i dtaca leis an am anois, ní fheicim an méid spraoithiomáin is a chonaic mé. Níl mé a rá nach bhfuil sé ann...

F2: Ní fhaca mé é riamh...

F6 Nó, cónaí orm i Bóthar na bhFál agus tá sé comh holc is a raibh sé riamh.

B'fhéidir níos measa mar gheall ar drugaí.

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Sílim go bhfuil sin just ag éirí níos measa.

F6: Ach chan le spraoithiomáint ní bíonn mórán sin spraoithiomáint i St. James', nó, nó, drugaí.

F3: Sílim go bhfuil drugaí just ag fáil níos measa gach bliain... Sílim go bhfuil drugaí just ag éirí mar tá daoine just ag fáil rud ar bith agus ag déanamh druga as agus go bhfuil sé ag éirí níos measa agus níos measa... Bhuel sílim go bhfuil sé le déanamh le an saol nua-haoiseach seo, agus is féidir le daoine na drugaí seo...

F2: Agus fiú glacann... Right, tá cuid daoine ann agus glacann siad i bhfad níos mó but, tarlaíonn sin áit ar bith, daoine ag glacadh drugaí.

F6: Bhuel, sílim cad chuige a bhfuil sé ag fás just comh gasta sin anois is, sna cathair uilig eile tharla seo tríocha bliain ó shin, i na ceantracha uilig eile...

F3: Ní thiocfadh leis tharlú anseo...

F6: Ní thiocfadh leis tarlú anseo mar gheall ar na dtrioblóidí agus anois tá sin uilig thart tá gach rud ag [dothuighthe] ag an am céanna... Ach anois tá sé just uilig so...

F2: Dá mba rud é go raibh na trioblóidí go fóill ar aghaidh, ní bheadh drugaí ann go fóill...

Mé féin ag cur ceiste.

F3: Bhí mé féin sa Gaeltacht bhí mé féin i Machaire Rabhartaigh eh, cúig bhliain i ndiaidh a chéile agus thit mé i ngrá leis an áit. Ach, ar dhóigh sílim go bhfuil ceantracha Gaeltachta anseo ach ní chuirfinn Gaeltacht ar an áit iomlán.

F6: Ach, amharc ar an Ceathrú Gaeltacht, bheadh mo dhaidí ag caoineadh má chuala sé tusa ag rá...

F3: Sílim go bhfuil ceantracha... sín an rud atá mé a rá... Tá ceantracha a gcuirfinn Gaeltacht orthu ach ní cuirfinn Gaeltacht ar an t-iomlán.

F6: No, ní fíor-Gaeltacht iad ach gach duine a dhéanamh a ndícheall agus tá sé ag fás. But, Rann an Feirste 2006.

F2: An t-aon rud nach maith liom faoin Gaeltacht ná an praghas, tá sé ag éirí comh daor like. Níl daoine ábalta páistí s'acu a cur ann má rud é go bhfuil siad ag iarraidh. Cúig céad punt just don cúrsa.

F3: Bhí... an t-am dheireanach ... an t-am deireanach a ndeachaigh mise ceithre céad nó rud éigin punt do trí seachtaine... But that's nothin' compared to anois.

F6: Trí céad punt nuair a chuaigh mise agus fuair mise scholarship le gabháil. So...

F3: Yeah, fuair mise scoláireacht.

F2: Chuaigh mo col ceathrar beg ann agus y'know, is maith an rud é g bhfuil sé ag gabháil but, tá sé ró-dhaor. Agus fiú, an bia a tugann an bean a' tí duit, níl sé fiú comh deas sin, know what I mean...

F6: Starvin' ... Starvin' fá choinne trí seachtaine... Yeah... thig leo a páistí a... Costasach.

F2: Ach sílim an rud do [dothuigthe] daoine, y'know nach bhfuil Gaeilge acu fosta, like is scoil Béarla iad sin gabháil chuig an Gaeltacht like, níl siad ag gabháil ann don Gaeilge, tá siad ag gabháil ann don craic...

F6: I know bhuel, nuair, nuair a dheachaigh mise ag Rann na Feirste bhí triúr againn ann, trí cailín, mise [ainm duine] agus [ainm duine]. Now, chuaigh muid, now bhí muid na triúr Gaeilgeoirí amháin sa coláiste uilig, sa coláiste iomlán. So, bhí sé iontach maith fá choinne na daoine eile a raibh, na daoine ó na scoileanna Béarla a raibh ag gabháil le, y'know, Gaeilge a fhoghlaim agus caithfidh siad ar dtús an costas a glac síos mar, agus é, na... spreagadh na daoine sa scoileanna Béarla chun gabháil chuig an Gaeltacht just so...

Beann 1: Ach is maith leo é, sílim. Chuaigh mise go Loch an Iúir agus ní raibh mórán daoine daoine ann ó Coláiste Feirste ach, bhí mé ag iarraidh poist a fhail mar ceannaire ach, d'fhág mé rómhall agus díreach, chuaigh mé bliain amháin but, bhí mé ag... Thaitin an áit liom like...

Mé féin ag cur ceiste.

F2: Níl just an gnáthduine, bhuel, tá siad ábalta ach is streachailt é a cur chuig an Gaeltacht.

F3: Ach, an bhfuil a fhios agat, fáth amháin agus, ní aontaím le na praghsanna, ní aontaím leo ach fáth amháin a bhfuil sé ag iarraidh comh daor sin, mar gheall go bhfuil siad ag iarraidh deireadh a cur leis an Gaeltachta agus gach rud mar sin mar gheall go bhfuil sé airgead a cur amú acu. Sin an fáth a bhfuil na praghsanna comh hard sin.

F2: Sin brónach though.

Mé féin ag caint.

F2: I know mar bhí moll mór daoine i mo theach like. Agus bhí ort fiú do washing liquid a ceannach. Oh uafásach.

F3: Ach, see ag an am céanna, rachainn ar ais.

F6: Bhí uafás an domhan agam air. Tháinig, em, mamaí [ainm duine] suas chugainn sa darna seachtain. [ainm duine] an múinteoir [ainm duine], tháinig sí suas le mála torthaí agus bhí muid like...

F3: Scavengers.

F6: Ceathair déag – scavenging, oranges is gach rud. Agus bhí muid uilig “oh, food”.

F3: Bhí mise mar sin fosta... just bhris sé croí s’agam. Bhí mise ann an bliain ar cuireadh gach daltaí abhaile mar gheall ar an swine flu. Bhí mise ann an bliain sin agus cuireadh... bhí sé agam féin. Agus see just ag fágáil... Bhí sé olc go leor fágáil an lá a raibh tú in ainm is a fágáil, ach see ag fágáil go luath, bhí sé just... bhris sé croí gach duine.

F2: Is cuimhin liom go raibh muid amuigh an fhuinneog... but bhí mo bean a’ tí deas but labhair sí, like, sa tríú pearsa like. Mar bhí muid amuigh ag dhéanamh rud éigin nár ba cóir dúinn agus bhí sí, seo i mBéarla like, she was like, labhair sí i mBéarla cuid den am and it was like...Bhí sí... [ainm duine], seandúine like. Ach bhí muid amuigh an fhuinneog oíche amháin, bhí sé like dó a clog ag labhairt le na munchies nó whatever agus thiomáin na múinteoirí ón coláiste thart, agus thosaigh siad ag screadadh orainn agus tháinig bean a’ tí s’againn síos going “get away from my girls, get away from my girls”...

F3: No, see na mná tí like...

F2: Ceannaigh ceann s’againne mayonnaise dom mar cuirim mayonnaise ar achan rud mar just cuir sé blas leis... But bhuail mé le gasúr i ndiaidh Loch an Iúir agus bhí a dhaidí ó Dún Phádraig agus bhí sé cairde mó le mo dhaidí i Loch an Iúir.

F6: See an príomhoide i ar eh, coláiste s’againne bhí fuath iomlán aige ar daoine ó Béal Feirste. Ach bhí múinteoir s’againne mar ainm Paul, cuir muid Paulbag air. Bhí fuath iomlán ag an príomhoide ar daoine... daoine as an cathair, really. Ach bhí muid, triúr cailíní muid agus bhí cúpla gasúr ó Béal Feirste, chuaigh siad chuig an scoil sin, em, scoil éigin amach in aice leatsa, níl a fhios agam. Agus see rud ar bith, rud ar bith, rud ar bith a tharla sa coláiste ariamh, Béal Feirste, right, gasúraí Béal Feirste. Ní raibh muid fiú ansin, agus mura thiocfadh leis an locht a chur orainne,

chuaigh an locht ar daoine ó Bhaile Átha Cliath, nó na daoine ó Doire. Bhí an locht orainn ach an uair.

F3: Yeah.

F2: Mise Dún Pádraig bheinn ceart go leor.

Belfast Session 4

Mé féin ag cur ceiste.

M7: I gceart.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Cúil Raithin just in Kelly's.

M8: Cúil Raithin.

M10: D'fhan mise isteach sa teach ní raibh mise amach. Ní raibh mise amach. No, ní raibh.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Just dunno, níl mórán suim agam in... bhal tá suim agam in Kelly's, bhí mé ann blianta ó shin ach chan níos mó.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Woody Woodpecker.

M8: Ní thiocfadh liom cur síos ar cibé rud a bhí mise, níl a fhios agam. Leathuair tar éis... roimh gabháil amach agus just fuair mé costume so...

Mé féin ag cur ceiste.

M7 Ah packed.

M8: Bhí sé lán le daoine, like.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Cúig punt.

M10: Ah sin maith go leor, sílim go raibh sé ceithre punt dhéag Dé Sathairn.

M7: Dúirt [ainm duine] liom [dothuigthe] a bhí ann, bhí ceolchoirm ann like.

M10: An raibh, yeah?

M7: Aye, “Technohun”.

M10: Technohun?

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Ah but bhi...

M10: Cluineann tú an áit seo?

M7: Deich bpunt.

M10: I rith na Cásca bhí sé deich punt.

M7: ...na laethanta móra.

M10: Agus sin don áit seo.

M7: Agus cad é? [dothuigthe].

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Istigh anseo nó thuas staighre? Leis na seanlads.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Bhal, ar an nuacht inniu níl siad thart cibé ar bith. Níl siad thart do na daoine sin.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Bhal, déarfainn an Real IRA sin a déarfadh sin. Tá sé suimiúil d’amharc mise ar seó Dé Luain, sílim, Spotlight, agus bhí sé ag rá ar an seó... An bhfaca tusa é nó...? Bhí sé ag rá tá daoine ó Baile Átha Cliath...

M7: Ah tá sin faoi...

M10: Seo an rud nua faoi na trioblóidí. Tá siadsan i mbun an Real IRA agus tá sé suimiúil... suimiúil, an carr a raibh iad siúd istigh ann ná Dublin, nó Baile Átha Cliath so tá an ceangal ann.

M8: Shílim go raibh siad thart ach, tá sé i bhfad níos measa, an scéal sin inniu like. Cuireann sin ceist úr – an bhfuil siad thart?

M10: Ceapaim go bhfuil na trioblóidí thart do formhór na daoine seo ach tá roinnt daoine ann, tá roinnt daoine ann gach ceantar, you know tá roinnt daoine ann ach sílim féin like formhór de na daoine seo go bhfuil na trioblóidí thart.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Aye tá mise ar an barúil céanna leis an bheirt sin just... Tá siad thart ach, faigheann tú é gach ceantar tá daoine a bhfuil, daoine a bhfuil just ag iarraidh tiontú ar ais agus tá sin just [dothuigthe] in áit cibé rudaí a bhí siad ag seasamh dó sna laethanta sin, just le cur isteach ar a céile, in áit just ag seas suas do do cuid beliefs agus gach rud.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Níl a fhios agam.

M10 Déarfainn... caithfidh tú... na ceantar is bocht in y'know....

M7: Aye...

M10: See, ní thig leat é a fheiceáil.

M7: Formhór an t-am anois is ceantar atá taobh amuigh de Béal Feirste agus...

M10: Yeah, sin é, Doire.

M7: Doire, aye.

M10: RAAD – Republican Action Against Drugs.

M7: Yeah tá sin ann.

M10: So... tá sé deacair like... thig leat siúl thart na sráideanna agus feiceann tú scríobh thart ar an bhalla agus y'know, agus b'fhéidir go bhfuil sé duine amháin agus....

M7: Duine amháin ann agus tá siad ag cur...

M8: .... Corruair... corruair duine ó taobh amuigh den ceantar. Tá sé deacair, tá sé deacair a fheiceáil, níl sé ansin.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: As an ceantar céanna dúinn... Ní tarlaíonn rud ar bith ins an ceantar.

M10: Déarfainn féin tá gach ceantar garbh do daoine mura bhfuil tú ón ceantar sin, y'know. Is féidir linn go bhfuil sé deacair like... Tuaisceart Béal Feirste, tá áiteanna nach raibh mise riamh ann agus déarfainn "a ní rachainn ansin".

M7: Tá sé iontach garbh...

M10: .... Ach tá aithne agam.. tá aithne agama ar daoine ó sin agus deir siad b'fhéidir an rud céanna fá ceantar s'againn.

M7: Déarfadh siad an rud céanna faoin ceantar sin, agus ní siúilíonn siad síos Bóthar na bhFál.

M8: Mise den barúil céanna d'Ard Eoin agus...

Mé féin ag cur ceiste.

M10: B'fhéidir go bhfuil gach duine ag gabháil fanacht ar an athfhreagairt, y'know, just...

M8: Bhí clann s'aige ag caint inniu agus dúirt siadsan níl... níl siad ag iarraidh athfhreagairt ar bith. Sin é just, níl siad ag iarraidh go mbeidh teaghlach eile mar atá siadsan anois.

M10: Ceapaim féin go bhfuil an clár síochánta rathúil go leor ach tá i gcónaí daoine ag gabháil a beith ann nach glacann leis agus tá suim acu cur deireadh leis an plean sin agus gabháil ar ais níl a fhios agam nó... ní riamh buail mé e duine ar bith mar

sin so níl a fhios agam cad é atá ag gabháil ar aghaidh in inchinn s'acu tá sé deacair... y'know, sin an rud.

Mé féin ag cur ceiste.

M8 Bhal sin é just, y'know, gach rud ag fanacht ar an athfhreagairt seo cad é a bhfuil gabháil a tarlú anois. Níl a fhios agam like, tá gach seans ann go rachaidh siad amach agus scaoilfidh siad ball de IRA nó duine éigin eile nó [dothuigthe] scaoileadh é.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: An dtig leat sin a... an bhfuil sin maith go leo, muid a cluinsint? Déarfainn féin go bhfuil an Gaeilge beo gus ceapaim féin go bhfuil an Gaeilge ag fás níos mó anseo ná san Deisceart. Mar b'fhéidir, tá deacair, tá Cumann Chluain Ard y'know, thar an coirnéal dom agus bíonn daoine ansin. Agus ceapaim go bhfuil daoine... níos mó daoine ag gabháil chuig na Gaelscoileanna. Níl a fhios agam an fáth, b'fhéidir go raibh brú ann ón rialtas roimhe seo cúl a cur leis an Gaeilge. Agus brú. Cur an rialtas san Deisceart brú ar an phobal an Gaeilge a fhoghlaim.

M7: Aye creidim go bhfuil sé beo mar, tá tú ag feiceáil níos mó Gaeilge thart an ceantar anois ná b'fhéidir deich bliain ó shin. Tá tú ag feiceáil é like ar na sráide agus tú ag siúl síos Bóthar na bhFál an rud sin in aice leis an sólann anois [dothuigthe] tá na pillars sin...

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Just, maze in ainm atá sé a bheith. Just...

M7: Just in aice leis an sólann in Beechmount.

M10: Cá háit a bhfuil seo?

M8: Y'know, sólann Beechmount.

M7: Cúpla ceantar atá... cúig nó sé ceantar.

M10: sa... Ard na Veá? Tá rudaí taobh amuigh...

M7: ... le dhéanamh leis an Gaeilge.

Me féin ag caint.

M7: Ah, bliain.

M8: Aye thart fá bliain nó rud éigin mar sin.

M10: Ní fhaca mé é.

M7: just rudaí like, na fógraí.

Mé féin ag caint.

M7: ... it's like giota beag de stair faoin áit agus tá sé i Gaeilge agus Béarla fosta so tá níos mó Gaeilge le feiceáil.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Níos mó anois ná mar a bhí. Yeah like, nuair a bhí tú i do páiste bhí tú... bhí náire ort labhairt i nGaeilge y'know, shíl tú nach rud maith... but see anois, nuair atá tú níos aosta agus tuigeann tú níos mó faoin teanga just... déarfainn gur Gaeilgeoir bródúil mé like.

M10: Bhal, freastail muid uilig ar Coláiste Feirste mar is eol duit agus tá mise cairdiúil le roinnt daoine, daltaí a raibh an aois sin agus deireann siad anois go bhfuil sé mar aiféala mhór agus nach bhfuil Gaeilge acu anois, y'know, tá siad ag rá "tá Gaeilge agam", oh tá mé bródúil as sin, agus y'know, iad siúd a rá "bhí an Gaeilge agam ach caill mé é". Cuireann sé brú orm an Gaeilge a coinneáil. Mar is eol, y'know, téann tú ar shiúl roinnt míosa agus tá an Gaeilge caillte agat. Sin rud, tháinig mise as ollscoil agus tá mé ag léamh níos mó anois i Gaeilge ná a raibh mé ar an ollscoil má tá mé ag iarraidh an teanga a coinneáil.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Aye, sin cás s'agam mar deirim go bhfuil ach nuair a buailim le daltaí a freastal ar scoil leo labhram Béarla is achan rud leo... Labhram Béarla leo so like, agus tá Gaeilge ag an beirt againn...

M8: Tá sin deacair like sílim go bhfuil sin just sean-nósanna.

M7: ... tá sé againn agus col-ceathrar, labhram Béarla...

Mé féin ag caint.

M10:... sin a bhriseadh.

M7: Anois, ní bhíonn náire orm ag caint... nuair a bhí mé óg agus feicfinn múinteoir ón scoil siúlfaínn ar an taobh eile an bóthar so is ní caithfidh mé caint leo i nGaeilge taobh amuigh den scoil. Ach, agus ní...

M10: Sílim go bhfuil sé suimiúil like, mar a dúirt Pádraig ansin, bíonn muid ag labhairt in Béarla lena céile ach nuair a buailim – níl a fhios agam fúibh – ach nuair a buailim le duine éigin eile atá Gaeilge acu nach bhfuil, y’know, eolas, bímid ag labhairt i mBéarla like. Y’know, sílim go bhfuil sin suimiúil, tá tú níos, y’know, tá tú ábalta, chan ábalta, ach, tá tú níos sásta labhairt in Gaeilge le duine éigin nach bhfuil tú eolach air ach chan daoine a bhfuil caidreamh...

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Mean, sin é. Sílim go bhfuil just nósanna atá i gceist leis sin, mean, má buail mise le duine den céad uair agus labhair mé i nGaeilge leo, an darna uair a feiceoidh mé iad, labharfaidh me i nGaeilge leo faoi, sin just an dóigh a [dothuigthe] é.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Sin rud éigin... aois.

M10: Sin an “Million Dollar Question”.

M8: Níl mórán...

M7: Sin é. Faoin am a faigheann siad chuig an meánscoil tá sé ró-mhall like.

M10: Yeah mar tá an nós sin ann, san clós nó, taobh amuigh den seomra ranga.

M8: Just níos... bhal an céad rud, níos mó scoilte Gaeilge. Just an Gaeilge a chur thart ar an ceantar [dothuigthe] sa dóigh is go bhfuil siad ag labhairt lena céile [dothuigthe]... in áit gabháil ar scoil ag labhairt i nGaeilge, ag teacht ar ais ag labhairt i mBéarla. Just caithfidh an Gaeilge a bheith ann an t-am ar fad.

M7: ... deacair é a dhéanamh mar muna bhfuil Gaeilge ag tuismitheoirí ní cuirfidh siad ansin. Bhí mise ag obair seachtain ó shin agus bhí mé ag caint le bean agus bhí

sí ag smaoineamh faoi, y’know, páiste s’acu a [dothuigthe] agus bhí sí ag rá like, “an féidir é a dhéanamh gan Gaeilge sa teach?” Thiocfadh leat é a dhéanamh mar ní raibh Gaeilge ag tuismitheoirí s’againn ... agus just dúirt mé sin like, má tá tú ag iarraidh, gabh ar aghaidh. Bhí duine éigin eile a rá léi “no nó, ná dhéan é, ní beidh tú ábalta cuidiú leis an obair bhaile ‘s gach rud”. Ní raibh Gaeilge i teach s’againn...

M10: Sílim go bhfuil sé níos tábhachtaí like, le páistí a cur ag labhairt i nGaeilge lena céile, chan lena tuismitheoirí, mar bíonn tú le do cairde níos mó ná le do tuismitheoirí agus...

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Ní raibh a leithéid de sin againn, like.

M7: Bhí ceann amháin ag suas ag Bóthar na Carraige Báine.

M8: Níor freastail mise air like.

M10: But sílim go bhfuil sin tábhachtach like, glac an Gaeilge amach as an seomra ranga...

M8: Ah yeah...

M7: Yeah.

M10: Cosúil le, y’know, is é ábhar scoile an Gaeilge, can ábhar cultúrtha.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Sin... chonaic mé, tá mise ag déanamh miontráchtas agus chonaic mé rud éigin a dúirt athair sa Deisceart. Dúirt sé “it’s normally the ones who get hit with the stick for speaking English who resent the Irish”.

M7: Yea sin Michael Reynolds.

M10: Yeah sin an rud a dúirt sé.

M7: Sílim go bhfuil... caill... Má labhrann tú Béarla agus daoine ag scairteadh ort, tá sin just ag gabháil tú a brú ar shiúl ó... Fosta, caithfidh tú... ní thiocfadh leat gabháil ar aghaidh ag caint i mBéarla ar scoil but, tá a bheith go díreach....

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Mo céad lá ar Coláiste Feirste fuair mise coinneáil istigh as a bheith ag labhair i Gaeilge, or, i mBéarla. Just, faigheann tú marc sa dialann agus ansin feiceann an múinteoir foirme sin agus ansin caithfidh tú fanacht i ndiaidh scoil agus...

M10: Ansin, tá...

M8: Aon bliain déag d'aois...

M7: Ansin bhí múinteoir eile má chonaic seisean tú ag caint i mBéarla bhí ort do casóg a glac asat mar dúirt mé "Is Gael mé" air. "Gabh chuig an zú sin béal dorais".

M8: ... béal dorais.

M10: Sílim go tagann an nós sin agus ní thig liom a rá nó déarfainn nach thig leo a rá "tosaigh mé ag labhairt i mBéarla sa clós ansin" y'know níl uair amháin ann just tharla sé agus anois tá an nós ann. Y'know, tá sé deacair fáil saor ón nós sin.

M7: [ainm duine], níor labhair sé Gaeilge le... or níor labhair sé Béarla le páistí gus d'fhoghlaim siad Béarla ar scoil Gaeilge agus ag caint leis na páistí eile.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Ah, is ceist deacair sin. Déarfainn like, daoine a obaireann go deonach. Tá sin tábhachtach, y'know, le cur leis an Gaeilge. Ach, déarfainn, tá sin ceist níos fearr do Tuaisceart Béal Feirste mar ansin, tá cuid mhór clubanna óige ansin agus b'fhéidir nach bhfuil go leor ann san iarthar. Y'know, just cuir-, cuireadh chun cinn sin. Tá sé deacair sin a... anois y'know... Anois domsa, mar tá suim agam sa litríocht, na scríbhneoirí, y'know, Gearóid Mac Lochlainn, tá seisean maith. Ach sin, tá sé deacair mar tá sin anois ach, mé bliain is fiche, nuair a bhí mé haon déag, dó dhéag, ní raibh mórán suim agam sa litríocht. Ní raibh [dothuigthe] ar bith agat i nGaeilge, like, fríd an Gaeilge... tú níos sine.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Duine ar bith. Like, na daoine sin a chuaigh amach agus... nuair a oscail na scoileanna agus bailigh siad airgead agus cuir siad an obair isteach ansin nuair nach raibh an rialtas a dhéanamh mórán dóibh. Na daoine sin a cuir an Gaeilge...

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Sin rud a [dothuigthe] mé anois níor labhair mé faoi na daoine.

M10: Tá cuma... níos óige mar a bhí muid ag labhairt “uncool” leis an Gaeilge agus y’know, agus mar a dúirt mé litríocht, níl scríbhneoirí níl... y’know, níl mórán suime agam i sin ag níos óige.

Me féin ag caint.

M8: Ní déarfainn laochra as in duine amháin but mar “focal points” just ag gabháil an Gaeilge a tiomáint.

M7: Yeah níl mórán ansin do [dothuigthe]. Níl duine éigin ag fás aníos ar bunscoil ag gabháil a bheith ag caint faoi scríbhneoirí is a leithéid. Níl sin ag gabháil a dul i bhfeidhm ar duine óg.

M10: Níl duine ar bith ann a bhfuil páiste ag gabháil a rá “oh bíonn seisean ag labhairt i nGaeilge caithfidh mé...”

M7: “... caithfidh mé a bheith mar an duine sin”.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Yeah, cosúil le Barney na Gaeilge de dhíth nó rud éigin leis na páistí óga.

M7: Sílim go mbeidh drochrud é sin.

M10: Yeah tá sé deacair sin.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Just ag gabháil... amharcann sé go bhfuil sé ag gabháil fás níos mó, mean amharc ar an infheistíocht, an infheistíocht sa Cultúrlann. Mean, glacann tú an foirgneamh sin cúpla bliain ó shin fiú, then rachaidh tú síos Bóthar na bhFál anois agus amharc air. Tá sé comh nua-aimseartha sin é. Then fiú Coláiste Feirste, an foirgneamh mhór ansin. The Felons anseo, tá sé... tá a fhios agam nach é focal point Gaeilge but tá... is áit a bhfuil Gaeilge curtha i bhfeidhm, bha tá súil agam cibé ar bith.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Tá tú ag caint leis an triúr daoine is measa. Tá fuath againn orthu.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: An fáth a bhfuil fuath agam an seicteachas sin.

M8: Tá fuath agam don lucht tacaíocht.

M7: An seicteachas sin, tá sé an-páistiúil.

M10: Cuimhin liom. Bhí mise anseo Lá Fhéile Phádraig agus mé ann agus bhí mé a caitheamh léine oráiste agus dúirt sé “ah, you’re being a hun”, sin rud a dúirt duine éigin liom. Dúirt mise leis “cad é?” he went “wha”, I says “you sound like a hun”. Sin rud. Síleann cuid mhór daoine má tugann siad tacaíocht do na Ceiltigh go bhfuil siad níos Gaelach nó níos Gaelaí nó y’know, Éireannach like.

M7: Yeah sin a rud a cuireann isteach orm. Is foireann sacair é like... níl...

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Tá an barúil céanna agam like.

M7: Is fuath liom an seicteachas sin like.

M8: Tá... sin an cúlra atá ann i mBéal Feirste, just, dá bhfeicfidh tú an méid a thagann, an méid de lucht tacaíocht na Ceiltigh a thagann amach nuair a imríonn siad na Rainséirí, ní bhfeicfidh tú iad ag am ar bith eile.

M7: Yeah níl siad ag gabháil a bheith ann agus iad ag imirt against Inverness agus a leithéid sin agus...

M8: Just, is rud seicteach é mar formhór acu, ní thagann an stíl football ag leathnú isteach i ndáiríre.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Sin é. Na daoine ó Glasgow atá cónaí thart an coirneáil ón staid sin.

M7: Ach but tá an bheirt... lucht tacaíocht acu ach tá a lán daoine a déarfadh “ah, Celtic supporter mé”. Tá siad Celtic supporters nuair a imríonn siad le Rangers nó faigheann siad comhscór le Barcelona. Níl siad...

M8: Just do na cluichí móra seo agus níl siad.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Yeah sin an rud a deirimse cibé ar bith, yeah.

M7: Nuair a fás mé... nuair a bhí mé óg thug mé tacaíocht dó just nuair a d'fhás mé aníos agus níl a fhios agam, just... caill mé...

M8: Just ní raibh a fhios agat níos fearr ná rud ar bith.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Arsenal.

M8: Arsenal.

M10: Ah, Man United.

Mé féin ag cur ceiste.

M10 Tag -, sílim go tagann sé ó na tuismitheoirí...

M7: Aye tuismitheoirí.

M10: Y'know... but sin ráite, thug mo seanathair tacaíocht do na Ceiltigh, tugann m'athair tacaíocht do Man United, sílim, y'know. B'fhéidir, ach... domsa, y'know, tagann tú ó na tuismitheoirí.

M8: Glac mise Arsenal ó m'athair like just then nuair a fás tú aníos leis.

M7: Yeah. Sílim gur ar m'athair - sin an t-aon fáth like a [dothuigthe]. Like, níl Arsenal, ní raibh, ní foireann mór iad anseo nuair a bhí muid ag fás aníos, níl mórán de lucht tacaíocht Arsenal thart...

M10: Cén foireann a tugann tusa...?

Mé féin ag caint.

M10: Feicim féin go bhfuil cosúil le fuath... chan comh holc ach tá fuath ag na Ceiltigh, tacaíochtaí na Ceiltigh ar tacaíochtaí Manchain Aontaithe, níl a fhios agam

cad chuige a bhfuil sin. Agus b'fhéidir just y'know.... Tá fuath agam mar a deirim, chan fuath...

M7: Ah but ní thig leat tabhairt tacaíocht dó. Tá fuath agama ag an dearcadh sin atá ann, an-feargach...

M10: Sin é. Like níl rud ar bith... y'know, téann siad amach, imríonn siad peil, sin maith go leor ach...

M7: But más fíor duine de lucht tacaíocht sin níl aon fadhb agam but na daoine seo, níl... nach bhfuil suim acu sa JJB sa bhliain a tagann amach... Tá fuath agamsa ar an dearcadh sin má caith-... caithfidh tú tacaíocht a thabhairt do Celtic nó Rangers agus caithfidh sé a bheith seicteach.

M8: Oibrím mise in McDonald's agus cúpla seachtain ó shin tháinig cúpla lads isteach agus dúirt siad, y'know, just ag caint always dúirt siad "who d'ya support?" I went, "Arsenal", "No, who d'ya support in the Scottish League?"

M7: Hearts.

M10: Hibs, Dundee.

M8: Dúirt mise "Ní leanaim peil in.... Scotland". Then dúirt sé "Cad faoin... the Irish league". Dúirt sé, "bhal tá sin i bhfad níos measa". Agus dúirt mise "an bhfuil tú ag iarraidh ceist fá Caitliceach mé?". Went, "Aye is Caitliceach mé, ní tuigim cén fáth a bhfuil sin tábhachtach anseo". Agus dúirt sé "Ah ná bí buartha is muid Caitliceach fosta". Ní raibh sin mo pointe.

M7: An ceist sin, sin an rud a chuireann isteach orm – Celtic or Ranger's, who d'ya support.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Aye, ní thuigim sin, like. Say gur imir siad le céile cé a thugann tú tacaíocht dó? Amaideach.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Aye bhí.

M7: Yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: An t-am sin a d'eitilt muid amach bhí, bhí roinnt mhaith acu ann ag an aerfort but níl... I gcónaí feiceann tú an Tricolour cibé áit a... but ní déarfainn go mbeadh mórán ann a bhfeiceann tú... Níl a fhios agam, tá sé deacair le rá. Mean, tá aithne agama ar cúpla duine a bhfuil...

M7: Tá roinnt mhaith daoine atá aithne agam orthu a tugann tacaíocht d'Arsenal, níl a fhios agam.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Yeah. Tá aithne agamsa ar cuid mhór daoine a tacaíocht Manchain Aontaithe agus déarfainn...

M7: Agus déarfainn gur lucht tacaíocht i bhfad níos mó...

M10: Sin é.

Mé féin ag caint.

M10: Ar an domhan. Y'know, sin. Tá aithne agam... Bhí mise ag obair i Dunnes i [dothuigthe] agus sílim thart fá deichniúr againn ag caitheamh Manchain Aontaithe, just an craic, y'know, sin...

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Real Madrid.

M10: Real Madrid, yeah sílim, but tá sin é.

M7: Bhal déarfainn, ó thaobh an airgead atá ag teacht isteach agus a leithéid like, ón foireann iad féin, Real Madrid atá ann.

M8: Déarfainn go bhfuil Manchain Aontaithe the most valuable, má tuigeann tú, nó, the most desired club nó rud éigin. Bhí mise ag amharc air, like ar na mallaibh, díolann Manchain Aontaithe aon pointe a cúig milliún léine gach bliain, agus Madrid aon pointe a trí, Arsenal aon pointe a dó agus ansin bhí...

M10: Bhí mise i Barcelona agus bhí muid [dothuigthe] le na Megastore, agus do léine bhí sé nócha a ceathair Euro – do léine. Ar mire.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Yeah bhí mise ann i mbliana agus sé ar mire. Nócha a ceathair euro fá choinne léine.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Tá.

M10: Tá, tá suim agam anois ach y’know, tá níos mó suime agam sa sacar sin just...

M8: An t-aon fáth, mean bhí suim agam ann sa scoil agus ag imirt agus gach rud. And then, bhí mise thart fá cúigiú bliain nó mar sin dó agus bhí mé i gcónaí níos mó tugtha don sacar, agus bhí cluiche sacair ann agus cluiche Gaelic ann ag an am céanna agus roghnaigh mé an sacar agus os sin amach níor roghnaigh an bainisteoir mé don foireann Gaelic agus sin just cuireann sin suim iomlán isteach ann just mar gur roghnaigh mé an cluiche sacar.

M7: D’imir mé é agus mé óg agus, níor, níor lean mé é. Níl a fhios agam cén fáth just...

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Yeah sílimse...

M7: Nuair a téann tú ar an ollscoil agus tá a lán lán daoine ón tuath agus GAA, GAA sin é like. Níl mórán suim acu sa sacar.

Fear 3: But feiceann tú an ceist sin, y’know. An déarfadh siad san Fhrainc an Francach tú mar geall gur tugann tú tacaíocht do sacar?. Y’know, deir siad “cad é?”... Sin ceist speisialta anseo.

M7: Don áit seo yeah.

M10: Mar geall ar an, y’know, ar an caidreamh atá againn leis an Sasain.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Má tá duine ag gabháil like... má téann, má feiceann tú... má téann imreoir peile go like Africa nó áit éigin mar sin agus t-léinte againne dá mba rud é gur [dothuigthe]... we're not African. [dothuigthe]... Arsenal, Learpholl, Manchain Aontaithe, níl aon ceist ag gabháil a bheith ann. Just, sin... sin an ceist... tuairim atá ann sin amaideach.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Tá aithne agam ar duine amháin ar Facebook agus gach uair a tagann cluiche sacar, y'know, cluiche mhór, deireann sé "Ah watching the soccer again, the Gaels watching the soccer again". Y'know, cosúil leis sin, y'know sílim go bhfuil sin giota beag sean-nósach.

M7: Yeah, níl duine ar bith ag gabháil a rá sin faoin Tour de Fance nó an Superbowl nó rud éigin, they'll go "aye I watched that American shite" nó rud éigin.

M10: Sin... Yeah sílim go bhfuil an cultúr ann – either/or. Y'know, is maith liom peil Gaelach nó is maith liom sacar. Yeah sílim go bhfuil sin ann.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Aye tá mise den bharúil céanna de bharr an caidreamh agus an stair atá againn leis an Sasain, ní feiceann daoine, feiceann na daoine sin atá ró-Gaelach go bhfuil an Sacar rud Sasanach agus sin é like. I mean, má imríonn tú an sacar tá tú Sasanach fosta, agus ní hé sin an cás, thiocfadh leat....

M7: Is spórt é.

M8: Is spórt é.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Yeah, suim agam sa rugbaí.

M7: Nah ní déarfainn go bhfuil...

M8: Bhal, idirnáisiúnta. Ní leanaim na clubanna ach nuair atá thagann an [dothuigthe] nó san idirnáisiúnta, amharcaim air.

M10: Tá suim agam sa rugbaí, aye.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Oh yeah, sin ceist maith. Tá mise ag amharc ar an cluiche ceannais, y'know, ins an Samhradh agus y'know, tógadh mé in Uladh ach tá mise ag tug tacaíocht do Dion. Just, sin mar atá in inchinn, y'know, sílim go mbeidh sé deacair. Tá daoine ann, tá Tommy Bowe ann, tá seisean i Muineachán, y'know, an tugann na daoine a tugann tacaíocht d'Uladh tacaíocht d'Éire...?

M8: D'Éire nó do Sasain?

M10: ... nuair atá siadsan ag imirt? Y'know, sin an ceist.

M8: Sin an ceist.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Níl mórán barúil agam air ní leanaim é ar chor ar bith so... ní raibh go fiú a fhios agam gur sin an cás....

Mé féin ag caint.

M10: Rud is fearr le déanamh, céad uair eile atá Éirinn a imirt Sasain ins an rugbaí, téigh chuig teach tábhairne ins an Shankill agus suigh ansin.

M8: Just suigh sa cúlra ag féach ar an atmaisféar.

M7 Ag caitheamh geansaí...

M10: Undercover.

M8: Just suí ar cúl.

M7: Ná gabháil isteach ag súil le daoine a bheith ag caitheamh léiní Éireann agus do ceann féin ort.

M10: Yeah sin rud eile, tá léine Éireannach agam agus tá mise ag siúil thart áiteanna b'fhéidir nach bhfuil Caitliceach agus tá mise ag gabháil "God". Bhal tá sé maith go leor má tá mé...

M7: Shíl mise sin. Bhí ceann agam agus bhí mé ag caitheamh é i gCúil Raithin agus ag dul isteach... agus maith go leor thart fán ollscoil níl rud ar bith ag gabháil tharlú agus ansin bhí muid ag dul isteach chuig an...

M8: Ceantar.

M7: Like, bhí...

M8: Bhí ort an geansaí a cur thuas like.

M10: Ach sílim comh maith go bhfuil, chan formhór, cuid... cuid mhór daoine a tugann tacaíocht do rugbaí giota bag... b'fhéidir go bhfuil siad ardnósach. Y'know, agus siadsan, níl na trioblóidí comh tábhachtach... y'know tá an seans ann má téann tú isteach i dteach tábhairne san lá sin ní bheidh duine ar bith ann, b'fhéidir nach bhfuil an suim ann. Y'know... Má téann tú san Lisburn Road, beidh siad ag tug tacaíocht d'Éirinn. Yeah, sílim go bhfuil an rugbaí giota beag ardnósach...

M7: Is rud tacaíocht difriúil é den lucht tacaíocht sacar.

M10: ... ná an pheil, yeah. Mar feiceann tú sna cluichí bíonn na lucht tacaíocht uilig ag suí lena céile ag amharc ar an cluiche y'know le beoir. Ní, ní sin an cás le peil.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Bhí.

M10: I gCúil Raithin.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Ní raibh le ag iarraidh gabháil go Queen's.

M8: Chuala mé na scéalta ó eisean ar cé comh maith a raibh an íomhá sóisialta agus bhí cuid mhaith de mo cairde ann agus chuaigh mé ansin.

M10: Sin an rud, chuala faoin na... faoin saol sóisialta agus y'know, sílim go bhfuil sé tábhachtach san ollscoil bogadh amach as an teach... Y'know, sílim go bhfuil sin tábhachtach. Agus sin saol na hollscoil, bogadh amach agus sin...

M7: Caithfidh giota beag neamhspleách a bheith ann agus mise ag iarraidh sin but... b'fhéidir, ní bheidh am maith agat ag fanacht sa teach, ag gabháil chuig an ollscoil, gach duine ag dul amach agus tusa ag gabháil amach chuig do mhamaí.

M10: Cuimhin liom comh maith, col ceathrar, bhal, bhí sé ag pósadh col ceathrar agus dúirt sé, tá beirt deartháir agam agus dúirt sé, “look, he moved out cos he went to university and he moved out”, ach tá seisean go fóill ag cónaí, or bhí sé ag an am sin ag cónaí lena mháthair, tugann sé b'fhéidir brú duit y'know.

M7: Cuimhin leat col ceathrar s'againn [ainm duine] dúirt sí an rud céanna...

M10: Yeah dúirt sí sin.

M7: Sise ag gabháil chuig Jordanstown, absolutely an rud is measa a rinne sí riamh. But then, [ainm duine], bhí sise ag caint léi agus níl fadhb ar bith aici.

M10: Yeah. Tá an Gaeilge ag gabháil a bheith ann i lár na cathrach anseo anois, ní bheidh sin i Cúil Raithin go lán cinn.

M7: Nah just glacadh é amach... agus Doire.

M10: ...ansin, lár na cathrach agus Doire. Má raibh domsa, rachainn go Doire, y'know.

M8 In áit gabháil go...

M7: Seachas... in áit...

M10:... gabháil ansin.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Yeah sin é just y'know, níl... Cad é an pointe, y'know? Tá aithne agam ar a bharr sin ar daoine a téann go Ollscoil na Banríona agus téann siadsan, bog siad amach as an teach go dtí lár na cathrach cibé ar bith. Ceapaim go bhfuil sin tábhachtach.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Ceannóinn carr mhór. Sílim go mbeidh... go bhfuil sé... ní amháin go bhfuil sé an meánscoil, Coláiste Feirste anois, ach na bunscoile comh maith. Y'know, beidh

ort cruinniú a bheith ann le príomhoide eile agus straitéis a oibriú amach – seo an rud atá muid ag gabháil, like, ag gabháil a dhéanamh. Y’know chun an Gaeilge a spreagadh labhairt taobh amuigh den seomra ranga. Sílim go mbeidh sin tábhachtach. Agus ansin, ag rá cuid de na múinteoirí, “níl sin ag gabháil a tharlú anois”, y’know, má bíonn an cruinniú ann beidh ort fanacht roinnt bliain so... Just ná bí ag brú an Gaeilge ar... sílim go bhfuil sin, go mbeidh sin tábhachtach.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Ón taobh Gaeilge amháin de, cuirfinn níos mó ar fáil do na páistí like amach as an oideachas...

M7: Tusa ag rá clubanna i ndiaidh scoil...

M8: Yeah, nó áit a dtiocfadh leo suí le na múinteoirí like i suíomhanna sóisialta agus cibé rudaí a dhéanamh ansin mar ní raibh mórán acu ann. like, bhí na foireann peile agus gach rud ansin, but ní raibh rud ar bith sóisialta bhí sé uilig bunaithe ar an oideachas, so má tá tú ag iarraidh Gaeilge a feabhas caithfidh tú níos mó acmhainní a cur ar fáil.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Aye. Níl go leor ag tarlú taobh amuigh den seomra ranga. Nah, níl, ní thiocfadh le club i ndiaidh am scoile a bheith ann. bhí an foireann peil ann ach mura raibh tú in ann múinteoir a fháil le e a glacadh ní raibh sé ann. bhí sé just suas le daltaí gabháil agus cuir ceist ar múinteoir “an féidir leat muid a glacadh?” agus right, uair an cloig i ndiaidh am scoil, muna raibh sé ann na daltaí gabháil chuig an múinteoir, ní bheidh an foireann peil nó rud ar bith ann. So níl go leor taobh... I ndiaidh am scoile.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Yeah, ní raibh foireann peil... ní raibh, sin like, foireann peile na scoile bhí sé na daltaí ag gabháil, an féidir let muid a glacadh...

M8: Go dtí an cluiche.

M7: ... go dtí an cluiche seo. A lán den, like... nuair a bhí mise ag imirt bhí múinteoirí ann a glac muid chuig an cluiche mar caithfidh múinteoir tú a glacadh as scoil, ach na daoine a bhí ag glacadh training is ach rud is daltaí ón séú bliain a bhí

ann, yeah, a bhí a dhéanamh é. Yeah, ní an múinteoir a glac muid, is daltaí a glac muid.

Mé féin ag cur ceiste.

M8: Ah níl....

M7: Nah ní shílim é. Silim go bhfuil...

M10 Nah níl, níl sa [dothuigthe]. B'fhéidir, chan i mo ceantar cibé ar bith. Y'know ach, tá drugaí, tá sin cineál de...

M8: Tá drugaí i bhfad níos forleithne anois. Aon áit ar bith a rachaidh tú thioctadh leat lámh a fháil ar drugaí.

M7: Yeah silim, drugaí, sílim go bhfuil ag gabháil, ag gabháil in olcas like.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Tá

M8: Comh furast sin, yeah... scannalach i ndáiríre.

M10: Bhal, y'know, tá an demand ann.

M7: Tá.

M8: But shílim go bhfuil sin ag teacht ón páistí a bíonn i gceist now. Tá siad ag éirí, ag fás níos... I bhfad níos gaiste ná mar a bhí. Mean, feiceann tú iad anois tá siad cúig déag, sé déag. Oibrím ar an deireadh seachtaine agus tagann siad isteach [dothuigthe] leath i ndiaidh a deich, níl siad níos sine ná sé déag, stiúgtha ólta agus caithfidh muidne glaach ar tacsáí dóibh just le dhéanamh cinnte go bhfuil siad i gceart.

M7: Yeah tá páistí ag gabháil... ag fás suas i bhfad níos gaiste anois. It's like, nuair a bhí mise deich bhí me like, ag rith thart le Pokemon Cards, nuair atá siad deich anois tá laptops agus Google agus a leithéid sin.

M10: Yeah sin é. Agus, faoi na drugaí, tá sé ag baint leis an bochtanas comh maith. Y'know, t daoine ag iarraidh fáil amach as an áit a bhfuil siad, y'know, gabháil áit éigin osréalach agus fáil taobh amuigh agus ansin téann siad go dtí drugaí.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Sin ceist an- mhaith. Like, fiú nuair a feiceann na daoine iad i scannáin, agus leis an scannán sin [dothuigthe] agus feiceann tú an scannán sin ag daoine... tá siad ag fháil an oíche is fearr a bhí acu riamh, agus tá tú ag feiceáil sin agus a rá “oh, glacfainn cúpla Ecstasy mar sin an oíche ag gabháil a bheith agat”.

M8: [dothuigthe] más rud é go glacaimid drugaí.

M7: Agus ar an teilifís, Skins agus a leithéid sin... ag glacadh na drugaí seo agus tá siad ag cur...

M8: Ag bolscaireacht don [dothuigthe]. Mean, tá siad ag cur, tá siad ag cur like...

M7: Íomhá mhaith ar na drugaí agus tá páistí ag gabháil sin, “oh beidh t-am maith agam air seo”.

M10: Cuimhin liomsa sa Samhradh ansin bhí cluiche dornálaíocht, David Haye against Chisora, an cuimhin leat? Mórán suim? Bhal bhí mise ann right. Bhí... chuaigh mise agus roinnt cairde go Bidy Duffy’s. Ní raibh mise, just chuala muid go raibh an cluiche air agus suigh muid ansin. Sílim go raibh sé oíche Satharn, just bhí muid ag suí, roinnt piontaí ag amharc ar an cluiche agus tháinig scaifte, now ní raibh duine ar bith san áit, bhí níos mó daoine anseo ná a bhí san áit sin, right, agus ní raibh soilse ar bith acu. Bhí muid ag amharc ar an cluiche cibé ar bith agus tháinig siad scaifte istigh agus y’know, bhí siad ag déanamh drugaí, sílim cocaine, agus creid mise go raibh sin brónach, y’know d’fhág mise ina dhiaidh sin, bhí muid amach, y’know, roinnt piontaí, d’amharc muid ar an troid, chuaigh muid abhaile, bhal tháinig muid anseo agus ansin, abhaile linn. Agus ní raibh, ní d’amharc muid air sin mar oíche amach, y’know, ach bhí sin oíche amach na daoine sin, sin an oíche mhór ins an seachtain. Agus bhí siad just ag suí ansin agus bhí siad ag déanamh drugaí just cosúil leis sin, y’know, bhí siad, ach... sílim go bhfuil sin brónach.

Mé féin ag cur ceiste.

M7: Áit ar bith, yeah. Agus, see na daoine, cairde s’againn like, tá siad ag ceannach drugaí agus na daoine atá siad ag ceannach iad ó is scumbags iad, just real scumbags atá iontu. Tá sé scannalach.

M8: Gach áit a téann tú...

M7: Like fiú aréir, tá tú ag fanacht ansin le gabháil chuig an leithreas agus thioctadh leat é a cluinstitín ón leithreas [sniffing sound]. Agus see i Kelly's tá seilf ag barr na cubicles, like, cén fáth a bhfuil sé ann? Sin an... creidim go bhfuil sé ann mar is nightclub é a tagann all these DJs. Like, sílim go bhfuil sé...

M8: Caithfidh go bhfuil sé ann don...

M10: Yeah tá sin, tá sin Kelly's. Chan y'know, ar an Satharn. Tá aithne agam ar daoine a téann ar an Satharn le glacadh drugaí. Téann siad...

M8: Is rud iomlán difriúil é ar an deireadh seachtain like.

M7: Bhí mise ann ar... cad é an Gaeilge, New Year's Eve agus like, ní raibh na mac léinn ansin, agus is áit g hiomlán difriúil é.

M8: An deireadh seachtaine nuair nach bhfuil na mic léinn ann, then is cinnte go bhfuil na mic léinn ag dhéanamh na drugaí fosta, ach just an scaifte difriúil, y'know.

M7: Is áit just iomlán difriúil é.

M10: Tá a fhios acu.

M7: Agus like, see nuair a feiceann tú oíche Céadaoin ansin bíonn an mic léinn ann, tá sé scaifte mixed, like cailíní agus gasúraí, nuair a téann tú, tá i bhfad níos mó gasúraí ansin ann oíche Dé Satharn, agus now níl a fhios agam tá siad ag gabháil intinn, feiceann tú iad ag siúl thart.

M10: Fiú an rud...

M7: See ar maidin, bhí mise ag seasamh ag doras le teach mo cara agus cousin mo cara ina chónaí dhá teach síos agus dúirt sé liom "who's this eejit?" Bhí sé comh ólta, agus then, siúil sé isteach ins an teach...

M8: Aye, teach s'againne.

M7: ... an teach eile. Ag an am sin den maidin, duine ina luí thart. Deich a clog ar maidin, completely gone.

M10: Tá an rud sin ann, like, *Shine* ainm air. Tá sé cosúil le oíche amháin seo, agus tá a fhios ach an duine go téann daoine ansin agus go glacann siad drugaí...

M8: Cén fáth a bhfuil sé ann... I ndáiríre sin an príomhfáth a bhfuil sé ann, just áit chun é a dhéanamh. Osclaíonn sé go dtí sé a clog ar maidin just ar mire, ach téann tú isteach ann agus feiceann tú é... like ní raibh mise ariamh ann like ach chonaic mé na phictiúirí agus...

M7: like, ag an áit sin Creamfields, sin rud a téann all na DJs mór tá like...

M8: Honest Bins.

M10: Cad é honest bins?

M7: Tá na boscaí bruscar anseo so you don't get caught on them... má tá drugaí ort agus cuir iad ansin, ní tharlóidh rud ar bith.

M8: Má tá na drugaí ort caithfidh tú a bheith ionraic faoi.

M7: Tá a fhios acu go bhfuil na mílte seo ag teacht, like, tá a fhios acu go bhfuil na mílte seo ag teacht le drugaí, like, ní tharlfaidh rud ar bith just cuir iad ansin.

Mé féin ag caint.

M7: But like cé a bhfuil ag gabháil an méid sin uilig a caitheamh ar drugaí...

M8: Yeah just le cur sa bosca bruscair.

M7: Sílim go bhfuil siad just ann just le "oh, tá muid ag iarraidh stad a chur leis seo" but... ah sílim go bhfuil a fhios acu níl duine ar bith ag gabháil a ceannacht...

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Níl fhios agam, athraíonn sé gach cúpla mí. Is cuimhin liom cúpla mí ó shin, gach duine ag rá, "ah, Thursday, you go to Beach Club", b'fhéidir bliain ó shin.

M7: Chuaigh muid ansin bliain ó shin, bhí sé ar oíche Déardaoin agus muid na t-aon daoine a bhí ann.

M8: Bhí an seisear againn agus beirt cailín agus sin é.

M10: Cá háit a raibh seo?

M7: Beach club Thursdays.

M8: Beach club.

M7: Nuair a bhí mise ar scoil bhí sin an áit le gabháil like, Thursday night Beach club.

M10: Anois déarfainn, b'fhéidir an Bot. Má téann tú chuig an Bot Dé Satharn beidh cuid mhór daoine ann a bhfuil aithne agat air agus y'know, agus sin fáth a téann tú.

M8: Evissa, sin áit eile anois.

M7: ... an Bot oíche Satharn, téann a lán daoine ansin anois.

Mé féin ag cur ceiste.

M10: Tá sé maith go leor sílim.

M7: Tá na praghsanna ró-daor ann. Nine seachtó fá choinne double vodka, for a double vodka red bull.

M10: Sin an fáth a ólaim roimh ré.

M8: Téann, téann muidne isteach san Eg, trasna an bóthair.

M7: Tá an Eg.... Six shots for sé punt.

M10: Sin rud a tharlaíonn, téann daoine ansin...

M8: Faigheann tú ólta agus ansin téann tú ar ais go dtí an Bot, sin é like.

M10: Bhí mise sé déag, seacht déag, b'fhéidir ocht déag go dtí naoi déag, seo an áit, oíche Sathairn thuas staighre. Tháinig achan duine anseo.

M8 Shílim... Ní raibh a fhios agam go raibh oíche Satharn ann suas anseo y'know ag an dioscó a bhí ann.

Mé féin ag caint.

M7: Oíche Satharn nuair a bhí muid an aois sin, gach seachtain, seo an áit le bheith, like, plódaithe.

M10: Ach seo uilig nua, ní raibh seo ann nuair a bhí muid ann, y'know.

M7: Bhí sé plódaithe le daoine.

M10: Ach, anois, má raibh mise ag teacht anseo rachainn thíos staighre, bhal, níl rud ar bith ann thuas staighre, y'know tá sé giota beag difriúil.

Mé féin ag caint.

M10: Oh na cage... ní raibh mé riamh istigh ann, ní raibh mise riamh ann.

M7: Bhí, nuair a bhí muid [dothuigthe], bhí muid just ag suí anseo le roinnt daoine, cúpla piontaí, real sean-... sin an t-aon am a bhí mé ann agus just like, áit go hiomlán difriúil like. Ní raibh tú comh compordaí is atá tú anois anseo... áit deas atá ann anois.... Even, mhothaigh mé i bhfad níos compordaí anseo ná béal doras ansin, like.

M8: Aye tugann seo i bhfad níos mó fáilte do daoine a bhfuil ag iarraidh just ag ól agus cúpla pionta a bheith acu gan.

M7: Like, siúil anseo, maith go leor, muna raibh tú ann riamh, ní bheadh, béal doras ansin.... Sin áit go hiomlán difriúil.

M8: Sin é just an fiú leagan amach, seo oscailte agus isteach ansin tá sé iontach cramped agus just cruthaíonn sé atmaisféar i bhfad níos téanna ná mar anseo, just...

M10: Bhí mise ag smaoineamh like, bhí muid ag gabháil minigolf agus just ag tiomáint thart agus bhí muid ag smaoineamh just ins an carr, an raibh áit ar bith cosúil sa taobh eile mar a deirtear, y'know, ceantar Protastúnach, áiteanna ann y'know ní raibh mé riamh ann y'know ní smaoinigh mé ann...

M8: Just dtiocfadh leat gabháil isteach agus cúpla pionta a bheith agat gan duine ar bith a bheith ag stánadh ort agus...

M7: Yeah mar seo... is club Poblachtánach é seo. An bhfuil a leithéid ann?

M10: Déarfainn go bhfuil, like.

Mé féin ag caint.

M10: But no áit cosúil le... Tá áit ann anois, the Trinity, téann y'know, formhór na ceantar seo, ó seo síos go dtí y'know, lár na cathrach ansin Dé hAoine... ar an Aoine, gach Aoine. Ach, an bhfuil áit ar bith cosúil leis sin...

M7: Tá bród orm a rá ní raibh mé riamh ann.

Belfast Session 5

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Tuaisceart – Bóthar Cliftonville. Bhal, is as an Ard Eoin mé, ach, cónaigh me ar an Bóthar Cliftonville bhí mé a dó.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Formhór mo shaol, like.

F7: Oh no [dothuigthe] cuid mhór uaireanta.

M6: Bhal sin an áit a rugadh mé like, bhí mé ann nuair a bhí mé ina babaí agus sin an áit a bhfuil mo mháthair agus mo seanathair agus na seanmháthair uilig. Gach duine ó clann mo mháthar ón Ar Eoin, gach dune ó clann m'athar ón Iarthar – Bóthar Seoighe.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Mhóthaigh mé go fóill saor... Sin suas dóibh. Tá cead acu, tá cead agat pas Meiriceánach nó pas Éireannach a bheith agat sa cás sin agus thig leat dual citizenship a bheith agat más maith leat. Sin an dóigh a bhfuil na peileadóirí uilig like, daoine a rugadh sa Gearmáin agus a cónaigh saol s'acu ar fad sa Brásáil, imríonn siad don Gearmáin. Braitheann sé ar do thuismitheoirí, like, agus cén dóigh a thógadh thú. Má thóg siad thú i dtír eile mar Éireannach, then is Éireannach thú.

Mé féin ag cur ceiste.

F7: Aontaím. Bhal, a rugadh in Éirinn, yes.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Tuismitheoirí agus an scoil...

F4: Yeah.

M6: Rinne mé Ard Leibhéal sa stair, agus mar sin de, d'fhoghlaim mé é, d'fhoghlaim me é i ndáiríre ó taobh náisiúnach ó mo thuismitheoirí agus ansin, ó thaobh neodrach nuair a bhí mé á staidéar ar scoil. Ach em, chuaigh sé go mór i bhfeidhm ar an ceantar gan dabht.

F7: Ó mo thuismitheoirí mar an gcéanna ó taobh náisiúnaigh, agus ansin, bhí, an ceantar ina raibh muid... bhí sé, bhí cuid mhór foréigean ar fáil, bhí buama agus gach rud so bhí an teach s'againn... bhí orainn bogadh. Cónaigh mise ar Bóthar Suffolk thall in Iarthar agus bhí buama taobh amuigh de teach s'againn agus chuaigh an fhuinneoga de teach s'againne agus teach taobh linne isteach agus an seachtain dar gcionn chuaigh an For Sale sign suas. Bog muid.

M6: Bhí mise cineál idir Ard Eoin agus an Lóiste Úr, mar sin de bhí i gcónaí foréigean ann ag pointe éigin agus tá a lán mo clann suas in Mountainview. Cuireadh fuinneoga mo seanmháthair fríd cúpla uair suas in Mountinview.

F4: Bhal tá cónaí orm in Iarthar Béal Feirste so níl mórán foréigean ann ó thaobh like, Náisiúnaigh agus Aontachataigh, ach eh, chuaigh mise ar Scoil an Droichid agus tá a fhios agam na impleachtaí a bhí ann ó thaobh trioblóid ar bóthar Ormeau. Tá an droichead ann, agus nuair a téann tú thar an droichead bhí i gcónaí troid ann agus fiú muid ar scoil bhí troid ann, i gcónaí bhí trioblóidí ann agus tháinig daoine síos ar mhaithe le trioblóid a thoiseacht, fiú daoine níos... daoine fásta ag iarraidh trioblóid a thoiseacht le páistí.

Mé féin ag cur ceiste.

F4: Yeah, cinnte, cos ní aontaíonn gach duine leis agus tá gach duin ar an sórt tuairim gur Caitliceach é gach duine a bhfuil Gaeilge acu agus a bhfuil suim acu ann agus mar gheall air sin bhí I gcónaí trioblóidí ann. Fiú amháin, uair amháin bhí tórramh ann sa Short Strand, agus bhí muid istigh, chuaigh Scoil an Droichid mar ionadaí de thairbhe gur bean a bhí ann a chuidigh, a thug airgead do scoil an Droichead, agus chuaigh an scoil uilig ann agus bhí cuid mhór trioblóidí ann agus bhí buama caite isteach like, i rith an Aifrinn, agus tórramh bean a bhí ann. Bhí aithne agama ar nion s'ici agus ní raibh mise ach rang a ceathair nó rud éigin mar sin. But bhí a fhios acu go raibh muid ann like.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: An bhfuil na trioblóidí thart? Déarfainn go bhfuil an cuid is measa thart ach tá i gcónaí an mionlach sin le.... Tá daoine óg ann ar ndóigh but just na daoine a bhí ann nuair a bhí na trioblóidí ag gabháil ar aghaidh, ar ndóigh tá sé i bhfad níos deacra orthu bogadh ar aghaidh mar seans ann gur caill siad daoine a bhí i teaghlach s'acu,

nó daoine a bhí gar dóibh, cairde nó cibé agus níl siad ag gabháil dearmad a dhéanamh ar sin go gasta like.

F4: Déarfainn féin go bhfuil siad fós ag gabháil ach chan ar an leibhéal céanna. Agus ní shílim go bhfuil, sórt, go bhfuil gach duine cothrom go fóill, sílim go bhfuil, sórt idirdhealú go fóill ann. Go háirithe tá daoine, Gaeilgeoirí is Caitlicigh, ní fhaigheann siad na sórt ceartaí a ba cóir dóibh, fiú an Acht Gaeilge. Bhí sin curtha san áireamh san St. Andrew's Agreement i 2006 agus mar gheall ar an polaitíocht agus rudaí mar sin níl sé go fóill againn. Agus ní rud a cuirfeadh isteach ar Aontachtaigh é, sin rud do daoine atá ag iarraidh a fhoghlaim agus go fóill níl tacaíocht ar bith againn chun é a fháil.

M6: Like, an comóradh a bhí ag gabháil ar aghaidh don Covenant le déanaí, bhí mise just ag léamh don [dothuigthe] a bhí mé a rá leat níos luaithe agus ó gach ceantar thug sé estimated tally de cá mhéad daoine a bheadh ag gabháil tríd na ceantracha, agus bhí céad, dhá céad, trí céad, bhí míle duine ag gabháil síos Bóthar an Seanchill agus bhí deich míle ag gabháil trasna an Lóiste Úr. Níl an méid sin daoine ón Lóiste Úr go cinnte, ba é míle an uimhir is mó taobh amuigh den deich míle sin. Agus, just, déanann siad é le foréigean a thoiseacht agus é a cuimilt in aghaidh daoine go bhfuil, go dtig leo é a dhéanamh.

Mé féin ag cur ceiste.

F7: Ah no, aontaím. Do daoine áirithe, níl siad thart ach níl siad comh dona is a bhí ag an tús. Tá sé just do na fáthanna céanna, like, tá cuid mhór bás agus dúnmharú ann [dothuigthe] agus tá daoine áirithe ann nach bhfuil sásta é a ligint gabháil gan duine éigin gabháil chun príosún mar gheall ar bá teaghlach s'acu.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Ní thuigim é ón dhá taobh leis an fhírinne a rá. Deir na Sasanaigh go bhfuil Martin Mc Guinness ina sceimhlitheoir agus daoine a deir sheas seisean in éadan na Sasanaigh. Tá sé just cineál amaideach like. Ní thuigim an fáth go bhfuil an méid daoine a thugann tacaíocht do Martin Mc Guinness mar go raibh sé páirteach sna trioblóidí agus ní thuigim an fáth go bhfuil an banríon ag croitheadh lámh leis ach oiread mar go bhfuil an méid sin Breatnaigh a raibh eagla orthu roimh an fhear seo.

Sílim just gur rud amaideach amach is amach é, just daoine a díol principles s'acu amach, ar an dhá thaobh.

F4: Aye, like sílim féin gur rinne siad é le sórt show a cur le céile do cibé, bhí na ceamaraí ann agus bhí pictiúr ann le sort just cur i gcéill go bhfuil cothromaíocht ann.

F7: Bhí sé cosúil le taispeáint don Domhan uilig go bhfuil feabhas ag teacht ar gach rud ach do na daoine a bhfuil ag cónaí anseo tá gach duine ag gabháil “seo iontach iontach aisteach”.

M6: Putting a suit on a donkey mar a deir siad.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Siombalachas, just siombalachas.

F4: Íomhá, yeah.

M6: Íomhá a thabhairt don cuid eile den Domhan go bhfuil rudaí ag éirí níos fearr nuair atá a fhios againne nach bhfuil.

Mé féin ag cur ceiste.

F7: Na daoine sa phictiúr. Yeah, mar beidh daoine ag smaoitiú go bhfuil siadsan sásta gach rud a fhágáil ar leataobh agus go bhfuil siad sásta go bhfuil síocháin le bheith ann idir an dhá grúpa áirithe. Agus, an fhirinne do daoine a bhfuil go fóill ina cónaí anseo, níl sé comh furasta sin.

M6: Yeah ní dhéanann sé mórán difear dúinne ach, do Stormont agus do West minister nuair atá an cuid eile den domhan ag amharc isteach, sin an cineál siombalachais a deireann an Breatain agus Meiriceá y’know “symbol of peace” agus tá siadsan ag iarraidh a glacadh isteach ag sin, sin siombail, ach ag an am céanna tá a fhios againne atá a cónaí anseo nach bhfuil sé ann le fírinne like.

F4: Níl croitheadh lámh ag gabháil rud ar bith a réitigh anseo, like, níl sin ag tabhairt...

M6: Ní dhearna sin ach níos mó damáiste a chruthú like.

F7: An trioblóid a tharla mar gheall air sin ar an [dothuigthe] mar gheall nach raibh daoine sásta go raibh sé ag gabháil a bheith ag tarlú.

M6: Yeah ní raibh Aontachtaithe sásta go raibh an banríon ag croitheadh lámh le Martin McGuinness, agus ní raibh náisiúnaithe sásta go raibh Martin McGuinness ag croitheadh lámh leis an banríon.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Is dóigh é le taispeáint go bhfuil an naimhdeas go fóill ann, níl sé fiúntach, like ní dhéanann sé... ar an dóigh céanna tá daoine ar an dá taobh an foréigean a coinneáil ag gabháil agus sin an t-aon rud a dhéanann sin. Níl fiúntas ar bith leis ach léiriú nach bhfuil... go bhfuil daoine anseo a bhfuil go fóill sásta gabháil leis an fhoréigean agus gabháil leis an réabhlóid like.

F4: Ach an rud atá ann anois mar gheall ar an nua-teicneolaíocht is rudaí bhí sé ar Facebook agus at Twitter agus thar text agus rudaí mar sin, so bhí sórt, [dothuigthe] le níos mó daoine ar an rud a bhí ag tarlú agus em, sórt, cúpla bliain ó shin ní bheadh sin ann agus ní bheadh an sórt... chan...

M6: Shíl mé gur siombail éifeachtach a bhí ann but ní aontaím leis an rud a bhí siadsan ag iarraidh a cur amach.

F7: Aontaím go raibh sé go hiomlán éifeachtach, ach an teachtaireacht a bhí ar cúl, ní raibh sé...

F4: Ach sílim féin mar gheall go raibh sé i gceantar náisiúnach, gur fiú, muna aontaíonn gach duine leis ní raibh, or ní cóir gur tháinig na Aontachtaigh istigh san ceantar sin agus glac siad é síos. Dá mba rud é go ndeachaigh na Náisiúnaithe istigh sa ceantar Aontachta do ceann de na pictiúrí nó an Union Jack nó rud éigin mar sin bheadh na péas amach, bheadh rudaí ag gabháil ar aghaidh...

F7: Bheadh na péas amach...

M6: Bheadh Nelson McCausland ar na sráideanna like.

F4: ...ó thaobh polaitíocht de, ach nuair a tharla sé ansin just dúradh “ach bhí sé míceart cibé” but ní fheictear rud ar bith faoi....

F7: Sílim gur cruthaigh sé níos mó trioblóid in áit rud maith a dhéanamh.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Go cinnte. D'fhreastail muid uilig ar bunscoileanna agus ar an meánscoil agus...

F7: Rugadh agus tógadh muid leis an teanga so bhí sé i gcónaí ann dúinn.

M6: Tá a fhios againn na áiteanna le gabháil le teacht ar an Gaeilge agus tá a fhios againn go bhfuil scaifte daoine atá sásta é a labhairt agus beith ar a cúl.

F4: Tá cuid mhór bunscoileanna ann anois nach raibh ann fiú cúig bliana ó shin atá ag teacht ar an tsaol anois, ach an rud, mar gheall nach bhfuil an Acht againn agus go bhfuil gach duine ag streachailt ó thaobh sórt tacaíocht a fháil don Gaeilge, sílim go bhfuil spéis i bhfad níos mó ag like daoine óga sna Sé Contae Gaeilge a labhairt agus í a chur chun cinn in sórt ócáidí sóisialta agus cumann óige agus rudaí mar sin, mar gheall go bhfuil orthu troid le bheith ann chun í a labhairt. So sílim go bhfuil sin spreagtha Gaeilge a labhairt, déarfainn go bhfuil Béal Feirste ar ceann de na cathair is fearr ó thaobh sórt, ócáidí sóisialta a cur ar bun agus... na ceolchoirmeacha agus sórt, na oícheanta amuigh agus rudaí mar sin. So déarfainn go bhfuil.

F7: Ah, aontaím le cuid de. Ó thaobh an Gaeilge sa cathair seo tá a fhios againn go bhfuil sé beo mar feicimid é gach uile lá agus bíonn ócáidí i gcónaí reáchtáltha agus má tá suim agat i gcónaí beidh tú ábalta rud éigin, beidh tú ábalta gabháil áit éigin agus labhairt le duine éigin agus bheidh siad sásta an Gaeilge a labhairt leat agus é a ceiliúradh.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Mhóthaigh mise i gcónaí go mbíonn, go mbíonn sé like... tá mise sásta ar bhealach go bhfuil mé ó na Sé Contae mar, ma théann tú síos deisceart, tá a lán daoine agus tá sé ann dóibh. Tá sé gach áit a na ballaí tá sé gach áit, agus ní labhrann siad é, mar síleann siad y'know "tá sé againn". Ní caithfidh siad a bheith buartha faoi bheith ag troid faoi cearta s'acu agus féiniúlacht s'acu. Ach nuair atá tú ón tuaisceart, tuigeann tú do féiniúlacht féin níos fearr mar go caithfidh tú a bheith ag troid do gach uile rud a fhaigheann tú, ó thaobh an teanga de, ó thaobh an cultúr de, mar sin de,

cuireann tú i bhfad níos mó béim ar an Gaeilge mar go léiríonn sé do daoine cé atá ionat agus cár b as duit srl.

F4: Ah no, aontaím le [ainm duine] like...

F7: Béim ollmhór curtha air go háirithe cineál, i cúlra s'againn go háirithe, like, teaghlach s'agam na páistí uilig an Gaeilge mar gheall gur d'fhoghlaim mo seanathair é sa príosún, bhí sé i gcónaí, cineál, béim curtha air, le taispeáint dúinn cá hait arb as muid.

F4: Sílim féin gur sa Sé Contae gur, gur rud... like an Gaeilge, tá sé sórt nua-aoiseach agus tá sé i bhfad níos mó le daoine óga, eh, sna Fiche is a Sé Contae is rud sórt sean-aosta é, síleann siad go labhrann na seanathair agus é na t-aon daoine a labhrann é agus na daoine sa Gaeltacht. Ach, anseo, tá níos mó daoine ag na daoine óga ná mar atá ag na daoine fásta so déarfainn féin go bhfuil sé i bhfad níos sórt rathúil anseo ná mar atá sé sna Fiche is a Sé Contae.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Bhal ar dtús thosaigh sé leis na trioblóidí. An méid fir a chuaigh chun na príosúna agus chuig an Long Kesh agus bhí orthu troid go fisiciúil like, agus nuair a chuaigh siad isteach sa phríosún d'fhoghlaim siad an Gaeilge agus nuair a tháinig siad amach is léir dóibh go raibh orthu cineál a bheith ag troid is ag troid is ag troid le cearta amháin a fháil agus cearta eile a fháil agus an cearta eile a fháil agus go fóill níl Acht na Gaeilge againn just rudaí bunúsach agus caithfidh mud a bheith ag troid gach uile lá leis an rud a coinneáil ag gabháil. Buaileann tú le daoine nach bhfuil Gaeilge acu agus an céad ceist a cluineann tú “Cad é sin?” y’know, “Cé a labhrann Gaeilge?”, “Cén fiúntas atá leis an Gaeilge a fhoghlaim agus céim a dhéanamh sa Gaeilge, nó cibé?” Ach ag deireadh an lae, tá scata daoine ann agus tá sé ag fás agus ag fás agus ag fás agus tá níos mó postanna ann sa Gaeilge agus srl. But caithfidh muid a bheith ag troid gach uile lá leis sin a coinneáil ag gabháil agus dá mba rud é go stopaimid ansin, stopfaidh an Gaeilge.

F7: Just ar an ceist sin, ar na mallaibh i sean-scoil s'againn, Coláiste Feirste, bhí troid ann idir foireann s'againne agus foireann duine eile i gcluiche peil agus dúirt ceann de na imreoirí sa foireann eile, mar gheall go raibh imreoirí s'againne ag scairt amach i nGaeilge agus nach mbeadh a fhios acu cad é a bhí siad ag gabháil a bheith

ag déanamh agus dúirt duine de na imreoirí eile “cén fiúntas a bhfuil oraibh a bheith ag labhairt i nGaeilge?” agus bhí an scoil bómánta agus ansin cuir príomhoide an scoil sin an dalta i scoil s’againne agus bhí air caitheamh an lá ar fad i scoil s’againne ag gabháil chug na ranganna agus ag feiceáil cén fiúntas a bhfuil leis an teanga.

Mé féin ag cur ceiste.

F4: Sílim é, ach, mar gheall ar na rudaí a tharla sílim go bhfuil an sórt... smaoiníonn daoine gur foréigean an t-aon dóigh a dtig linn sórt, rudaí a fháil dúinn féin agus féiniúlacht a fháil ach nuair... oibrím agus [ainm duine] le an Cumann Óige agus nuair a feiceann tú na páistí ní sórt troid atá siad ag iarraidh, tá rud acu nach bhfuil ag daoine eile agus tá sórt, tá aitheantas difriúil acu ná mar atá ag daoine eile mar gheall go bhfuil siad ábalta labhairt le céile i nGaeilge agus níl daoine eile ábalta. So, sílim féin gur rud an-mhaith é ach níl go leor sórt tacaíocht, go háirithe ón sórt, Rialtas agus rudaí mar sin.

M6 Sílm, sílim go bhfuil, go bhfuil daoine tuirseach den troid fisiciúil. Níor mhaith leo gabháil ar ais go dtí an dóigh mar a bhí rudaí agus mar sin úsáidim an Gaeilge agus cultúr s’againn mar uirlis troda in áit gabháil amach le gunnaí.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Domhsa féin, na daoine a d’fhás muidne suas le agus a cuir gach rud ar fáil dúinn – [ainmneacha daoine] – daoine mar sin... Is fuath leat é? Just daoine atá sa ceantracha ag spreagadh muid... sin na daoine a thaispeáin déinn go dtig leat craic a bheith agat as Gaeilge. Y’know, glac siad muid ar shiúl ar turais srl., agus níor chuir siad brú orainn riamh Gaeilge a labhairt but nuair atá siadsan ann ag baint sult ag baint sult astu féin ag caint Gaeilge, sin na daoine thaispeánann duit gur teanga s’agat atá ann agus gur cóir duit sult a bhaint as.

F4: Agus fiú nuair a thosaigh Coláiste Feirste, bhal, an Meánscoil, na múinteoirí a bhí ansin ag an am bhí siadsan uilig ag obair ann go deonach, agus bhí ar na tuismitheoirí uilig leabharthaí a ceannaigh agus rudaí mar sin, y’know, airgead a bhí ann ón rialtas agus na daoine sin a cuir é ar bun mar gheall go raibh grá acu agus paisean acu don teanga in áit just é a dhéanamh le troid a cur, a cur i bhfeidhm. Na daoine sin agus na daoine.. na baill de bóthar Seoigh a cuir Bunscoil Phobal Feirste i

mbun, is iad siúd na príomhdaoine a cuir sórt an Gaeilge, stádas ar ais don Gaeilge, go háirithe sna Sé gContae agus é a thaispeáin go dtí an rialtas agus rialtas na Breataine an domhan.

M6: Like, tá na clanna clúiteacha go fóill ag bualadh thart, téann siad díreach síos tríd na glúnta na Mitchells agus na Ó Bruadairs agus a leithéid sin. Tá siad i gcónaí ag gabháil a bheith ag bualadh thart mar sin na daoine a cineál, a tosaigh... a thosaigh an spreagadh agus ansin tá na iarcimí ann comh maith agus fiú mura bhfuil líofacht Gaeilge acu agus mura bhfuil siad ina cainteoirí dúchais spreagann siad sin sna páistí agus tá na daoine sin uilig i gcónaí ag gabháil a bheith ann.

Mé féin ag cur ceiste.

F7: Ah no aontaím go hiomlán gach duine atá ainmnithe acu cheana féin, just gach duine a cuir an Gaeilge ar fáil dúinne sa dóigh is go mbeadh muidne ábalta freastal ar na scoltacha Gaeilge agus an teanga a labhairt agus é a úsáid taobh amuigh den scoil agus an ceantar – gach duine.

Mé féin ag cur ceiste.

F4: Sílim féin go bhfuil sé ag gabháil ó neart go neart. Eh, bhal tá níos mó bunscoil ann, tá thart fá sé céad dalta ar Coláiste Feirste anois....

F7: Gach grúpa sa céad bliain tá siad ag fháil níos mó agus níos mó...

F4: Tá. Agus tá níos mó sórt ionaid ann cosúil le Mhic Reachtain agus an Droichead agus an Cultúrlann fiú, agus tá níos mó rudaí a réachtáil acu le daoine a mhealladh istigh – fiú daoine ó tíortha eile. Agus sílim féin go bhfuil, níl rudaí mar sin cosúil le... níl an pobal céanna ag na daoine labhrann i mBéarla.

M6: Agus now like, bhí Niall Ó Donnaile againn anuraidh agus fuair clann Gaeilge a lán. Bhí mo iar-bhunscoil, bunscoil Bheann Mhadagáin ag caint ar scoil nua ó bhí mise cúig nó sé, sa deireadh anuraidh fuair siad an deontas, tá forbairt de cineál éigin ag gabháil ar aghaidh ar deireadh thiar thall. Sílim go bhfuil sé, fiú na meánscoltacha, tá a fhios agam gur thit Coláiste Spéiríní as a chéile go measartha gasta agus tá siad ag caint ar ceann eile, ach, ar a laghad tá daoine ag déanamh iarraidh agus tá daoine ag caint faoin rud in áit just a bheith ag suí siar agus ag ligint don teanga titim ar shiúl.

Mé féin a cur ceiste.

M6: Gan dabht.

F7: Sílim go bheadh, mar bheadh sé aitheantas oifigiúil go bhfuil an teanga beo agus bríomhar agus go bhfuil sé i gcónaí ag fáil – like tá sé ag gabháil ó neart go neart mar a dúirt [ainm duine] agus bheadh gach duine ar eolas faoi in áit [dothuigthe].

M6: Agus see, an rud atá ann, y’know, doras éalaithe, deir sé “Fire Exit”, tá páistí ann agus nuair atá siad ceathair, cúig, níor fhoghlaim siad Béarla go fóill. Tá daoine ann agus is é céad teanga s’acu agus dá mba rud é go feiceann páiste “Fire Escape”, ní thuigeann siad é. Caithfidh sé a bheith ann do fáthanna slándála comh maith. Ach ar bharr sin, tugann sé le fios do daoine go bhfuil an teanga bheo sa cathair agus más féidir leat an teanga a fheiceáil gach áit then tuigeann daoine nach rud a caithfidh tú a cur i bhfolach agus suí i coirnéal éigin sa beár agus a bheith ag caint lena céile, like. Beidh sé ar [dothuigthe] ar na sráideanna. Agus, fiú má rud é dá fheiceann daoine é [dothuigthe] an méid atá ag bualadh thart agus an méid at ag gabháil ar aghaidh ansin.

F4: Níl, níl sé ag gabháil a cur isteach ar duine ar bith eile. An t-aon daoine a bhfuil sé ann dó ná an pobal Gaelach agus an daoine agus na daoine atá in ann Gaeilge a labhairt. Sin an t-aon daoine a bheith, sórt, atá ag iarraidh é. So fiú má tá sé ann, ní cuirfidh sé isteach ar duine ar bith eile. Ní rud sórt... ní troid fisiciúil atá ann...

M6: Níl muid ag iarraidh Tricolour a cur sa Shankill like.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Just traidisiún like.

F4: Rugadh muid sa...

F7: Rugadh agus tógadh muid sa...

F4: ... leis an sórt, leis an eolas gur tugann Caitlicigh tacaíocht do na Ceiltigh agus tugann Protastúnaigh tacaíocht do Rangers. Agus, sin an dóigh a bhí ann.

M6: Tá sé amaideach like. Tagann sé as ó na tuismitheoirí agus tuismitheoirí s’acu like. Dúirt m’athair i gcónaí – thug sé tacaíocht do Cliftonville chuaigh sé le amharc

ar na Ceiltigh gach seachtain, bhí season ticket aige agus chuaigh sé ar n bád gach uile seachtain le gabháil agus amharc ar na Ceiltigh like. Tagann sé ó na tuismitheoirí agus tagann sé ó tuismitheoirí s’acu. Sílim sa á atá inniu ann go bhfuil sé ag titim ar shiúl mar gheall nach bhfuil an SPL comh rathúil anois, agus tá i bhfad níos mó suim ag daoine sa [dothuigthe] anois.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Is cuimhin liom nuair a bhí mé an aois sin, nuair a bhí mise a cúig nó a sé ag gabháil go teach m’uncail agus gach duine sna CR Smith tops agus an full kit ar na páistí uilig...

F7: Ah yeah, sin íomhá a bhfuil ag gach duine.

Mé féin ag cur ceiste.

F7; Eh, níl mórán suim ag b’fhéidir leathchuid de mo theaghlach i cúrsaí spóirt, ach an leath eile, oh yeah, like m’uncail agus cairde s’aige uilig agus gach uair a bhfuil cluiche ar siúl téann gach duine chuig teach s’aige, bíonn na culaith ar gach duine....

M6: Coinním súil ar na torthaí but...

F4: Aye, tugann mo seanathair tacaíocht dóibh but sin an t-aon duine. Sórt, is maith leat é nuair atá siad ag bhaint but...

M6: Is cuma leat mura bhfuil...

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Sunderland.

F4: Man City.

F7: Ní amharcaim air.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Bhí eh, bhí Niall Quinn ag imirt dóibh blianta ó shin agus thart fáth dhá mhíle is a dó nuair a bhí sé go hiontach sa Seapáin just thosaigh mé ag tabhairt tacaíocht do Sunderland. Niall Quinn agus Kevin Phillips – heroes. Agus bhí Jason McAteer ann comh maith, agus Kevin Kilbane!

F4: Eh cos, d'fhan mise, tógadh mise le m'uncaíl le mo mhamaí agus m'uncaíl agus tugann seisean tacaíocht dóibh agus ní raibh, jut bhí orm tacaíocht a thabhairt dóibh - ní raibh an rogha agam. But like, is grá liomsa iad. Tugaim tacaíocht do cuid mhór spóirt, an leadóg, like tá Raff Nadal an imreoir is fearr liom, tháinig seisean ón Spáinn ach is cuma sa tsíoc liom má tá Man City ó Sasain nó...

M6: A lán den am tagann sé ón traidisiún like. Tá cara agam ó Glasgow agus tugann athair s'aige tacaíocht do na Rainséiri agus tugann seisean tacaíocht do na Ceiltigh, mar dúirt sé bhí athair s'aige i gcónaí gnóthach so níor glac sé chuig na cluichí, ach chuaigh sé le uncaíl s'aige go cluichí na Ceiltigh so just tagann sé ó cibé rud a glac do thuismitheoirí tú go dtí like.

Mé féin ag cur ceiste.

F7: No, suim ar bith. Ní tuigim é. Just, ní raibh riamh suim agam. Bhí, like, m'athair, bhí suim mór aige ach i gcónaí nuair a bhí an peil ar siúl sa teach ní raibh mo mháthar ag iarraidh amharc air só bhí sise i gcónaí sásta like suí linne agus DVD a cur ar siúl sa seomra eile, sin just an rud a tharla.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Níl a fhios agam cén fáth nach mbeadh like, imrím polo uisce agus ta daoine a thugann tacaíocht don leadóg agus an galf agus cibé, ní caithfidh spóirt a bheith Gaelach le tacaíocht thabhairt dó. Tá daoine ón, tá daoine ón Sín a amharcann ar an sacar comh maith, is cuma.

F4: Agus fiú, thiofadh leat sórt tacaíocht a thabhairt do Bruce Springsteen agus tá seisean ó Meiriceá agus... so níl cead agat tacaíocht a thabhairt dó mar is Meiriceánach é, níl sé ó Éire like. Sílim, níl sin, ní rudaí polaitiúla nó rud éigin mar sin an spóirt.

F7: Agus ní polaiteoir iad na imreoirí so má tá suim agat ann sinn ceart go leor.

M6: Bíonn i gcónaí an rud sin faoi, y'know, an tugann tú tacaíocht don Poblacht na hÉireann nó do na Sé Contae, tá in, tá sin conspóideach ar ndóigh. Like, is fearr liomsa Polo Uisce, tá foireann amháin don Éirinn. Cuireann sé isteach ar cuid Protastúnaigh mar caithfidh tú pas Éireannach a bheith agat le imirt. But ag an am céanna, tá sé i bhfad níos fearr just go bhfuil foireann amháin ann, tír amháin. Ach

sílim, tá an sacar ar spórt comh domhanda sin anois agus, is cuma sa tsioc le daoine like. Níl reiligiún ar bith greamithe leis an sport sin.

F4: Agus fosta leis an rugbaí, is foireann amháin atá ann agus is cuma cén cúlra atá agat – más imreoir má tú, beidh tú ann. Agus tugann gach duine tacaíocht .... An t-aon rud atá.... Nach aontaím le ná nuair atá siad ag imirt as baile nach mbíonn Amhrán na bhFiann le seinm or le ceol acu, tá an ceann eile. Sin an t-aon rud...

M6: Déarfainn go mothódh Sasanaigh measartha aisteach ag tabhairt tacaíocht don iomáint nó don peil Gaelach ach sin mar go bhfuil sin comh sáite i cultúr Caitliceach. Thosagh sé... nuair a thosaigh an CLG bhí sé i gcónaí sáite sa cultúr agus sa reiligiún like. But níl, níl an sacar mar sin, tá sé just baint ar shiúl ó gach rud, cineál.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Sílim go bhfuil, ag an mbomaite, go bhfuil sé i lámha measartha maith. Níl a fhios agam, sílim go bhfuil sé i lámha measartha maith, like. Níl mórán dúil agam in [ainm duine] mar duine, leis an fhírinne a rá, like, ach tá sé praiticiúil, like.

F7: Tá sé i gcónaí ag scairteadh.

M6: Tá a fhios aige, agus bhí sé ann agus chuaigh seisean chun príosún agus tuigeann sé cad é atá le déanamh leis an Gaeilge a glacadh chun tosaigh. Fuair sé a lán airgead le scoil... leis an scoil a leathnú amach agus an ionad spóirt nua – sílim go bhfuil an coláiste ag gabháil go maith ag an mbomaite.

F4: Sílim go bhfuil tuairmí iontach maith ag [ainm duine], agus níl sé sórt, caithfidh daoine like, leanstan na rialacha ach, níl sé iontach dian ar gach duine....

M6: Ní deachtóir é, like.

F4: Yeah, agus tá sé ag iarraidh... mar, piocann tú gabháil ar ais go dtí an scoil le na hArdleibhéil a dhéanamh agus gach bliain tagann níos mó daoine ar ais is ar ais. Agus níl sin le rá, right, ba mhaith daoine gabháil ar ais, thiocfadh leo gabháil go scoil éigin eile ach tagann siad ar ais go Coláiste Feirste, so sílim go bhfuil gach rud ag gabháil ar aghaidh. Agus fosta, tá na múinteoirí ulig, leath dóibh is iardaltaí de Coláiste Feirste iad agus tá siad uilig óg agus bríomhar agus tá siad i bhfad níos fearr... in áit i bhfad níos neamhfhoirmeálta ná na scoiltea eile, tá sé níos fearr sórt

aithne a bheith agat orthu agus sórt caidreamh a bheith agat leis na múinteoirí ná atá scoiltea eile.

M6: Cinnte, déanann siad i bhfad níos mó iarracht duit. Like, leathcuid de mo mhúinteoirí tá na uimhreacha s'acu agam go fóill agus dá mba rud é go raibh deacrachtaí agam ag am ar bith, téacs chuig múinteoir, téacs chuig múinteoir agus cuideoidh siad leat fadhb ar bith agus sin mar a bhí ar an scoil. Chuaigh siad i gcónaí an míle sa bhreis le bheith ansin duit so...

Mé féin ag cur ceiste.

F4: No, sílim... aontaím, tá [ainm duine] ar fheabhas a bheith mar príomhoide. Tá a fhios agam go raibh iontas ar gach duine nuair a fuair sé an post mar shíl siad go mbeadh [ainm duine] an príomhoide, [ainm duine] seisean é comh maith, ach tá mé sásta go bhfuair [ainm duine] é, mar aontaím le gach rud a bhfuil sé a dhéanamh, sílim go bhfuil sé a dhéanamh post ar fheabhas leis.

Mé féin ag cur ceiste.

F4: Iontach bródúil.

Mé féin ag cur ceiste.

F4: Go cinnte.

M6: Cinnte.

F7: Cinnte.

M6: Chuaigh, like chuaigh muidne... bhí an meánscoil measartha forbartha faoin am a chuaigh muidne nó bhí sé i lár forbairt, but, chuaigh mise go bunscoil beag cúng agus measartha salach leis an fhírinne a rá like, but bhí sé go hiontach like. Bhí sé go hiomlán den scoth. Tá na múinteoirí, coinníonn tú i gcomhar leo i gcónaí agus, tá a fhios agam, dá mba rud éigin go ndeachaigh mo pháistí chuig bunscoil agus chuig meánscoil bheadh na múinteoirí céanna ann dóibh lá isteach lá amach.

F7: Beidh siadsan páirteach, y'know, an pobal sin. Ba mhaith leat go mbeadh siad ábalta gabháil isteach sa pobal seo agus go mbeadh eolas acu, aithne acu ar na daoine a cuidigh leatsa.

M6: Agus níor, níor mhaith leat go tiontódh do pháistí thart agus iad ocht déag agus deireann siad leat “cén fáth nár cuir tú mé ar an scoil Gaeilge, cén fáth nach bhfuil Gaeilge agamsa?” Dá mba rud é, dá mba rud é nach raibh Gaeilge agamsa....

F4: Tá mise fós sásta gur cuir mo mhamaí, gur cuir sí me ar an scoil. Just, sílim gur rud ar fheabhas é agus an méid taithí agus sórt seansanna a tugtar domsa agus bhí mé trí déag, ceathrar déag agus anois tá cuid mhór taithí agam nach mbeadh agam dá mba rud é nach raibh Gaeilge agam. Eh, tá mise an-tugtha do na meáin cumarsáide agus don taithí oibre chuaigh mise agus ceann de mo cairde go Raidió Fáilte agus bhí cead againn ár gclár féin a cumadh agus bhí sé againn ar feadh bliain go leith agus ní thig le gach duine atá sé déag a rá go raibh clár raidió acu gach seachtain ar feadh bliain go leith, so, déarfainn é. Agus, mar gheall go bhfuil an Gaeilge againn, bheadh... thiocthadh linn cuidiú leo i bhfad níos fearr. Cos, like mo mhamaí, tá Gaeilge aici, so, ar mhaithe le obair bhaile agus rudaí, bhí sí ábalta cuidiú liom ach tá cuid páistí nach bhfuil tuismitheoirí s’acu ábalta Gaeilge a labhairt, ach sin... Sílim gur rud maith sin cos bíonn na tuismitheoir ag iarraidh Gaeilge a labhairt agus sin níos mó daoine ach, sílim go gcuirfeadh sin, like, an céad glúin eile...

M6: Like, an méid daoine a bhuaileann tú leo atá tríocha nó daichead atá ag suí anseo a rá like, “ba bhreá liom ranganna Gaeilge a dhéanamh, but níl an t-am agam”, cibé rud. Like, tá a fhios agam, ceann de mo uncail, is cuimhin liom, bhí muidne in Tunisia, of all places, agus bhí ceann de na fir sna market dúirt sé “Dia duit, céad míle fáilte” mar bhí muid ag caitheamh léiní Éireann-a agus bhí m’uncail like – ní raibh clue dá laghad aige. Agus ansin, tháinig fear Iodálach thart agus dúirt sé go raibh sé ag cónaí in Éire ar feadh dhá bhliain agus bhí mise agus m’athair ag caint leis as Gaeilge agus bhí m’uncail ag seasamh ansin mar amadán.

F7: Ní raibh seisean ábalta páirt a glacadh.

M6: Seo fear ón Iodáil atá níos líofa ná mar atá mise, y’know.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Nelson McCausland... Jim Allister.

F4: Na daoine ó na páirtí polaitiúla. Ní fiú a tugann siad an seans do daoine. Dá mba rud é go tháinig siad amach chuig an bunscoil nó chuig an mheánscoil nó rud éigin,

agus feicfidh siad an dóigh, na cumann óige fiú, an dóigh a réitigh na páistí agus a baineann siad sult as an Gaeilge, ach, is cuma sa tsioc leo.

M6: Caithfidh muid a rá go bhfuil an BNP ina éadan comh maith anois... tá an cuma air like ón Stephen Nolan show like.

Mé féin ag cur ceiste.

F4: Nick Griffin.

M6: Aye bhí seisean air agus ag gabháil ar aghaidh faoi na Fenians agus Fenian scum agus sin like. Bhí sé ar Twitter ag cur “murder party” ar Sinn Féin.

F7: Ah chuala sin.

M6: But chuaigh sé ar an Stephen Nolan show, y’know, le pointe s’aige a cur trasna ansin agus... Tharraing Nolan é. Níl mórán dúil agam i Stephen Nolan ach tharraing sé as a céile like.

F4: Is fuath liom Stephen Nolan like.

Mé féin ag cur ceiste.

F7: Oh gach duine a bhí luaite cheana féin, just... Agus níl siad fiú go bhfuil siad just in éadan an Gaeloideachais tá siad just in éadan an teanga agus níl fáth réasúnta acu do – tá siad just like, spiteful.

M6: Ní déarfainn, ní déarfainn gur Protastúnaigh é, mar tá Protastúnaigh a bhfuil suim acu sa teanga. Bhí cailín ar Raidió na Gaeltachta a chuala mé ón Bóthar Seancille agus dúirt sí, y’know “totally anti-establishment, is fuath liom an Banríon” all this here. Tógadh í mar Protastúnach agus mar aontachtach agus bhí sí ag suí ansin ag ceal an Sash as Gaeilge ar Raidió na Gaeltachta like, go hiomlán líofa. Like Aontachtaigh uilig, Aontachtaithe daingean go hiomlán in éadan like.

Mé féin ag cur ceiste.

M6: Bhí mise ann thart fá deich, cúig déag, fiche uair anois like. Chuaigh muid ar ár laethanta saoire ann comh math lee bheith ag freastal ar na Coláistí like agus is breá liom é, is breá liom é an Gaeilge gach áit. Sílim go bhfuil, go bhfuil sé ag dul i laige anois leis an fhírinne a rá, agus tá an cathair ag fás agus an Gaeltacht ag dul i laige

go pointe éigin. But eh, is breá liom é ar aon nós just ag gabháil síos agus just a bheith ag caint as Gaeilge sa tithe tábhairne an oíche ar fad agus an lá ar fad. Just is áit galánta í comh maith....

F4: Bhí sin an céad uair dom ag gabháil chun na Gaeltachta agus bhí mise ag dúil le Gaeilge amháin a cloisteáil agus nach mbeidh focal Béarla ann. Sa Rannafast é féin ag labhairt leis an Bean an Tí agus na múinteoirí ar ndóigh ní raibh Béarla ar bith le cloisteáil ach nuair a chuaigh tú amuigh sna siopa fiú Gaoth Dobhair agus rudaí mar sin, cuireadh ceist ort i mBéarla ar dtús, níor cuireadh ceist ort “an bhfuil Gaeilge agat” nó rud ar bit mar sin. So bhí mise ag dúil le i bhfad níos mó Gaeilge a cloisteáil agus ní raibh an méid sin ann.

M6: See an rud a shílím atá ag tarlú... mar go bhfuil an oiread sin tithe Samhradh ann anois, tá na daoine áitiúla, síleann siad... nuair a fheiceann siad tú ag teacht, mar go bhfuil aithne acu ar gach duine a bhfuil Gaeilge acu, nuair a fheiceann siad tú ag teacht, síleann siad gur turasóir thú. Agus caithfidh tú labhairt leo as Gaeilge sula labharfaidh siad ar ais like. Caithfidh siad a bheith cleachtaithe leat sula...

F7: Agus ní síleann siad go mbeadh an teanga agat agus go mbeidh tú ábalta é a labhairt leo.

Mé féin ag cur ceiste.

F4: Réabhlóid a thoiseacht.

F7: An céim a fháil.

M6: Tá cúpla rifle i teach [ainm duine].... Nah tá mise just ag gabháil an ceim a fháil agus feicfidh muid cá háit a glacfas sé mé. But ba mhaith liom an Gaeilge a coinneáil go deo agus a bheith, agus a bheith páirteach ann go pointe éigin i gcónaí like.

F4: Mise an rud céanna cos bhí daoine ann cosúil le [ainm duine ainm duine] like nuair a bhí mise i mo dhéagóir, níos óige like ag fás aníos, thug iad siúd like an inspioráid dom like an Gaeilge a dhéanamh agus le níos mó taithí a fháil agus ba breá liomsa sórt an rud céanna a dhéanamh go háirithe ag obair le na páistí óga agus feiceann tú, tá aois ann nuair a thig leo gabháil, like, i dtaobh na Gaeilge, nó rachaidh

an domhandú i bhfeidhm orthu agus ba mhaith liomsa a bheith ann ag iarraidh iad a mhealladh istigh...

F7: Teacht linn.

F4: Mar is rud ar leith í, is rud ar leith é nach bhfuil ag domhan ar bith eile.... Nach bhfuil ag tír ar bith eile.

F7: Rud go hiomlán céanna like, bhí mise i gcónaí ag gabháil an céim a fháil sa Gaeilge so tá mé just ag gabháil feiceáil cad é a tarlaíonn ina dhiaidh.

Belfast Session 6

Mé féin ag caint agus ag cur ceiste.

M5: Nah tá mise i gceart, go raibh maith agat.

M9: Nah.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Níl clue dá laghad agam, bhí mise rugtha just i ndiaidh na trioblóidí, so bhí mise trí nó ceathair bliain d'aois....

Mé féin ag iarraidh air labhairt go hard.

M9: Bhí mise trí nó ceathair bliain d'aois agus an Good Friday Agreement ag teacht isteach, fuair mo dhaidí amach as an... as na H-Blocks agus mé ceathair bliain d'aois. So ní raibh, ní raibh éifeacht mór ar na trioblóidí iad féin orm, ach, sort, an aftermath.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Bhal, feicim é, agus sa lá atá inniu ann, tá na buamaí uilig thart ach tá an seicteachas go fóill anseo.

M5: No, see, bhal, is... tá, tá, tá mé cóir a bheith sa bád céanna le [ainm]. Rugadh mise nuair, bhal, rugadh mise le l-, rugadh mise nuair a bhí na trioblóidí ag teacht go dtí go dtí an deireadh. Is sin ráite, is as cúlra Poblachtánach mé, so tá aithne mhaith agamsa ar stair, agus eh, ar stair agus na éifeachtaí a tháinig i ndiaidh an rud. But sílim gur, eh, le linn an ceantar seo, ar an ábhar gur go mór mór leis an Poblachtánachas, go háiriste i iarthar Béal Feirste, go bhfuil sé, eh go bhfuil maidir leis an Gaeilge, go raibh go leor daoine sna cime a labhair, a d'fhoghlaim an Gaeilge, agus ansin, eh, cuireadh páiste s'acu tríd an Gaeilge sin fosta. Agus, comh maith leis sin, go leor daoine ann fosta, ar an ábhar gur Poblachtaigh iad, síleann siad ba chóir go bhfuil an teanga dúchais ag páiste s'acu, mar sin de, cuireann na, cuireann siad iad tríd mheán na Gaeilge, eh, trí mheán na Gaeilge agus ar scoil Gaeilge ar ndóighe. Em, maidir leis an ceantar thart anseo, tá an, em, níl a fhios agam an bhfuil an Gaeilge comh láidir is a dtiocfadh leis a bheith, y'know, sílim go bhfuil fás mór

ag teacht ar an Gaeilge ó Comhaontú na Cásca, em, mar geall... tá an scaoileadh thart, tá na buama thart, so tá difear ann idir na trioblóidí agus anois, so tá an chance ann, b'fhéidir cúig bliana déag ó shin, má labhair tú Gaeilge, seans go d'amharcfar ort... y'know, gheobhadh i dtrioblóid, chan i dtrioblóid but beadh threat ann ort mar geall ar an Gaeilge a labhairt, comh maith le culaith scoile nuair atá tú ag teacht abhaile ó scoil. So eh, sílim go bhfuil fás mór ag teacht ar an Gaeilge, y'know, mar geall ar an éifeacht na trioblóidí, y'know, tá ann Acht Gaeilge le teacht, tá go leor rudaí le teacht le linn an, le linn an Comhaontas. But, em, maidir leis na Trioblóidí, y'know, sílim go bhfuil, go raibh béim ar an streachailt arm, béim ar an polaitíocht agus b'fhéidir go raibh an Gaeilge curtha ar leataobh. Y'know, agus anois tá sin thart, tá Athbheochan na Gaeilge ag teacht. Tá an Gaeilge ag spreagadh níos mó daoine, y'know, tá go leor rudaí anois. Anois tá an streachailt arm go dtiocfadh leo amharc ar rudaí difriúla, mar shampla rud nua Sinn Féin "Líofa", go bhfuil béim níos mó ar an Gaeilge. Ach ar an taobh eile leis na trioblóidí bhí, b'fhéidir gur sort of eh, cineál eh, "codewords" a bhí ann. Thiocfadh leat labhairt Gaeilge agus y'know ag, stoptha ag na peas nó cibé rud bhí...

M9: Bhí an stigma sin air...

M5:... go raibh an stigma sin ann agus go raibh agus na daoine a gabh leis an Gaeilge, ní amháin má mbeadh... dá mbeadh Éirinn aontaithe, an bhfuil muid ag iarraidh Éirinn Béarla, y'know, na rudaí sin. But feic anois an difear atá ann, tá sráideanna i nGaeilge, eh, ollmhargadh Sainsbury's ansin, is féidir leat rudaí s'agat fháil, tríd mheán na Gaeilge. Tá daoine ann a labhrann Gaeilge leat, tá na fógraí ann i nGaeilge agus tá sin... seo, seo rud, like, like seo rud iomlán difriúil agus tá, tá an seans ann le linn an cogadh gur target a bhí an áit sin, mar, is as Gaeilge é. So, maidir leis an trioblóid, na trioblóidí, tá dhá taobh leis an argóint, y'know. Tá fás mór ann, ach, bhí, bhí an Gaeilge go fóill beo le linn na trioblóidí fosta.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Oh yeah, definitely. Is cuimhin liomsa agus mé páiste, thart fá cúig, sé bliain d'aois, agus bhí mé i siopa áit éigin agus bhí dhá... dhá mná ag labhairt i nGaeilge agus sílim, is cuimhin liom i m'inchinn dúirt mé, tá siad ag labhairt i nGaeilge. Níor chuala mise duine ar bith taobh amuigh de teach s'agam nó taobh amuigh den scoil s'agam, a raibh bunscoil, ag labhairt i nGaeilge.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Yeah, bhí.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: No, just cuimhin liomsa an sórt, ag smaoineamh cé comh tábhachtach agus a raibh sin cé comh, sort, out of the ordinary a raibh sé, ag, ag cluinsteant daoine ag labhairt i nGaeilge just amuigh sa sráid... comh normálta mar sin. Agus anois, mar a dúirt tú, tá siad i Sainsbury's, tá siad ar na sráideanna, tá póstaer achan áit faoi 2015. Tá an Gaeilge, níl sé just, níl sé... tá sé go fóill tábhachtach, an Gaeilge, ach níl sé “oh my God, tá na daoine sin, is rud, cóir a bheith [dothuigthe], is rud nádúrtha é anois.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Tá sé dhá céad caoga míle daoine nach bhfuil...

M5: Yeah, thart fá ceathrú, ceathrú milliún le labhairt i nGaeilge roimh, roimh, bhal, i ndiaidh dhá mhíle is a cúig déag.

M9: ... Líofa as Gaeilge roimh dhá mhíle is a cúig déag.

M5: But, em, maidir le ceist s'agat, is... I mo bharúil féin, ní shílím go bhfuil go leor déanta ag na daoine atá ag spreagadh Líofa 2015 chun na daoine a mhealladh istigh don Gaeilge, d'ya know? Tá sé ceart go leor le rá “oh, nach maith an rud é Gaeilge a labhairt le dhá mhíle is a cúig déag”, ag cur sin sa phost. An bhfuil tusa ag iarraidh Gaeilge a labhairt? Seo áit a thig leat é a labhairt, seo áiteanna a thig leat é fhoghlaim, seo múinteoirí, seo daoine atá Gaeilge acu atá sásta labhairt agus le cuidiú leat tríd mheán na Gaeilge. Seo na rudaí a caithfidh siad a dhéanamh, agus go dtí go bhfuil daoine, eh, go bhfuil an pobal go mór ar cúl an rud, beidh sé ar fheabhas. But, i mo bharúil féin sílim gur na daoine atá ar son Líofa dhá mhíle is a cúig déag, tá Gaeilge acu cheana féin. Agus y'know, níl, níl siad ag glacadh daoine istigh le Béarla, agus sílim nach bhfuil siad ag déanamh níos mó le na deiseanna atá ag an Gaeilge, gur, y'know daoine a rá liomsa “sure, tá Gaeilge agat, cad iad na postanna a thig leat a fháil le Gaeilge”. Na rudaí céanna, sure thig leat é a teagasc, thig leat é a aistriú agus na rudaí sin fosta. But, rud eile a mhothaigh mise leis an Gaeilge agus deirimse le achan duine fosta, ná, má tá an Gaeilge agat thig leat amharc

ar sráidbailte áit ar bith sa tír, agus thig leat a bheith ag amharc orthu, “Jesus, Ballygawley”, “bally” sa foclóir Oxford, níl a leithéid de focal ann. ach nuair a athraimid é – Baile Uí Gawley – the townland of Gawley a bhí sa tiarna talún ansin, Jesus, déanann sin ciall. So, ní amháin gur... ar son postanna, but ar son tuigbheáil níos fearr ar an dóigh... ar an saol.

M9: ... dóigh eile le amharc ar an...

M5: Agus saol in Éirinn, sin an dóigh le amharc air.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Sílim gur smaoinemh maith é, like, fá dhá mhíl is a cúig déag ach, mar a dúirt mé, níl sé ach cúpla póstaerí thart ar cúpla sráid. Níl sé ins an pháipéar, níl se household name, níl sé ag brú people isteach, ag brú daoine isteach. Níl go leor daoine ann chun é a dhéanamh go fóill.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Déanfainn, sa céad rud, dhéanfainn, glacfainn an teanga oifigiúil, an standard, gabh mo leithscéal, glacfainn an Gaeilge atá ann anois, sílim gur glacfainn ar shiúl cuid de na, labharfainn le Conradh na Gaeilge, Foras na Gaeilge, agus glacfainn an rudaí nach bhfuil, tá cúpla rud i nG-, sa teanga nach bhfuil dé dhíth. Agus sílim go bhfuil go leor daoine, sílim, amharcann siad ar an gramadach agus síleann siad “what?” Na díochlaontaí, achan rud right, glacfainn rud níos compordach, stíl níos compordach leis an Gaeilge. Now, níl mé ag rá gur athróinn an Gaeilge ach, but déarfainn, seo an dóigh atá muid ag gabháil mhealladh istigh. Tá muid ag gabháil é, mar shampla, le na daoine óige, tá muid ag gabháil é a dhéanamh “cool”. Tá muid, tá muid chun an saol a amharcaimid air anois, tá muid ag gabháil na rudaí nach bhfuil i nGaeilge a chur i nGaeilge mar shampla Blackberries. Sílim gur Samsung an t-aon guthán póca amháin a dtiocfadh leat... a dtiocfadh leat leis an... leis an... Seans go bhfuil iPhone but sílim go bhfuil App de dhíth ort. So déanfainn sin, glacfainn sin istigh. Labharfainn le na comhlachtaí telephone...

M9: Thig leat Facebook a fháil i nGaeilge fosta...

M5: Bhal tá sin i nGaeilge cheana féin agus tá fhios agam na moll moll daoine a bhfuil... a úsáideann aghaidhleabhar nó na rudaí mar sin. Le na daoine sean,

rachainn chuig nan a, a mhalairt de laigeachtaí? Strengths, strengths s’acu. Ma shampla, na sean rudaí a déanann siad, níl a fhios agam... raidió... cibé rud atá, cibé rud atá sean-nós sin a cur ar ais sa Gaeilge y’know ar son mhealladh iad istigh. So, bíodh, chan go mbeadh Gaeilge de dhíth ort mar post, but tá Gaeilge de dhíth ort mar...

M9: Heritage.

M5: Saol... yeah. Mar dúchais s’agat y’know, agus é a glacadh istigh agus é a glacadh istigh i teanga s’agat. Y’know, déanfainn rud i bhfad níos mó leis an Gaeilge, chan... ní amháin gur teanga atá ann, gur féiniúlacht atá ann, achan rud agus déanfainn sin go mór mór leis sin. Comh maith leis sin, glafainn, glacfainn na, na Aontachaí, Protastúnaigh, iad siúd a shíleann go bhfuil an Gaeilge mar, mar a dúirt Sammy Wilson uair amháin “leprechaun language”, iad siúd a shíleann gur teanga Poblachtánach é. Gheobhainn réidh don myth sin. Seo teanga, no, ceann de na, úsaídeann Gusty Spence, tá Gaeilge líofa ag Gusty Spence. Rinne sé iarracht Gaeltacht a chur ar Bóthar Shankill. Níl a fhios agam an raibh sé just ag iarraidh an t-airgead nó cibé rud. An rud a dúirt seisean ná “teanga namhaid”. Faigh iomlán réiteach den rud sin... gur teanga, em, níl a fhios agam... gur lámh mór atá ann chun daoine a glacadh le céile. So níos... an rud iomlán atá mé ag rá go mbeadh ar cad e an rud é Gaeilge, seachas teanga. Tá sé i bhfad níos mó ná teanga.

M9: Tá sé i bhfad níos mó ná sin...

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Níl clue dá laghad agam. Cuirfidh mé é mar go bhfuil sé heritage s’againn, go bhfuil sé rud a caithfidh muid sort of, cosaint. Ach, ag an am céanna, thig leis evolve. You can make it more streamlined. Thig leat é a dhéanamh níos sórt, simplí le foghlaim. Thig... na daoine níos óga, níl clue dá laghad agam, ach na daoine níos sine, cuir é mar heritage, mar rud a gcaithfidh a bheith ag cosaint.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Yeah, sílim yeah.

M5: Bhal sílim gur rud, go mbeadh sin rud iontach, y’know, like Irish Studies. Agus sílim an rud atá tú ag maíomh, like níos mó ná an teanga amháin, an cultúr, cibé,

sean-nós ceol, cibé rud fosta, But, sílim gur, má tá an Gaeilge le fás, go bhfuil, go bhfuil an taobh eile, taobh eile den bhalla de dhíth, mar metaphor. Eh, níl sé, níl sé go maith ná náisiúnta, na náisiúnaithe cibé rud an Gaeilge a labhairt. Like, so, an rud a gheobhas tú má cuireann tú Irish Studies istigh i Naomh Dominic, Naomh Labhaoise cibé rud go mbeadh áiteanna i Thír Eoghain, labhrann siad Gaeilge, áiteanna in Iarthar Bhéal Feirste, tuaisceart Bhéal Feirste, Gaeilge. Deisceart Bhéal Feirste agus Oirthear Bhéal Feirste – sure cén mhaith don Gaeilge a bheith in áit amháin. Caithfidh iomlán athrú ar an oideachas Gaeilge a bheith ann. Agus fiú nuair atá, i mo bharúil féin tá mé in éadan... ní shílim gur teanga “Ulster-Scots” mé féin, but sílim má tá tú ag iarraidh carrot agus an asal a úsáid, bhal, glac sin istigh chuig na scoltacha eile – na scoltacha stát agus em, na scoltacha náisiúnta nó rud éigin mar sin agus thaispeáint go bhfuil muid ag iarraidh cultúr s’acu féin a fhoghlaim má tá siadsan ag iarraidh cultúr s’againne a... Agus, y’know, just ag brú muid uilig le céile.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Sílim go bhfuil sé níos mó accent ná go bhfuil sé teanga like.

M5: Bhal, aontaím go huile is go hiomlán leat ní... I mo bharúil féin.

M9: Téann níos mó airgead isteach chuig an Ulster Scots ná mar a téann isteach chuig an Gaeilge.

M5: Bhal, sílim go bhfuil... is canúint é, is canúint é fosta, but, ar an lámh eile, Protastúnaigh agus aontachtaí, tá go leor le rá acu ar an Gaeilge ach oiread, so caithfidh muid, caithfidh muid teacht le céile agus....

M9: Comparáid a dhéanamh...

M5: Comparáid a dhéanamh. Fiú má tá tusa in éadan é mar teanga agus é mar [dothuigthe], níl, níl, níl, níor mhaith leat na Aontachtaí. Tá tusa ag iarraidh an Gaeilge, iad a labhairt é, agus tá muidne ag gabháil “bhal labhair Gaeilge, bhal, labhair Ulster Scots, ah sur ní teanga atá ann”. Y’know, caithfidh, caithfidh an caidreamh sin a bheith ann, an nasc sin a bheith ann. Go dtí go bhfuil an oideachas cothrom, an oideachas cothrom, an oideachas cothrom tríd na scoltacha uilig sna Sé Chontae, ní bheadh na daoine óige ag fás aníos, ní bheadh an Gaeilge, ní bheadh an

naimhdeas sin ann leis an Gaeilge. Beadh ann, beadh an rud mar a dúirt mé, Náisiúnaithe le Gaeilge, Protastúnaigh – fuath acu.

M9: An foghlaim an Gaeilge, má raibh rang, y’know, cultúr Gaelach ann, sílim go mbeadh sé níos éifeachtaí ná rang teanga Gaelach ann. Mar, sa Meánscoil, i gColáiste Feirste, ní labhrann duine ar bith Gaeilge taobh amuigh de na ranganna. Ní labhrann duine ar bith Gaeilge amach sa clós, ní labhrann duine a bith Gaeilge sa leabharlann blah blah blah. Ach, más rud go taispeánann é níos mó ná just, níos mó ná just, rud éigin a caithfidh tú a dhéanamh ar scoil agus...

M5: An gramadach agus sin é... tá an ceart agat yeah.

M9: Yeah. Cultúr agus rud a, mar a dúirt mé, heritage s’agat. Then, sílim go labharfaidh daoine é amuigh sa sráid.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Ag cinnte, cinnte. Agus tá sé.... Tá... díreach gur cóir sa lár, y’know. Sílim go bhfuil an cuid is mó den Gaeilge is fearr, scoilí gramadaí y’know, eh, agus úsáideann siad, labhrann siadsan i nGaeilge agus eh, scoltacha oirthear Bhéal Feirste nó cibé áit, níl an Gaeilge ansin mar tá scrios, tá an líne déanta sa gaineamh. Seo na scoileanna Caitliceach agus náisiúnta, seo na... So, sílim gur, b’fhéidir gur smaoinemh maith a bheith ann, dá mbeadh, y’know, athrú ann, y’know, so b’fhéidir gur tiocfas daoine as Boys Model, cibé áit, fá choinne uair nó dhá uair sa seachtain go dtí Naomh Dominic ná that there, agus an Gaeilge agus... nó fiú Irish Studies, Staidéar Gaelach a bheith ann, right, agus ansin, an mhalairt. Cibé rud atá ag... y’know, thiocthadh leo foghlaim faoi stair, stair Uladh nó stair Breataine agus y’know, bheadh an, gan an coimhlint ansin. I mo bharúil sílim go bhfuil an córas oideachais go fóill seicteach... go bhfuil .go bhfuil go fóill sreang nó daingniú éigin ag an eaglais ar na scoilteanna gramadach. Ehm, níl go leor déanta ag an Gaeilge... níl go leor déanta ag na scoileanna, eh, na scoileanna eh nach bhfuil gramadach ar an béim ar an Gaeilge, y’know, but sin, sin an rud gur... tagann sé ar ais gur... níl go leor béim ar cé comh tábhachtach an Gaeilge, is teanga atá ann. Tá sé just curtha ar an seilf, agus tá sé “sin leis an Fhrainc, sin leis an Spáinnis, sin leis an Gearmainis – pioc ceann”, y’know. Agus, an cuid is mó den rang, “cá huair a bheadh muinne ag úsáid an Gaeilge sa [dothuigthe], sa Fhrainc” y’know. Caithfidh béim a cur ar an

Gaeilge agus é labhartha, nasc mór déantar leis, na daoine, na daoine sa phobal agus an Gaeilge. Níl chance ar bith ag na daoine óige, y’know. Más rang atá ann. nuair ata tú idir naoi agus trí agus nuair atá tú ar scoil, bhal cén mhaith sin, d’ya know?

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Más rud é go feiceann daoine é mar obair, ní úsáideadh é amuigh sa saol, mar ba mhaith leat, nuair atá tú amuigh sa saol ba mhaith leat tú féin a distance ón obair go hiomlán. Sin mé agus mé ag obair seo mé agus mé sa domhan fíor. Agus mé ag obair, labhram Gaeilge, mé sa domhan fíor, labhram Béarla. Agus má dhéanaimid swap air in, nó má cuirim Gaeilge sa beirt acu, má cuirimid Gaeilge san domhan fíor, in éadan just a bheith rud, y’know, sa ranganna, then, beidh sé teanga, beidh sé níos mó ná just obair bhaile. Yeah - Irish for the real world. Irish studies. Tá an, an ceol Gaelach, i mo bharúilsa níos coitianta ná an teanga é féin.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: See, sin rud eile a mhothaím, a shílím a déanamh mhaith don Gaeilge. Má bheadh grúpa de daoine ag athrú na meán popceol go Gaeilge, agus é a chur ar youtube cibé áit. Y’know, ceolta Rhianna... níl a fhios agam cén ceol an maith leat féin [ainm duine] iad uilig a cur...

M9: Tá daoine mar sin ach tá sé iontach beag, caithfidh sé beith ag an forefront.

M5: See, nuair atá an, so má tá an Gaeilge agat, y’know, má tá sé tríd amhrán y’know, atá, go mór daoine ag éisteacht leo, bheadh níos mó béim air “ah gee, cuma mhaith air” agus tá a fhios ag cúpa amhrán a glac... a cur i nGaeilge agus dá mbeadh siad i nGaeilge bheadh siad i bhfad níos fearr ná.... Bhal leis an fhírinne a rá, na Gaeilge atá, na t-amhrán sa Gaeilge, is trí rud i gcónaí atá ann. tá siad idir bás, grá nó imirce. Sin na trí amhrán Gaeilge, y’know, y’know. Agus ansin, sin rud eile fosta, see an amhrán eile a cuir siad, a glac siad amach fosta maidir leis an Gaeilge, bhí go leor daoine a shíl go raibh sé ar fheabhas. Is cuimhin liomsa “aon focal eile” – “one focal, two focal and not know no focal at all”. Y’know, na rudaí sin, bhí sin greannmhar agus na rudaí sin, agus... but, dá mbeadh, dá mbeadh níos mó curtha istigh ann leis an Gaeilge, y’know. Coronation Street curtha i nGaeilge ar TG4, y’know, na rudaí sin.... Sin é, Ros na Rún – Íosa Críost. Oh chonaic mise trí... dhá, sílim gur chonaic mé dhá episode Ros na Rún riamh i mo shaol. Ceann amháin acu

mar bhí Stephen Fry istigh ann agus sin an t-aon, sin an t-aon fáth a chonaic mé é. Y’know so, but is cuimhin liomsa, is cuimhin liomsa nuair a bhí mise óg amharc ar Spongebob Squarepants ar TG4 i nGaeilge, bhí sé ar fheabhas....y’know...

M9: Mar go raibh sé i nGaeilge, yeah.

M5: [gáire] mar go raibh sé i nGaeilge. So sin rud eile y’know, a thioctadh leatsa a chur chun... na Gaeilge chun taispeánt, y’know. Sílim gur, má tá an rogha agat, cad é atá tú ag iarraidh amharc air? TG4 Ros na Rún or nó, níl a fhios agam, cibé scannán Gaelach agus ansin, duine a aistríonn Total Recall nó na Bourn scannáin as Gaeilge – you’d be all over that like.

M9: Nó níos fearr, scannán original a dhéanamh as Gaeilge. Tá...

M5: Scannán maith Gaeilge like, now tá a fhios agam go bhfaigheann siad like, thart fá, níl a fhios agam, leath-milliún punt chun scannán a dhéanamh agus tá níos mó ag daoine atá ar an dole, tá níos mó budget at daoine atá ar an dole chun scannán maith a dhéanamh...

M9: Más thig le Mel Gibson scannán dhá uair a dhéanamh in Ancient Mayan, a bhfuil, y’know, dead five thousand years, cad chuige nach dtig le duine amháin, y’know, scannán a dhéanamh as Gaeilge.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Sílim go raibh “Poitín” air an lá faoi dheireadh, nó tá “Poitín” air sa QFT an seachtain seo... “Poitín” ar QFT an seachtain seo so I might go and see that.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Tá, sílim...maidir leis an ceist sin is... níl, níl freagair ceart ann dó... níl freagair y’know....

M9: Níl aon solution ann.

M5: Tá an locht ar... cuid den am, ar na tuismitheoirí y’know, roinnte eile ar an cúlú eacnamaíocht.... Níl, níl sé cothrom an locht a chur ar an cúlú eacnamaíocht mar seo rud atá ag gabháil ar aghaidh i bhfad níos mó ná sé nó cúig bliain y’know agus bhí Éireann, bhí an eacnamaíocht go maith in Éirinn agus go fóill bhí an spraoithiomáint

ag gabháil ar aghaidh. Rud eile a dúirt... bhal, sílim go bhfuil, ceann de na fadhbanna ná, na meáin. Y'know, glac siad amach "Too Fast Two Furious", the "Fast and the Furious" movies, mar go bhfaigheann siad thrill mar tá siad ag gabháil céad caoga in aghaidh an uair, y'know. Tá scannánaí ann nuair atá drugaí – tá siad ar fheabhas ar fad. An-greannmhar like, "Scarface", y'know, sin ceann de na classics. But nuair a amharcann tú ar an rud, an rud atá ann, tá sé faoi cóir agus drugaí, y'know. Ach sin fadhb eile.

M9: Ach ní thig leat sin a rá, y'know, má cuireann duine amach scannán faoi, y'know, rud éigin, déanfaidh daoine é.

M5: Sin an rud but... glacaim an pointe sin, but, eh, tá an ceart agat "ní thiocfadh leat amharc ar scannán and go "Jesus tá in ar fheabhas" but nuair atá achan rud, nuair a cuireann tú achan rud ansin le céile. Tuismitheoirí nach bhfuil ag amharc orthu, eh, áiteanna anseo nach bhfuil go leor páirceanna péile, go leor scéimeanna do daoine óige. Amharcann siad ar na rudaí atá sna meáin, na rudaí atá thart orthu agus glacann siad go bhfuil sé, go bhfuil sin ceart go leor...

M9: Tá an responsibility ar an meán chun iad a taispeáint go fíor, chan y'know... not to be glamourizing them.

M5: See i mo bharúilsa féin, ba cóir go bhfuil scannán ar bith atá drugaí in úsáid ann, gur ocht déag atá ann – comh simplí sin.

M9: Nó scannán ar bith a bhfuil drugaí istigh ann, just leath-bhealaigh tríd – cut to the scene from Trainspotting with the baby. Cos that scared the crap outta me I'm never taking heroin.

M5: Tá na, na rudaí sin ann...

M9: Na drochéifeachtaí – caithfidh tú sin a taispeáint.

M5: Bhal sin an rud like, i gcónaí tá an, y'know, an scannán a amharcann tú air, i gcónaí faigheann sé, má tá sé drugaí agus rud éigin, faigheann sé bás ag an deireadh. Ach, cara s'aige glacann sé, ag deireadh an reel, glacann seisean na reins. Tá seisean i mbun the thing so deir tú "ah rígh sure, so, má tharlann rud éigin domsa, sure an cara is fearr agamsa, sure, beidh seisean i gceart". Y'know, so, tá go leor locht, tá go leor... tá an locht ar, eh, society. Sin an locht atá orthu.

M9: Yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Tá but níl... chan... Tá but níl siad comh láidir is atá ag Glasgow agus... anseo, sílim gur cannabis an ceann is mó atá anseo, y'know. Níor chuala mise iomrá ar heroin, seans ann b'fhéidir go bhfuil cocaine in úsáid but, tá mise go hiomlán frith-drugaí like. Agus, níor chuala mise ar heroin nó na rudaí móra a úsáid anseo but y'know tá... Ecstasy...

M9: Tá Ecstasy mór anseo fosta. Yeah.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: But se, d'athraigh sé. Go mór... an rud a tuigim féin, now níl clue dá laghad agamsa ar... faoi rudaí like, faoi drugaí but, an rudaí, sílim go bhfuil, b'fhéidir go bhfuil, go bhfuil an Ecstasy go fóill druga but go bhfuil ainm nua curtha air....

M9: E's.

M5: E's, speed, cibé áit rud, y'know. But go mór, mar a dúirt mé cheana, na drugaí, tá siad mór, but chan comh, níl siad comh docharach sin atá i London nó Glasgow. But, tá, le linn cúlú eacnamaíocht sin an am a tagann....

M9: Ach na drugaí a bhfuil mór anseo E's agus cannabis. Cannabis, níl sin, ní dhéanann sin sort of éifeacht anti-social ort, e's, ah that's debatable, ach an fadhb is mó anseo sílim go bhfuil sin an t-alcohol.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Bhal, thosaigh mise ag ól nuair a bhí mé seacht bliana déag d'aois....

M9: Sé déag domsa.

M5: ...but is as, is as an, déarfainn, ceantar ba mhó do frith-shóisial behaviour. Is as an Pholl Glas mé. Agus tá sin ceann de na áiteanna is mó atá an spraoithiomáint agus na rudaí sin agus tá a fhios agam tá a fhios agam daoine ag ól tá siad trí déag d'aois.

M9: Yeah, tá a fhios agam daoine ó trí déag dó dhéag, drugaí agus alcohol.

M5: So is, is, is, sílim gur... tosaíonn... an t-ól an céad drug anseo agus ansin bogann siad ar aghaidh nuair atá siad trí bliain déag, nuair atá siad ceathair déag, sur is, Jesus tá an t-ólachán cosúil le ceannach buidéal Coke. So athraíonn siad ó...

M9: Tá sé comh simplí sin...

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Bhal, i gcónaí beidh daoine a bhfuil thíos faoi an limit ag ól, ach sílim, más rud é nach bhfuil sé comh glamorised sin, sna meán, agus sna... is [dothuigthe] sóisialta, thig leat oíche sóisialta a bheith agat gan an t-ól... Seo sórt conversation a bheith, b'fhéidir aisteacha bheith againn agus muid ag ól...

M5: Oh, yeah, tuigim yeah. Leis an fhírinne a rá, níl a fhios agam an bhfuil réiteach ann. tá a fhios agam go bhfuil, bhal, le linn deich bliana anuas, bhal cibé bliain, tá siad ag iarraidh sin a laghdú gus thing... a laghdú agus réiteach a fháil, but, sílim go bhfuil, sílim go bhfuil, tá cúpla daoine atá [dothuigthe] sóisialta atá, atá cumhacht acu. Y'know, tá siadsan ag fháil airgead ó na rudaí seo so ba cuma leo.

M9: Sílim anseo, b'fhéidir, go bhfuil níos mó, chan locht ach an freagracht, an responsibility anseo leis na tuismitheoirí. Má feiceann páiste na tuismitheoirí ag ól, ag caitheamh toitíní, y'know, déanfaidh siadsan é. Ach má suíonn tuismitheoirí síos leo agus deireann siad "Listen, b'fhéidir go mbeidh tú ag ól, ach dean é, responsibly, thig leis seo tharlú, thig leis seo tharlú, do it, y'know, think before ye drink".

M5: Sílim an rud, go mbeadh, y'know, mar sort of, fréamh maith, agus beidh sé suimiúil fosta, más an céad pionta a ólann an dalta, an duine right, nuair a tagas an tuismitheoir, tá a fhios aige go bhfuil an duine seo ag ól, ceannann, ceannasann an tuismitheoir sin dó, y'know. Agus ansin, b'fhéidir go suífeadh siad cibé áit, teach, teach tábhairne, agus bheadh trí pionta acu, dhá pionta acu. "Right sin muid, rachaidh muid ar ais, gheobhaidh muid Chinese nó cibé rud". Agus tagann siad nach caithfidh fiche pionta bheith agat chun craic a bheith ann. Y'know, agus tagann sé faoin, y'know, ar aghaidh leis an... Tá a fhios agam na tuismitheoirí mé féin, nuair a bhí mise, nuair a bhí mise sé bliain déag d'aois dúirt siad "see le linn cúpla mí nó bliain, beidh tusa ag ól" dúirt siad "má tagann muid ort agus tusa ag ól, beidh tú i dtrioblóid, but má tá tú ag ól, beidh t-am ann ní bheadh muidne thart agus tá tú ag ól, bíodh cinnte go bhfuil cara s'agat, go bhfuil tú le do cairde, go bhfuil tú thart in áit

sábháilteach, nach bhfuil tú thart sa coill, sa sráid, go bhfuil tú tigh duine éigin ag ól”. So...

M9: Exactly, yeah.

M5: ...agus go bhfuil tú in timpeallacht a bhfuil sábháilte. Nuair atá sin agat, nuair atá an, nuair atá an, sorta like an backing sin agat ó na tuismitheoirí, tá siad “right, we catch ye tá tú i dtrioblóid, but, má tá tú ag gabháil déan é cibé, bí sábháilteach...”

M9: Yeah. Ní caithfidh... it doesn't help to be boxed in like that. “Níl cead agat...”.

M5: Sílim gur gur cóir, ba cóir fosta, má rugtar ar duine faoi aois ag ól go cuirtear páiste agus an tuismitheoir ar scéim... ar scéim. “Caithfidh tusa, caithfidh sibh a gabháil go dtí alcohol counselling”, cibé rud... agus chan ar like AA, ach go bhfuil a fhios acu na dainséirí atá ann má tá tusa ag ól. Rud éigin mar sin.

M9: Na dainséirí atá ann....

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Yeah, sílim go bhfuil yeah.

M5: Sílim, an ceist sin, nach bhfuil an ceist sin cothrom go leor like. Tá foréigean achan ceantar.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Bhí duine éigin ann, agus, y'know, 12th of July agus... dúirt seisean agus na riots ag gabháil ar aghaidh, crack sé open tin of Harp agus dúirt sé “this is the beginning of the Summer”. Agus sin... bhí sin quote-a, bhí sé ins an nuachtán, oscail mise páipéar nuachta agus dúirt sé “This is the beginning of the Summer, says somebody cracking open a tin of Harp”.

M5: No, sílim go bhfuil, tá an, tá an, an foréigean...

M9: Tá an attitude againn don foréigean...

M5: Tá, sílim, ceann de na, ceann de na seanfhocal is fearr, y'know, cuid den am “nuair atá an t-ól istigh tá an ciall amuigh”, but nuair atá na drugaí istigh tá an ciall amuigh...

M9: Amach an fuinneog...

M5: But, sílim anseo, go háirithe in Iarthar Bhéal Feirste, is as, mhothaigh mise seo, is as Tír Eoghain mo dhaidí, agus mhothaigh mise seo, dúirt seisean seo liom maidir le muintir Béal Feirste go bhfuil an sort of stíl seo, an dóigh a siúlaimid, an dóigh a labhramid y'know, agus go bhfuil muid ag iarraidh, go bhfuil muid i gcónaí ag iarraidh ag troid, gur... sin just, sin an dóigh atá muintir Béal Feirste but... Níl a fhios agam an bhfuil troid, foréigean, an rud millteanach go hiomlán é, y'know, like... Nuair atá wee fist fight, sin i gceart y'know, toughen ye up, nuair a escalatann sé – feud! Nuair atá scian agus rudaí glactha istigh sa troid anois, sin, sin cluiche iomlán difriúil, y'know. So, caithfidh, sílim go bhfuil an foréigean ann, but, sílim go bhfuil an foréigean is dainséartha i measc na daoine atá frith-shóisialta.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Níl a fhios agam, sílim, an dainséar is mó, má glacann tú rud éigin mar seicteachas istigh sa foréigean, thig leis gabháil ó, y'know, duine amháin ó áit Protastúnach duine amháin ó áit Caitliceach ag troid, thig le go full scale oíche amháin. just, thig le just gabháil chuig riot. Tá sé powderkeg agus sílim, an áit a tagann sin ó, ná, síleann siad “bhal, my da did it”, y'know, “idir na trioblóidí bhí mo dhaidí ag déanamh blah blah blah, ag caitheamh buamaí agus thig liomsa sin a dhéanamh”, y'know “bhí mise rugtha ró-mhall, ní raibh mise ábalta buamaí a dhéanamh, tá mise ag gabháil, y'know, troid leis na Protastúnaigh sin, or no, leis an Caitliceach sin, mar gur caill mise amach ar...”

M5: Sílim go bhfuil, an rud atá ann fosta ná, y'know, daoine ag déanamh na buama petrol agus a leithéid mar a rinne siad sna seachtóidí, agus tá a fhios agam moll mór daoine a téann chuig círéibeanna ar mhaithe le bheith ansin, agus tá siad in éadan na Aontachtaigh agus ansin, that there, agus ansin, tseachtain seo caite tá siad ag scríobh “fuck the Provos” nó “UTH” ar na bhalla, and you're like “what the hell”.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Tá siad ar son an Phoblacht nuair atá sé maith dóibh. Like, dá mbeadh, dá mbeadh páirtí ann a bheadh here “má, má toghadh muidne, tá muid ag gabháil eh, drugaí agus glacadh an aois ólta síos nuair atá muid elected”, Gheobhaidh siadsan, sílim go gheobhaidh siadsan, gheobhaidh siadsan an [dothuigthe] iomlán. “Togh

muidne agus beidh seo cosúil le Amsterdam”. Agus na daoine atá, feiceann tú na figiúirí go bhfuil daichead, daichead a céad míle eh, frith-shóisialta ann, daichead a céad míle ag caitheamh vóta ar son drugaí, y’know. Gheobhaidh sé ar shiúl le na tribal politics atá againn.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Yeah, díreach go mbeadh dhá rud difriúil agatsa...

M9: Cá bhfuil an liosta – seacht bhliana de liosta, hold on. Em, níl a fhios agam actually. Más thig liom an Gaeilge a dhéanamh níos mó ná just ranganna, agus níos mó ná just obair. Más thig liom an Gaeilge a dhéanamh taobh istigh de... Más thig liom an Gaeilge a dhéanamh i rud éigin a bhfuil i croí na daltaí, agus nach bhfuil just i leabharthaí, y’know, más thig liom sin a dhéanamh, sin an rud a ndéanfaidh mé. So sílim, cuirfidh mé níos mó béim ar an Gaeilge mar atá. Yeah. Agus rang... I scoil Gaelach tá cud mhór rang ar an Gaeilge, ach sílim, níl sé, it’s not hitting home with the students, it’s not really resonating with them.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Bhal, bímse ag féithideoireacht – féithideoireacht, amharc i ndiaidh na scrúduithe so nach bíonn daoine ag cheat, so, tá mé sin thart fá ceithre bliain, so feicimse na fadhbanna, na fadhbanna céanna achan bhliain, ná, labhrann... labhartar Gaeilge barraíocht, barraíocht taobh amuigh de na ranganna, or Béarla gabh mo leithscéal, taobh amuigh de na ranganna, y’know...

M9: Absolutely.

M5: Cuirfinn “Hall Monitior” istigh nó “Enforcerí Gaeilge”, y’know, Anois, agus úsáidfinn an Seachtú Bhliain fá choinne dhá dóigh. Ceann amháin, siadsan na daoine, siadsan na daltaí is mó agus cuirfinn nío mó béim ar iad siúd, cuirfinn níos mó rudaí... má labhartar, má bhfaightear duine sa seachtú bliain ag labhairt i mBéarla, díreach go dtí an ceann bliana, coinneáil istigh ná cibé rud. Siadsan na daoine, siadsan na daoine a caithfidh an, an inspioráid a thabhairt do na daoine níos, níos, sna ranganna níos íseal...

M9: Inspioráid a thabhairt...

M5: Cuirfinn iad siúd mar hall monitors i ranganna saora s’acu – tá go leor ranganna saora acu. Agus úsáid – má bhfaightear duine ar bith le Gaeilge, go bhfuil, sorta script acu cheana féin, cad é atá siad ag gabháil a rá leis an dalta, cén fáth a bhfuil siad anseo ar an scoil. Má tá siad ag iarraidh labhairt i mBéarla agus gan an Gaeilge a fhoghlaim, thioctadh leo gabháil go Naomh Labhaoise, thioctadh leo gabháil cibé áit. See muna bhfuil tú anseo chun an Gaeilge a labhairt, is cuma leo má cuirtear do thuismitheoirí anseo, agus déarfainn seo leis na thuismitheoirí nuair a thioctadh siad istigh, má tá tusa ag cur an páiste go Scoil Gaeilge, maidir go scoil Gaelach atá ann, tá tusa san áit míceart. Caithfidh croí s’agatsa a bheith sa Gaeilge agus caithfidh croí dalta s’agatsa a bheith sa Gaeilge. Muna bhfuil sin ann, sure cén fáth a caithfidh siad Béarla nó Máta a labhairt i nGaeilge. Rud eile a mhothaigh mé fosta, maidir leis an, maidir leis an meas, nó an mheas gabh mo leithscéal ag daltaí ar an scoile. Tá cód iompar i gColáiste Feirste, sílim go bhfuil trí nó cathair pointe déag ann. Déanfainn cinnte gur comhlíonadh achan ceann de na rudaí sin, mar tá an cuid is mó acu... ní amháin go bhfuil siad ag cuidiú don teanga, but tá siad ag cuidiú don scoil. Agus tá cuidiú don scoil, cuidiú don teanga. Tá achan rud curtha le céile, cuirfinn, cuirtear sin i bhfeidhm. Bheinn an-dian leis an Gaeilge. Sin ceann de na rudaí is mó a bheadh... agus an oideachas. Amharcfainn ar na daltaí atá lag leis an Gaeilge agus déanfainn an rud a deir tú féin [ainm fhear 2]. Glacfainn, y’know, má tá siad go mór istigh i cluichí, déanfainn iarracht an cluiche sin a cur chucu tríd mheán na Gaeilge. Déanfainn go leor, déanfainn go leor athruithe le linn teanga sa meánscoil, ach is sin ráite, creidim go bhfuil an foireann agus an príomhoide ag déanamh a seacht ndícheall leis seo a chur chun... i bhfeidhm. Tá go leor daoine a labhraimse... iardhaltaí a tagann amach as, nuair a labhraim mise leo faoin scoil tá siad like “Jesus [ainm duine], cuireann siad... déanann é seo siúd leis an Gaeilge agus tá sé ar mire glan – is fuath liomsa [ainm duine]”. Agus nuair an céad rud fhágann siadsan n scoil, an céad rud a dúir siad “bhal cén múinteoir a bhí is fearr” – [ainm duine]. Tuigeann siad, tuigeann siad an, em...

M9: Tuigeann siad go bhfuil sé righin...

M5: Go bhfuil sé righin.... Is cuimhin liomsa an céad rang a bhí agam le [ainm duine]. D’fhoghlaim sé, d’fhoghlaim sé, agus seo uilig, sílim gur ollrud atá ann maidir leis an Gaeilge agus maidir leis cibé... cibé rud atá tú ag gabháil dó, ná “cad

chuige nach cóir duit ceol a theagasc do muc? Tá tú ag cur do chuid ama amú agus tá tú ag cur isteach ar an muc”.

M9: Níl sé just ag gabháil chuig na tuismitheoirí agus ag rá le na tuismitheoirí...

M5: Agus sin an rud, like, see, nuair a bhí mise sa cúigiú, no, céad bhliain go dtí an cúigiú bliain, bhí mé go mór mór leis an Poblachtánachas but ba fuath liomsa an Gaeilge, ba fuath liomsa... bhí an Gaeilge, an gramadach is achan rud, níor cuir sé suim dá laghad agam. An séú bliain bhí [ainm duine] agus sin céad rud a theagasc sé ar an clár bán...

M9: Ní raibh [ainm duine agam riamh].

M5: So sin rud eile fosta, dá mbeinn i mo príomhoide, cuirfinn béim ar an Gaeilge le linn na múinteoirí fosta.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: No, an rud a dúirt tú, ní téighfidh me chun na tuismitheoirí agus a rá “cuir thus do páiste anseo”, mar, aois deich, aon déag, tá tú amach as an bunscoil, tá a fhios agat cén scoil a mhaith leat a gabháil chuig. Bhí seacht bliain agat ag déanamh an Gaeilge agus má mhaith leat gabháil ar aghaidh leis an Gaeilge, téighfidh tú chuig Coláiste Feirste, nó téigh tú chuig meánscoil Gaelach. Níl sé na páistí or na tuismitheoirí a labharfaidh me leo – na daltaí. Chuaigh tusa chuig an scoil seo, chan... níl sé níos mó – you weren’t forced to go to this school.

M5: Easaontaím leis an pointe sin, tuigim an rud atá tú a rá, ach, sa deireadh, sa deireadh na dála, ní shílím go bhfuil tuismitheoirí le leath-ciall a ligeas do duine atá duine déag rogha s’aige a dhéanamh... y’know, má shíleann siad, má shíleann an tuismitheoir gheobhaidh tú oideachas mhaith i gColáiste Feirste, rachaidh tú chuig Coláiste Feirste. Má bhfaighfeá tusa... Má tá tusa ar cónaí i Bóthar na Gléanna agus síleann do tuismitheoir go gheobhaidh tusa oideachas in CBS, i Naomh Mhuire, rachaidh tusa chuig an scoil sin, sílim go bhfuil sort of, rud, tá influence beag agat nuair atá tú duine déag but, sa deireadh na dála, is na tuismitheoirí a caithfidh síneadh cén scoil atá tú ag gabháil. So, like it or not, sin an áit a rachaidh tú. Leis sin ráite fosta, but, déanfainn, an rud a deir tusa fosta, déanfainn an rud iomlán céanna fosta. Glacfainn daltaí, sílim go bhfuil dhá céad dalta a téann go dtí an Meánscoil

achan bhliain. Glacfaínn achan dalta agus tuismitheoirí uair amháin agus déarfainn “seo an rud atá mise ag iarraidh ó dalta agus uaitse. Comhlíon na rudaí seo nó níor cóir duit gabháil chuig an scoil seo”.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Caithfidh an meas sin a bheith acu ar an teanga.

M5: Caithfidh, yeah. Tá an... ach mar a dúirt tusa – ón tús. Níl sé maith go leor do dalta sa tríú bliain, nó sa ceathrú bhliain is sa dara bhliain agus téann tusa chuig an tuismitheoir “caithfidh tusa níos mó a dhéanamh don Gaeilge”. Tá sé sa dara bhliain sa scoil, an tríú bhliain. Tá cairde s’aige ansin, oideachas lárnach trí mheán na Gaeilge, ní thiocfadh leat a rá le duine atá ag gabháil don Gaeilge le seacht bliana ar an bunscoil, trí nó ceithre bliana ar an mheánscoil agus a gabháil “right, you made a mistake when you came here big lad, caithfidh tú imeacht”. No ní thiocfadh leat sin a dhéanamh so caithfidh sin a bheith, caithfidh an ómós a bheith ag daoine sula tagann said tríd geataí, geataí na scoil, cad é atá an scoil ag iarraidh uathu agus cad é a tabharfaidh an scoil ar ais. Agus muna bhfuil na tuismitheoirí sásta comhlíonadh leis na rudaí an scoil nó níl siad sásta leis na rudaí atá an scoil ag gabháil a rá, then ba cóir dó imeacht.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Cinnte, gan dabht.

M9: Cinnte, yeah.

M5: Gan dabht iomlán.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Caithfidh tú an meas, tosaíonn an meas sin ar an teanga le na tuismitheoirí.

M5: Sílim i mo bharúil féin fosta, ná, maidir leis an Meánscoil, go bhfuil córas iomlán difriúil na scoileanna Béarla. Mar shampla, ní chuirtear máistir na máistreás, an céad ainm, agus sin iomlán, straight away, tá caidreamh ann. nuair atá a fhios agat céad ainm duine éigin, tá an caidreamh sin ann atá i bhfad níos fearr ná.... Like nuair a bhí mise ar scoil, mhóthaigh mise go raibh an scoil mar, mar...

M9: Teach ar shiúl ó teach.

M5: Mar teach ar shiúl as teach, mhothaigh mise go raibh an.... Like, má tá, má tá... like ní miste liomsa rá gur cuir go leor daoine isteach ormsa ar scoil agus chuaigh mé caol díreach go dtí cibé múinteoir a bhí ann agus dúirt mé “tá seisean ag cur isteach orm, tá seisean ag cur isteach orm”. Stopped. Agus má tharla sé sin an darna huair bhí an dalta sin ar fionraí.

Mé féin ag cur ceiste.

M5: Tá a fhios agam roinnt scoltacha fosta gur ligeann na daltaí, gur ligtear dalta ar shiúl ceithre nó cúig huair go dtí go bhfuil... agus glacann sé muinín... glacann sé muinín an dalta ar shiúl. But [dothuigthe] sé nuair atá a fhios aige “thig liomsa labhairt le duine éigin, thig leis seo, thig le deireadh iomlán seo”. Agus mhothaigh mise sin comh maith leis sin, agus na múinteoirí, na treoracha. Múinteoir gairm, like that there. Bhí a fhios acu laigeacht na daoine, bhí a fhios acu cibé rud “tá tusa maith ag an [dothuigthe] ba cóir duit an teicneolaíocht a dhéanamh. Tá tusa maith ag an stair, ba cóir duitse an stair a dhéanamh”. Y’know, piocann siad sin suas sa dara bhliain agus sa céad is sa dara bliain feiceann siad duine le stair, deir siad right “b’fhéidir just tá suim, tá sé maith ag an stair, déanann siad stair domhanda, b’fhéidir nach bhfuil suim s’acu”. So, amharcann siad air seo, tá seo uilig ar file acu. See deirfiúr s’agam, anois mar a deir tú tá seo príobháideach so seo an scoop s’agam. Tá a fhios agat na cód iompartha, tá siadsan curtha i comhad, agus see nuair atá tusa sa cúig bliain, glactar iad amach. “Cúig A sa stair, caithfidh tusa an stair a dhéanamh”. So sin an fáth, tá a fhios agam go hiomlán i mo croí, má bheadh páiste agamsa, bheadh siad díreach ag gabháil go dtí náiscoil, bunscoil agus meánscoil.

Mé féin ag cur ceiste.

M9: Beidh siad ag gabháil chuig náiscoil, bunscoil agus meánscoil

